

Çocukların Şehri Üzerine

Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları
Yayın No: 91

Kitabın Adı: Çocukların Şehri zerine

Editörler: Yasemin akırer Özservet, Ezgi Küçük

Tüm yayın hakları Marmara Belediyeler Birliği'ne aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir;
izinsiz çoğaltılamaz, basılamaz.

ISBN: 9786056566370

Baskı Yeri ve Tarihi : İstanbul, 2015

Baskı ve Cilt : 1. Baskı, 1000 Adet

Kapak Tasarım : Ezgi Küçük

İ Tasarım : Gafa Ajans

0212 243 2086

www.gafa.com.tr

Basım : İmak Ofset

MARMARA BELEDİYELER BİRLİĞİ

Ragıp GümüŐpala Cad. No.10 Eminönü 34134 Fatih - İstanbul

Tel: +90 212 514 10 00 (PBX) Faks: +90 212 520 85 58

www.marmara.gov.tr

Değerli Okurlar,

Ülkemizin geleceği, milletimizin umudu olan çocuklarımız, güzel yarınlar için en büyük teminatımızdır. Çocuklarımız için güven içinde, daha yaşanabilir ve onların ihtiyaçlarına hizmet edecek şehirler oluşturmak, varmak istediğimiz ferah günleri inşa etmemizde belirleyici rol oynayacaktır. Onların çocukluk amlarına yaşadığımız coğrafyanın kültürel mirasını eklemek, bunları onlara tanıtmak, sevdirmek bizim en mühim vazifelerimizdendir. Toprağın seven nesiller geleceği emanet edebileceğimiz en emin ellerdir. Safi çocuklara kulak vererek; yaşadıkları mahallede, oynadıkları sokakta, bir ağacın çevresinde, okullarının bahçesinde, eve dönerken geçtikleri caddelerin üzerinde nasıl bir dünya gördüklerini değerlendirebiliriz.

Marmara Belediyeler Birliği olarak düzenlediğimiz "I. Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi"nde şehrin en kıymetlileri olan çocuklara kulak verdik. Onlar ne istediklerini çok iyi biliyorlar; biz yetişkinler ise bu istekler karşısında içimizdeki çocuğun aradığı hakikat, samimiyet ve huzur dolu yaşam alanlarını, unutulmaya yüz tutan güven dolu komşuluk ilişkilerini güçlendirmek için çabalamak istiyoruz.

Bu sorumlulukla düzenlediğimiz kongremizin ilkinde, hem yerel yöneticiler ve akademisyenlerin işbirliğiyle, hem de çocuklarımızın seslerini duyurabilecekleri çahşmalarla beslenmiş kongre sonuçlarını paylaşmak adına bu bildiri kitabını huzurlarınıza sunuyoruz.

Başta çocuklarımız olmak üzere, herkes için daha yaşanabilir şehirler oluşturma konusundaki samimi ve sürekli çabalarımız devam edecektir.

Saygılarımızla...

Recep Altepe

Marmara Belediyeler Birliği Başkanı

ÖNSÖZ

Kamu hizmetlerinin daha iyi yürütülmesi için, merkezi yönetimden sonraki en büyük ve en önemli kamu yönetim organı olan yerel yönetimler, sınırları içerisinde yaşayan halkın ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere çeşitli sorumlulukları bulunan kurumlardır. Bu sorumluluk çerçevesinde yerel yönetimlerin; toplumun yapısını, temel ihtiyaçlarını ve önceliklerini tamamlama, en kısa sürede ve istenen düzeyde bunlara cevap vermeleri, etkin yönetimin bir gereğidir. Türkiye nüfusunun yaklaşık üçte birinden fazlasını oluşturan çocuklar için içinde buldukları şehirlerin ortamları oldukça dramatik görünmektedir. Mevcut resimde çocukların ihtiyaçları ve öncelikleri merkezi ve yerel yönetimlerin programlarında olması gerekenden daha az yer almaktadır. Gerek ulusal gerekse uluslararası alanda yapılan düzenlemelerde de çocuğun yaşadığı çevreye en yakın birimler olan yerel yönetimlere, konu ile ilgili olarak görevler verilmiştir. 27 Ocak 1995 tarihinden itibaren Türkiye’de iç hukukun bir parçası haline gelen Birleşmiş Milletlerin Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi ile çocuğa verilen önem her geçen gün daha da artmaktadır. Ayrıca UNICEF tarafından çocukların haklarını uygulamaya kendini adanmış şehirlere veya daha genel olarak yerel yönetim sistemine verilen ‘Çocuk Dostu Şehir’ teşviki de yerel yönetimleri bu alanda çalışma yapmaya yönlendirmektedir. Bu düzenleme için ‘Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin yerel düzeyde cisim bulmuş halidir de denilebilir. Bu kapsamda çocuklar, şehir yönetiminin aktif katılımcıları olarak görülmeli ve fikirleri şehrin yöneticileri tarafından dikkate alınmalıdır. Öte yandan son yıllarda yerel yönetimlerin çocuklara yönelik çalışmalarında belirgin bir artış görülmektedir.

11-12 Nisan 2015 tarihlerinde Harbiye Askeri Müze’de gerçekleştirilen 1. Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi’nin iki temel amacı bulunmaktadır. Bunlar:

- Türkiye’de nüfusun yaklaşık üçte birini oluşturan çocuklara yönelik (18 yaş altı nüfus), şehri yönetenler (yerel ve merkezi) ve şehir üzerine çalışanlarca (akademisyen, tasarımcı ve sivil toplum uzmanları gibi) farkındalığın artırılması,
- Çocukların kentsel yaşamda önlerine çıkan engellerin keşfi ve bu engelleri aşmak üzere çözüm önerileri, projeler ve uluslararası örneklerin sunulmasıdır.

Kurduğumuz şehirler, hem ihtiyaçlarımızı karşılamakta, hem de bizlere yeni ihtiyaç alanları yaratmaktadır. Şehirlerimiz, yetişkin ve sağlıklı bireyler için yapılaşmaktadır ve bu durumun toplumun üçte birini oluşturan çocuklarımız için ne kadar zorlayıcı, engellerle dolu olduğunu anlamak büyük önem taşımaktadır. Bu noktada, yerel yönetimlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Yerel yönetimler, yaşanabilir ve sürdürülebilir şehirleri kurgularken toplumun en önemli üyeleri olan çocukların mekânla olan iletişimini sağlamalıdır.

Şehirleri çocuklar için daha yaşanabilir kılmak amacıyla çaba gösteren aktörlerden biri olan Marmara Belediyeler Birliği Şehir Politikaları Merkezi bünyesinde, Şehir Planlama ve Tasarım Koordinatörlüğü tarafından düzenlenen I. Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi'nin koordinatörlük görevi Yrd. Doç. Dr. Yasemin Çakırer Özservet tarafından yürütülmüştür. Yerel yönetimlerin çocuk odaklı projelerini fuar stantları aracılığıyla ilgililere duyurabildikleri bir platform olan bu kongrenin, devamlılığı hedeflenmektedir. "Çocuk için Çocukla Birlikte" sloganı ile yola çıkan kongre; çocuğun ihtiyaçlarına cevap veren ve çocuğa uygun bir yaşam alanı sunan, engelli, yaşlı, kadın ve erkek ayrım etmeksizin toplumun tümünü kucaklayacak bir şehir yaşamına yönelik inancımızın yansımasıdır.

Kongrenin ana teması; Çocuğun Şehirle Mekânsal, Sosyal ve Yönetimsel İlişkisi şeklinde belirtilmiştir. Şehir yaşamında, çocukların ihtiyaçlarını, taleplerini ele alan, karşılıklı engeller ve sorunların ortadan kaldırılması yolunda adımlar atan ve çocukları şehir yönetimine katmak için uğraş veren akademisyenler yaptıkları çalışmalarını sunmaya çağırılmışlardır. Kongrenin akademik oturumları için aşağıdaki temalarda Aralık 2014'te bildiri özeti yazı çağrısına çıkmıştır:

- Çocuk, oyun ve spor
- Çocuk, eğitim ve bilim
- Çocuk ve yapısal çevre
- Çocuk ve doğa
- Çocuk, kültür ve sanat
- Çocuk hakları ve çocuk katılımı
- Dezavantajlı çocuklar

Kongre, 11 Nisan 2015 tarihinde açılış konuşmalarının ardından, "Çocukların Şehri" temalı akademik çalışmaların yer aldığı iki oturumluk sunumlarla devam etmiştir. Oturumlar süresince, konuşma ve bildirimlerin işaret dili ile eş zamanlı çevirisi yapılmıştır. Kongre süresince fuar stantları ziyarete açık olmuştur. 12 Nisan 2015 Pazar günü, yine fuar alanı ziyarete açık olmakla birlikte, çocuklara yönelik faaliyetleriyle öne çıkan yerel yönetim temsilcileriyle beraber belirlenen temalarda çalıştaylar gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte belediye temsilcilerinin, akademisyenlerin ve diğer ilgili tarafların birbiriyle deneyimlerini paylaşmaları ve bilgi-fikir alışverişinde bulunmaları amaçlanmıştır.

Kongreye çocuk katılımını sağlamak da kongre düzenleme ekibinin öncelikleri arasında olmuştur. Bu amaçla fuar alanında çocuk katılmaları için birbirinden farklı ve özel etkinlikler yer almıştır. Ayrıca çocukların kendi önceliklerine yönelik fikir alışverişinde bulunabilecekleri Çocuk Çalıştayları da düzenlenmiştir.

Kongrenin tüm detayları ile çıktılar bu eserde yer almaktadır. Uygulamaclar, sivil toplum kuruluşları, çocuklar ve akademisyenleri bir araya getirecek, çocuklara yönelik bu tür çalışmaların çoğalması en büyük temennimizdir.

Dr. Yasemin Çakırcı Özservet

23.06.2015

Beykoz, İstanbul

İÇİNDEKİLER

■ ÖNSÖZ.....	6
■ ÇOCUK VE ŞEHİRLE İLGİLİ KONUŞMALAR.....	12
M. Cemil Arslan, Marmara Belediyeler Birliği Genel Sekreteri.....	13
Emin Halebak, Lüleburgaz Belediye Başkanı, Marmara Belediyeler Birliği Encümen Üyesi.....	15
Selim Yağcı, Bilecik Belediye Başkanı, Marmara Belediyeler Birliği Encümen Üyesi.....	17
Türkiye’de Çocuk ve Şehir İlişkisine Yönelik Yapılmış Çalışmalar, Yasemin Çakırer Özservet.....	18
■ ÇOCUK VE ŞEHİR İLİŞKİSİNE GENEL BAKIŞ.....	48
Çocuk Dünyasında Sokak, Aslıhan Öztürk.....	49
Şehirde Çocuk, Okşan Tandoğan.....	66
Gelenekselden Günümüze Mekân Anlayışında Çocuk Oyun Alanlarının Kültürel Değişimi Üzerine Bir Değerlendirme, Esmâ Eroğlu ve Merve Ertoşun.....	96
Yeni Bir Şehirleşme Prensipli Olarak “Şehirleşmede Çocuğa Görelilik”, Erol Erdoğan.....	106
■ ÇOCUK İÇİN ÇOCUKLA BİRLİKTE.....	118
Respecting the Agency: Children and the Young as Participants in Urban Cities, Tomi Kiilakoski.....	119
A Question of Authenticity: Children and Architects Make Space for Design, Rosie Parnell.....	121
Eğitim Yapılarında Öğrenci Odaklı Tasarım ve Katılımın Sağlanması Üzerine Bir Araştırma, Seda Al Şensoy, Ayşe Sağsöz ve S. Aybike Özdağ.....	122
Şehirde Kitap Okuyan Çocuklar Olmak, Esra R. Akçay-Duff, Filiz Shine Edizer.....	149
■ ÇOCUK VE ŞEHİR İLİŞKİSİNİN TASARIM VE PSİKOLOJİK BOYUTU.....	164
Şehirlerdeki Açık Oyun Alanlarının Kullanım Yoğunluğu ve Erişebilirlik Durumlarının İncelenmesi: İzmir Konak İlçesi Örneği, Zeynep Sevinç ve Gizem Özer.....	165
Enrich the Transitional Spaces for Children: Leading Children from the City to the Public Indoor Spaces through an Interactive Path, Kağan Günçe ve Shirin Izadpanah.....	187

Çocuklara Dost Kentsel Dış Mekân ve Eğitim Sorunları, Ümmügülsüm Ter.....	203
Dezavantajlı Çocukların Şehir Algısı ve Eğitim Sorunları, Ferda Şule Kaya.....	216
■ ÇALIŞTAYLAR.....	238
Yerel Yönetim Çalıştayı Sonuçları.....	239
Çalıştay 1: Çocuk Hakları ve Yerel Yönetime Çocuğun Katılımı, Dezavantajlı Çocuklar, İhmal ve İstismara Uğramış Çocuklar İçin Yapılabilecekler.....	240
Çalıştay 2: Çocuk İçin Daha Yaşanabilir bir Mahalle Nasıl Tasarlanabilir?.....	245
Çalıştay 3: Yerel Yönetimlerin Çocuğun Eğitimine ve Bilime Katkısı.....	249
Çalıştay 4: Yerel Yönetimlerin Çocuğun Sanatla ve Kültürle İlişisine Katkısı, Çocukların Gerçek Mekânlarda Oynamaları İçin Yapılabilecekler.....	253
Çalıştay 5: Çocukla İletişim ve Yerel Medyada Çocuğun Nasıl Yer Alacağı Konusu.....	255
Çalıştay 6: Aile Kurumunun Korunması ve Geliştirilmesinde Yerel Yönetimin Katkısı.....	258
■ Çocuk Çalıştayı Sonuçları.....	262
Çalıştay 1: Çocuk, Oyun ve Spor.....	263
Çalıştay 2: Çocuk, eğitim ve Bilim.....	267
Çalıştay 3: Çocuk ve Yapılı Çevre.....	270
Çalıştay 4: Çocuk ve Doğa.....	274
Çalıştay 5: Çocuk Hakları ve Çocuğu Yönetime Katılımı.....	277
Çalıştay 6: Dezavantajlı Çocuklar.....	278
■ KATILIMCI BELEDİYELER VE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI.....	280
■ ÇOCUKLARLA YAPILAN ETKİNLİKLER.....	282
■ ÇOCUKLAR İÇİN DÜZENLENEN YARIŞMALAR.....	284
■ KONGRE DÜZENLEME KURULU.....	285
■ KONGRE BİLİM KURULU.....	285
■ BİLİM KURULU ÖZGEÇMİŞLERİ.....	286
■ KONGRE PROGRAMI.....	289
■ KONGRE AFİŞİ.....	290
■ KONGREDEN FOTOĞRAFLAR.....	292

ÇOCUK VE ŞEHİRLE İLGİLİ KONUŞMALAR*

* I. Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi Açılış ve Kapanış Konuşmaları, 11-12 Nisan 2015, Harbiye Askeri Müze, İstanbul.

M. Cemil Arslan

Marmara Belediyeler Birliği Genel Sekreteri

Sayın Başkanım, saygı değer hocalarım, hanımefendiler, beyefendiler, umudumuz çocuklarımız; hepiniz hoş geldiniz. Marmara Belediyeler Birliği tarafından düzenlenen “1. Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi”nin hayırlara vesile olmasını diliyorum. Bu etkinliğin gelecekte şehirlerimizin tasarlanmasında, çocuk dostu şehirlerin kurulmasında umut verici gelişmelere öncülük etmesini temenni ediyorum.

Bu kongre Marmara Belediyeler Birliği bünyesinde kısa bir süre önce kurduğumuz Şehir Politikaları Merkezi'nin ikinci etkinliğidir. Birinci etkinliğimiz Bilge Mimar Turgut Cansever Sempozyumu idi. Yaklaşık bir ay önce yine bir müzede yapmıştık ilk etkinliğimizi. Mekân ve konu tercihlerimizi sembolik ve bilinçli bir şekilde yapıyoruz. Turgut Cansever'i neden tercih etmiştik? Çünkü Turgut Cansever, gelenek ile değişim ilişkisi çerçevesinde mimariye ilişkin çok etkili tavırlar alan ve cesur eleştiriler getiren bir mimar, uyarıcı ve eylem adamıydı. Bir arayışın insanıydı. Fakat Turgut Cansever'i tanımlayan başka bir şey daha var bence. Bütün itirazlarına, bütün tercihlerine, bütün yüksek sesli çabalarına rağmen Turgut Cansever'i tanımlayan bir kelime ararsak, o kelime “umuttu” bana göre. Çünkü Turgut Hoca, derslerinde uzun süren itirazlardan sonra insanların umutsuzluğa kapıldığı zamanlarda, daima umudu aşıl原因an bilge bir insandı. Ümitsizliği insana yakıştırmazdı.

Benim bildiğim bütün kültürlerde umudun ve geleceğin sembolü çocuklardır. Çocuklar umudu, geleceği, insanlar umutsuzluğa kapıldıklarında onların zihnine bir adım ötesini nakşeden varlıkların adıdır. Dolayısıyla biz bu umudumuzu sürdürmek ve buna inancımızı vurgulamak için Turgut Cansever'den sonra Uluslararası Çocukların Şehri Kongresini düzenledik. Bu ülkede yapabileceğimiz bütün itirazlara, bütün yanlışlarımıza, bütün hatalarımıza karşı içimizde bir umut taşıdığımızı ve bu umudu çoğaltmak istediğimizi, mümkünse toplumun farklı katmanları arasında bir mutabakat sağlamaya çalıştığımızı vurgulamak istiyoruz. Şehir Politikaları Merkezi'nin bir amacı da budur zaten. Bizim amacımız; bilim insanlarıyla uygulamacılar arasında ortak çalışmalar yapılmasını sağlamak, buna ilişkin bir platform oluşturmak ve gerek maddi sebeplerle gerek ideolojik sebeplerle sürdürülemeyen çalışmalarını bu merkez bünyesinde sürdürülebilir kılmaktır.

Yapmaya çalıştığımız şey mistifikasyon ya da gerçeği hayalle örtmek, bir hayal dünyası yaratmak değil; tam tersine, mümkün olan en cesur sesimizle fakat saygılı bir üslupla, hatalarımızla yüzleşmekten korkmadan, umudumuzu ve yapabileceğimiz şeyleri konuşmak, geleceğimize ilişkin bazı işaret taşları yerleştirmeye çalışmaktır.

Kuşkusuz her şeyi yapabileceğimizi düşünmüyoruz. Fakat birçok şeyi yapabileceğimizi, bir araya geldiğimizde farklı şeyleri başarabileceğimizi biliyoruz. Bu çabayı desteklediğiniz ve buraya geldiğiniz için hepimize bir kez daha teşekkür ediyorum. Sesimize ses kattınız, umudumuzu çoğalttınız.

Çok büyük kaynaklarımız yok fakat dizginlenemez bir heyecanımız ve büyük hayallerimiz var bu ülkeye ilişkin. Başka ülkelere giden insanlar fark etmişlerdir; dünyanın hiçbir yerinde İstiklal Caddesi'ndeki insanların gözlerindeki parıltıyı göremezsiniz. Dolayısıyla umutsuzluğa kapılanlara, beş dakikalığına İstiklal Caddesi'ne gitmelerini öneriyorum. O gözlerdeki parıltı, bu ülkede umutsuz olduğumuz, olmaz zannettiğimiz birçok şeyin başarıma kaynağıdır. Yeter ki birbirimize karşı toleranslı olalım ve birlikte başarmaya çalışalım.

Şehir Politikaları Merkezimiz çalışmalarınıza açıktır. Bu merkez bünyesinde yapılacak çalışmalarda, tek kırmızı çizgimiz olan sakin ve saygılı bir üslubu, bilgiye dayanan bir içeriği ve etik ilkeleri önemsiyoruz. Bunun dışında kırmızı çizgimiz yok. Toplumun bütün renklerine, bütün tercihlerine, bütün müktesebatına talibiz.

Bu programın düzenlenmesinde teşekkürü hak eden çok sayıda insan var. Hepsini tek tek sayma imkânım yok. Fakat öncelikle bilim kurulu üyelerimize, düzenleme kurulu üyelerimize, bilhassa düzenleme kurulunun çocuk üyelerine teşekkür ediyorum. Bu kongre bu açıdan da bir ilk, bizim düzenleme kurulunda yer alan çocuklarımız var çünkü. Ayrıca çalışma arkadaşlarıma teşekkür ediyorum. Çok üstün bir gayretle Ezgi Hanım'ın önderliğinde kısa bir sürede bu çalışmayı başarıya erdirdiler. Akademik anlamda Yasemin Hoca'nın çok yardımını aldık. Hepsine tek tek teşekkür ediyorum. Kongremizin hayırlı sonuçlar üretmesini, bize yol gösterici olmasını diliyorum ve saygılar sunuyorum.

Emin Halebak***Lüleburgaz Belediye Başkanı, Marmara Belediyeler Birliği Encümen Üyesi***

Böyle güzel bir Cumartesi günü, güneşliken dışarıda gezip dolaşmak yerine bu salona geldiniz. Bu sizin sorumluluk bilincinizi gösteriyor. Öncelikle sizi bu bilinçten dolayı kutluyorum ve hepinize hoş geldiniz diyorum.

Ben UNICEF'in çocuk dostu şehrinin belediye başkanı olarak buradayım. Ülkemizde çok az kent bu unvanı taşıyor. O nedenle bu kongre, benim için ve Lüleburgaz için özel bir anlam içeriyor. O nedenle ekibim ve arkadaşlarımızla beraber bugün buradayım. Bir standımız var. Yarın toplantıya katılırsanız, Lüleburgaz'ın çocuk meclisini burada tanıma fırsatınız olacak. Bu bizim için gurur kaynağı olduğu kadar her biriniz için bir umut olacaktır. Eğer bu ülkenin çocukları bunları başarabiliyorsa o zaman gelecekte korkmamız gerektiğine inanıyorum.

Marmara Belediyeler Birliği, Türkiye'nin ilk belediyeler birliğidir ve çok köklü, güçlü bir kuruluştur. Kendi içerisinde birçok ilki başararak geldi ve son yıllarda da Sayın Genel Sekreter ve çalışanlar da burada, onlara teşekkür etmek istiyorum, olağanüstü bir atılım göstererek, artık Türkiye'nin hak ettiği, insanların hak ettiği kentlerin yaratılmasının bilincini oluşturma noktasında eğitimler, kongreler, çalışmalar konusunda olağanüstü güzel şeyler yapmaya başladı. Oranın bir encümen üyesi olarak da Genel Sekreterimize ve çalışanlarımıza ayrıca teşekkür etmek istiyorum. Çok hoş çalışmalar.

Çocukların şehri dediğimizde: "Büyüklerin şehri olmasın mı?", "Yaşlıların şehri olmasın mı?", "Kadınların şehri olmasın mı?", "Gençlerin şehri olmasın mı?" gibi sorular hep sorulacak. Bunların hepsinin olabilme fırsatını ancak biz çocuklarımızı yakaladığımızda, yakalayabileceğimizi düşünüyoruz. Bir belediye başkanının sorumluluğu ve görevleri gerçekten tahminlerinizin ötesindedir. İlk seçildiğimde benim "görev tanımım" ne olmalı diye düşündüm. Şöyle bir zorluğumuz var; yedi yaşındaki çocuk geliyor ve çocuk parkı istiyor, yetmiş yaşındaki yaşlı bir kişi de gelip huzur evi istiyor. Kaynakları son derece kıt iken bir tercih yapmak zorunda kalacaksınız. Yedi yaşındaki çocuk için "biraz bekle" huzur evini yapayım dersanız, "artık büyüdüm" cevabını alırsınız; yetmiş yaşındaki birine bekle dersanız "artık öldüm" diyor. O nedenle zor bir işi kıt bir kaynakla belediyeler hayata geçirmeye çalışırken, çocuk dediğimiz şeyi kenara itmeden, öne aldığımızda inanın ki yetmiş yaşındakinin de yedi yaşındakinin de isteklerini hayata geçirebileceğimiz olanakların kendi içimizde var olduğunu görme şansına sahip olursunuz. O nedenle Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi çok önemli. Kentler ya değer yaratır ya da rant yaratır. Rant yaratmak yöneticiler açısından son derece kolaydır. Hatta bir gecede bunu yapabiliriz. Ama değer yaratmak için en az 25 - 30 yıl hatta 50

yıl çalışmanız gerekir ve yaratılmış değeri de yine bir gecede yok edebilirsiniz. Bunun dünyadaki örneklerini her yerde görmek mümkün ve en çarpıcı şekilde de İstanbul'u her yerde örnek olarak göstermemiz mümkün olacaktır. Hem değer yaratma açısından hem de rant yaratmak açısından. O nedenle rant dediğimiz noktada çocuklara yer bulmuyoruz. Değer dediğimiz noktada çocuklara yer verme şansımız olacak. Değer yaratan kentlerin birinci adımı da çocuklarla olacak diye düşünüyorum. Bir kent çocuklarına önem verecekse, onlara alan ayıracaksa, inanın ki, diğer alanların her birini düşünmek, planlamak, uygulamak zorundadır. Onun için de bu kongre ve burada sunulacak olanlar bizler için diğer belediyelerden gelenler için, benim fen işleri müdürüm, kültür müdürüm hepsi burada, onlar birçok şey alıp geri dönecekler. Ve bizler yaşadığımız kenti daha güzel, daha yaşanılabilir, insanların yaşamaktan mutlu olacağı kent haline dönüştürebileceğiz. Ben bu kongrenin hayırlı olmasını diliyorum. Hepimiz için faydalı olmasını diliyorum. Emeği geçen herkese bir kere daha teşekkürlerimi sunarken, her birinize ayrı ayrı saygılarımı sunuyorum.

Selim Yağcı

Bilecik Belediye Başkanı, MBB Encümen Üyesi

Kongremize bildiri sunan çok değerli hocalarımız, değerli katılımcılar, değerli çocuklarımız öncelikle Birliğimiz, ilklerin birliği ve gerçekten bu anlamda “Birinci Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi”ne katıldığınız için hepinize teşekkür ediyoruz. Gerçekten mekân ve insan belediyeciliğin iki ana unsurudur. Bir taraftan mekânları oluşturacaksınız diğer taraftan da bu mekânlara uygun insanları yetiştireceksiniz. Ve bu ikisi arasına çocuk girince çok önemli bir konu ortaya çıkıyor. Belediyecilik, belediye başkanlığı bize göre bu günü imar, ihya etmenin yanında geleceği teminat altına alacak faaliyetleri, çalışmaları yapmak belediye başkanlarının asli görevlerinden olmalı ve hedefi de bu olmalı. Çünkü gerçekten bugün eksikler olabilir. Sıkıntılar olabilir, onları geçiştirebilirsiniz ama eğer bir yönetici geleceğe hizmet ettiği toplumdansa daha önce gidip de ona ilişkin ön çalışmaları yapmazsa, özellikle çocuklarımız, gençlerimiz o geleceğe ulaştığında, o eksiklikleri gördüğünde herhalde o yöneticiler hakkında hayırlı dua etmezler diye düşünüyoruz. Bu nedenle belediye başkanlığımızda geleceği teminat altına alacak fiziki çalışmaları yapıyoruz. Bu konuda gayret gösteriyoruz.

Mekânlara anlam kazandıran insanlardır. Mekânlarımızı ne kadar güzelleştirsek güzelleştirelim, eğer içerisinde yaşayacak çocuklarımızı, insanlarımızı, tam kâmil bir şekilde, onların ruh sağlıklarına uygun şekilde yetiştiremezsek o zaman yine eksik kalmış oluruz diye düşünüyorum. Onun için bir tarafta özellikle çocuklarımızın huzurlu bir şekilde yaşayacağı mekânları oluştururken diğer taraftan da gelecekte mutluluk, huzur içerisinde yaşayabilecek nesilleri oluşturmanın çabası, gayreti içerisinde olmak lazım. İşte bu duygu ve düşüncelerle Marmara Belediyeler Birliği Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi çalışmalarını ve çalıştaylarını başlattı. Bu ilk ama inşallah gelecek zaman diliminde daha büyük katılımlarla, daha büyük desteklerle çok üst seviyede çalışmalar olacağına inancımız tam. Bu anlamda böyle bir organizasyonu tertipleyen başta Başkanımız Recep Altepe olmak üzere, genel sekreterliğimize ve yönetim kurulumuza ve çalışanlarımıza teşekkür ediyorum. Bizim Bilecik Belediyesi olarak sloganımız var; “hep birlikte daha iyiye daha güzele ulaşmak temennisiyle” diyorum. Kongremize, çalıştaylarımıza, sempozyumlarımıza katılımlarda bulunan, katkısı bulunan herkese teşekkür ediyorum. Hep böyle güzel anlarda güzel olaylarda güzellikler içerisinde bir arada bulunmak temennisiyle hepinize saygılar sunuyorum, iyi akşamlar diliyorum.

Türkiye’de Çocuk ve Şehir İlişkisi Üzerine Yapılmış Akademik Çalışmaların Değerlendirilmesi²

Yasemin Çakırer Özservet³

Giriş

Dünya’da çocukların durumu dediğimizde iki grupta çocuk değerlendirmesi mümkündür. Sayılarla hesabı yapılan çocukların durumu (zor durumda olan çocuklar, sokak çocukları v.b.) ve Görünmeyen çocukların ama onların gözümüzün önünde cereyan eden halleri (Yani hayalet çocuklar, mülteci çocuk gibi) şeklindedir. Dünyada 2006 yılı verilerine göre, risk altındaki çocuklar sayılarla şu şekilde ifade edilmektedir. 1 milyar çocuk yoksulluk içinde, 300 milyon çocuk evsiz, 7 milyon çocuk mülteci konumunda, 5-14 yaş grubunda 270 milyon çocuk çocuk işçisi konumunda çalışmaktadır.

Türkiye’nin çocukları dediğimizde, nüfusun üçte birinden bahsetmiş olmalıyız. Yani yaklaşık 24 milyon civarında 0-18 yaş grubunda çocuk nüfus yer almaktadır. Yerel yönetimlerin bu noktada özellikle dikkatini çekmek gerekiyor. 01-7 yaş nüfusu 1935’te %45 iken %33’e geriledi, tahminlere göre bu oran gittikçe düşecek ama sayı yükselmeye devam edecek. Bugün 24 milyon çocuk sayısına son dönem göç akımlarıyla gelen göçmen/mülteci çocuk sayısı da eklenirse tahminen 1,5 milyon çocuk eklenmiş olur ve bu rakam oldukça büyük bir rakamdır (Çakırer-Özservet, 2015a). Türkiye AB üye ülkeleri ile kıyaslandığında en büyük çocuk nüfusuna sahip ülke konumundadır.

Türkiye’nin kentleşme oranına baktığımızda, 2012 yılına göre %77’dir. Bugün ise, toplam ülke nüfusunun (77 695 904 kişi) %93,3’ü belediye sınırlarında ikamet etmektedir⁴. Bu da demektir ki çocuklarımızın çok büyük kısmı kentlerde yaşıyor. Kentlerde kentsel problemlerin içerisinde yaşayan çocukların durumu özel olarak ele alınmayı hak etmektedir. Yerel yönetimler, sınırları dahilinde yaşayan halkın ortak ihtiyaçlarını karşılamak ve onların karşılaştıkları sorunları yönetimin kapasitesi ölçüsünde çözmek üzere kurulmuşlardır; bu nedenle de topluma karşı birçok sorumlulukları bulunmaktadır. Çocuk refahı durumu ele alındığında sadece nesnel göstergeler değerlendirilse de,

2 Bu kongre, Ekim 2014’de yapılan “Çocuk, Kent ve Yerel Yönetimler Sempozyumu”ndan edinilen deneyimler ışığında daha kapsamlı ve gerçek amacına uygun şekilde daha kapsayıcı şekilde yapılan ikinci versiyonudur. Kongre birincisinden edinilen deneyimin ardından daha önce denenmemiş çalışmaları da içerdiği için oldukça özgün bir konumda yer almaktadır. Bu kongrede açılış konuşması olarak da ‘Çocuk ve Şehir’ ilişkisine dair kapsayıcı bir çalışma olarak ülkemizde şimdiye kadar yapılan çalışmaların değerlendirilmesi düşünülmüştür.

3 Yrd. Doç.Dr., Marmara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yerel Yönetimler Bölümü, Anadoluhisarı kampüsü-Beykoz (yase-mincakirer@yahoo.it)

4 Türkiye İstatistik Kurumu. (2015). Türkiye’de nüfusun %93,3’ü belediye sınırları içinde yaşıyor (http://www.tuik.gov.tr/basinOdasi/haberler/2015_8_20150226.pdf)

bugün artık çocuğun öznel olarak kendini iyi durumda hissetme hali tartışılmaktadır. Çocuğun kendi fikri alınmak durumundadır artık.

Türkiye’de ülke çocuk politikası için adımlar nasıl atıldı buna da bakmak gerekiyor. Türkiye, Birleşmiş Milletler Genel Merkezi’nde 29–30 Eylül 1989 tarihleri arasında “Çocuklar İçin Dünya Zirvesi”nde ilk kez imzaya açılan Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni, Cumhurbaşkanı düzeyinde imzalayarak, ilk imzalayan devletler arasına girmiştir. Sözleşmenin yürürlüğe girmesi için, gereken sayıda ülkenin meclisinde Sözleşmenin onaylanması işlemi ancak 9 Aralık 1994’de tamamlanmıştır. Böylece Çocuk Hakları Sözleşmesi, 27 Ocak 1995 tarih ve 4058 sayılı yasa ile ülkemizin iç hukuk kuralına dönüşmüştür (Polat, 2008: 149). Çocuk Haklarına dair Sözleşme’nin imzalanarak 1995’de yürürlüğe girdiği tarihten bugüne kadar çocuk haklarının tanıtılması, yaygınlaştırılması, izlenmesi ve uygulanması konusunda oldukça mesafe kat edildiği görülmektedir. Ancak, toplumsal algı ve bilinçlenme ile kamu yönetimi anlayışının çocuk hakları odaklı değişimi anlamında henüz Türkiye oldukça yetersiz bir durumdadır; atılması gereken çok fazla adım vardır. Türkiye’nin kamu hukukunda ise, çocuk hakları başlığı altında “çocuğun çocuk olma ve sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı” özel olarak vurgulanmaktadır. Yerel yönetimler hukukunda detayda çocuk bulunmamakta, çocuğun katılım hakkı ise hiç vurgulanmamaktadır (Çakırer-Özservlet, 2015b).

Çocuk Dostu Şehir hareketi dünyada birçok şehre yayıldığı gibi ülkemizde de faaliyettedir⁵. Bugün bu proje ortakları olan belediyeler ise şu şekildedir: Adana- Yüreğir, Ankara- Mamak, Bitlis, Erzurum- İspir, Giresun, İzmir- Bornova, Kırklareli - Lüleburgaz, Manisa, Mersin, Şanlıurfa- Eyyübiye⁶. Bunun dışında 2013 yılında hazırlanan ve 2014 yılında yürürlüğe giren Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planımız bulunmaktadır (2013-2017 yılları arasında kapsayan). Bu strateji belgesinde ise, yerel yönetimlere çok az rol verilmektedir. Beş yıllık Kalkınma Planlarında çocuk konusu ise oldukça az yer etmektedir. Ulusal Çocuk Strateji Belgemiz yeni oluşmaya başlasa da, paralel şekilde Yerel Çocuk Strateji Belgelerinin de acilen oluşturulması gerekmektedir. Çocuğun durumu bu şekilde yerelde de daha kapsamlı ele alınabilir⁷.

Çalışmada, 1970’li yıllardan günümüze yani 2015 yılına kadar çocuk ve şehir ilişkisine yönelik yapılmış akademik çalışmalar bu metinde değerlendirilmektedir. Çalışmada tarihsel bir değerlendirme söz konusu olmakla birlikte konularına göre de bir gruplandırma ve yorumlama yapılmaya çalışılmıştır.

5 İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Türkiye Belediyeler Birliği, Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı ve Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Çocuk Dostu Şehirler projesinin Türkiye ulusal koordinasyonu içerisinde yer almaktadır.

6 Çocuk Dostu Şehirler (<http://unicef.org.tr/sayfa.aspx?id=64>) Erişilme tarihi: 17.06.2015.

7 17-18 Eylül 2015 tarihlerinde İstanbul özelinde Yerel Yönetimler için Çocuk Stratejileri Çalıştayı bu noktada ivmeleyici bir çalışma olabilecektir (<http://cocukstratejileri.calistay.marmara.edu.tr/etkinlik-hakkinda/>)

Yöntem

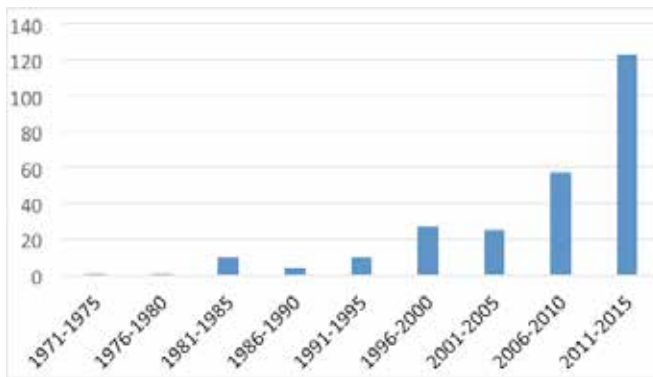
Çalışma, Google akademik Türkçe sayfalarda “Çocuk ve Şehir” “Çocuk ve Kent” “Çocuk ve Oyun” “Çocuk ve Alan” “Çocuk ve Mekân” anahtar kelimeleriyle tarama yaparak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca YÖK WEB Tez tarama aracı üzerinden de konuyla ilgili tez çalışmaları taraması yapılmıştır. İTÜ, Marmara ve Boğaziçi Kütüphanelerinde de webde görünmeyen basılı kaynaklara erişilmeye çalışılmıştır. Tüm bu taramalar sonucunda hala erişilememiş basılı kaynak olabileceği de akıldan çıkarılmamalıdır. Anahtar kelimelerle yazılı eserin uygunluğu konusu tamamen araştırmacının öznel yorumuna dayanmaktadır. Bu konu da eleştiriye tamamen açıktır.

Çocuk ve Şehir İlişkisine Yönelik Akademik Çalışmaların Değerlendirilmesi

Yapılan araştırmalar sonucunda toplam 260 çalışmaya erişilebilmiştir. Çalışmalar genellikle, çocuk ve mimarlık ilişkisi, çocuk oyun alanları, sokak çocukları, suçla ilişkili çocuklar, çocukların tasarım sürecine katılımı, çocuk hakları gibi konularda yoğunlaşmaktadır.

Çalışmaların konularına göre ayrımı yapılırken, çocuğun barınma mekânı olan evinden, kamusal alanlara ve şehre uzanan ölçeklerde değerlendirme ölçeği dikkate alınmıştır.

Şekil 1: Türkiye’de Yıllara Göre Çocuk ve Şehir İlişkisine Yönelik Yapılmış Çalışmalar (1970-2015 yılları arası)



Şekil 1’den de görüleceği üzere, Çocuk ve şehir ilişkisine yönelik yapılmış çalışmalar beş yıllık dilimlerde değerlendirildiğinde sayının 1996 yılından itibaren artışa geçtiği

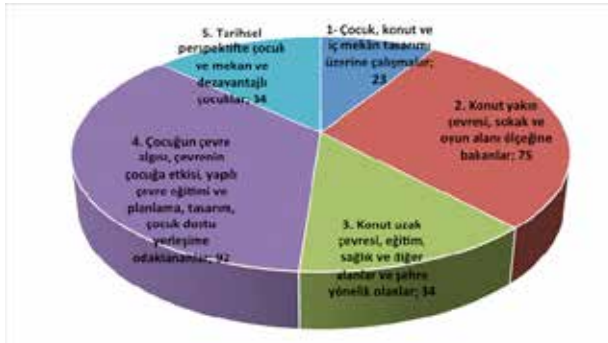
ve 2011'den itibaren hızlı bir yükselişte olduğu görülmektedir. 2000 yılından sonraki artışların büyük çoğunluğunun sebebi, konuya yönelik yapılan akademik etkinliklerin ivmeleyici yönüdür.

Konularına göre bir değerlendirme yapıldığında ise, iç mekân olarak konut ve benzeri mekânlardan konut önü, sokak ve oyun alanları ölçeğine, ardından daha kamusal alanlara, eğitim, sağlık alanlarına ve tüm şehir mekânıyla ilişkiye ve sonra çocuğun çevre algısına, bu algının ölçülmesine, çevrenin çocuğa etkisine, yapılı çevre eğitimi ve tasarım, planlama gibi mekân üretim süreçlerine çocuğun katılımına yönelik çalışmaların değerlendirilmesine çalışılmıştır. Son konu ayrımı ise, çocuğu tarihsel perspektifle mekânla ilişkisi bağlamında inceleyen ve dezavantajlı çocukların şehir mekânıyla ilişkisine odaklanan çalışmalar şeklinde olmuştur.

Tablo 1: Türkiye’de Çocuk ve Şehir İlişkisine Yönelik Yapılmış Çalışmaların Konularına göre Gruplandırılması

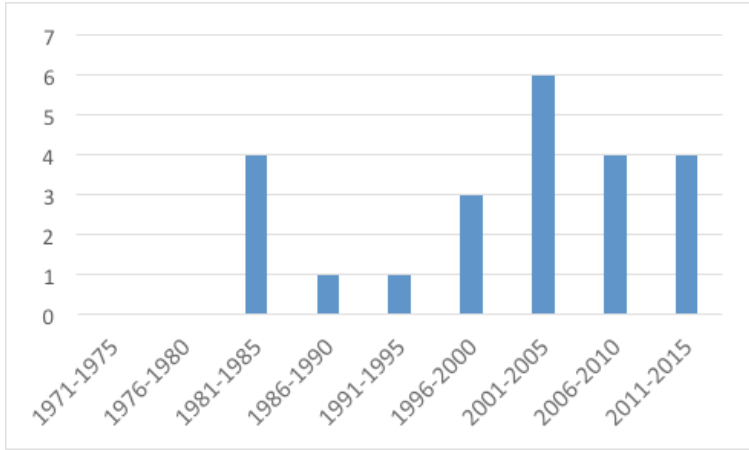
Konu Grupları
Çocuk, konut ve iç mekân tasarımı üzerine çalışmalar
Konut yakın çevresi, sokak ve oyun alanı ölçeğine bakanlar
Konut uzak çevresi, eğitim, sağlık ve diğer alanlar ve şehre yönelik olanlar
Çocuğun çevre algısı, çevrenin çocuğa etkisi, yapılı çevre eğitimi ve planlama, tasarım ve yönetime katılım, çocuk dostu yerleşime odaklananlar
Tarihsel perspektifte çocuk ve mekân ve dezavantajlı çocuklar ve şehir

Şekil 2. Konularına göre Türkiye’de Çocuk ve Şehir İlişkisine Yönelik Yapılmış Çalışmalar (1970-2015 yılları arası)



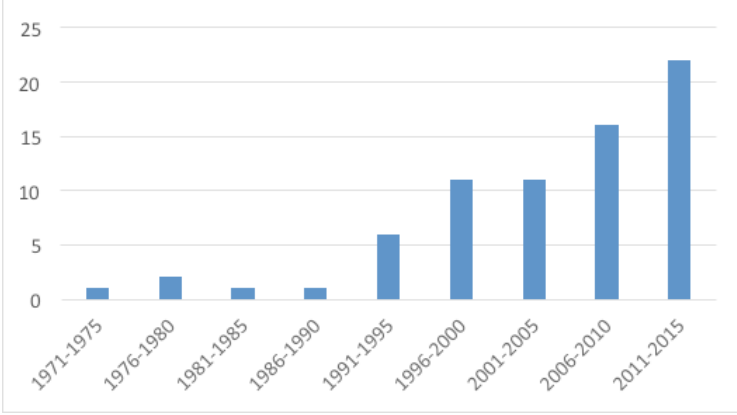
Konularına göre ayırımı sırasıyla değerlendirdiğimizde, en küçük mekân ölçeği olan konut içi, konut mekânı ve diğer mekânların iç tasarımları konusu en az ilgilenilen alan olarak ortaya çıkmıştır. İç mekân ve çocuk ilişkisine yönelik çalışmaların sayısı en az sayıda olmakla birlikte 1980'li yıllardan itibaren konunun ilgi çektiği görülmüştür. Son on yıldır ise, konuya olan ilgi azalarak sabitlenmiş görünmektedir. Çocuğun mekân algısından, çocuk odalarına, çocuk ev ilişkisine, okullarda derslik tasarımı, çocuk hastaneleri tasarımı gibi farklı alanlarda çalışmalara rastlanmıştır. Çocuk odalarına yönelik yayının ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Şekil 3. Çocuk, konut ve iç mekân tasarımı üzerine çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi



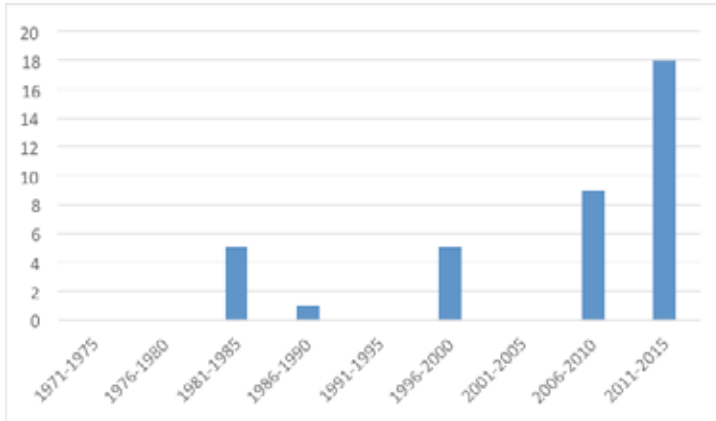
Konut yakın çevresi, sokak ve oyun alanı ölçeğine bakan çalışmalar ikinci değerlendirme grubudur ve sayıca yüksek düzeydedir. Çalışmaların neredeyse tamamı çocuğun oyunla ilişkisi ve çocuk oyun alanları üzerine yapılmıştır. Ağırlıklı olarak Peyzaj mimarlığını ilgilendirecek çalışmalar olmakla birlikte, oyun ve çocuğun gelişimi üzerine ciddi eğilmeler söz konusudur. Çok az çalışma sokakları çocuk oyun alanı olarak ele almıştır. Geri kalan çalışmalar ise spor alanları ve diğer açık alanlara yöneliktir. Çalışmaların 1970'li yıllardan itibaren yapılmaya başlandığını ve hızlı bir şekilde sayılarının arttığını görmek mümkündür.

Şekil 4. Konut yakın çevresi, sokak ve oyun alanı ölçeğine bakan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi



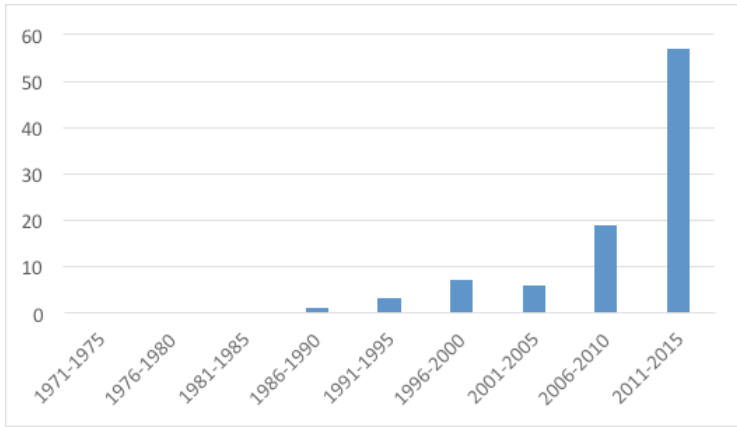
Üçüncü grupta konular ise, konut uzak çevresi, eğitim, sağlık ve diğer alanlar ve şehre yönelik olanlar şeklindedir. Bu grupta, bir konuda yoğunlaşma bulunmamaktadır. Eğitim mekânları, çocuk kütüphaneleri, çocuk müzeleri, çocuk hastaneleri ve çocuk bakım mekânları ve bir bütün olarak çocuğun şehirle ilişkisine yönelik çalışmalar yer almaktadır. Yıllara göre ise, 1981-1985 döneminde başlamış ve daha sonra 15 sene arayla 1996-2000 yıllarında biraz daha çalışma yapılmış ve son olarak 2006 yılından bugüne çalışmalar hız kazanmıştır.

Şekil 5. Çocuk, konut uzak çevresi, eğitim, sağlık ve diğer alanlar ve şehre yönelik çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi



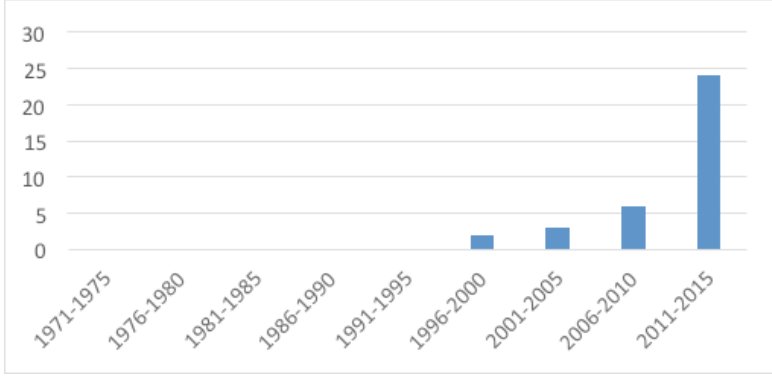
Çocuğun çevre algısı, çevrenin çocuğa etkisi, yapılı çevre eğitimi ve planlama, tasarım ve yönetime katılım, çocuk dostu yerleşime odaklanan çalışmalar dördüncü gruptadır. Mekân ölçeğinin tamamlanmasının ardından algıya ve çocuk katılımına yönelik çalışmalar gruplandırılmıştır. Bu grubun sayısının gruplar arasında en yükseği olması sevindirici bir durumdur. Yıllara göre değerlendirildiğinde ise, 1986 yılından önce bu grupta hiç çalışma yer almamaktadır. Özellikle 2006 yılından sonra sayıları artsa da son 5 yılda bu konuya oldukça yoğun ilginin olduğu farkedilmiştir. Son 2 yıldır (2014 ve 2015 yıllarında) çocuğun mekân üretim sürecine ve yönetime katılım konusu oldukça ilgi çekmeye başlamıştır. Bu grupta yine çocuk dost kent konusu oldukça ilgi gören konulardandır.

Şekil 6. Çocuğun çevre algısı, çevrenin çocuğa etkisi, yapılı çevre eğitimi ve planlama, tasarım ve yönetime katılım, çocuk dostu yerleşime odaklanan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi



Son grup ise, diğerleri denilebilecek sayıca oldukça az ve belirli bir gruba sığamayacak olan konular yani, tarihsel perspektifte çocuk ve mekân ve dezavantajlı çocuklar ve şehir çalışmalar yer almaktadır. Bu gruptaki çalışmalar, tarihsel perspektifte çocukla ilgili çalışmaların daha fazla olabileceği uyarısını yaparak webden yapılan kaba çözümlerden oluşmaktadır. Literatürde sokak çocuklarıyla ilgili çalışmaların birçoğu mekân ilişkisinden kopuk olduğu için burada değerlendirmeye alınmamıştır. Bu grupta yine 1996 yılından itibaren hızlıca bir artış görülmektedir.

Şekil 7. Tarihsel perspektifte çocuk ve mekân ve dezavantajlı çocuklar ve şehir çalışmalarının yıllara göre değerlendirilmesi



Değerlendirme

Son 5-10 yılda özellikle mimarlık ve şehir planlama disiplinlerinde bu konuya yoğun bir ilgi gösterilmektedir. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 1995 yılında yürürlüğe girmesinin ardından konuyla ilgili çalışmalar artmaya başlamıştır diyebiliriz. Çocuğun şehir mekânı ile ilişkisi barınma mekânı olan haneden yani konut ve konut içinden başlamakta ve daha sonra konut bahçeleri, sokaklar derken daha kamusal alana doğru yayılmakta ve en son şehir bütünü ile ilişkisine uzanmaktadır. Çocukların Çocuk Haklarına dair Sözleşmeden kaynaklı haklarına ve bunun mekânla olan ilişkisine odaklanan çalışmalarla, çocuğun çevresini algılayışı, yapılı çevrenin çocuğa etkisi ve çocuğun yapılı çevreye yönelik alması gereken eğitim, yapılı çevrenin tasarımı ve uygulanması aşamalarına katılımı gibi birçok bileşene sahip bir akademik yayın taraması yapılmıştır. Yapılan bu tarama daha sonra yıllara göre ve konularına göre ayrı ayrı değerlendirilmektedir.

Çocuk ve şehir ilişkisine yönelik çalışmaların son yıllarda artmasının (özellikle 2010-2015 yılları arasında) ivmeleyici unsurları yapılan akademik toplantı ve etkinlikler ve süreli yayın aktiviteleridir⁸. Bu ivmeleyici çalışmalar dışında alanla ilgili belirli akademisyenlerin de yaptıkları yayınlarla önce çıktığı görülmüştür. Konunun uygulamaya dönük ve pratik bir yarar etrafında ilerlemesi için daha fazla akademisyenin bu konuyla ilgilenmesi de gerekmektedir.

8 Örnek olarak Ekim 2014'de Marmara Üniversitesi bünyesinde yapılan "Çocuk, Kent ve Yerel Yönetimler" Sempozyumu ve Nisan 2015'de yapılan "1. Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi" ve Eylül 2015 "Çocuk ve Kent" özel sayısı ile İdealkent dergisi konuyla ilgili akademik çalışmaları ivmeleyici çalışmalardır.

1970-2015 Yılları arası Çocuk ve şehir ilişkisine üzerine yapılmış çalışmaların alfabetik listesi

1. Abbasoğlu-Ermiyagil, S. ve Sunalp-Gürçınar, C. (2015). Kentsel Mekânın Gelişiminde Çocuk Oyun Alanlarının Rolü: K.K.T.C.'de Yeni Kent Gönyeli Örneği. *İdealkent Dergisi*. 17. Sayı. Çocuk ve Kent Özel Sayısı (Sayı Editörü: Yasemin Çakırer Özservet). (Basım aşamasında).
2. Acar, H. (2011). Duvarların dışındaki yaşam "Çocukların Anlatımıyla Sokaklar". *Eğitim Bilim Toplum*, Cilt: 5 Sayı:20, sf:84-115.
3. Acar, L. M. (2001). Çocuk gereksinimlerine yönelik ürün satış birimlerinde iç mekan tasarımı. Hacettepe Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü. İç Mimari ve Dekorasyon. Yüksek Lisans Tezi.
4. Acer, D. (2012). Çocuklar için mimarlık eğitiminde müzelerin kullanımı. İ.San (Yay. Haz.), Çocuk müzeleri ve yaratıcı drama içinde (ss.137-143). Ankara: Naturel Yayınları.
5. Acer, D. ve Gözen, G. (2011). Çocuk ve Mimarlık (Çocuklar İçin Mimari Tasarım ve Öğretim Programı). Anı Yayıncılık. Ankara. ISBN: 9786055213268
6. Adıgüzel, Ö. (2011). Okul dışında farklı bir öğrenme ortamı olarak çocuk müzeleri. *Eğitim Bilim Toplum*, Cilt:4 Sayı:14, sf: 32-41.
7. Ahıskalı, S. Ö. (1998). Çocuk oyun alanlarında döşeme. *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*. T.M.M.O.B. Peyzaj Mimarları Odası, İstanbul Şubesi, Temmuz-Ağustos, 5(14), İstanbul.
8. Akarsu, F. (1984). Piaget'ye Göre Çocukta Mekan Kavramının Gelişim, *Mimarlık*, 84/9, s.31-33.
9. Akçay-Duff, E. ve Shine-Edizer, F. (2015). Şehirde Kitap Okuyan Çocuklar Olmak. (içinde). *Şehirler Çocukların Olsun* (Editör: Yasemin Çakırer-Özservet). Marmara Belediyeler Birliği Yayını. (Bu kitabın içinde).
10. Akdoğan, G. (1972). Beş Biiyüç Şehirde Çocuk Oyun Alanları, Okul Bahçeleri ve Spor Alanlarının Yeterlikleri ve Planlama Prensipleri Uzerinde Bir Araştırma, A.U. Ziraat Fak. Yay. 522, Ankara.
11. Akıllı, H. ve Dirikoç, A. (2015). Uydu Kent Nevşehir'de Göç Çocukları. *İdealkent Dergisi*. 17. Sayı. Çocuk ve Kent Özel Sayısı (Sayı Editörü: Yasemin Çakırer Özservet). (Basım aşamasında).

12. Akıncı, M. (2011). Çocuk Dostu Belediyecilik. Mahalli İdareler Dergisi. (Mayıs 2011) (<http://www.mahalliidarelerdergisi.org/index.php?p=icerik&id=1339>)
13. Aksoy, Y. (2011). Çocuk Oyun Alanları Üzerine Bir Araştırma İstanbul, Isparta, Eskişehir, Erzurum, Kayseri, Ankara, Zonguldak ve Trabzon illeri örneği, İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 3(6), 82-106.
14. Aksoy, Y. ve Akpınar, A. (2011). Yeşil alan kullanımı ve yeşil alan gereksinimi üzerine bir araştırma İstanbul ili Fatih ilçesi örneği. İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi Yıl: 10. Sayı: 20. Güz 2011. s.81-96
15. Aksöz, M. (2010). Sosyal çevrede iç ve dış mekan olgusunun 1012 yaş grubu çocuk resimlerine yansımaları ve sanatsal gelişim evrelerine göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
16. Algan, H. (2008). İlköğretim Okul Bahçelerinin Tasarlanmasına Paydaş Katılımlı Yaklaşım. Çukurova Üniversitesi-FBE- Peyzaj Mimarlığı AnaBilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
17. Algan, H. ve Uslu, C. (2009). İlköğretim Okul Bahçelerinin Tasarlanmasına Paydaş Katılımı: Adana Örneği. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi. 22(2):129-140.
18. Alpan, A. (2015). Mekân Sahipliliği için Mekânı Çocuklarla Birlikte Üretmek: Eskişehir-Odunpazarı için Bir Model Önerisi. İdealkent Dergisi. 17. Sayı. Çocuk ve Kent Özel Sayısı (Sayı Editörü: Yasemin Çakırer Özservet). (Basım aşamasında).
19. Alpan, A. ve Akşit, A. (2015). "Mekânı Çocuklarla Birlikte Üretmenin Mekânı Sahiplenmedeki Rolü: Odunpazarı Küçük Sanayi Sitesi Yenileme Alanı için Bir Model Önerisi", sunuş, Kent Araştırmaları Kongresi, 16-17 Nisan 2015, Eskişehir Ankara: 209-270.
20. Altınçekiç, H. ve Sarı, Y. (2005). Bartın kenti çocuk oyun alanlarının irdelenmesi. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi. Seri A. Cilt 55, Sayı.1:33-45.
21. Argus, Z. (1990). Adana Kenti Çocuk Bahçeleri Üzerine Bir Araştırma. Çukurova Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi, Adana, 49s.
22. Arın, S. Ve Özsoy, A. (2015). Kentsel Mekân Tasarımında Çocuk katılımı. İdealkent Dergisi. 17. Sayı. Çocuk ve Kent Özel Sayısı (Sayı Editörü: Yasemin Çakırer Özservet). (Basım aşamasında).

23. Arslan-Karaküçük, S. (2008). Okulöncesi eğitim kurumlarında Fiziksel/ Mekânsal Koşulların İncelenmesi: Sivas İli Örneği. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi Aralık 2008 Cilt: 32 No:2, 307-320.
24. Atasü Topcuoğlu, R. (2012). *Türkiye’de Göçmen Çocukların Profili, Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Önerileri*, Uluslararası Göç Örgütü Yayını.
25. Ayvaz, A. (2007). Çocukların sanal ortamlarda nasıl mekânlar tasarladıklarının araştırılması. İTÜ FBE, Mimarlık Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
26. Bademci, H. Ö. (2013). Merkez’in Çocukları: İstanbul Sokaklarında Çalışan Çocukların Bakış Açısı ile Sokaklar, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:22, Sayı:1.
27. Bademci, H. Ö. (2014). Sokakta yaşayan çocukları kazanmak için üniversite-toplum işbirliği: Yeni Türkiye’nin çocukları. Perspectives Dergisi, Sayı.10, 20-24, Heinrich Böll Stiftung. Türkiye.
28. Barkün, S. ve Sezer. Ö. (2015). “Çocukların Korunması Sürecinde Çocuk Dostu Kentler ve Yerel Yönetimlerin Rolü”, International Urban Studies Congress, 16-17 Nisan Eskişehir/Türkiye.
29. Barre, F. (1984). Çocuk ve Mekan ya da Yitirilmiş Kent, Mimarlık, 84/9, sf:1517.
30. Başaran-Uysal, A. (2010). Çanakkale Çocuk Oyun Alanları, Çanakkale Kent Konseyi Yayınlar 22, Çanakkale.
31. Batı, D. (2012). 4-12 yaş çocuk resimleri ve onların iç dünyalarının resimlerine yansımaları, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel sanatlar eğitimi ABD, İzmir.
32. Bayazıt, N. ve Yüksel, Y. (1996). Toplu konut projelerinde çocuklar için mekanlar. E. M. Komut, (der.), Diğerlerinin Konut Sorunları sf:432-445. TMMOB Mimarlar Odası.
33. Bektaş, Y. (2004). İlköğretim çağındaki çocukların çocuk oyun alanlarından beklentilerinin belirlenmesi üzerinde bir araştırma: Ankara-Çankaya örneği. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
34. Bezirci, Ö. ve Şimşek-Orhon, F. (2008). Sokakta Yaşayan Çocuklar. Türkiye Klinikleri J Pediatr Sci. 4(6):46-51.

35. Bilgiç, D. E. (2005). Kent konutlarında çocuk odası mekan tasarımı ve mobilyası. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü / İç Mimarlık Anasanat Dalı. Sanatta Yeterlilik Tezi.
36. Bilgin, F., (1984). Kent Mekanında Çocuk, Çocuklar için Bir Mekan: Serüven Alanı, Mimarlık, 84/9, sf:28-30
37. Bilgin, N. (1984). Çocuk(lar) ve Mekan(lar). Mimarlık Dergisi-84/9. Sayı: 207. İstanbul:
38. Birol, G. (2009). Çocuk Dostu Kent Neresidir?. *Megaron Bahkesir, Mimarlar Odası Bahkesir Şubesi Dergisi*, 10-13.
39. Çakır, H. (1997). Çocukların Algılanmasında Etkili Olan Mimari Parametrelerin Belirlenmesi, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Y. Lisans Tezi, İstanbul
40. Çakır, H. (2013). Çocuk Oda Tasarım İlkeleri ve Uygulamalı Örneği.Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Babaların Babalık Rollerini Algılamaları İle Çocuklarının Davranış Problemleri Arasındaki İlişinin İncelenmesi 117 Uluslararası Hakemli Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi.Cilt: 1 Sayı: 1
41. Çakırer-Özservet, Y. (2013). *Tasarımda insan odağım kaybetmemek için kentli çocuklar ve resmettiklerine bakmak* “Sağlıklı Çevre – Sağlıklı Tasarım”, Çevre Tasarım Kongresi. Bursa, Türkiye.
42. Çakırer-Özservet, Y. (2014) “«La Citta Dei Bambini» Fano»dan Roma»ya Çocukların Şehri Hareketi”. *Marmara Belediyeler: Marmara Bölgesi Yerel Belediyeler Haber Dergisi*. Sayı 3. Cilt 1 sf 120-127
43. Çakırer-Özservet, Y. (2014). “1990»lardan bu yana Çocuk Dostu bir Şehir: Fano”. *Marmara Belediyeler: Marmara Bölgesi Yerel Belediyeler Haber Dergisi*. Sayı 2. Cilt 1 sf 122-127
44. Çakırer-Özservet, Y. (2014). Çocuk Dostu Faaliyetleriyle Legambiente. *Marmara Belediyeler: Marmara Bölgesi Yerel Belediyeler Haber Dergisi*. Sayı 4. Cilt 1 sf 5457
45. Çakırer-Özservet, Y. (2014). Çocuk Odaklı Finlandiya’da Yerel Yönetimler Ve Çocukların Eğitimi. *Marmara Belediyeler: Marmara Bölgesi Yerel Belediyeler Haber Dergisi*. Sayı 5. Cilt 1 sf 76-81
46. Çakırer-Özservet, Y. (2014). How do I see the neighborhood I live in? Reading the drawings of children from Kasımpaşa Istanbul. *EJRE (European Journal of*

Research on Education) Sayı 2. Cilt 2 sf 1-15

47. Çakırer-Özservet, Y. (2014). <Katılım Merdiveni' ve Çocukları Kente Katma Çabalarımız. *Marmara Life Dergisi*. Sayı 35. Cilt 1 sf 60-63.
48. Çakırer-Özservet, Y. (2015). (Editör ve Derleyen). *Çocukluk Mekanlarımız, Çizgi Kitabevi*. Konya. (ISBN: 978-605-9108-63-8).
49. Çakırer-Özservet, Y. (2015). "Çocuk Dostu Belediyecilik", Türkiye Belediyeler Birliği, İller ve Belediyeler Dergisi. Şubat 2015, Sayı:802. s.38-43.
50. Çakırer-Özservet, Y. (2015). Beyoğlu'nda İki Mahalle Örneğinde Çocukların Resimlerinden Sokak ve Mahalle İlişkisini Çözmek. *Mimarist Dergisi*. Mimar. ist. Sayı:54, Güz 2015. (yayım aşamasında)
51. Çakırer-Özservet, Y. (2015). Bu yapılar insan olsa! Esenler İlçesi Çocuklarının Mimari Yapılara Yönelik Algıları. 4. Ulusal İç Mimarlık Sempozyumu, MSGU. İstanbul (Poster Sunum).
52. Çakırer-Özservet, Y. (2015). Çocuklar için Katılımcı Yerel Yönetimler. *Çocuk Katılımı Kitabı İçinde*. H.Ü. Yayınları (Basım aşamasında).
53. Çakırer-Özservet, Y. (2015). Geleneksel Çocuk Oyunları İçin Sokak Temelli Geleneksel Oyun Alanlarının Yeniden Keşfi. I. Uluslararası Türk Dünyası Çocuk Oyun ve Oyuncakları Kurultayı. 14-17 Mayıs 2015. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi. (Yayım aşamasında).
54. Çakırer-Özservet, Y. (2015). Göçmen Çocukların Şehre Uyumu ve Eğitim Politikası, *Uluslararası Göç ve Mülteci Uyumu Sorununda Kamu Politikasının Rolü Paneli*, Hatay.
55. Çakırer-Özservet, Y. (2015). Kentli Çocukların Hayali Sokakları: Beyoğlu Süt-lüce-Örnektepe Bölgesi. *Uluslararası Kent Araştırmaları Sempozyumu Kitabı*. 16-17 Nisan 2015. Eskişehir. (Yayım aşamasında).
56. Çakırer-Özservet, Y. (2015). *Kentte Çocukların Mekanları Üsküdar Ferah Mahallesi Örneği VIII*. Uluslararası Üsküdar Sempozyumu Kitabı. İstanbul, Türkiye (Yayım aşamasında).
57. Çakırer-Özservet, Y. (2015). Çocuğa Dost Şehirler ve Yönetimler İçin Adımlar. *Mimar.ist*. Sayı:53, Bahar 2015. s.7-9. (DAAI- Design and Applied Arts Index).
58. Çakırer-Özservet, Y. (2015). Şehirle İmtihan edilen Çocuk, İstanbul Şehir Üni-

versitesi III. Psikoloji Günleri kapsamında sunum, 16 Mayıs. İstanbul.

59. Çakırer-Özservet, Y. ve Doğan, E. (2014). *Creating a public space for children in the city's center: The case of Kasimpasa-Turabibaba Library in Istanbul* 26th. International Building & Life Fair and Congress "Re-Invention Of City Center". Bursa, Türkiye
60. Çakırer-Özservet, Y. ve Doğan, E. (2014). *Suçla İlişkili Bir Bölge Olarak Okmeydanı ve Piri Paşa İlköğretim Okulunda Risk Altındaki Çocuklar* "Çocuk ve Suç" Temalı VI. Uluslararası Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Sempozyumu. Antalya, Türkiye
61. Candan, T. K. (2008). Mimarlık, kent ve çocuk, "çocuk ve mimarlık: Çocuklarla yeni bir gelecek, yaşanabilir bir kent kurgulamak". Mimar.ist, 8. (28),sf: 5560.
62. Çay, R. D. (2006). Çocuk oyun alanlarının iç mekan ve yakın çevrede oluşumu. Hacettepe Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anasanat Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
63. Çelen-Öztürk, A. (2010). Bir Sosyal Hizmet Projesi: Zihinsel Engelli Çocuklar Rekreasyon Parkı. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi Cilt: XXIII, Sayı:2:137-149.
64. Cevher-Kalburan, N. (2014). Okul öncesi dönem çocuklarının dış mekanda oyun fırsatları ve ebeveyn görüşleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Sayı:32.
65. Çiçek, B. (1993). Oyun Sokağı Kavramı ve Örnek Tasarımlar. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara.
66. Çiftçi, A. Ve Acer, D. (2015). Çocuklar için Mimari Tasarım ve Kültürel Miras Eğitiminde Müzelerin İşlevi: Finlandiya Ulusal Müzesi Örneği. *İdealkent Dergisi*. 17. Sayı. Çocuk ve Kent Özel Sayısı (Sayı Editörü: Yasemin Çakırer Özservet). (Basım aşamasında).
67. Cihangiroğlu, C. (1994). Çocuk Oyun Alanlarındaki Oyun Aletlerinde Uygulanması Gereken Kriterler Üzerine Bir Araştırma. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara.
68. Çok, F.; Artar, M.; Şener Demir, T. ve Bağlı, M.T. (1997). Kentlerdeki açık alanlarda çocuk oyunları: Ankara örneği, B. Onur (yay. haz.) Çocuk Kültürü: 1. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri içinde. Ankara: Ankara Üniversitesi: Basımevi.

69. Coşar, Y. (2005). Kentleşen Türkiye’de Çocuk Suçluluğu. TBB dergisi. Sayı.56:281-327.
70. Çukur, D. (2003). Türkiye’de Bir Öteki Olarak Çocuk Ve Kent Planlamada Temsil Sorunsalı. FBE Yüksek Lisans Tezi.
71. Çukur, D. (2009). Children’s outdoor play in the urban planning philosophy context and proposal of a «play region» that removes the modular mindset. Uluslararası Mimarlık ve Çocuk Kongresi. Ankara. Bildiriler kitabı: 52-57.
72. Çukur, D. (2009). Çocuk dinlenimi açısından oyunun önemi ve konut yakın çevresinde oyun değerini artırıcı mekansal düzenlemeler. Egemimarlık. Sayı:69. 14-17.
73. Çukur, D. (2009). Şehir planlama felsefesi bağlamında çocuk oyun mekanları ve «oyun bölgesi» önerisi. «Çocuklar İçin Sağlıklı Çevreler Tasarlamak» konulu Uluslararası Çalıştay. 16-17 Nisan (2009). Ankara Ü. Ziraat Fak. Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara. Çalıştay özet kitabı: 49-51.
74. Çukur, D. (2010). «Ötekiler» bağlamında «planlama dili»nin irdelenmesi ve bir “öteki” olarak çocukluk dönemine yönelik öneriler. 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 34. Kolokyumu, Kayseri. bildiriler kitabı: 465-483.
75. Çukur, D. (2014). Çocuk Dostu Eğitim Alanı Fiziki Çevre Düzenlemesi ve Yerleşim Kriterleri. «Okul Kültürü ve Çocuk» konulu 7. Ulusal ÇOAKUM Kongresi, 17-19 Ekim 2012, Ankara, Bildiri kitabı:300-313.
76. Çukur, D. ve Güller-Delice, E . (2011). Erken çocukluk döneminde görsel algı gelişimine yönelik uygun mekan ve tasarımı. *Aile ve Toplum Dergisi*,12 (7), Sayı 24, 25-37.
77. Çukur, D. ve Özgüner, H. (2008). Kentsel alanda çocuklara doğa bilinci kazandırmada oyun mekanı tasarımının rolü. *SDÜ Orman Fakültesi Dergisi*, Sayı:2. 177-187.
78. Çukur, D., Ergin, Ş. (2003). Geleceğin kentlerinin biçimlenmesinde çocuk odaklı bir yaklaşım. *Kentler ve Mimarlık* 15. Uluslararası Yapı ve Yaşam Kongresi. Bursa. Bildiri kitabı: 331-346.
79. Çukur, D., Özgüner, H., Ergin, Ş., Gül, A., Akten, M., Küçük, V. (2009). Kentsel mekanda oyun alanları üzerinden çocuklara doğa bilinci kazandırmaya yönelik tasarım yaklaşımları: Isparta kentinde bir örnek alan çalışması. *Doğa Kent ve Sürdürülebilirlik* 21. Uluslararası Yapı ve Yaşam Kongresi. Bursa. Bildiri kitabı: 368-374.

80. Çukur, D., Sılaydın, M.B. (2006). Oyun aktivitesi-beslenme niteliği-mekan ilişkisi ve günümüz kentlerinde çocuk yaşam mekanları. Uluslararası Kent ve Sağlık Sempozyumu, Bursa. Bildiri özeti kitabı: 373-374.
81. Dağal, A. B., Ünsal, F. Ö., Yıldız, T. Ö. & Küçükoglu, E. (2013). Dikkat Burası İstanbul! Okul Öncesi'nde Aile Katılımlı Proje Tabanlı Bir Program Örneği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. Sayı II. Cilt II sf 263-270.
82. Demirarslan, D., Sabahi, O. ve Aytöre, S. (2004). Çocuğun Fiziksel Ve Ruhsal Gelişimi Açısından Çocuk Odaları Tasarımında Malzeme Kullanımı Ve Malzeme Seçiminin Önemi. 2.Ulusal yapı MALzemesi Kongresi.
83. Dikmen, O. (2012). Children's hospital schools as social environments and their effects on healing and well-being: Case study in İzmir Behçet Uz Children's Hospital School. İzmir Ekonomi Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Tasarım Çalışmaları Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
84. Dikmen, O.; Hasırcı, D. (2013). "Children's Hospital Schools as Social Environments and Their Effects on Healing and Well-Being". EDRA (Environmental Design Research Association) 44 Conference – Healthy and Healing Places. s.223-224. Providence, USA, May-June, 2013.
85. Dinç, H. (1993). Çocuk Oyun İşlevi ve Öğeleri. (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Planlama Bölümü, İstanbul.
86. Diren, D. (2012). Spastik Çocuk Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezlerinde (Şçerm) Mimari Programlama Verilerinin İşlevsel Performans Yoluyla İrdelenmesi - Metin Sabancı Şçerm Örneği. Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 17, Sayı 2:37-58.
87. Doğan, İ. (2000). *Akılh küçük: çocuk kültürü ve çocuk hakları üzerine sosyo-kültürel bir inceleme*. Sistem yayıncılık. sf:249
88. Duman, G. ve Koçak, N. (2013). Çocuk Oyun Alanlarının Biçimsel Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi, Konya İli Örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 11(1): 64-81.
89. Durgun, Ö. (2011). "Türkiye'de yoksulluk ve çocuk yoksulluğu üzerine bir inceleme". *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, Cilt:6, Sayı:1.
90. Ergen, S. (2000). "Sokakların Çocuk Oyun Alanı Olarak Kullanılabilirliğine İliş-

- kin Bir Yöntem Denemesi: Süleymaniye Örneği”, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
91. Ergin, Ş. (1982). Çocuğun Oyun Gereksinimi ve İzmir Alsancak Semtinde Çocuğa Yönelik Açık/Yeşil Alan Mekan Olanaklarının Artırılması Üzerine bir Araştırma . İzmir: Doçentlik Tezi.
 92. Ergin, Ş. (1982). Kentsel Çevrenin Çocuk Açısından Yaşam Değeri, Türkiye 1. Şehircilik Kongresi, ODTÜ, Ankara.
 93. Ergun, C. (2014). Kentsel Dönüşüm ve Sulukule Çocuk Atölyesi. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 2(3).
 94. Evcil, A. N. (2014). Kamusal Açık Alanlardan Çocuk Oyun Alanları ve Herkes İçin Tasarım (Playgrounds in Public Open Areas and Design for All) Kitap Bölümü, Editör. F. Evcil, Karaköy Atölyesi 2013, ISBN 9786058515413, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Yayınları.
 95. Eyüboğlu Erşen, A. (2013). Kırklareli Kentinin Korunmasında Çocukların Katılımı Üzerine Bir Araştırma. Kırklareli Üniversitesi.
 96. Fanuscu, E.M. (1998). Çocuk oyun alanları. *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*. T.M.M.O.B. Peyzaj Mimarları Odası İstanbul Şubesi, TemmuzAğustos, 5 (8-12). İstanbul.
 97. Gökmen, H. (2008). Çocuk ve mimarlık atölyesi çocukların evleri. İzmir Mimarlar Odası, Ege Mimarlık, 1 (64). S. 12-15.
 98. Gökmen, H. (2010). Mimarlık ve çocuk çalışmaları: Yapılı Çevre Eğitimi. *Mimarlık* 352, 76-79.
 99. Gökmen, H. S. (1996). Mekansal çevrede çocuk. (E. M. Komut, der), Diğerlerinin Konut Sorunları sf:446-455. TMMOB Mimarlar Odası.
 100. Gökmen, H. S. (2006). Konutta “çocuk” var mı? *Ege Mimarlık*, 2-57. 23 Eylül 2011.
 101. Gökmen, H. S. (2008). Mimarlık, kent ve çocuk, “çocuk dostu kentler oluşturmak”. *Mimar.ist*, 8 (28). sf:49-54.
 102. Gökmen, H. S. (2010). Mimarlık ve Çocuk Çalışmalarına Bir bakış. *Güney Mimarlık*. Sayı:2:63-68.

103. Gökmen, H. S. Taşçı, B.G. (2010). Çocuklar adına Woonerf ve Homezone'dan Alınacak Dersler. Mimarist.
104. Gökmen, H. S. Taşçı, B.G. (2010). Çocuklar için Yeni Öğrenme Çevreleri Yaratmak- Çocuk Mimarlık Atölyeleri İzmir. International Conference on Horizons in Education.
105. Gökmen, H. S. ve Taşçı, B.G. (2011). Çocuk Dostu Mekanlar Oluşturma Konusuna Bir başlangıç. 1. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi.
106. Gökmen, H. S. ve Taşçı, B.G. (2011). Çocuk Mimarlık Atölyeleri. Eğitimde İyi Örnekler Konferansı.
107. Gökmen, H., S. (2013). Çocuk Dostu Kent Üzerine Stratejiler, TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu, İzmir, 28-30 Kasım, 821-829.
108. Gökşen, C. (2014). Oyunların Çocukların Gelişimine Katkıları ve Gaziantep Çocuk Oyunları, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]*, 52, 229-259.
109. Göktuğ, T. H. (2006). Huzurevleri, çocuk yetiştirme yurtları ve rehabilitasyon merkezlerinin dış mekan tasarım yeterliliği ve erzurum örneği. Atatürk Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı. Yüksek Lisans Tezi.
110. Gömleksiz, M., Kilimci, S., Akar-Vural, R., Demir, Ö., Koçoğlu-Meek, Ç. Ve Erdal, E. (2008). Okul Bahçeleri Mercek Altında: Şiddet ve Çocuk Hakları Üzerine Nitel Bir Çalışma İlköğretim Online, 7(2): 273-287.
111. Gözen, G. (2015). Architectural design education program for children: Adaptation into Turkish culture and analysis of its effectiveness. *Eurasian Journal of Educational Research*. Issue 59:35-56.
112. Gül, E. D. (2012). Ailelerin Çocuk Bahçelerine ve Çocuk Bahçelerindeki Materyallere Bakış Açılarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:21 Sayı:3.
113. Gülaydın, E. C. ve Bildik, S. (2008). Mimarlık, kent ve çocuk, "Cihangir'in çocukları". *Mimar. ist*, 8 (28). S.66-67
114. Gummerman, E. M. (1989). Yarının kütüphane kullanıcıları çocuklar: Regensburg Şehir Kütüphanesi'nin çocuklara yönelik etkinlikleri. Türkiye ve Almanya Federal Cumhuriyeti'nde gençlere yönelik kütüphane hizmetleri, 92-102.

115. Güngör, H. (2002). Tarlabası bölgesinde yaşayan çocukların çevrelerini algılaması ve değerlendirmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
116. Gür, Ş.Ö. (1993). Çocukların Programlama ve Tasarlama Kararlarına Katılımı, 21. Yüzyıla Doğru Eğitim Yapıları Sempozyumu, Bildiri Kitabı, Yıldız Üniversitesi, Mimarlık Fak., 13-14 Mayıs 1993, 141-146.
117. Gür, Ş.Ö. (1996). Mekan örgütlenmesi. İstanbul: Birsen Yayınevi.
118. Gür, Ş.Ö. (1997). Mimari ve Çocuk: Türkiye Örneğinde Çocuğun Mekan Örgütlenmesindeki Yeri, Çocuk Kültürü, I. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi, B. Onur (der.), Ankara Üniversitesi, ÇOKAUM, Ankara, 1997, 209-270.
119. Gür, Ş.Ö. (1998). Cumhuriyet Çocuğunun Konut Anlayışı, II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi, B. Onur (der.), Ankara Üniversitesi, ÇOKAUM, Ankara, Kasım 5, 1998, 181-192.
120. Gür, Ş.Ö. (2000). Kent-Mimari ve Çocuk, I. Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı, İstanbul Valiliği Çocuk Vakfı, İstanbul, 2000, 133-141.
121. Gür, Ş.Ö. (2003). "Yakın Dönemli Mimari Söylemler Bağlamında "Çocuk Mekanları": ya da İşlevin Zorunluluğu", Güney Marmara Mimarlık Dergisi 16, Haziran 2003, 11-15.
122. Gür, Ş.Ö. (2004). "Çocuk ve Mekan Sorunsalı", Çoluk çocuk, Ankara, Şubat, 2004, 43.
123. Gür, Ş.Ö. (2008). Çocuklardan Utanıyorum... Mimarist 28, Yaz 2008, 78-81.
124. Gür, Ş.Ö. (2013). How Children Describe Their Houses: Present vs. Ideal. Child Indicators Research. September 2013, Volume 6, Issue 3, pp 493-525
125. Gür, Ş.Ö. ve Düzenli, H. İ. (2003). "İlköğretim Okullarında Boş Zaman Kavramının Derslik Tasarımı Konusuna Etkileri", II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi, B. Onur (der.), Ankara Üniversitesi, ÇOKAUM, Ankara, Ekim 15-17.
126. Gür, Ş.Ö. ve Özdemir, İ. M. (2002). "Çocuklar Ve Hijyenik Mekanlar" Eğitim Teknolojisi, 6, İstanbul, 12- 13.
127. Gür, Ş.Ö. ve Zorlu, T. (2002). Çocuk Mekanları. Yem Yayınları. ISBN:9758599054.

128. Gür, Ş.Ö., Ertürk, S. ve İbiş- Özbilen, A. (1985). "Çocuk ve Çevresi; Çocuk Oyun Alanları Olarak Sokaklarımız", KTÜ Dergisi.
129. Gür, Ş.Ö., Ertürk, S., İbiş, T. ve Özbilen, A., (1980). Çocuk ve Çevresi: Çocuk Oyun Alanları Olarak Sokaklarımız, Mimarlık Bülteni (5), KTÜ, Mayıs 1980, 71-76.
130. Gür, Ş.Ö., Özbilen, A. ve Ertürk, S. (1989). Çevresel Psikolojide Çocuk: İlkokul Öğrencilerinin Okul Çevresine Yönelik Bilişsel Değerlendirmelerinin Tasarım Kararlarına Etkisi (Children and Environmental Psychology: Design Implication of the Cognitive Evaluations of School Environments by primary School Children), KTÜ, Müh-Mim. Fak.Yay., No: 43, Trabzon.
131. Gürcan, D. (2002). *Spastik Çocukların Rehabilitasyon ve Eğitim Mekanlarında Programlama ve Tasarım Kararlarının Belirlenmesinde Kullanılabilecek Bir Kullanım Sonrası Değerlendirme Modeli*, Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
132. Gürkaynak, İ. (1996). Çocuklar, çevreler ev içleri. (E. M. Komut, der.8), Diğerlerinin Konut Sorunları s.423-431. TMMOB Mimarlar Odası.
133. Güzel, S. (2013). Göçmen Çocuklar ve Denizli'de Yaşam Koşulları, *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*, http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/Serkan-guzel12_20ocak2013.pdf, 1-36.
134. Hancı, İ.H., Akçiçek, E., Aktaş, E.Ö., Batuk, G., Coşkunol, H. ve Erol, A. (1996). Çocuk suçluluğuna ekolojik bir yaklaşım: Çocukların oturdukları şehir bölgeleri. IV. Karadeniz Tıp Günleri (31 Mayıs-3 Haziran 1995 Trabzon)'nde sunulmuştur. Eğitim Dergisi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, 1, 185-190.
135. Hasırcı, D. (2012). Katılımcı Tasarım, Katılımcı Eğitim. İÇMEK / İçmimarlık Eğitimi 2. Ulusal Kongresi Kitabı, İstanbul, Türkiye, 20 Aralık 2012. S.34-41.
136. İmamoğlu, V. (1988). Children's Home Environments in Three Socio-Economic Status Groups in Ankara. METUJFA. 8(1):45-58
137. İnceoğlu, A. (1999). Evin anlamı ve kentleşme süreçleri. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
138. Kalburan, N. C. (2014). Deni'zli' İlinde Bulunan Resmi' Ve Özel Anaokulu Bahçeleri'nin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute/Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:18.
139. Kaptan, Y. (1985). Adana Kenti Okullarında Açık Alan Analizleri ve Çok Yönlü

140. Karabıyık E. (2014), "Gezici Tarım İşçisi Çocuklar" "Yeni Türkiye'nin Çocukları. Perspectives Dergisi, Sayı.10. 8- 12. Heinrich Böll Stiftung / Türkiye
141. Karadeniz, C. (2012). Atina'dan çocuk müzesi örnekleri ve Yunanistan'da müze eğitimi. İ.San (Yay. Haz.), Çocuk müzeleri ve yaratıcı drama içinde (ss. 69-90). Ankara: Naturel Yayınları.
142. Karadeniz, G. (2011). Çocukların kent yaşamına uyum süreçlerinde yaşadıkları sorunlar ve bazı çözüm önerileri. Maltepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi. 1+2:24-37.
143. Katırcıoğlu, R. (2005). *Role of Playground Design on the Physical, Social and Cognitive Development of Children*, Yayınlanmamış Master Tezi, Eastern Mediterranean University, January 2005, Gazimağusa.
144. Kelkit, A. (2000). Çanakkale Kenti Çocuk Oyun Alanlarının Fiziksel Yönden İncelenmesi Üzerinde Bir Araştırma", Selçuk Üniv. Zir Fak. Dergisi,24, 84-95.
145. Kiirazlıoğlu, F. S. ve Akpınar, İ. (2015). Children psychology and outdoor play areas in Istanbul: Bakırköy ve Beylikdüzü cases. A | Z ITU Journal of the Faculty of Architecture, Cilt 12, Sayı 1. ss. 107-114.
146. Kılıç, Ö. Ö., Güleç H., & Genç, S. Z. (2014). Okul Öncesi Dönem Resimli Öykü Kitaplarının Coğrafi Kavramları İçermesi Yönünden İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:15, Sayı:1.
147. Kiper, N. (1999). Importance of Play Areas in Child Development and Guidelines for Play Areas. Institute of Technology, İzmir.
148. Kirazlıoğlu, F.S. (2012). Fiziksel çevre-çocuk ilişkileri, açık oyun mekanları ve çocuk dostu çevre kriterleri üzerine bir değerlendirme; Bakırköy ve Beylikdüzü örnekleri. İTÜ Fen Bilimleri-Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi. 07/2012
149. Koç, F. (1999). Çocuk ve Mekan, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
150. Koç, N., Tavşancıl, E. ve Demir, E. (2015). Çocuk Dostu şehir Girişimi ve Çocukların Gözüyle Ankara. *İdealkent Dergisi*. 17. Sayı. Çocuk ve Kent Özel Sayısı (Sayı Editörü: Yasemin Çakırer Özservet). (Basım aşamasında).
151. Koçan, N. (2012). Çocuk Oyun Alanlarının Yeterliliği Üzerine bir Araştırma: Uşak Kenti Kemalöz Mahallesi Örneği, *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*

- Dergisi*, 28(4), 315-321.
152. Korkmaz, N. (2006). Çocuk Dostu Şehir, (Erişim Tarihi: 25.12.2014, www.illeridaresi.gov.tr/images/cocukdostu-sehir.ppt.)
153. Korkmaz, E. (Online), (2014). *Oyunun Çocuk Gelişimine Etkisi ve Çocuk Oyun Alanları Tasarım Kriterleri*, (Erişim Tarihi: 25.12.2014, <http://www.planlama.org/index.php/arastirmalar/makaleler/60-oyunun-cocuk-gelişimine-etkisi-ve-cocuk-oyun-alanlar-tasarim-kriterleri>).
154. Kulaksızoğlu, A. Aydın, O. ve Bilgin, H. (1996). Çocuklar için uygun yaşama ortamları. M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi. Sayı: 8:135-143.
155. Kullanış Olanakları Üzerinde Bir Araştırma. Çukurova Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi, Adana, 65s.
156. Kuşaslan, A. (2007). Yapıların çocuk sağlığı üzerinde etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul Anıktar, S. (2008). Çocukların Mekân Algısının Gelişmesinde Bilgisayarın Etkisinin Araştırılması, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
157. Lordoğlu, K., & Etiler, N. (2014). Batı Karadeniz Bölgesinde Mevsimlik Gezici Tarım İşçiliğinde Çalışan Çocuklar Üzerine Sınırlı Bir Araştırma. *Calisma ve Toplum Dergisi*, Sayı 41(2).
158. Maksudyan, N. (2014). “Türkiye’de Çocuk Olmak”-“Yeni Türkiye”nin çocukları, *Perspectives Dergisi*, Sayı.10, sf:4-8, Heinrich Böll Stiftung / Türkiye
159. Mangır, M. ve Aktaş, Y. (1993). Çocuğun Gelişiminde Oyunun Önemi. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, (26): 14-18.
160. Mentеше, S. (2012). SosyoKültürel ve Fiziki Mekânların Çocukların Suça Yönelme Ya da Suç İşlemeye Etkilerinin Van İli Ölçeğinde Araştırması. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 11(4), sf:127
161. Mertol, H. ve Zorlu, K. (2015). Üstün Zekalı Çocukların Hayellerindeki Şehir Tasarımları. *İdealkent Dergisi*. 17. Sayı. Çocuk ve Kent Özel Sayısı (Sayı Editörü: Yasemin Çakırcı Özservet). (Basım aşamasında).
162. Mertol, H., Zorlu, K. ve Eraslan, S. (2014). Üstün Zekalı ve Yetenekli Öğrencilerin Samsun Şehrine İlişkin Metaforik Alguları, *Mimar ve Mühendis*, 79, 10
163. Mimarlar Odası. (2008). Çocuk ve Mimarlık- Toplumsal bir Eğitim Modeli.

TMMOB Mimarlar Odası Yayını. Ankara.

164. Muharremoğlu M. (2012). iTEC “Katılımcı Sınıf için Yenilikçi Teknolojiler” projesi. iTEC Türkiye Ulusal Koordinatörü Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü.Yenilik ve Geliştirme Grup Başkanlığı 51305.
165. Muslu, M. F. (2005). İç mekan tasarımında fiziksel çevre faktörlerinin kullanıcı memnuniyetine etkisi: Gazi Hastanesi Çocuk Polikliniği bekleme holü örneği. Gazi Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Mobilya ve Dekorasyon Eğitimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
166. Olcar-Chamberlin, A. (1998). Toplu konut alanları ile kent parkları içerisindeki çocuk oyun alanlarının karşılaştırılması. İstanbul Teknik Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
167. Onur, B. (1999). Cumhuriyet ve Çocuk II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No: 2
168. Onur, B. (2001). Dünya’da ve Türkiye’de Değişen Çocukluk III. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No: 9.
169. Onur, B. (2010). Müze eğitimi ve çocuk müzeleri. B. Onur (Yay. Haz.), Müze eğitimi seminerleri (2) Mardin müzeleri. İçinde (ss. 29-41). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
170. Örün, E. ve Tatlı, M. M. (2012). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne Göre Türk Çocuklarının Sağlık ve Sosyal Hakları Açısından Durumu. *Yeni Tıp Dergisi*, cilt:29, Sayı:3:132-137.
171. Özdemir, A. ve Yılmaz, O. (2008). Assessment of Outdoor School Environments and Physical Activity in Ankara’s Primary Schools. *Journal of Environmental Psychology*, (28):287-300.
172. Özdemir, S. S. (2008). Mimarlık, kent ve çocuk, «kentın tutsakları; çocuklar». *Mimar.ist*, 8 (28): 61-66.
173. Özer, Y. E. (2013). Çocuk Hakları, Katılım ve Yerel Düzeyde Uygulaması: Türkiye Örneği.C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 14, Sayı 1, sf:245-258.
174. Özgen, Y. (1997). Eğitim kuramlarındaki oyun çağı çocuklarının bahçe donatıları ve araçları üzerine bir araştırma. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi.

175. Özgen, Y. ve Aytuğ, A. (1992). Kullanıcı eğilimleri açısından çocuk oyun alanları ve araçları üzerine bir inceleme. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi. Seri A Cilt: 42 Sayı.2: 99-118.
176. Özgüç, İ.M. (1998). Oyun bahçelerinde tasarım ilkeleri. Peyzaj Mimarlığı Dergisi. T.M.M.O.B. Peyzaj Mimarları Odası İstanbul Şubesi, Temmuz-Ağustos, 5(15 -16), İstanbul.
177. Özgüner, H. ve Şahin, C. (2009). Isparta Kent Merkezindeki Çocuk Oyun Alanlarının Mevcut Durumu ve Çocukların Bu Alanlara Karşı Davranış Biçimleri. Türkiye Ormancılık Dergisi, Cilt 1. Sayı: 1, ISSN: 1302-7085, Sayfa: 129-143.
178. Özgüner, H., Çukur, D., Akten, M. (2011). The role of landscape and urban planning disciplines to encourage environmental education among primary school children. Energy Education Science and Technology Part B: Social and Educational Studies. 3(3).369-386.
179. Özparlak, F. ve Meşhur, M.Ç. (2013). Sokaktan siteye dönüşen yarı kamusal mekanlar: Komşuluk ilişkileri üzerine. Mimarlık, 365. 19 Eylül 2013.
180. Özpolat, V. ve Solak, A. (2011). "Türkiye'de Çocuk Mağduriyeti Haritası". Hegem YAYINLARI:34. Araştırma İnceleme Serisi .ISBN:978-605-61398-2-6.
- 181.vvÖzüekren, A. Y. (1982). Çağdaş temel eğitim yapılarında eğitsel mekan düzenlemelerine veri oluşturmak üzere donatı öğelerinin kullanıcı konforu açısından tasarımında kullanılabilir bir yöntem. Diss. İTÜ Mimarlık Fakültesi.
- 182.Özyalvaç, A.N. (2010). "Bir Müfettiş Raporuna Göre Erken 20. yüzyıl İstanbul'unda Suriçi Sıbyan Mektepleri." Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi
183. Polat, O. (2008). "Türkiye'de Çocuk Haklarının Durumu", Toplum ve Demokrasi, 2 (2), Ocak-Nisan, s. 149-157.
184. Polat, O. ve Gezer, T. (2007). Yerel Faaliyet Planı Geliştirme Rehberi: Sosyal İçerme ve Çocukların Katılım Hakkı. Sokak Çocukları Rehabilitasyon Derneği. Kaynak Kitap Dizisi 3. (ISBN:978-975-863-502-6).
185. Şafak, N. (2013). Dârüleytamda Çocuk Olmak: On Çocuk On Portre. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (2), 261283.
186. Sağlamtunç, T. (1998). Türkiye'de Çocuk ve Halk Kütüphaneleri. II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi, B. Onur (der.), Ankara Üniversitesi, ÇOKAUM, Ankara, Kasım 5, 1998, 73-83.

187. Şahin, K. (1984). Çocuğun yasaklı mekanı üzerine notlar. *Mimarlık*, 84/9. 15 Ekim 2011.
188. Şahin, S. ve Polat, O. (2012). Türkiye’de ve Dünyadaki gelişmiş ülkelerde çocuk katılım hakkı algısının ve uygulamalarının karşılaştırılması. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*. Cilt 4, No 1, 2012 ISSN: 2146-0817.
189. Sancar, F.H. ve Severcan, Y. C. (2010). “Children’s Places: Rural-Urban Comparisons Using Participatory Photography in the Bodrum Peninsula, Turkey.” *Journal of Urban Design* 15:3 293-324.
190. Şatıroğlu, A. (2004). *Çocukların Anlatımıyla Bayramtepe*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi. Cilt:3, Sayı:9: 173-183.
191. Şen, B., ve Kahraman, F. (2012). “Oyun Hakkının Uzağında Yaşamak: Türkiye’de İç göç ve Çocuk Emegi”. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:27:167-189.
192. Severcan, Y. C. (2012). Children’s Attachment to Public Space in the Context of Urban Regeneration: Effects of Children’s Involvement in Planning and Design Activities. Basılmamış doktora tezi. University of Colorado Denver, Tasarım ve Doktora Programı.
193. Severcan, Y.C. (2015). “Planning for the Unexpected: Barriers to Young People’s Participation in Planning in Disadvantaged Communities”, *International Planning Studies*,20:3, 251-269
194. Severcan, Y.C. (2015). Çocukların Gözünden Çocuk Dostu Yer Kavramı ve Yaşanılan Çevrelerin Değerlendirilmesi: İstanbul Örneği. *İdealkent Dergisi*. 17. Sayı. Çocuk ve Kent Özel Sayısı (Sayı Editörü: Yasemin Çakırer Özservet). (Basım aşamasında).
195. Severcan, Y.C. (2015). The effects of children’s participation in planning and design activities on their place attachment. *Journal of Architectural and Planning Research*. (Basım aşamasında)
196. Silav, M. (1998). Çocuk hastanelerinde hasta çocuk yatak odalarının tüm gereksinimlere uygun iç mekan biçimlenmesi. Hacettepe Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü. İç Mimari ve Dekorasyon. Yüksek Lisans Tezi
197. Şirin, M. R. (2011). “Türkiye Çocuk hakları Kongresi Kongre Tutanağı”. Kongre Tutanağı Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları:97, I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi, Yayın Dizisi:18. Erkam Matbaası.

198. Şirin, M. R. ve Gülan, A. (2011). I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi (2012-2016) Çocuk Vakfı Yayınları:98. I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Yayın Dizisi: 19 Erkam Matbaası
199. Şişman, E.E., Erdinç, L. ve Özyavuz, M. (2010). The Evaluation of the Playgrounds in Respect of Child Safety: Tekirdağ (Turkey). Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi. 7(2):141-150.
200. Sivri, H. (1993). Fiziksel ve mekansal çevrenin çocuk davranışına ve gelişimine etkileri: Çocuk için oluşturulacak çevrelerde tasarım verilerinin saptanması. Dokuz Eylül Üniversitesi, Doktora Tezi, İzmir.
201. Sorkun, G. (1996). İstanbul Anadolu Yakası Örnek Çocuk Oyun Alanlarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, İstanbul.
202. Sormaz, F. ve Yüksel, H. (2012). Değişen Çocukluk, Oyun ve Oyunağın Endüstrileşmesi ve Tüketim Kültürü. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2012 11(3).
203. Soydan O., Benliay, A., ve Bensus, C. Ü. C. E. (2014). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Dış Mekan Peyzaj Tasarımının 56 Yaş Çocuk Grubu Algısı Üzerindeki Etkisi. *Mühendislik Bilimleri Dergisi*, Cilt:3, Sayı:1, sf:3747.
204. Sunay, S. (2013). Çocuk ve Mimarlık... Kaçış mı Umut mu?. *Mimarlık Dergisi*. 370.
205. Talay, İ., Aslan, F., ve Belkayalı, N. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarında doğa dostu ve çocuk katılımı temelli dış mekan tasarım yaklaşımları bir proje önerisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:18, Sayı:1:317-322.
206. Tandoğan, O. (2011). *İstanbul'da "Çocuk dostu kent" için açık alanların planlama, tasarım ve yönetim ilkelerinin oluşturulması*. İTÜ FBE Doktora Tezi.
207. Tandoğan, O. (2014). Çocuk İçin Daha Yaşanılır Bir Kentsel Mekan: Dünyada Gerçekleştirilen Uygulamalar. *Megaron*, 9 (1), 19-33. DOI: 10.5505/MEGARON.2014.43534
208. Tandoğan, O. ve Ergun, N. (2013). Çocuk İçin Daha Yaşanılır Bir İstanbul İçin Öneriler: Başakşehir Kiptaş Toplu Konut ve Küçük Ayasofya Mahallesi Örneği. *Planlama*, 23 (3), 134-146. (DOI: 10.5505/planlama.2013.02418).
209. Taşçı, B. G. (2014). Çocukmimarlık çalışmalarının değerlendirilmesi ve

- ilköğretim için yapıli çevre eğitim programi önerisi (Sosyal Bilgiler Dersi İçin)
Doktora Tezi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.*
210. Taşçı, B.G. (2012). *İlkokulda sanat eğitimi ve estetik kavramın yorumlanması. 7. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi.*
211. Taşçı, B.G. (2015). "Sustainability" Education by Sustainable School Design. *Procedia - Social and Behavioral Sciences Volume 186, 13 May 2015, Pages 868–873.*
212. Taşçı, B.G. (2015). Oyunun Sınırları ve Kentte Sürdürülebilirliği. 9. Uluslararası Sinan Sempozyumu.
213. Taşçı, B.G. (2015). Project Based Learning from Elementary School to College, Tool: Architecture. *Procedia - Social and Behavioral Sciences 186:770–775.*
214. Taşçı, B.G. ve Gökmen, H. S. (2011). *Çocukların Oyun hakkı ve Yaşama Ortamı Şehir. 1. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi.*
215. Taşçı, B.G. ve Gökmen, H. S. (2015). Türkiye’de Yapılan Çocuk ve Mimarlık Çalışmalarının Literatür Eşliğinde Değerlendirilmesi. *Mimarlık Dergisi. Ocak-Şubat 2015. 385:*
216. Taşçı, B.G. ve Kaya, S. (2011). *Özürlü Çocuklar için Oyun Alanları Tasarlamak. Mimarist. 40:106-111.*
217. Tavşan, F. (1995). Trabzon konutları örneğinde çocuk odaları mekan ve donatı özellikleri üzerine bir araştırma. Karadeniz Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Mimarlık Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
218. Tekkaya, E. (2001). Tasarlanmış çocuk hakları: Ankara çocuk oyun alanları. *Milli Eğitim Dergisi. Sayı: 151, Temmuz-Ağustos-Eylül.*
219. Tezel, E. (1999). *A Design model for the space planning of child care centers. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi / Güzel Sanatlar Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.*
220. Topsümer, F., Babacan, E. ve Baytekin, E.P. (2009). Şehir ve Çocuk: Çocuk Dostu Şehir Girişiminin Şehir İmajına Katkısı. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 35 (1), 5-20.*
221. Tor, H. (2010). "Türkiye’de Çocuk İşçiliğinin Boyutları". *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks, Cilt:2, Sayı:2, Sayfa:2542.*
222. Tuğrul, B. ve Metin, Ö. (2006). Çocukların Oyun Oynama Hakkı. 3. Uluslararası

- rası Çocuk ve İletişim Kongresi Kitabı. 195-202.
223. Tuğrul, B., Ertürk, A. G. H. G., ve Özen, A. G. Ş. (2014). "Oyunun Üç Kuşaktaki Değişimi". *The Journal of Academic Social Science Studies* Sayı:27 sf:1-16
224. Tümer G. (1984). Nasıl Bir Evde Oturmak İstersiniz Çocuklar? *Mimarlık Dergisi*, Mimarlık 207, 22 sayı:9 sf:36-39
225. Turgut, H. ve Yılmaz, S. (2010). Ekolojik Temelli Çocuk Oyun Alanlarının Oluşturulması. III. *Ulusal Karadeniz Ormanlık Kongresi*, 4, 16181630.
226. Türkan, E. E. (2010). Balıkesir kenti çocuk oyun alanlarının irdelenmesi. Selçuk Üniversitesi, Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Konya
227. Ulubaş, N. K. (1997). Farklı konut bölgelerinde çocuk oyun alanlarının kullanıcılarca algılanması ve değerlendirilmesi. Doktora tezi.
228. Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International). (2009). *Sığınmacı Çocuklar İki Arada Bir Derede: Türkiye'deki Mültecilere Koruma Sağlanmıyor*, Londra: Uluslararası Af Örgütü Yayını.
229. Uluslararası Çocuk Merkezi. (2009). Yerel Yönetimlerde Çocuk Hakları Birimi: Gaziantep için örnek uygulama klavuzu. Meteksan Matbaacılık. ISBN: 978-605-60398-1-2
230. Ulutaş, İ., ve Şimşek, I. (2014). Ebeveynleri'n Çocuk Oyun Alanlarına İlişkin Görüşleri'nin Belirlenmesi. *TSA Dergisi Cilt:18 Sayı:3*.
231. Ünal, M. (2009). The Place and Importance of Playgrounds in Child Development, *Inönü university journal of the faculty of education*, 10(2), 95-109.
232. Ünlü, D. ve Acar, B. (2010). Ekolojik Çocuk Akademisi ve Çevre Eğitimi Temelli Ekoloji Eğitimine Yeni Bir Bakış Açısı. In *International Conference On New Trends In Education And Their Implications, Antalya*.
233. Uslu, A. ve Shakouri, N. (2012). "Engelli çocuklara dost oyun alanı ve dış mekan tasarımı". *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi Cilt:22 Sayı:5*
234. Uslu, L. (2012). Bir Odaya Sıkışmak: Büyümele Çocukluk Arasında Kalmak. *Fe Journal: Feminist Critique/Fe Dergi: Feminist Elestiri*, Cilt:4 Sayı:1
235. Usta, A. (2002). Doğal ve Yapay Çevre Boyutunda Kentlerin Çocuk Gelişimine Etkileri. *Eğitim Araştırmaları*. s.126-134.

236. Üstüni'pek, M., ve Üstüni'pek, Ş. (2014). Âmin Alayı ve Resimlerde Ele Alınışı. *ArtSanat*, Sayı.1, 35-45.
237. Uyan-Semerci, P., Müderrisoğlu, S., Karatay, A., Ekim Akkan, B., Kılıç, Z., Oy, B. Ve Uran, Ş. (2012). Eşitsiz Bir Toplumda Çocukluk: Çocuğun "İyi Olma Hali"ni Anlamak İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları / İnsan Hakları Hukuku Çalışmaları Dizisi. (ISBN : 9786053992349).
238. Uysal, A. (2015). Çocuk Coğrafyaları ve Çocukların Gündelik Mekanları. *İdealkent Dergisi*. 17. Sayı. Çocuk ve Kent Özel Sayısı (Sayı Editörü: Yasemin Çakırer Özservet). (Basım aşamasında).
239. Uysal, A. (2015). Çocuk Coğrafyaları ve Çocukların Gündelik Mekanları. *İdealkent Dergisi*. 17. Sayı. Çocuk ve Kent Özel Sayısı (Sayı Editörü: Yasemin Çakırer Özservet). (Basım aşamasında).
240. Uysal, F. (2006). Okul öncesi çocuk eğitim merkezlerinde iç ve dış mekan analizlerinin eğitim yaklaşımları çerçevesinde incelenmesi. Gazi Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü / Mimarlık Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
241. Uysal, M ve Selvi, F. (2012). İlköğretim çağı çocuklarının mimari obje olarak Anıtkabir'i algılayışı ve biçimsel ifadesi. *ZfWT Vol. 4, No. 2*.
242. Uz, Ö. ve Çabuk, A. (2009). Çocuk Oyun Alanlarına İlişkin Yeterliliklerinin Belirlenmesinde Coğrafi Bilgi Sistemlerinden Yararlanılması, Eskişehir Örneği. (<http://www.emu.edu.tr/aelci/YvKB06/%C3%B6zlem.doc>)
243. Uzun, G. (1993). Kentsel Rekreasyon Alan Planlaması. Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Ders Kitabı, No: 48, s.28, Adana.
244. Vanlıoğlu, E. (2015). Democracy and participation at the local level in the context of city (citizens') council: Women's and children's assemblies in Zeytinburnu, Küçükçekmece, Kadıköy and Bahçelievler. İstanbul Kültür Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
245. Varlıer, M. B. (2009). A proposal for the interior layout and activity programming: the Children's Museum within the Istanbul Archaeological Museums. Koç Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Tarih Bölümü. Yüksek Lisans Tezi.
246. Velipaşaoğlu, S. (2006). Sokakta Yaşayan Çocuklar. *Türkiye Klinikleri J Pediatr Sci* 2006;2(2):99-102.
247. Yakmaz E. (2014). *Statü Belirleme Sürecinde Türkiye'de Bulunan Refakatsiz Sı-*

- ğınmacı *Çocukların Durumu Raporu*, Sayı: 1, IMPR Humanitarian- Uluslararası Ortadoğu Barış Araştırmaları Merkezi Yayını.
248. Yalçınkaya, T. ve Çelikbaş, A. (2013). Çocukların Çevre Sorunlarını Çözme Yaklaşımları. 3rd International Geography Symposium - GEOMED 2013-Symposium Proceedings, ISBN: 978-605-62253-8-3:619-625.
249. Yardımcı, E. ve Bağcı-Kılıç, G. (2010). Children's views of environment and environmental problems. *İlköğretim Online*, 9(3), 1122-1136.
250. Yavaşoğlu, G. F. (2005). Çocuk-mekan-oyun ilişkisinin ilköğretim binalarında incelenmesi. MSGSÜ, FBE, Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
251. Yavuzer, H. (1992). Resimleriyle Çocuk, Remzi Kitabevi, İstanbul.
252. Yazıcı, S. (2004). Sosyal ve kültürel mekanların çocuk gelişimi üzerinde etkileri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
253. Yenice, M. S. (2013). İlköğretim Okulları İçin Mekânsal Yeterlilik Analizi; Burdur Örneği. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:28, Sayı:3. sf:430439
254. Yetim, N., & Çağlayandereli, M. (2012). Toplumsal Algı Boyutuyla Sokakta Çalışan Çocuklar: Mersin Örneği. *Sosyoloji Dergisi*, 3(14):31-55.
255. Yılmaz B. ve Ekici S. (2011) "Çocuk Kütüphanesi Hizmetleri için İlkeler". *Türk Kütüphaneciliği*, 25(4):545-552.
256. Yılmaz, B. (2015). Bedensel Engelli Çocukların Temel Eğitim Okullarında Eğitim Alabilmesi İçin Gereken Mimari Düzenlemeler. S.Ü. Mühendislik, Bilim ve Teknoloji Dergisi. Sayı.42:73-84.
257. Yılmaz, S. ve Bulut Z. (2002). Kentsel Mekanlarda Çocuk Oyun Alanları Planlama ve Tasarım İlkeleri. Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Derg. 33 (3):345-351.
258. Yücel, A., Kılıç, B., Korkmaz, M. ve Göral, K. (2015). Spor Yapan Çocukların Spor Tercihleri Ve Bunu Etkileyen Bazı Faktörlerin İncelenmesi. Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık Ve Tıp Bilimleri Dergisi, 14(5): 20-54.
259. Yücel, G. F. (2005). Çocuk Oyun Alanları Tasarımı. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi. Seri B Cilt: 55 Sayı.2: 99-110.

ÇOCUK VE ŞEHİR İLİŞKİSİNE GENEL BAKIŞ*

* Oturum Başkanı: Korkut Tuna (Prof. Dr., İstanbul Ticaret Üniversitesi)

Çocuğun Dünyasında Sokak

Aslıhan Öztürk^o

Özet

Günümüzde plansız yerleşimler ve yapılı çevredeki olumsuzluklar gün geçtikçe artmaktadır. Üst ölçekte yaşanan çevrede, alt ölçekte ise yaşanan sokakta insanı rahatsız edebilecek tüm negatif unsurlar zamanla yaşamda kendine yer bulan öğelere dönüşürler. Bunlara fazla kat sayısı, aşırı yakın mesafeli yapılaşmalar, nefes alamayan ve soluklanma yeri olmayan sokak türleri örnek olarak gösterilebilir.

Bu tür çevrelerde yetişkinlerle birlikte çocuklar da yaşamaktadırlar. Çocukların gereksinimlerinin başında oyun gereksinimi gelir. Çünkü çocuk için oyun, sosyalleşmenin ilk adımlarını attığı, fiziksel ve ruhsal gelişimini destekleyen önemli bir parçasıdır. Fakat sözü edilen yapılı çevredeki olumsuzluklar nedeniyle çocukların bu gereksinimi adeta yok sayılmaya başlanmıştır. Günümüzde her tür yaşam alanında, özellikle siteler dışında yaşayan çocuklar için oyun kelimesi kimi zaman bir tablet ekranı, kimi zaman bir cep telefonu uygulamasıdır. Eskinin “sokak” olgusu yerini apartmanların ve benzer yapı türlerinin bir araya gelerek oluşturdukları tanımsız mekânlara bırakmıştır. Bu tür mekânların başarılı uygulamaları var olsa da ülke genelinde yetersiz düzeyde oldukları söylenebilir.

Yukarıda özetlenen olumsuz yapılaşmanın çocukların yaşam alanları için bir sorun olduğu varsayımından hareketle bu çalışmada “çocuk-sokak” ilişkisi sorgulanmak istenmektedir. Çalışmanın amacı; çocukların yaşadıkları mekânlar ile hayal ettikleri mekânlar arasındaki farklılıkları ve/veya benzerlikleri “sokak algısı” üzerinden sınırmaktır. Yöntem olarak “görsel anketlerin” bir alt tekniği olan “resim çizimleri” tekniği kullanılmaktadır. Seçilen belirli yaş gruplarından çocuklarla iki aşamadan oluşan bir uygulama gerçekleştirilecektir. Bu uygulamada çocukların sokak ile olan ilişkisini anlamak amacıyla “sokak” kavramını “resim çizimleri” tekniği ile anlatmaları beklenmektedir. Bu uygulama ile 1. aşamada “mevcut sokak” 2. aşamada ise “yaşamak istenilen sokak” algısı sıranmakta ve uygulamadan elde edilen veriler karşılaştırmalı olarak değerlendirilmektedir. Yapılan çalışma sonucunda “mevcut sokak” ve “yaşamak istenilen sokak” arasındaki farklılıklar ve/veya benzerliklere bakılarak çocuktaki sokak algısının anlaşılmasına çalışılmaktadır. Böylece günümüz yaşam alanlarında sokak mekânlarının

iyileştirilmesine yönelik çözüm önerileri tartışılabilir ve üretilebilir.

Anahtar Sözcükler: Çocuk, Yapılı Çevre, Sokak, Algı, Oyun.

Street in the Child's World

Abstract

Today, unplanned settlements and unfavourable conditions posed by built environments grow day by day. All negative factors that would disturb people in the milieu for the upper segment and in the street for the lower segment transform into settled elements over the time. High-rise buildings, extremely close structures, and condensed streets with no breathing spaces are the typical examples.

Such spaces are populated by children as well as adults. Playing games is a requirement for children as important as snacking. Because, playing games is a crucial component of socialization where the child takes initial steps that buttress its physical and mental development. However, due to abovementioned unplanned settlements and unfavourable conditions posed by built environments, such requirement is almost ignored now. Today, in every type of habitat, especially for children living outside the residential complexes, what game means to children is sometimes a tablet screen or a mobile phone application. The classic definition of "street" is now replaced by undefined spaces irregularly populated by a mass of building blocks and other similar structures. Despite some successful exceptional examples, the whole may be argued to be inadequate throughout the country.

In this study, driven by the assumption that the above-summarized adverse settlements pose a problem for the children's habitat, the "child-street" relationship is discussed. The purpose of the study is to test the differences and/or similarities between the actual and dreamed spaces of the children based on the "perception of street". A 2-step exercise will be carried out with children of selected age groups. In this exercise, children are supposed to depict the "street" concept "through "picture drawings" in order to gain an understanding of the children-street relationship. In this exercise, "existing street" and the "dreamed street" concept are tested in step 1 and step 2 respectively, and then data obtained are evaluated by comparison. Based on the findings of the study, it is attempted to gain an understanding of the child's perception of street considering differences and/or similarities between the "existing street" and the "dreamed street" concept. Hence, solution proposals for the improvement of street spaces in today's habitats may be discussed and developed.

Keywords: Children, Built Environment, Street, Perception, Play.

1.Giriş

1.1. Çocuk ve Dünyası

Doğumdan ergenliğe kadar olan gelişim sürecine çocukluk evresi denir. Bu süre boyunca çocuk her gün öncekinden bir adım öteye gider. Yeni şeyler öğrenerek, yeteneklerini keşfeder, kendini ifade etmenin farklı yollarını bulur. Çocuğun bu zihin gelişimi Piaget'ye göre dört ana dönemden oluşur. Bunlar; duyuşaldevinimsel (0-2 yaş), işlem öncesi (2-6), somut işlemler (6-12) ve biçimsel işlemler (12+yaş) olarak isimlendirilmiştir. İlk iki dönem, duyuşların, algıların ve sezginin egemen olduğu, son iki dönem ise durumsal uyarıcılarla etkileşime giren çocuğun görelî bir özerklik ve bağımsızlık kazanarak düşünebilme yeteneğini gösterdiği dönemlerdir (Akarsu,1984).

Çocuk bu gelişim sürecinde çevresini, büyüdüğü-yetiştığı, oynadığı, gezdiği yerleri sürekli olarak mekânsal anlamda kavramaya çalışır. Piaget'ye göre (Piaget ve Inhelder, 1948) topolojik ilişkiler mekân kavramının temelini oluşturur. Topolojik mekân sözü konusu olduğunda ilk algıların ve çocuğun nesnelere üzerindeki gerçek, somut eylemlerinin, yani eşya ve nesnelere oynamanın, sistemli ve düzenli yeniden canlandırılması için kullanılan bir sıçrama tahtası oluşturduğu görülmektedir. Değînilen topolojik algılar şu tür ilişkileri içerir: yakınlık, kopukluk, sıra-düzen (ya da mekansaldışıklık), çevreleme, süreklilik. (Hollovay,1967). Bu ilişkilerin etkileri ile çocuğun çevresinde onun dışında gelişen veya var olan şeyleri algılama, fark etme ya da özümseme durumu değışkenlik gösterir.

Gürkaynak'a göre (1996) davranış alanları olarak mekân, çocuğu farklı ölçülerde çeken ya da iten güçleri içinde barındırır. Çocukların deneyimlerini zenginleştirecek, davranışlarını destekleyecek ve güzel duyuşlarını geliştirecek çevreler yaratmalarının gerekli olduğunu söyleyen psikologlar, fiziksel davranışın çocuk davranışı üzerindeki etkisinin önemli olduğunu bu nedenle çocuklar için çevreler tasarımılayacak kişilerin; çocukların gelişimsel özellikleri, doğal çevrelerindeki davranış akışları vb. konularda bilgi sahibi olmaları gerektiğini belirtmektedirler (Özaydın, 2000).

Doğası gereği bir ihtiyaç olan oyun oynamak çocuğun hakkıdır. Oyun ve çocuk ilişkisi farklı araştırmacılar tarafından açıklanmaya çalışılmıştır. Örneğîn; Lazarus (1883) 19. yy sonlarında oyun üzerine geliştirilmiş ilk teorisinde oyunun kendiliğinden ortaya çıkan, hedefi olmayan mutluluk getiren serbest bir aktivite olduğunu söylemiştir. Gross (1899) ise oyunu, çocukluğun sonunda ulaşılan olgunluk için ön denemeler olarak görür. Araştırmacılar çocukluğu oyunsuz geçmiş bireylerin olgunluğa ulaştıklarında bazı yönlerinin gelişemeyeceği veya eksik kalacağına vurgu yapmaktadırlar.

Oyun küçük yaşlarda öncelikle çocuğun evinde kendiyile ya da aile bireyleriyle bir-

likte başlayıp, çocuğun yaşı ilerledikçe sosyalleşme ihtiyacının artmasıyla evinden dışarı taşıp farklı arkadaşlarıyla birlikte gerçekleştirilmek istenen bir eyleme dönüşür. Piaget'in çocuğun oyun davranışları hakkındaki düşüncelerinde belirtildiği üzere, 5-11 yaş grubu artık bireysel oyundan çok, kurallı-takım oyunlarını tercih etmeye başlar. Sosyalleşmek, arkadaşlarıyla daha çok bir arada olma isteği, maddi ve sözlü paylaşım söz konusudur (Akarsu,1984). Bu sosyalleşmenin ilk gerçekleşebileceği mekânlar ise sokaklardır.

1.2. Sokak ve Çocuk

Çevre, insan olmadan da var olan fiziksel ve biyolojik güçlerden ve insanın büyük çaplı yaratılarından oluşur. İklim topografya, yerleşmeler, ulaşım sistemleri ve hatta kültür sanat gibi tüm üst yapısal oluşumlar çevre tanımı içinde düşünebilirler (Gür, 1996). Çevreye yönelik tutumları etkileyebilen faktörler arasında çocukların sosyal çevreleri de bulunmaktadır. Shepardson (2005), öğrencilerin gereksinimlerini karşıladıkları ve etkileşimde buldukları çevreyi algıladıklarını ifade etmektedir. Shepardson çalışmasında, öğrencilerin yaşamsal gereksinimlerini (su, yiyecek) karşılayabildikleri, dolayısıyla öğrencilerin deneyimlerini yansıtan (orman, dere, hayvanlar) bir çevreyi ifade ettiklerini ortaya koymaktadır.

Lynch'e göre (1977) sokak, çevreyi, güneşi, doğayı, rüzgârı, yağmuru, iklimleri öğrenme yeridir. Lynch'in bir diğer saptaması ise "çocuklar için sokaklar; sınırları çizilememiş ilginç olayların meydana geldiği yerlerdir." Şeklinde ifade edilmektedir. Çevik(1992) sokakları; sokak ve sokak içindeki duvar dibi, saçak altı, basamaklar, kapı önü ve çevresi gibi alt bölgeler; görme, karşılaşma, selamlaşma-konuşma, sohbet, oturma dinlenme, çocuk oyun-çocuk kontrol, katımlı eylemler, seyir gibi eylemlerin gerçekleştiği mekânlar olarak tanımlanmaktadır.

Sokakların programlanmamış çocuk oyun alanları olarak çok başarılı görevler yaptıklarını söyleyen çeşitli araştırmacılar mevcuttur (Gans, 1962; Jacobs 1961). Trabzon sokaklarında Gür tarafından gerçekleştirilen bir araştırma sokakların oyun alanlarına çeşitli üstünlükler taşıdığını ortaya koymuştur (Gür vd., 1980). Bu araştırmaya göre sokaklar;

Aktif, pasif, bilişsel, yaratıcı ve düşsel oyunların sergilenmesine olanak tanımakta,

Ebeveynin fiilen denetimini gerektirmeden kullanılabilmekte, buna karşı çocuklar ebeveynin veya diğer yakınların görsel ve işitsel algı alanı içinde olabilmekte,

Sokağa eklenen diğer aksesuarlar, kurulan oyuna bağlı olarak çabucak evlerden temin edilebilme,

Sokaklar çocukların devam ve sürekliliğini sağlayarak aralarında dostluk ve dayanışmanın pekişmesine yardımcı olmaktadır.

Ancak günümüzde çocuk oyun alanları; serbest mekânların kentte azalması nedeniyle, hem nicelik hem de nitelik açısından yetersiz kalmaktadır. Çocuk kendine ayrılan mekânı pasif olarak kullanmakta, çocuk oyun alanlarının standart yapısı, çocuğa mekânı etken biçimde kullanma ve mekânı “kendileme” fırsatını tanımamaktadır (Özaydın,2000).

Gür'e göre (2000) 19. yy' daki dönüşümden sonra yeni kentlerin ve yeni yerleşmelerin ortaya çıkmasıyla yeni kentler doğal akışı, doğal komşulaşmayı, içten aidiyet duygusunu, diğerinin çocuğunun sorumluluğunu da taşıma duygusunu sağlayamamıştır. Evler daralıp, bahçeleri yok olmuştur. Avlular ve sokakların başkalaşması çocuğu konuttan uzaklaştırmıştır. Tanonda (1978) bununla ilgili olarak; 20. yy' ın başında çocukların sokakta oynayabildiğini ve yaşamı kentle bütünleşerek sokakta öğrenebildiğini ancak motorlu taşıtlar sokaklara girdiği andan itibaren, sokağın çocuğun mekânı olmaktan çıktığını vurgulamıştır. Bir mahalle veya komşuluk biriminde, evin yakınında ve sokaklarda oyun oynamak çocukların geleneksel tercihidir. Fakat 1915-1976 yılları arasında New York'ta bir komşuluk ünitesinin kullanımını inceleyen Gastner (1991) suç oranının yükselmesiyle birlikte komşuluk ünitelerinin çocuk oyunlarını destekleme özelliğini hemen hemen yitirdiğini, çocukların sokağa çıkma yaşının 5,5'tan 7.5'a çıktığını, gidilen yerlerin sayı ve niteliğinin düştüğünü, ebeveynin getirdiği kısıtlamaların sayısının arttığını ve bunlara bağlı olarak yetişkinler tarafından örgütlenen ve denetlenen etkinliklerin sayısının 1 den 23'e kadar yükseldiğini ortaya koymuştur. (Gür, 2000) Günümüzde de benzer bir durum olarak özellikle metropol kentlerdeki yaşamlarda çocukların sokakta oynaması ebeveynler tarafından tehlikeli görülmektedir ve bu sebeple çocuklara bir çok kısıtlama getirilmektedir.

Çelikhan (1990) tarafından yapılan bir araştırmaya göre 10 yaşın altındaki dışarda oynayan çocukların oranı yapı yoğunluğu az olanlarda, çok yoğun yapılaşmış alanlara göre oldukça yüksektir. 10 yaşına kadar olan küçük çocuklar tarafından en çok kullanılan oyun yeri konutun hemen yakını, yani konut ve bina girişinin etrafında 30-50 m'lik bir alandır. Bu yakın alan iki önemli özelliğe sahiptir. İlki, konuta ve ebeveyne yakınlık, ikincisi çocuğun günlük olayların cereyan ettiği yer olarak sosyal bağlantı noktası olmasıdır.

Bu konuda dünyanın çeşitli yerlerinde önlemler alınmaya başlanmıştır. Avrupa ülkelerinde bu konuda, örneğin daha 1935 yılında Stockholm' un gerekli olan bütün noktalarında oyun alanları yapılmıştır (Tanon, 1978). San Francisco'da sokakların daha yaşanabilir hale getirilmesi için hız sınırlaması, sokağın akan trafiğe kapatılması,

ağaçlandırma, sokağın sosyalleştirilmesi, ağaçların gruplandırılması, oyun alanının kazanılması, trafiğin ana hatlara çekilerek uzaklaştırılması gibi sınırlamalar ve önlemler getirilmiştir (Ergun, 2000).

Çocuk, sokak ve oyun olgularının daha iyi anlaşılabilmesinin bir yolu çocuk resimlerinden geçmektedir. Çocuklar yaşadıkları mekânları resmetmekte ustadırlar ve bir çocuğun yaşadığı mekânı nasıl algıladığını görmenin bir yolu ona resim çizdirmektir.

1.3. Resim ve Çocuk

Gentle (1993) ve Collado (1999)' a göre çocuğun resim yapabilmesi için gereken koşulların iyi hazırlanması ise çocuktan başkalarının yönergelerini takip etmesini ve verilen şekilleri doldurmasını istemek yerine çocuğun kendini keşfetmesine ortam sağlamakla mümkündür (Karaman ve Akyol, 2011).

Belirli bir kas olgunluğuna eriştikten sonra her çocuk, kâğıt üzerinde birtakım çizgi ve figür denemelerinde bulunur. Bireysel zekâ ve kişilik faktörlerinin yanı sıra, çocuğun çevre ile olan etkileşimi ve günlük deneyimleri bir çocuğun çizgisini başka bir çocuğun çizgisinden farklı kılan başlıca etmenlerdir. Küçük yaşlarda sözcüklerden daha güçlü bir anlatım aracı olan resim, bize çocuğun iç dünyası ve büyüme süreci hakkında önemli bilgiler verir. Çocuğun farkına vardığını, resim yoluyla anlayabiliriz (Yavuzer,1992: 12).Samurçay' a göre "Çocuk resmi, çocuğun zihinsel-duyumsaldevimselgelişim evrelerine bağlı olarak onun iç dünyasındaki gizli duygularını yansıtır, yaşanmış bir deneyimini anlatır. Başka bir deyişle resim yapma çocuğa kendisini ifade etme olanağı sağlar. Bu yüzden de resim çizme çocuk psikolojisinin vazgeçilmez bir aracıdır"(Samurçay, 2006).Isbel ve Shirley'e (2003) göre ise resim çizmek, çocuklar için önceden öğrenilmiş bazı sözcük ve ifade biçimlerinden daha etkili, yalın ve samimi bir anlatım dilidir. Çocukların resimlerinde kullandıkları simgeler, onların önceden öğrenmiş oldukları sözcüklerin, ifade biçimlerinin, gördükleri, bildikleri, dokundukları ve algılayıp kavradıkları olguların artistik-çizgisel betimlemeleridir. Çocuklar resimlerinde sadece dış dünyaya ilişkin görsel algılarını ortaya koymazlar, aynı zamanda duygusal ve düşünsel yaşamlarıyla ilgili imgelerini, gerçek dünya ile ilgili çelişkilerini, isteklerini, hayal kırıklıklarını, korkularını, sevinçlerini ifade ederek kendi iç dünyaları hakkında birçok ipucu verirler (Sadık vd., 2011).

DiLeo' ya göre (1983) çocuklar kendilerini hoşnut etmek için insanlar, evler, ağaçlar, yeşillikler ve güneş çizer. Bu temalara tüm ülke ve kültürden olan çocukların çalışmalarında rastlanır. Bu aklın ve duyguların temel evrenselliğini doğrular. Küçük çocuk gerçekliği görmezden gelebilir ya da hayal gücüyle öznel bir dünyaya dönüştürebilir. Örneğin şehir içinde yaşayan çocukların gerçekte yaşadıkları evlerden çok taşra tipi ev-

ler çizdikleri görülmüştür. Ayrıca kendi evlerine sahip olmayan, geçici olduğunu umdukları barınaklarda yaşayan çocuklar arzu ettikleri evleri çizebilmektedirler.

Mahalle, ev, okul vb. gibi imgelerle çocuk yaşadığı çevreyi anlatır. Bu süreçte renkler de resme katılır. Burkitt, Barretve Davis (2003) yaptıkları bir araştırmada; çocuklar hoş ve güzel figürlerde en çok tercih ettiği renkleri; çirkin, kötü figürlerde en az tercih ettikleri renkleri; tarafsız oldukları figürlerde ise orta değerdeki renkleri kullanmışlardır. (Okyay, 2008).

Çocuk resimlerini değerlendirmede iki tür yaklaşımdan söz edilebilir (İskenderoğlu, 2006). Birincisi ruhbilimsel ve gelişimsel boyutta yaklaşımlardır. Yaklaşımın temelinde çocuğun büyüklerinden ayrı kendi başına nitelikli bir yapıya sahip olduğu görüşü yatar. Yetişkinin algılarıyla çocuğun algıları birbirinden farklıdır. Bu farklılığa neden olan diğer bir öge ise, çocuğun hayal dünyasının çok geniş olmasıdır. Dış dünyayı ve olayları mantık çerçevesinde irdele(ye)meyen çocuk, yetişkinden çok farklı bir anlatıma yönelir. Bu farklı anlatım hem sözel hem de grafiksel olabilir. Bu nedenle, çocuk resimleri, onun bu özellikleri dikkate alınarak incelenmeli ona göre rehberlik edilmelidir (Yolcu, 2004). Ruhbilimsel ve gelişimsel yaklaşımlar doğrultusunda çocuk büyürken çizgilerinin de gelişeceği varsayılır. Çizgileri onun tüm yaşantısının bir göstergesidir. Gelişimini bu resimlerde görmek olasıdır. Çocuğun iç ve dış dünyası arasındaki uyum sorununda resimler bir boşalma aracı ve tanı belgesidir (İskenderoğlu, 2006).

İkincisi sanatsal ve estetik yönden yaklaşımlardır. Kellogg (1970) çocuk resminin sembolize etme amacı olduğunu belirtmiştir. Selfe (1983) buna benzer bir sav öne sürerek, çizimin amacının, görsel ve duygusal deneyimlerin çocuğu tatmin edecek biçimde sembolize edilmesi olduğunu söylemiştir. Benzer bir başka görüş de Gardner (2004) tarafından, çizimin sebebinin duyguları ifade etmek olduğu şeklinde açıklanmıştır. Otoriteler, ilgi ve deneyimlerini sembolize ve ifade edebileceği resimler üretmenin çocuğu tatmin ettiği görüşünde birleşmişlerdir (Yavuzer, 1992).

Bu sebeple çalışmanın deneysel kısmında çocukların kendini ifade etme aracı olarak resim yaptırma yöntemi kullanılmıştır.

1.3.1. Çocuk Resminin Gelişim Aşamaları

Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimine paralel olarak sanat faaliyetlerinde de belirgin bir değişim dikkatimizi çeker. Kağıda yapılan ilk işaret çizgi, giderek birer sanat evresine dönüşerek ergenlik dönemine kadar gelişimini sürdürür. Çocuklar büyüdükçe resimleri daha ayrıntılı, daha oranlı ve daha gerçekçi olur. Bununla birlikte resimlerinin gelişmesi açısından her evrede çocukların yaptıkları resimleri niteleyen bazı çarpıcı ve çok ayırıcı özellikler bulunur.

Kırıçoğlu (1991)'na göre gelişim evreleri konusunda en sistematik ve aynı zamanda geçmişten bugüne en çok kabul gören yaklaşım yine Lowenfeld'in sıralamasıdır (Batı, 2012). Aynı sıralamaya Yavuzer (1992) de kitabında yer vermiştir. Çocuk resimlerindeki gelişim bu sınıflandırmalara göre beşe ayrılır:

Karalama (2-4 Yaş arası): Çoğunlukla kinestetik temelli, giderek zihinsel faaliyeti temsil eder hale gelen ilk resimler; düzensiz uzunlamasına ve dairesel çeşitli karalama tipleri olabilir; bu evre sonunda karalamalara isim verilir (Malchiodi, 2005:104). Yapılan karalamalar önce bazı şekillere benzetilir. Bu çizim ve karalamalarda bir kararlılık yoktur. Daha önce ev olan çizim, bir süre sonra araba olarak adlandırılabilir (Karayağmurlar, 1990).

Şema Öncesi (4-7 Yaş arası): İlk temsili sembollerin gelişmesi, özellikle en basit çizgilerle insanların temsil edildiği biçimlerin kullanılması (Malchiodi, 2005:104).

Şematik (7-9 Yaş arası): Temsili sembollerin gelişmeye devam etmesi, özellikle figürler, eşyalar, kompozisyon ve renk için bir şemanın oluşması, yer çizgisi kullanımı (Malchiodi, 2005:104).

Gerçeği çizmek (9-11 Yaş arası): Doğadaki uzamsal derinliği ve rengi anlatımda artan beceri ile birlikte resimle anlatımda artan katılma (Malchiodi, 2005:104)

Sahte gerçekçilik (10-13 Yaş arası): Resim yapmadaki ürkeklik sürmektedir. Oranlar gittikçe gerçeğe uygun olur. Renkler nesnelere gerçek rengine doğru dönüşür. Perspektif belirginleşir (Karayağmurlar, 1990).

1.3.2. Çocuk Resimlerindeki Bazı Anlamlandırmalar

Araştırmada çocuk resimleri belirli ortak öğelere göre kategorilere ayrılmıştır. Bu ayrılmalar sırasında çocuk resimlerindeki ortak olabilecek en genel ve yaygın figürlerin literatürdeki anlamsal ifadelerine yer verilmiştir. Bunlar ev, anne-baba-kardeş, güneş-bulut-dağ figürleridir. Renk kullanımı da (sıcak-soğuk, siyah-beyaz vb.) göz önüne alınması gereken başka bir unsurdur.

Ev Figürü: Çocuk çizimlerinde ev, insan ve güneşten sonra üçüncü sıradadır. Vücut ısısını korumak, tüm canlılar için geçerli olan bir ihtiyaçtır. İçgüdüseldir yani öğrenmeyi gerektirmez. İnsanoğlu bu ısıyı korumak için giyeceğe ve sığınağa yönelir. Ev, ayrıca sevdikleri ile birlikte çevresel faktörlere karşı kendini daha güvende hissettiği bir ortamdır. Evin bir çatısı, çatısında tüten bir bacası, pencerelerin kapısı, evin kendi kapısı, kapı tokmağı, kapının önünde merdiven basamakları ve yolu olmazsa olmazdır (Paktuna, 2012, s.33-38).

Anne-Baba-Kardeş Figürü: Kendilerinin ve aile üyelerinin resimlerini çizmek, çocuklara başka resim türleriyle kolayca ifade edemeyecekleri kişilerarası ilişkilerini yansıtmalarını sağlayan bir yoldur. Aile resimlerine özenle yaklaşmak, çocukların aile yaşamına ilişkin sosyal destek ve bağlanma alanlarındaki duygularını anlamada yardımcı olabilir (Malchiodi, 2013, s.229).

Güneş-Bulut-Dağ Figürü: İnsanın resmettiği ikinci önemli figür güneştir. Üçüncü yaşın ortalarında başlayan düz ve az çok kontrollü çizgiler giderek kapalı eğriler haline gelir. Bu ilk güneştir. Daha sonraları güneşin etrafı parlar, bu parlaklık giderek daha kontrollü hale gelir. Çocuğun farkındalığı geliştikçe ve etrafına daha detaylı baktıkça çocuk beyni genelleştirme yeteneği sayesinde uyarıların benzerliğini fark eder. Güneş-bulut-dağ kompozisyonları ilk kompozisyonlardır.

Renk Kullanımı: Bu yaşta renk kullanımı heyecanlı bir deneyim olabilir. Çocuğun seçtiği rengi eleştirmek, ya da filan nesne için filan rengi önermek onun kendini açıklama ve ifade özgürlüğünü engeller. Uzmanlara göre ısrarla soğuk renkleri seçen anaokulu çocukları gerçek duygularını bastırma ve gizleme eğilimindedirler. Bu çocuklar aşırı baskı yoluyla kontrol edilmek istenen çocuklardır. Doğal gelişim aşamaları içinde çocukların soğuk renk seçiminden sıcak renklere doğru değişim gösterdiği görülür (Yavuzer, 1992, s.48-52).

1.3.3. Çocuk Resimlerindeki Bazı Teknik Ortaklıklar

Çocuklar anlamsal olarak resimlerinde belirli figürlere yer verdiği gibi fiziksel ve zihinsel gelişim düzeylerine bağlı olarak resim yaparken teknik ortaklıklar da ortaya çıkmaktadır. Kimi zaman ortak soyutlamalara gidilmekte, genel olarak perspektif algısı gelişmediğinden iki boyutlu çizimlere daha çok yer verilmekte, hayal dünyasındaki gerçekte var olmayan nesnelere gerçek kurgusu yaptığı bir resme iliştilerilmektedir. Bu tip ortaklıklar literatürde düzleme, tamamlama, boy hiyerarşisi, saydamlık gibi adlar almıştır.

Düzleme Özelliği: Çocuk yaptığı resmi, yüzeye uydurmaya çalışır. Gördüğü nesnenin nasıl görüldüğü değil, görülmesi gerektiği gibi algılama ve çizme çabası içindedirler (Artut, 2004:228). Bir arabanın dört tekerinin gösterilmesi, figürlerin sağa ve sola yatık olarak çizilmesi gibi (Artut, 2004:213).

Boy Hiyerarşisi Özelliği: Zaman zaman çocuk resimlerinin onlarca önemli olan kişilerin veya nesnelere, özellikle kendi dünyalarındaki kahramanların boylarının büyükçe çizilip boyandığı görülür. Hatta önemli sayılan bu kişi veya nesnelere resimde, kompozisyonda bir yer kaplar (Türkdoğan, 1981, s.40).

Saydamlık Özelliği: Röntgen resim de denir. Bu özelliğe 5-7 yaşları arasındaki çocukların çizimlerinde rastlanır. Bu özellikte çocuk, bir objenin içinde veya arkasında olan, bakıldığında görünmesi mümkün olmayan eşyaları görüyormuş gibi çizer. Örneğin bir ev çizer, evin içinde insanları, eşyaları çizer. Yani evi saydamlaştırır (Yavuzer, 1992).

2. Materyal ve Yöntem

Bu araştırma, çocukların zihindeki günümüz sokağına bakışı anlamak için nitel araştırma yöntemleriyle yapılan bir çalışmadır. Araştırmada çocuk resimlerinin analizi yapılmaya çalışılmıştır. Bunun sebebi, resim yapma yönteminin çocuklar için sözlü ifadeden daha özgür ve kendilerini daha iyi anlatabildikleri bir yöntem olmasıdır. Çalışma ikinci ve dördüncü sınıfa giden, sekiz ve on yaşındaki çocuklar üzerinde yapılmıştır. Birinci grup Trabzon'un merkezinde yer alan Dumlupınar İlkokulu, ikinci grup ise Samsun'un Canik ilçesinde yer alan Toptepe İlköğretim Okulu öğrencilerinden seçilmiştir. İki gruptan da 10'ar öğrenci bu çalışmaya katılmıştır. Dumlupınar İlköğretim Okulunda çalışmaya katılan öğrenciler şehir merkezinde sokak üzerinde bir konutta veya şehre yakın civar mahallelerde yaşayan çocuklardan oluşmaktadır. Toptepe İlköğretim Okulu'nda çalışmaya katılan öğrenciler ise Canik ilçesinde yer alan ve şehir merkezine göre daha az yoğunluklu araç trafiğine sahip olan sokaklar üzerindeki konutlarda veya sitelerde yaşayan çocuklardan oluşmaktadır.

Yöntem olarak iki gruba da resim kâğıdı ve boya kalemleri verilmiş ve belirlenen süre içerisinde öncelikle "Yaşadığınız sokağı anlatan bir resim çiziniz." denilmiştir. Bu süre sonunda resimler toplanmış yeni boş resim kâğıtları dağıtılarak "Yaşamak istediğiniz sokağı anlatan bir resim çiziniz." denilmiştir. Öğrencilerden yazılı olarak da tasvirlerde bulunmaları istenmiştir. Sonunda bu tasvirlerden yola çıkılarak belirli kavramlar üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Bu kavramlar oluşturulan tablolar üzerinde yaşanan ve yaşamak istenilen sokak için ayrı ayrı işaretlenmiştir. Yaşanan ve yaşamak istenen sokaklar arasındaki farklara bakılarak sonuçlar yorumlanmıştır (Şekil 1, Şekil 2).

3. Bulgular ve Tartışma

Öğrenciler yaptıkları resimlerde farklı öğelere yer vermişlerdir. Bu öğelere dayanarak anlamsal, biçimsel ve işlevsel çıkarımlar yapılmıştır. Resimlerdeki anlamlandırmalarda en çok yer alan figürler tabloda toplanmıştır. Yukarıda açıklanan çocuk resimlerindeki anlamlandırmalar içerisinden renk kullanımı seçilmiş ve bu anlamlandırmalardan oyun, mutluluk, sevgi, güven gibi soyut çıkarımlar yapılmıştır. Biçimsel çıkarımlarda dörtgen, daire, üçgen olarak resimlerde kullanılan figürler kate-

gorize edilmiştir. İşlevsel çıkarımlarda ise öğrencilerin ortak kullandığı figürler temel alınarak resimlerdeki otopark, apartman girişi, araç, yol, bahçe, oyun parkı, baca, çatı, su ögesi, pencere, balkon, yeşil öge kullanımları irdelenmiştir.

Bu tablolarda elde edilen verilerden yararlanılarak günümüz çocuklarının sokak ve oyun kavramından oldukça uzaklaşmış oldukları hatta hayalini dahi kuramadıklarını söylemek mümkündür. Çalışmadaki bu bulgu, Tanon'un (1978); motorlu taşıtların sokaklara girmesiyle, sokağın çocuğun mekânı olmaktan çıktığı bulgusunu destekler niteliktedir. Önemli sonuçlardan bir diğeri ise çocukların hayal ettikleri sokakta oyuna dair beklenenden çok daha az ögeye yer verilmiş olmasıdır. Özellikle sitelere yakın olan çevrede ancak tekil konutlarda yaşayan çocukların hayallerindeki sokaklarda çizdikleri resimlerde bile yüksek katlı apartmanlar yer almaktadır. Apartmanları tercih etmelerinin sebebi bugünün çevrelerinde apartmanların hemen yanında oyun parklarının yer almasıdır. Çocukların tek oyun olanağı buldukları yerlerin kimi zaman ezici boyutlara ulaşan, çoğunlukla plansız yerleşmiş olan sitelerin yanlarındaki on-on beş metre karelik oyun parkları olması onların hayallerine nasıl bir sınırlama getirildiğinin üzücü bir kanıtıdır. Oysaki sokaklar çocuklara sırt dönmemeli, onları sarıp kucaklamalıdır. Çalışmanın sonuçları Gür'ün (1980) "Çevreden iyi korunmuş küçük bir bahçe, seslenme mesafesi ve görsel algı boyutu içinde bir özel alan çocuğu doğayla tanıştırır ve onunla başa çıkmayı öğretir. Bu günün çocukları böyle olanaklardan ne yazık ki yoksun olarak büyümekte, bilişsel, yaratıcı ve düşsel etkinlikler ortaya koymakta güçlük çekmektedirler." söylemini destekler niteliktedir. Araştırmanın sonucu maalesef günümüzde çocukların hakkı olan şehrin sokaklarındaki oyun alanlarına genel olarak yeterince yer verilmediği ve bunun çocukların hayal güçlerini kısıtladığı yönünde yorumlanabilir.

Anlamsal Çıkarımlar: Tablodaki verilere göre yaşanan sokak resimlerindeki oyun, mutluluk, sevgi, güven ifadeleri hayal edilen sokak resimlerine göre oldukça düşüktür. Bu karşılaştırma bize günümüz sokaklarında yetişen çocukların bu tip insanın ruhunu besleyen kavramlardan çoğunlukla uzak kaldıklarını gösterir. Küçük yaşta ihtiyacı olan oyunu oynayamayan çocuk dolaylı olarak sokaktaki ortak paylaşımı yaşamadığından o mutluluğu tadamamış olur. Araç yoğunluğu ve trafikte kendini güvensiz hissetmesinin başlıca sebeplerindendir

Biçimsel Çıkarımlar: Çocukların oyun alanları binaların arasına sıkışmış yapay plastik parklardan çok doğayla iç içe yerler olmalıdır. Fakat günümüz şehirlerinde bu pek mümkün değildir. Doğa çizimlerde tasvir edilirken organik ve yuvarlak hatlardan oluşur. Ancak yapılı çevre daha keskin hatlara sahiptir. Çocukların resimlerinde dolaşısıyla zihinlerinde yer alan figürler tabloya göre üçgensel ve dörtgensel yoğunlukludur. Bunun sebebi doğadan kopuk konutlarda yaşamalarıdır. Hayal ettikleri sokaklarda

dairesel figürler yaşadıklarına göre nispeten daha fazladır fakat yine de yeterli değildir.

İşlevsel Çıkarımlar: Şehrin merkezinde yaşayan çocukların yaşadıkları sokağın resimlerinde yol, apartman girişi, garaj, araç kullanımı oldukça fazlayken, hayal ettikleri sokaklarda ise oyun parkı, balkon, bahçe, yeşil ögesi kullanımı yoğundur. Tablodan anlaşılana göre şehirlerde yaşadıkları sokaklarda su ögesi tasviri hiç kullanan çocuk olmamış, ancak hayal ettikleri sokaklarda su ögesine yer veren çocuk çok olmuştur.

DUMLUPINAR İLKOKULU 4. SINIFLAR - MERKEZ / TRABZON			ANLAMSAL ÇIKARIMLAR				BİÇİMSEL ÇIKARIMLAR				İŞLEVSEL ÇIKARIMLAR										
	YAŞANILAN SOKAK (YS)	HAYAL EDİLEN SOKAK (HYE)	OYUN	MUTLULUK	SEVGİ	GÜVEN	DÖRTGENSEL	DİRESEL	ÜÇGENSEL	Ç.PARK GARAJI	APT. GİRİŞİ	ARDAÇ	YOL	BAHÇE - AVLU	OYUN PARKI	BACA	ÇATI	SU ÖĞESİ	PENCERE	BALKON	YEŞİL ÖGE
DİLŞAD ALHASO,			YS																		
			HYE																		
A. İREM YAŞIŞI			YS																		
			HYE																		
RUMETSİ HACIO,			YS																		
			HYE																		
AHMET ÜÇÜNCÜ,MEVZAT ÜÇÜNCÜ,			YS																		
			HYE																		
AHMET ÜÇÜNCÜ,MEVZAT ÜÇÜNCÜ,			YS																		
			HYE																		
ELİF ADMANUR			YS																		
			HYE																		
METE ALIVAZICIO,			YS																		
			HYE																		
B. MELİSA YILDIZ			YS																		
			HYE																		
HALE PEKER			YS																		
			HYE																		
ARDA ALI BEİS			YS																		
			HYE																		

Şekil 1. Dumlupınar İlkokulu 10 Yaş Grubu Çocukları ile Yapılan Deneysel Çalışma

TOPTETEPE İLKOKULU 2. SINIFLAR - CANİK / SAMSUN			ANLAMSAL ÇIKARIMLAR				BİÇİMSSEL ÇIKARIMLAR				İŞLEVSEL ÇIKARIMLAR										
	YAŞANILAN SOKAK (YS)	HAYAL EDİLEN SOKAK (HYE)	OYUN	MUTLULUK	SEVGİ	GÜVEN	DÖRTGENSEL	DİRESEL	ÜÇGENSEL	O.PARK-GARAJ	AFT. GRUŞ	ARAÇ	YOL	BAHÇE - ALU	OYUN PARKI	BACA	ÇATI	SU ÖĞESİ	PENCERE	BALKON	YEŞİL ÖĞE
ERMAN SİPAHİ			YS																		
			HYE																		
YASİR LİKOĞLU			YS																		
			HYE																		
Z. SUDE AYTAŒ			YS																		
			HYE																		
HANDE KESKİN			YS																		
			HYE																		
ŞEHİRİ MEMİŐ			YS																		
			HYE																		
ALİ EGE BULUT			YS																		
			HYE																		
GANZE GÜNER			YS																		
			HYE																		
CANSU MEMİŐ			YS																		
			HYE																		
MİRAÇ KURT			YS																		
			HYE																		
UMUT USTA			YS																		
			HYE																		

Şekil 2. Toptepe İlkokulu 8 Yaş Grubu Çocukları ile Yapılan Deneysel Çalışma

Kaynaklar

1. Akarsu, F. (1984). Piaget'ye göre çocukta mekan kavramının gelişimi. Mimarlık Dergisi, 84:9
2. Aksöz, M. (2010). Sosyal çevrede iç ve dış mekân olgusunun 10-12 yaş grubu çocuk resimlerine yansımaları ve sanatsal gelişim evrelerine göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
3. Akman, İ. (2014). Okul öncesi dönem çocuğunun kendini ifade etmesinde resmin önemi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
4. Artut, K. (2004). Okul öncesi resim eğitiminde çocukların çizgisel gelişim düzeylerine ilişkin bir inceleme. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1:223-234.
5. Artut, K. (2004). Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri. Anı Yayıncılık, Ankara.
6. Batı, D. (2012). (4-12 Yaş) Çocuk resimleri ve onların iç dünyalarının resimlerine yansımaları. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
7. Burkitt, E., & Barret, M., & Davis, A. (2003). Children's Colour Choices for Completing Drawings of Affectively Characterised Topics. Journal of Child Psychology and Psychiatry, Vol: 44, No:3, 445-455 s.
8. Collado, F.Y. (1999). The Role of Spontaneous Drawing in The Development of Children in The Early Childhood Settings. U.S. Department of Education National Resources Information Center: 141: 3-15 s.
9. Çelikhan, S. (1990). Çocuklara uygun bir çevre: Sokakta oyun. TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası E-Kütüphane. İstanbul.
10. Çevik, S. (1992). Yapı ve Yaşam Kongre Bildirileri Kitabı. TMMOB.
11. Ergun, N., & Ergen, S. (2000). Sokakların Çocuk Oyun Alanı Olarak Kullanılabilirliği. 1. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı:158-177 s.
12. Gardner, H. (2004) Zihin Çerçevesi:163 s., İstanbul.
13. Gastner, S. (1991). Urban Children's Access To Their Neighbourhood: Change Over Three Generations. E&B: 23,1:70-86 s.
14. Gentle, K. (1993). Teaching Painting in The Primary School. Cassell Villiers House, New York.

15. Gross, K. (1899). Die Spiel der Menschen. Taschenbuch, Deutschland.
16. Gür, Ş. Ö. (2000). Çocuk Mekanları. Yem Yayınları, İstanbul.
17. Gür, Ş. Ö. (2000). "Kent- Mimari Ve Çocuk", 1. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı:133-140 s.
18. Gür, Ş. Ö. (1996). Mekan Örgütlenmesi. Birsen Yayınevi:44 s., İstanbul.
19. Gürkayak, İ. (1996). "Çocuklar, Çevreler, Eviçleri", Diğerlerinin Konut Sorunları. Ankara Bildiri Kitabı:423-428 s.
20. Holloway, G.E.T. (1967). An Introduction to the Child's Conception of Space: Further Aspects of Piaget's Work. National Froebel Foundation, London.
21. Isbel, T. R., Shirley, C. R. (2003). Creativity and The Arts with Young Children. Delmar Learning, Canada.
22. İskenderoğlu, L. (2006) Çocuk resimlerinde görme biçimleri S.H.Ç.E.K. Malatya Atatürk Çocuk Yuvası Örneği. Fırat Üniversitesi, Elazığ.
23. Karaman, Y., Köksal Akyol, A. (2011). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların yaptıkları resimlerde oyuncak çizimlerinin incelenmesi. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 20:Sayı 3, 277-296.
24. Karayağmurlar, B. (1990). Sanatta yaratıcılık ve eğitim. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, İzmir.
25. Kırıçoğlu, O. (1991). Sanatta Eğitim Görmek, Anlamak, Yaratmak. Demircioğlu Matbaacılık.
26. Malchiodi, C. (2005). Çocukların Resimlerini Anlamak. Epsilon Yayıncılık.
27. Malchiodi, C. A. (2013). Çocukların Resimlerini Anlamak, Nobel Tıp Kitabevi, İstanbul.
28. Lazarus, M. (1903). Über die Reizedes Spiels, Berlin.
29. Lowenfeld, D. V. & Brittein, L. W. (1971). Creative and Mental Growth. Macmillian Company:5, New York.
30. Lynch, K., & Banerjee, T. (1977). Growing up in Cities: Studies of The Spatial Environment of Adolescence in Cracow, Melbourne, Mexico City, Salta, Toluca,

AndWarszawa. MIT Press,Cambridge.

31. Okyay, L. (2008). 6 yaş grubu çocukların aile resimlerinin sosyo-kültürel değişkenler ve davranış problemleri açısından karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
32. Özaydın, G. (2000). "Kentte Çocuk(Lar) Ve Mekan(Lar)" 1. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı:142- 147 s.
33. Özen, D. (2005). Okul Öncesi Resim Öğretimi. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Yayınları, Eskişehir.
34. Paktuna-Keskin, S. (2012). Çöp Çocuk. Boyut Matbaacılık, İstanbul.
35. Samurçay, N. (2006). Çocuk ve resim. Art-İst,6:22-27.
36. Senemoğlu, N. (2001). Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya. Gazi Kitabevi, Ankara.
37. Sadık, F., Çakan, H., Artut, K. (2011). Çocuk resimlerine yansıyan çevre sorunlarının sosyo - ekonomik farklılıklara göre analizi. İlköğretim Online, 10:3
38. Shepardson, D. P. (2005). StudentIdeas: What is an Environment TheJournal of EnvironmentalEducation, 36:4, 49-58 s.
39. Tanon, V. (2013). L'espace De Jeu-PremierDesEquipementsPublics. Livre Blanc Des Art De La Rue: 259-264 s., Paris.
40. Taşkın, Ö., Şahin, B. (2008). Çevre kavramı ve altı yaş okul öncesi çocuklar. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23.
41. Türkdoğan, G. (1979). Sanat Tarihi. Tekişik Matbaası, Ankara.
42. Yavuzer, H. (1992). Çocuk Psikolojisi. Remzi Kitabevi, İstanbul.
43. Yolcu, E. (2004). Sanat Eğitimi Kuramları Ve Yöntemleri. Nobel Yayın Dağıtım:136 s., Ankara.

Şehirde Çocuk

Okşan Tandoğan''

Özet

Kontrolsüz ve aşırı gelişen her olguda olduğu gibi, şehirlerin de aşırı ve kontrolsüz gelişmeleri beraberinde bir çok problemi getirmektedir. Hızlı ve kontrolsüz şehirleşme bir çok sosyal sorunun yanısıra trafik sorunlarına, çarpık ve yoğun yapılaşmaya ve hava kirliliğine de neden olmaktadır. Yoğun yapılaşma nedeni ile açık ve yeşil alanların azalması, otomobil sahipliğinin artmasına bağlı olarak trafik yükünün artması gibi nedenler şehir mekanını özellikle çocuklar için tehlikeli mekanlar haline getirmektedir. Hızlı ve kontrolsüz şehirleşme ile birlikte kamusal mekanların dönüşümü ve değişimi ile çocuklar şehirsiz mekanda kendi mekanlarını bile kaybetmektedirler. Bunun sonucu olarak günümüz çocukları konut yakın çevresi olarak adlandırılan alanların, özellikle sokakların kendisine tanıdığı olanaklardan mahrum kalmakta, sosyal, kültürel, zihinsel gelişimleri olumsuz yönde etkilenmektedir. Halbuki çocuk, bir şehirde yaşayan nüfus içerisinde sayısı azımsanmayacak kadar fazla olan bir grubu temsil etmektedir. Çocuk şehrin kullanıcılarından biridir ve toplumun gelecekteki durumu şu an çocuk tarafından yansıtılmaktadır. Bu nedenle fiziksel çevrenin tasarım ve planlamasında ve şehirle ilgili her konuda çocuğun göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı İstanbul'daki şehir merkezindeki yerleşme alanlarında çocuğun durumunu ortaya koymak ve şehirsiz alanın çocuk için daha yaşanılır kılınması için çözüm önerileri getirmektedir. Çalışma alanı İstanbul'da şehir merkezindeki yerleşim alanlarından biri olan Küçük Ayasofya mahallesidir. Çalışmanın yöntemi gözlem, fotoğraf çekimi vb. çalışmalar ile anket çalışmalarının gerçekleştirildiği alan araştırmalarından oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde şehirsiz mekanın çocuk için daha yaşanılır kılınması için dünyada yapılan uygulama ve girişimler irdelenmiştir. Çalışmanın ikinci aşamasında çalışma alanı ile ilgili gerekli bilgiler elde edilmiş, gözlem, fotoğraf çekimi vb. çalışmalar ile objektif veriler ortaya konmuştur.

Çalışmanın üçüncü aşamasını Küçük Ayasofya Mahallesi'nde ebeveyn ve çocuklarla yapılan anket çalışması oluşturmaktadır. Ebeveyn anketleri ile çocuğun sorunlarının ebeveyn gözünden ortaya konması amaçlanmıştır. Anket çalışması rastgele seçilmiş

5-14 yaş arasında çocuğu olan toplam 100 ebeveynle yüzyüze gerçekleştirilmiştir. Çocuk anketleri çocuğun fiziksel çevresine ilişkin beklenti, isteklerinin belirlenmesi için çalışma alanlarındaki çocukların çoğunluğunun devam ettiği devlet okullunda 7-14 yaş arasındaki toplam 100 çocukla gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonunda çocuk anketleri, ebeveyn anketleri ve yerleşme alanına ait objektif veriler birlikte değerlendirilerek yerleşme alanı çocuğun fiziksel çevresi açısından irdelenmiş ve dünyada yapılan girişimler doğrultusunda bu yerleşme alanının fiziksel çevre açısından çocuk için daha yaşanılır kılınması için yapılması gerekenler tespit edilmiş ve öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kentleşme, sokak, çocuk oyun alanı, güvenli rotalar, okul bahçesi.

Abstract

Uncontrolled and excessive development of cities has led to many problems as in every fact which develops unrestrainedly and excessively. Rapid and uncontrolled urbanization has caused to traffic problems, dense and irregular housing and also air pollution along with many social problems. The open spaces of cities become threatening for children due to the facts such as lessening of open spaces because of dense housing caused by rapid urbanization in developing countries, increase in the traffic load with the increase in car ownership. Children have lost their own place in cities along with rapid and uncontrolled urbanization. As a result of this, children are deprived of game facilities that close surrounding presents, particularly the facilities that streets present; so their social, cultural and mental developments are being negatively effected. However child represents a group in population which can not be underestimated in city. Child is an user of city and situation of the community in future is reflected by the child now. For this reason, the child should not be ignored when designing and planning physical environment and also in every subject related to city.

The aim of this study is to put forward the situation of child in city center in Istanbul and bring forward proposals for making urban space more livable for child. The research area is Küçük Ayasofya Neighborhood which is within historic city center of Istanbul. The method of study consists of field surveys such as observation, photo shooting and questionnaire studies. In the first stage of study, practices and initiatives in the world to make physical environment more livable for child were examined. In the second stage of study, information about the study areas was collected and objective data presented through observations and photographs. The third stage of study consist of questionnaire study which was conducted with parents and children.

With the parents surveys, children's environmental problems have been aimed to be accounted from the parents witness; and the surveys have been conducted with 100 parents having child or children at the age of 5-14. The child surveys have been conducted in the state schools with children having an age range of 7-14, to which majority of the children within the area of the survey attend, in order to identify the expectations and wishes as to the physical environment.

At the end of study, upon the evaluation of the parents, child surveys and objective data relating to the settlement together, the settlement have been examined in terms of child friendly environment, and the applications that should be done in order to enable the settlement to be more liveable for the children in terms of physical environment have been identified, and thereafter proposals have been brought forward.

Key words : Urbanization, street, playground, safe route, scholarly.

1. Giriş

Gelişim psikolojisinde yapılan çalışmalar sonucunda çocuğun gelişimin ortaya çıkmasında kalıtım ve çevre etkenlerinin birleştiği kabul edilmektedir. Kalıtım gizil sınırları saptamakta, çevre ise bu sınırlara ne kadar yaklaşılabileceğini belirlemektedir (Onur, 1995). Ancak çocuğun sağlıklı gelişimi için çevre koşullarının daha etkin olduğu belirlenmiştir (Çukur, 2009).

Çocuğun davranışları, zeka ve kişilik özelliklerinden çok, içinde bulunduğu mekânlar diğer bir deyişle fiziksel çevresi tarafından belirlenmektedir (Barker, 1968; Bechtel, 1977; Wicker, 1979).

Çocuğun toplumun bir bireyi olması, sosyalleşmesinde ve dolayısıyla gelişiminde çocuğun etkileşim içinde olduğu fiziksel çevresi büyük öneme sahiptir. Çocuk için fiziksel çevre, fiziksel, algısal-bilişsel ve toplumsal-duygusal gelişimine paralel olarak bir bütün olarak konut, konutun yakın çevresi, okul, oyun alanları vb. mekânlar olarak çeşitlilik gösterir.

Ancak şehirsiz mekânlarda büyümek çocuk için birçok zorluğu beraberinde getirir. Kontrolsüz ve aşırı gelişen her olguda olduğu gibi, şehirlerin de hızlı ve kontrolsüz gelişmeleri beraberinde birçok problemi ortaya çıkarmaktadır. Hızlı ve kontrolsüz şehirleşme bir çok sosyal sorunun yanı sıra trafik sorunlarına, çarpık ve yoğun yapılaşmaya

ve hava kirliliğine de neden olmaktadır.

Çarpık ve yoğun yapılaşma nedeni ile açık ve yeşil alanların azalması, otomobil sahipliğinin artmasına bağlı olarak trafik yükünün artması gibi nedenler, şehir mekanını özellikle çocuklar için tehlikeli mekanlar haline getirmektedir. Hızlı ve kontrolsüz şehirleşme ile birlikte kamusal mekanların dönüşümü ve değişimi ile çocuklar şehrsel mekanda kendi mekanlarını bile kaybetmektedirler. Bunun sonucu olarak günümüzde çocuklar, konut yakın çevresi olarak adlandırılan alanların, özellikle sokakların kendisine tanıdığı olanaklardan mahrum kalmakta, sosyal, kültürel, zihinsel gelişimleri olumsuz yönde etkilenmektedir. Kentsel mekanda yetişkinler tarafından belirlenen bir takım kriterler doğrultusunda tasarlanan çocuk oyun alanları ve okul bahçeleri de çocuğun ihtiyaçlarına, beklenti ve isteklerine cevap verememektedir (Tandoğan, 2014).

Türkiye'nin en büyük şehiri olan İstanbul, kentleşmenin getirdiği sorunları en hızlı ve belirgin şekilde yaşayan bir şehirdir. Yoğun yapılaşma nedeni ile açık alanların azalması; otomobil sahipliğinin artması ile trafik yükünün artması gibi nedenlerle İstanbul'un açık mekanları çocuklar için tehlikeli mekanlar haline gelmektedir. İstanbul çocuğun gereksinimleri ve isteklerine cevap vermemekte, çocuğa güvenli ortamlar sunmamakta, çocuk için yaşanılır bir şehir olmaktan uzak kalmaktadır (Tandoğan ve Ergun 2013).

Bu çalışmanın amacı İstanbul'daki şehir merkezindeki yerleşme alanlarında çocuğun durumunu ortaya koymak ve şehrsel alanın çocuk için daha yaşanılır kılınması için çözüm önerileri getirmektedir. Çalışma alanı İstanbul'da şehir merkezindeki yerleşim alanlarından biri olan Küçük Ayasofya mahallesidir.

2. Materyal ve Yöntem

Çalışmanın yöntemi gözlem, fotoğraf çekimi vb. çalışmalar ile anket çalışmalarının gerçekleştirildiği alan araştırmalarından oluşmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde şehrsel mekanın çocuk için daha yaşanılır kılınması için dünyada yapılan uygulama ve girişimler irdelenmiştir. Çalışmanın ikinci aşamasında çalışma alanı ile ilgili gerekli bilgiler ilgili kurumlardan elde edilmiş, gözlem, fotoğraf çekimi vb. çalışmalar ile çalışma alanına objektif veriler belirlenmiştir. Çalışmanın üçüncü aşamasını Küçük Ayasofya Mahallesi'nde ebeveyn ve çocuklarla yapılan anket çalışması oluşturmaktadır. Ebeveyn anketleri ile çocuğun sorunlarının ebeveyn gözünden ortaya konması amaçlanmıştır. Anket çalışması rastgele seçilmiş 5-14 yaş arasında çocuğu olan toplam 100 ebeveynle yüzyüze gerçekleştirilmiştir. Çocuk anketleri çocuğun fiziksel çevresine ilişkin beklenti, isteklerinin belirlenmesi için çalışma alan-

larındaki çocukların çoğunluğunun devam ettiği devlet okullunda 7 -14 yaş arasındaki toplam 100 çocukla gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın sonunda çocuk anketleri, ebeveyn anketleri ve yerleşme alanına ait objektif veriler birlikte değerlendirilerek yerleşme alanı çocuğun fiziksel çevresi açısından irdelenmiş ve dünyada yapılan girişimler doğrultusunda bu yerleşme alanının fiziksel çevre açısından çocuk için daha yaşanılır kılınması için yapılması gerekenler tespit edilmiş ve öneriler getirilmiştir.

3. Fiziksel Çevrenin Çocuk İçin Daha Yaşanabilir Kılınması İçin Dünyada Yapılmakta Olan Uygulamalar

3.1. Çocuk Dostu Şehir Girişimi

Fiziksel çevrenin çocuk için daha yaşanılır hale getirilmesi amacıyla yapılar girişimler, çocuğun gelişimindeki önemi doğrultusunda özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinde önem kazanmış durumdadır. Bu ülkelerde fiziksel çevrenin çocuk için daha yaşanılır hale getirilmesi amacıyla çeşitli çalışmalar, projeler ve uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmalardan en önde geleni Çocuk Dostu Şehir girişimleridir.

Çocuk Dostu Şehir, Çocukların haklarını uygulamaya kendini adanmış şehir veya daha genel olarak yerel yönetim sistemidir. Çocuk Dostu Şehir, uygulamada çocukların haklarının politikalara, yasalara, programlara ve bütçelere yansıtılması anlamına gelen, yerel seviyede Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin cisim bulmuş halidir. Çocuk Dostu Şehir kavramı, ÇDŞ Girişimi altında ortaya çıkmış olan bir dizi deneyimin ışığında toplulukları ve diğer yerel yönetim sistemlerini içermektedir (Unicef, 2015).

Çocuk dostu şehrin amaçları aktif biçimde her genç ya da çocuk vatandaşlarının kendi yaşadıkları şehir hakkında alınan kararlarda etkili olmalarını, yaşadıkları şehire dair isteklerini ve fikirlerini dile getirebilmelerini, aile, toplum ve sosyal yaşama katılımlarını, temiz ve sağlıklı su içmelerini ve en uygun sağlık koruması kullanma hakkına sahip olmalarını, eğitim, sağlık- bakım ve barınma ihtiyaçları gibi en temel gereksinimlerinin karşılanmasını, sömürü, istismar, şiddet ve suüstimalden korunmalarını, sokaklarda güvenle yürümelerini, arkadaş edinmelerini ve oyun oynayabilmelerini, hayvanlara ve bitkilere, yeşil alanlara sahip olmalarını, kirlenmemiş ve sürdürülebilir bir çevrede yaşamalarını, kültürel ve sosyal olaylara katılımlarını, etnik kökenine, dine, gelirine, cinsiyetine ve engelli olup olmamalarına bakmaksızın her hizmete ulaşabilmelerini sağlayarak her çocuğun yaşadıkları şehir içinde eşit haklara sahip birey ya da vatandaş olmalarını sağlamayı amaçlamaktır (Unicef 2004).

3.2. Sokakların Çocuk İçin Daha Yaşanabilir Kılınması İçin Yapılan Uygulamalar

Kuzey Avrupa ülkeleri başta olmak üzere birçok ülkede özellikle sokakların çocuklar için önemi fark edilerek çocuklar için daha yaşanılır kılınması için farklı isimler altında bir takım düzenlemelere gidilmekte olduğu da görülmektedir. Bu düzenlemeler ile aynı mekânda yaşayan insanların birbirleri ile iletişim kurmaları sağlamak vasıtası ile toplumsal bağların kuvvetlendirilmesi de amaçlanmaktadır (Tandoğan, 2014).

Bu düzenlemeler “Woonerf”, “Home Zone” olarak sıralanabilir. Bu düzenlemelerle genel olarak sokak trafiğinin ya da trafik hızının azaltılmasıyla sokak mekânında çocuklar için oyun mekânlarının ve yetişkinler için de dinlenme, oturma mekânlarının oluşturulması amaçlanmaktadır (Ergen, 2000).

“Woonerf”

Woonerf, “özellikli tasarımlarıyla üzerinde yaşayanlara ait olan ve sürücüye yayalarla eşit kullanım hakları doğrultusunda bir çeşit mesaj verebilen, konut alanlarında yer alan yaya oryantasyonlu sokaklar” olarak tanımlanmaktadır (Yalçınkaya, 2007).

Fikrin orjini aslen İngiliz olmasına rağmen bu felsefeyi gerçeğe dönüştüren Hollanda’dır. (Hand, 2007). Woornef sistemi, sokak trafiğinin ya da trafik hızının azaltılmasıyla çocuk için topla oynanabilecek oyunlar için mekânların geliştirilmesini, dinlenme, oturma mekânların oluşturulmasını ve böylece sokağın çocuk için de yaşanabilir hale getirilmesini amaçlayan bir sistemdir (Ergen, 2000) (Şekil 1, 2).



Şekil 1. Bir Woonerf örneği (Rijswijk, Hollanda) (Url-1).



Şekil 2. Bir Woonerf örneği (Hollanda) (Url-2).

Woonerf olarak düzenlenmiş bir sokakta yayalar ve oyun oynayan çocuklar sokağı tüm genişliği ile kullanabilirler. Sokakta araçların park etmesine belirlenmiş park etme alanlarında izin verilir. Ayrıca araç bu şekilde düzenlenmiş bir sokakta ancak yürüyüş hızında ya da hemen hemen hareketsiz nerdeyse durmuş (dead slow) hızda sürebilir. Hollanda’da woonerf sisteminde saptanan maximum hız 15 km/saat İsviçre’de 20 km/saattir (Zomervrucht, 2005).

“Home Zone”

“Home Zone” girişimi 1998’de çocuk gelişiminde oyunun önemi ve her çocuğun daha iyi oyun olanaklarına erişimi amacıyla Childrens Play Council (CPC) tarafından İngiltere’de başlatılmıştır (Bristol City Council, 2003).

İngilizce bir terim olan “Home Zone” terimi insan ve taşıtların eşit şartlar altında paylaştıkları kamusal mekânlar, sokaklar olarak tanımlanmaktadır. Bu kamusal mekânlar insanları yürümeye, bisiklet kullanmaya teşvik edecek, oturanlar arasında iletişimi ve toplum aktivitelerini destekleyecek çeşitli donatılar ile tasarlanmaktadır (East Lothian Council, 2006). Bu düzenlemelerde de en önemli unsur mekânın yayalar için güvenli hale getirilmesi için taşıtlara getirilen hız sınırlamasıdır (Şekil 3, 4, 5).



Şekil 3. İngiltere'deki ilk "Home Zone" örneği (Stainer Street, Northmoor, Manchester) (Joseph Rowntree Foundation, 2007).



Şekil 4. Bir "Home Zone" örneği (Leeds, İngiltere) (Url-3).



Şekil 5. İngiltere'den "Home Zone" örneği bir sokak (Londra, İngiltere).

Böylece bu sokak ve caddeler motorlu taşıtlar için tasarlanmış bir trafik yolu olmaktan çok yayaların bir araya gelmesini özendirilen şehirselleşmiş yaşam mekânları olmakta ve bu sokaklar o bölgede oturan şehirlilerin arasındaki iletişimi güçlendirecek bir sosyal mekân (Joseph Rowntree Foundation, 2007), çocuklar için alternatif bir oyun alanı seçeneği yaratmaktadır (Velibeyoğlu, 2000).

Taşıt "Home Zone" olarak tasarlanmış bir sokağa girdiğinde yolun tekstürü, renk değişiklikleri ve ya giriş kapısının yapısı gibi özellikler, sürücünün yayaların önceliği olduğu bir alana girdiğinin farkına varmasını sağlar (Şekil 6). Sokağın içinde tasarlanmış hız kesiciler, dolambaçlı taşıt rotası, tuzaklar, yolda yapılan daraltmalar, ağaçlar/bitkiler, oturma mekânları, bisiklet park alanları, farklı kademelerde düzenlenmiş park alanları ya da çocuklar için yeterli oyun ekipmanlarının olduğu oyun alanları, araçların hızını yavaşlatması doğal olarak sürücülerin yavaş ve yayalar açısından güvenli şekilde sürmesine neden olur (Bristol City Council, 2003) (Şekil 7,8,9).



Şekil 6. "Home Zone" olarak düzenlenmiş sokağın giriş yeri (DFT, 2005).



Şekil 7. "Home Zone" olarak düzenlenmiş bir sokaktaki şehir mobilyaları (Londra, İngiltere).



Şekil 8. "Home Zone" olarak düzenlenmiş bir sokakta oyun alanı (DFT, 2005).



Şekil 9. "Home Zone" olarak düzenlenmiş sokakta sokak oyunları (DFT, 2005).

3.3. Okul Bahçesi

Çocuğun fiziksel çevresini oluşturan okul ve okul bahçesinin çocuk için daha yaşanılır hale getirilmesi için yapılan uygulamalardan bazıları “Child Friendly School”, “Learning through Landscapes” olarak sıralanabilir (UNICEF, 2006). Ancak çocuk için daha iyi okul bahçelerinin yaratılması konusunda dünyada yapılan uygulamalar ve girişimlerin genel olarak bunların sınırlı ve yetersiz olduğu görülmektedir.

“Child Friendly School” (çocuk dostu okul) yalnızca çocuklara kaliteli eğitim için değil ayrıca eğlenceli, sağlıklı, güvenli ve çekici çevreler ve çocukların oyun gereksinimine cevap veren, çocuğu her türlü kötü olaylardan koruyan, çocukların bakış açılarını yansıtan ve çocukların aktif olarak eğitim prosesine katmayı amaçlayan mekanlar sunmayı amaçlayan bir girişim olarak uygulanmaktadır (UNICEF, 2006). “Learning through Landscapes” ise okul bahçelerinin geliştirilmesi için başlatılmış bir girişimdir. Bu okullarda güçlü bir eğitim müfredatı ve bunun yanında okul bahçelerinin kullanımına odaklanmış olan tenefüs ya da oyun zamanı eşdeğer olarak düşünülmektedir (Jeffrey and Woods, 2003).

3.4. Çocuğun Okul ve Ev Arasındaki Ulaşımı

Şehirsiz mekanda aktif açık alanların varlığı, çocuğun gelişimi ve sağlığı açısından büyük öneme sahiptir (Zomervrucht, 2005). Ancak şehirsiz mekanda serbest hareket kabiliyetine sahip olmayan çocuklar için şehir içinde çocukların aktivitelerine cevap verecek mekânların varlığı bir önem taşımamaktadır (Hüttenmoser ve Degen- Zimmerman, 1995), (Zomervrucht, 2005).

Bu doğrultuda özellikle çocuğun okul ve ev arasındaki ulaşımının güvenli hale getirilmesi amacıyla başta Danimarka ve İngiltere olmak üzere Avrupa ülkeleri ve de Kanada, Amerika’da bir takım uygulamalar yapılmaktadır. Bunlar “Safe Routes to School, SRTS”, “Traveling to School Initiative”, “Walking school buses”, “Pilot Yellow School Buses”, “Healthy Schools” olarak sıralanmaktadır (Troels, 2006), (Newson ve diğ., 2010), (Osborne, 2005).

Bu uygulamalarda amaç çocukların okula bisiklet ile ya da yürüyerek gitmelerini sağlamak, ayrıca okul gidiş-gelişlerinde meydana gelen ve çocuk ölümleri ile sonuçlanan kazaları da azaltmaktır (Osborne, 2005) (Şekil 10, 11, 12, 13).



Şekil 10. Safe Routes to School (Hamilton County, UK) (Ur1-4).



Şekil 11. Walking School Buses (Ur1-5).



Şekil 12. Walk-Bus (Stockholm) (Ur1-6).



Şekil 13. Walk-Bus (Stockholm) (Ur1-7).

Bu uygulamalar kapsamında çocuklar, öğretmenler, pedogoglar ve ebeveynlerin ortak çalışmalarıyla çocuklar için okul ve ev arasında güvenli yürüme ve bisiklet rotaları oluşturulmaktadır. Çocukların bu projelere dahil edilmesi ile çocukların bu projeler ile ilgili olarak sahiplik duygusu ve projenin başarı şansı da artırılmaktadır.

Örneğin “Safe Routes to School (SRTS)” konsepti, trafik kazalarından kaynaklanan çocuk ölümlerinin en yüksek seviye olması nedeni ile 1970’li yıllarda Danimarka, Odense’de başlatılmıştır (Troels, 2006) (Şekil 10).

Uygulama sonrası Odense’de 1980 yılında okul gidiş-gelişlerinde meydana gelen trafik kazaların % 82 azalmıştır (Osborne, 2005). 1985-2000 arasında 6-16 yaşında trafik kazalarında ölen ya da yaralanan çocukların sayısı ise % 46 azalmıştır (Jenson ve Hummer, 2002).

Bu proje ile Danimarka Avrupa’nın en önemli bisiklet şehiri olmak için önemli adımlar atmış sonuç olarak bugün okul gidiş-gelişlerinin yarısından daha fazlası ve tüm merkezi seyahatlerin % 50’si bisiklet ile yapılmaktadır (Osborne, 2005).

3.5. Çocuk Oyun Alanı

Şehirsiz mekânda fiziksel çevrenin çocuk için daha yaşanılır kılınması için yapılan uygulamalardan bir diğeri en başta emniyetli, güvenli olmak üzere çocuğun gelişimine katkıda bulunan ve çocukların istek ve gereksinimlerini karşılayan çocuk oyun alanlarının oluşturulmasıdır. Bu amaçla U.S. Consumer Product Safety Commission (CPSC), National Program for Playground Safety (NPPS) gibi kurumlarca çeşitli çocuk oyun alanlarının tasarımı göz önünde bulundurulması gereken planlama ve tasarım ilkeleri belirlenmiştir. Bu ilkelerden en başta gelenler güvenlik ve yaşa uygun tasarımıdır (Tandoğan, 2014).

Diğer taraftan daha güvenli oyun alanlarının oluşturulması, ölümlerle oyun parklarında sonuçlanabilecek kazaları engellemek amacıyla her bir oyun ekipmanı için gerçekleştirilmesi gereken standartlar oluşturulmuştur. EN 1176 üretim ve kurulum aşamasında oyun alanlarının ekipman ve zemin döşemelerinin güvenlik yönüyle asgari yeterliliğini sağlamak amacıyla Avrupa ve diğer gelişmiş ülkelerde ve Türkiye’de de uygulanmaktadır (Çakıroğlu ve Arsla, 2010) (Şekil 14,15,16,17,18).



Şekil 14. Geleneksel çocuk oyun alanı (Ur1- 8).



Şekil 15. Çağdaş bir çocuk oyun alanı (Ur1-9).



Şekil 16. İngiltere'den bir macera çocuk oyun alanı (Url-10).



Şekil 17. Plantenun Blomen Park çocuk oyun alanında, macera oyun alanından bir görünüm (Hamburg) (Url-11).



Şekil 18. Bir macera çocuk oyun alanı (Url-12).

4. Çalışma alanı

Araştırmanın yapıldığı alan şehirleşmenin getirdiği sorunları belirgin bir şekilde yaşayan tarihi bir şehir merkezi olan ve Tarihi Yarımada'da bulunan Küçük Ayasofya Mahallesi'dir.

Yerleşme sosyo-ekonomik olarak alt gelir seviyesine, düşük eğitim düzeyine sahip insanların yaşadığı, kırdan şehire göç eden insanların İstanbul'da ilk yerleştikleri ilk alanlardan biri olan, bir geçiş alanıdır (Şekil 19,20,21).

Ergun ve Dünder tarafından yapılan bir çalışma İstanbul'un tarihi şehir merkezi olan Tarihi Yarımada'da özellikle konut alanlarının bulunduğu alanlar fonksiyonel ve sosyal bir değişim içinde olduğu da ortaya koymaktadır. Konut yapıları otel, pansiyon gibi turizm servisine dönüştürmeye yönelik bir değişim içindedir. (Ergun ve Dünder, 2004) İstanbul'da özellikle tarihi şehir merkezlerindeki konut alanlarında gözlemlenen fonksiyonel ve sosyal değişim bu alanda da gözlemlenmektedir.



Şekil 19. Küçük Ayasofya Mahallesinin İstanbul'daki yeri



Şekil 20 - 21. Tarihi yapısını koruyan Küçük Ayasofya Mahallesi

Konutların alanlarının yoğun olduğu bölgelerdek ara sokaklarda trafik yoğunluğu düşüktür. Ancak mahallenin turistik yer olması nedeni ile birçok taşıt belirtilenbu sokaklara park etmektedir. Buna rağmen çocuklar oyun mekanı olarak sokağı tercih etmeye devam etmektedirler (Şekil 22 -23).



Şekil 22. Sokaklara park etmiş araçlar ve sokakta oynayan çocuklar



Şekil 23. Sokakta oynayan çocuklar

Mahallenin nüfusu 6028 (Çoban, 2011), alanı yaklaşık olarak 25 hektardır (İBB, 2008). Mahalle sınırları içinde ilköğretim tesisi yoktur. Çocukların büyük kısmı yürüme mesafesinde yer alan Şehsuvar Mahallesi'ndeki Kadırğa İlköğretim Okulu'na gitmektedirler (Şekil 24 - 25).



Şekil 24. Kadırğa İlköğretim Okulu



Şekil 25. Kadırğa İlköğretim Okulu bahçesi

Mahalle sınırları içinde üç adet çocuk oyun alanı mevcuttur. Ancak çocukların büyük bir kısmı Şehsuvar Mahallesi'nde yer alan Kadırğa Parkı'na gitmeyi tercih etmektedirler. Mahallede bulunan çocuk oyun alanlarının tümü ve Kadırğa Parkı geleneksel çocuk oyun alanı olarak nitelendirilen, ancak küçük çocukların sallanma, kayma gibi gereksinimlerini karşılayabilen alanlarıdır. (Şekil 26, 27, 28).



Şekil 26. Küçük Medrese Parkı



Şekil 27. 23 Nisan Parkı.



Şekil 28. Çayıroğlu Sokak üzerindeki çocuk oyun alanı.

5. Değerlendirme ve Bulgular

Çocuk anketleri, ebeveyn anketleri ve yerleşme alanlarına ait objektif verilerinin birlikte değerlendirilmesine göre Küçük Ayasofya'da en önemli sorunlar, hırsızlık, çocuk tacizi, gasp olayları ve madde bağımlılığı nedeni ile insan kaynaklı güvenlik sorunu ve gün boyu sokak ve caddelerdeki taşıt yoğunluğu nedeni ile trafik güvenliği sorunudur. Otopark yetersizliğinin de önemli bir sorunlardan biri olduğu belirlenmiştir. Mahalle içinde araba sahipliğinin (% 5) çok az olması nedeniyle konut alanlarının olduğu ara sokaklar trafik açısından işlek değildir. Ancak mahallenin turistik yer olması ve otopark yetersizliği nedeni ile mahalle içindeki sokaklar otopark olarak kullanılmaktadır.

Yapılan çalışmalar sonucunda mahalle içinde sokakların oyun mekânı olarak kullanımının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çocukların Küçük Ayasofya Mahallesi'nde oyun için seçtikleri mekanlar incelendiğinde de çocukların büyük kısmının (% 71) evlerinin önündeki sokakta oyun oynamayı tercih ettikleri belirlenmiştir. Ancak mahalle içindeki sokaklar, taşıt ve insan kaynaklı güvenlik açısından çocuğa güvenli ve oyunlarına imkan sağlayacak mekânları sunamamaktadır. Sokakların otopark olarak kullanılması da çocukların sokak mekânının tüm genişliği ile kullanmalarına, özgürce oyun oynayamalarına engel olmaktadır (Şekil 29 -30).



Şekil 29 - 30. Otopark olarak kullanılan sokaklar.

Sokak ve caddelerin trafik ve mahallenin yabancı insanlar açısından güvenli olmasına bağlı olarak ebeveynlerce getirilen yasaklar nedeniyle çocukların büyük bir kısmını da okul ve ev arasındaki gidiş-gelişi ebeveyn ile birlikte yerine getirmektedir. Çocuk okula gidiş-gelişte ebeveyne bağımlı durumdadır (Şekil 31).



Şekil 31. Okul ve ev arasındaki gidiş-gelişi ebeveyn ile gerçekleştiren çocuklar.

Çocukların büyük kısmının devam ettiği ilkokulun öğrenci başına düşen ilköğretim alanı 4.38 m² dir. Bu oran İmar İskan Bakanlığı'nca belirlenmiş norm olan 4 m² açısından değerlendirildiğinde, öğrenci başına düşen ilköğretim alanının İmar İskan Bakanlığı tarafından belirlenmiş normun üstünde olduğu belirlenmiştir. Ancak çalışma alanında çocukların büyük kısmının devam ettiği okul bahçesi sert zemin ve buna ek olarak bir basketbol sahasından oluşmaktadır. Bu nedenle okul bahçesi çocukların doğa ile iletişime geçmesine olanak sağlayacak donatılardan yoksun, çocukların gereksinimlerine cevap vermekten uzaktır.

Çalışma alanı içindeki çocuk oyun alanları farklı yaştaki çocukların beklenti, istek ve gereksinimlere cevap vermeyen, yalnızca küçük çocukların sallanma ve kayma gibi isteklerini mümkün kılan, konutlar arasında kalmış boş arsalarla oyun elemanlarının konulması anlayışıyla yapılmış geleneksel çocuk oyun alanlarıdır (Şekil 32). Çocukların büyük kısmı çocuk oyun alanına gitmektedir. Ancak eve yakın çocuk oyun alanının ve buna ek olarak mahallede trafik ve insanlardan kaynaklanan güvenliğin olmaması gerekçeleri ile çocukların göz ardı edilemeyecek kısmı çocuk oyun alanına gitmemeyi tercih etmektedir.

Çocuk oyun alanları niteliksel açıdan olduğu gibi niceliksel açılardan olması gereken standartların altındadır. Mahalle içinde yer alan üç çocuk oyun alanının toplam alanının 602 m², mahallede kişi başına düşen çocuk oyun alanı miktarı ise 0.1 m²'dir. İmar mevzuatında belirlenmiş olan 1,5 m² açısından değerlendirildiğinde, mahallede kişi başına düşen çocuk oyun alanı miktarının İmar mevzuatınca belirlenmiş olan normun oldukça altında kaldığı görülmektedir. Mahallede çocukların gittiği çocuk oyun alanları niteliksel ve niceliksel olarak yetersizdir.



Şekil 32. Küçük Ayasofya Mahallesi'nde geleneksel çocuk oyun alanlarına bir örnek: 23 Nisan Parkı.

Çocuk oyun alanlarına ulaşım genel olarak ebeveynden ayrı olarak, tek başına ya da arkadaşlarla yürüyerek sağlanmaktadır. Ancak mahallenin taşıt ve insan kaynaklı güvenlik açısından güvenli olmaması nedenleri ile ebeveyn ile birlikte çocuk oyun alanına giden çocukların oranı oldukça yüksektir.

Sonuç olarak Küçük Ayasofya Mahallesi, okul bahçesi, çocuk oyun alanları, konut ile bu mekânlar arasındaki ulaşım ve sokak açısından çocukların gereksinim ve isteklerine cevap veren, onların oyun eylemine ve gelişimine olanak sağlayan güvenli mekânlar sağlayamamaktadır.

Bu doğrultuda Küçük Ayasofya Mahallesi'nin çocuk için daha yaşanılır kılınması için gerçekleştirilmesi gerekenler: Çocuk dostu sokaklar, Okul, ev ve çocuk oyun alanları arasında güvenli rotalar, Çocuk dostu okul bahçeleri, Niteliksel ve niceliksel olarak yeterli çocuk oyun alanlarıdır.

6. Sonuç

Küçük Ayasofya örneğinden hareket ederek şehir merkezindeki konut alanlarında:

- Şehir merkezindeki konut alanlarında, çocuk yoğun taşıt trafiği, yetersiz açık alanlar gibi problemlere ek olarak insan kaynaklı güvenlik sorunu ile de karşı karşıyadır. Ancak bu olumsuzluklara rağmen genel olarak sosyo-ekonomik seviyesi düşük ailelerin yaşadığı şehir merkezindeki konut alanlarında çocuk oyun mekânı olarak konutun dışını, sokağı seçmektedir. Gerek otomobil sahipliğinin yüksek olmamasının sokak mekanını daha güvenli kılması, gerekse bu konut alanlarında yaşayan ebeveynlerin ekonomik seviyesinin yüksek olmamasına bağlı olarak bu alanda yaşayan çocukların teknolojiye sığınmasının mümkün olmaması nedenleri ile sokak, oyun mekânı olarak sıklıkla tercih edilmektedir. Bu nedenle bu alanlarda yaşayan çocukların sokak ve sokakta oyun açısından kentin diğer yerleşim alanları ile kıyaslandığında daha şanslı olduğunu söylemek de mümkündür.
- Şehir merkezinde bulunan yerleşim alanlarında mekânın kısıtlı olması nedeniyle yeni çocuk oyun alanlarının oluşturulması pek mümkün görünmemekle birlikte mevcut çocuk oyun alanlarının çocuğun güvenliği amacıyla öncelikli olarak çocuk oyun alanları için belirlenmiş standartlara uygun hale getirilmesi de gerekmektedir.
- Bu yerleşmelerde çocuğun sokağı sıklıkla oyun mekânı olarak kullanımı dikkate alınmalıdır. Bu doğrultuda ilk olarak sokakların çocuk için daha güvenli kılınması için taşıt trafiğinin yoğun olmadığı sokakların taşıt trafiğine kapatılması, diğer sokaklarda taşıtlara hız sınırlaması getirilmesi ile sokak mekanının çocuklar için oyun eylemlerine imkan verecek şekilde düzenlemelere gidilmelidir.
- Ancak en öncelikli olarak Küçük Ayasofya örneğinde olduğu gibi şehir merkezinde yer alan konut yerleşim alanlarında insan kaynaklı güvenlik sorunu çözülmelidir. Çocuk dostu sokak olarak düzenlenecek sokaklar mahalle halkı arasındaki iletişimi ve etkileşimini, dolayısıyla sokak kullanımını artıracak ve bunun neticesinde ise şehirsiz mekânda suç olaylarını azaltacaktır. Diğer taraftan daha güvenli sokaklar çocuğun okul ve ev arasındaki gidiş-gelişlerini ebeveynden bağımsız olarak gerçekleştirmesine de yol açacaktır.

- Bu çalışma kapsamında parke granit gibi döşemelerin sokaklarda çocukların isteği gibi bisiklet sürememelerine, sek sek gibi tabanın çizilmesi gereken oyunlarını oynayamamalarına neden olmakta olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle çocuk dostu sokak olarak düzenlenecek sokaklarda çocukların oyunlarına daha çok olanak sağlaması nedeni ile asfalt vb. döşemeye sahip sokakların tercih edilmesi gerekmektedir.
- Diğer taraftan mevcut imar kanununda belirlenmiş olan yeşil alan standartları ve çocuk oyun alanları standartları irdelenmeli, yeni standartlar oluşturulmalıdır. Ayrıca imar mevzuatında çocuk oyun alanları içinde bulunması gereken alanlar ve bu alanlar içindeki oyun ekipmanları açıkça belirlenmelidir.
- Okul bahçeleri her yaş grubunun farklı gereksinimlerini dikkate alınarak, çocuğun doğa ile iletişime geçmesine ve gelişimine olanak sağlayacak şekilde peyzaj temelli bir yaklaşım ile düzenlenmelidir. Ayrıca okul bahçeleri ders zamanı dışında da çocukların kullanımına açık olmalıdır. Böylece özellikle büyük çocukların en büyük gereksinimlerinden olan ancak genel olarak kentsel mekanda yoksun oldukları geniş ve boş mekan gerektiren basketbol, voleybol ve futbol gibi topla oynanan oyunları için mekan gereksinimleri de sağlanacaktır.
- Çocukların okul ve ev arasında ebeveynden bağımsız, tek başlarına ya da arkadaşlarla güvenli şekilde seyahat etmeleri için, mahalle içindeki sokak ve caddelerde yayalar için yeterli yaya kaldırımının ve kaliteli-güvenli geçiş olanaklarının sağlanması ile taşıtlara hız sınırı getirilmeli, okul yakınlarında sürücülerin uyarıcı, hızı azaltıcı unsurlar kullanılmalıdır. Ayrıca çocuğun okul ve arasında seyahatini bağımsız gerçekleştirmesi için ebeveynleri bu konuda bilinçlendirmek için okullarda aileler, öğretmenler ve öğrencilerin ortak katılımları ile çeşitli çalışma ve projelerin gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.
- Çocukların mahallelerinde ya da konutlarına yakın bulunan bir ilköğretim tesisine gitmeleri de çocukların okula ebeveynden bağımsız yürüyerek gitmelerini sağlayacağından, ebeveynlerin bu konuda ve de çocukların şehirsal mekânda serbest hareket hakkı konusunda bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır.
- Sonuç olarak çocuğun toplumun bir bireyi, ögesi ve aynı zamanda da onun bir kaynağı olduğu unutulmamalıdır. Toplumun geleceğini çocuk belirleyecektir ve toplumun gelecekteki durumunun şu an çocuk tarafından yansıtılmaktadır. Çocuğun gereksinimleri karşılanmaz ise çocuğun gelişimi kötü yönde etkilenecek, dolayısı ile bugünün sağlıklı yetişen çocukları, yarının da sağlıklı yetişkinleri olacak ve bu olumsuz durum toplumun geleceğini de kötü yönde etkileyecektir.

- Çocuğun yetişkinin bir minyatürü olmadığı, farklı bir toplumsal sınıfı oluşturduğu, mekan gereksinimleri, istek ve arzuları ve mekan algısı, zihinsel ve algısal gelişimin bir sonucu olarak yetişkinlerden farklılık gösterdiği tasarımcılar tarafından iyi kavranmalı, konut mekanından kentsel mekana kadar tüm mekanların tasarımında çocuğun da bir kullanıcı olduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir.
- Çocuğun şehirsiz mekânda fiziksel çevresini oluşturan konut yakın çevresi, sokak, okul bahçesi, çocuk oyun alanları başta olmak üzere tüm kamusal mekânlar çocukların gereksinim, istek ve arzularına cevap veren ve en önemlisi güvenli ve oyun eylemine olanak sağlayan yerler haline getirilmelidir. Ancak tüm bunların Çocuk Hakları sözleşmesi ve sözleşmenin belirlediği ana ilkelerden biri olan çocuğun katılımı ile gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

1. Aksoy, Y. (2001). İstanbul Şehiri Yeşil Alan Durumunun İrdelenmesi. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
2. Barker, R. (1968). Ecological Psychology. Stanford University Press, Stanford.
3. Bechtel, R.B. (1977). Enclosing Behavior. Stroudsburg, Pen:Dowden-Hutchinson and Ross.
4. Bimtaş (2003). Şehirselle Eğitim Raporu, İstanbul Metropliten Alan Bütünü Nüfus Donatı Dağılımının İncelenmesi ve Öneri Donatılara İlişkin Analitik Etüd İsi. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Şehir Planlama Müdürlüğü.
5. Bristol City Council (2003). New Build Home Zone Design Guidelines. First Edition November 2003. Bristol City Council.
6. Catling, S. (2005). Children, Place And Environment, Geographical Association. [http:// www.geography.org.uk](http://www.geography.org.uk). Date accessed: September 14 2007.
7. Çakıroğlu, F. ve Arslan, M. (2010). Standart Ekonomik ve Teknik Dergi. Yıl:49, Sayı:579,
8. Ağustos 2010, ISSN:1300-8366.
9. Çoban, M. (2011). Küçük Ayasofya Muhtarlığı, Kişisel görüşme.
10. Çukur, D. (2009) Çocuk Dinlenimi Açısından Oyunun Önemi ve Konut Yakın Çevresinde Oyun Değerini Artırıcı Mekansal Düzenlemeler. Ege Mimarlık. Nisan 2009.
11. East Lothian Council (2006). Supplementary Planning Guidance 1, Director of Environment, Home Zone Design Standards, Draft for Consultation.
12. Ergen, S. (2000). Sokakların Çocuk Oyun Alanı Olarak Kullanılabilirliğine İlişkin Bir Yöntem Denemesi:Süleymaniye Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
13. Ergun, N., Dundar, B., (2004). Functional Changes as an Indicator of Transformation near the Old City Centre of Istanbul. European Planning Studies, Vol. 12, No. 5, 07/2004, s. 723-738, ISSN: 0965-4313, Carfax Publishing.
14. Ersoy, S. (2008). İstanbul Servis Aracı İşletmecileri Odası, Kişisel Görüşme.

15. Görün, M., Kara, M., (2010). Şehirsel Dönüşüm Ve Sosyal Girişimcilik Bağlamında Türkiye’de Şehirsel Yaşam Kalitesinin Artırılması. Yönetim Bilimleri Dergisi, vol.8
16. Hand, C. (2007). Woonerf: A Dutch Residential Streetscape.
17. Hüttenmoser M. and Degen-Zimmerman, D. (1995). Lebensraume für Kinder, Empirische Untersuchungen zur Bedeutung des Wohnumfeldes für den Alltag und die Entwicklung der Kinder, Bericht 70 des National Forschungsprogram Stadt und Verkehr (Room for Children: Empirical Research into the Influence of the Daily Environment for Children’s Development, National research Program for City and Transport), Zurich.
18. İBB, (2008). İstanbul İli’ne Ait Fotogrametrik Yöntemle Üretilen 1/1000 Ölçekli Sayısal Halihazır Haritalar. Harita Müdürlüğü, İstanbul.
19. Jeffrey, B. and Woods, P. (2003). The Creative School: A framework for success, quality
20. and effectiveness. London: Routledge/Falmer.
21. Jenson, S., U. and Hummer, C. H. (2002). Safe Routes to Schools: An Analysis of Child
22. Road Safety and Travel (Sikre Skoleveje: en undersøgelse af børns trafikikkerhed og
23. transportvaner). Danmarks Transportforskning, Denmark.
24. Joseph Rowntree Foundation (2007). Planning and designing ‘home zones’. Retrieved
25. <http://www.jrf.org.uk>. Date accessed: July 08, 2008.
26. Newson, C., Cairns, S., & Davi, A. (2010). Making School Travel Plans Work, Experience
27. from English case studie, Transport for Quality of Life. Campaign for Better Transport,
28. University College London, Adrian Davis Associates, Sustrans, Cleary Hughes Associates.
29. Onur, B. (1995). Gelişim Psikolojisi, İmge Kitapevi, Ankara.

30. Osborne, P. (2005). Safe Routes for Children: What They Want and What Works. Children,
31. Youth and Environments 15(1), 234-239.
32. Riggio, E. (2002). Child Friendly Cities: Good Governance in The Best Interests Of The
33. Child, Environment & Urbanization, Vol 14, No 2. <http://www.bvsde.paho.org/bvsacd/cd26/enurb/v14n2/45.pdf>. Date accessed: June 04, 2007.
34. Surrey County Council (2003). Tandridge Home Zone Project. <http://www.surreycc.gov.ok>. Date accessed: February 19, 2003.
35. Tandoğan, O. (2011). "İstanbul'da Çocuk Dostu Çevre İçin Kentsel Mekana İlişkin Tasarım Ve Planlama İlkelerinin Oluşturulması" Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
36. Tandoğan, O. ve Ergun, N.(2013). "Çocuk İçin Daha Yaşanır Bir İstanbul İçin Öneriler: Başakşehir Kiptaş Toplu Konut ve Küçük Ayasofya Mahallesi Örneği", Planlama 2013;23(3):134-146 doi: 10.5505/planlama.2013.02418.
37. Tandoğan, O.(2014). "Çocuk İçin Daha Yaşanılır Bir Kentsel Mekan: Dünyada Gerçekleştirilen Uygulamalar",
38. Megaron 2014;9(1):19-33. DOI: 10.5505/MEGARON.2014.43534
39. Troels, A. (2006). Safe routes give healthy cycling children. http://www.cykelby.dk/eng_safe%20routes.asp. Date accessed: January 16, 2006.
40. Trafik Müdürlüğü (2008). "Ulaşım İstatistikleri", İBB Trafik Müdürlüğü. <http://www.uevf.com.tr/uevf2/2008sunumlar>. Erişim tarihi: Ekim 2014.
41. TUIK (2007). "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sonuçları 2007", Türkiye İstatistik Enstitüsü. <http://www.tuik.gov.tr>. Erişim tarihi: Eylül 2007.
42. Unicef (2004). "Building Child Friendly Cities A Framework for Action". UNICEF Innocenti, International Secretariat for Child Friendly Cities, Florence.
43. Unicef (2006). The Child-Friendly School (CFS). <http://www.ungei.org/whatisungei/files/unicefungeiCFS1Web.pd>. Date accessed: February 07, 2006.
44. Unicef (2015). Çocuk Dostu Şehirler. <http://unicef.org.tr/sayfa.aspx?id=64>.

45. UNPD (2000). Jordan Human Development Report, United Nations Development Programme, Amman, Jordan.
46. Yalçınkaya, F., (2007). Ankara-Bahçeli Evler Askabat Caddesi'nin (7. Cadde'nin) Yayalaştırılmasının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
47. Yanık, C., (2012). Şehir Sosyolojisi Alanında Yapılan Tezlerin Değerlendirilmesi. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2(1): 93-107.
48. Wicker, A. W. (1979). An Introduction to Ecological Psychology. Wadsworth Inc., Belmont, California.
49. Zomervrucht, J. (2005). Inviting Streets For Children, Some lessons and results of the
50. Childstreet 2005 conference in Delft. Huizen, The Netherlands, Veilig Verkeer Nederland.
51. Url-1 <www.greeninfrastructurewiki.com/page/Woonerf> Erişim tarihi 27.02.2011.
52. Url-2 <www.courtyardhousing.org/images_shared.html> Erişim tarihi 27.02.2011.
53. Url-3 <www.headstogether.org/methleypic.html> Erişim tarihi 27.02.2011.
54. Url-4 <<http://freeways2.bikechattanooga.org>> Erişim tarihi 27.02.2011.
55. Url-5 <www.teachernet.gov.uk> Erişim tarihi 27.02.2011.
56. Url-6 <www.huddinge.se/stockholm.se> Erişim tarihi 20.01.2009.
57. Url-7 <<http://blogs.sweden.se/sustainability>> Erişim tarihi 27.02.2011.
58. Url-8 <www.emeraldilandrentals.com> Erişim tarihi 20.02.2011.
59. Url-9 <<http://imgs.sfgate.com/c/pictures>> Erişim tarihi 12.03.2010.
60. Url-10 <www.adventureplayground.org.uk/> Erişim tarihi 12.03.2010.
61. Url-11 <<http://commons.wikimedia.org/wiki>> Erişim tarihi 12.03.2010.
62. Url-12 <<http://weburbanist.com>> Erişim tarihi 12.03.2010.

Gelenekselden Günümüze Mekân Anlayışında Çocuk Oyun Alanlarının Kültürel Değişimi Üzerine Bir Değerlendirme

Esmâ Eroğlu¹² ve Merve Ertosun¹³

Özet

Oyun, çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Çocuğun oyun oynayacağı mekânında bu gelişime katkısı oldukça fazladır. Çünkü çocuk, sınırsız hayal dünyasıyla oyun mekânını kavrayarak kendi istediği şekilde tasarlar. Geçmişte var olan sokak kültürü bu imkânı çocuğa tanıtmış ve sokaklar çocukların kendi dünyasında sınırsız bir oyun alanına dönüşmüştür. Böyle yaratıcı bir eyleme geçmişte ev sahipliği yapan ve kentin önemli bir parçası olan sokaklar, çocukların sosyal ve zihinsel gelişimini olumlu yönde etkilemiştir. Fakat plansız göçlerle birlikte belirli kentlerde artan nüfus, barınma ihtiyacını da arttırmıştır. Bu ihtiyaca cevaben mekân için çözüm, ölçeği büyüterek sağlanmaya çalışılmaktadır. Konut projelerinde, barınma ihtiyacını karşılamak için düşeyde büyüyen tasarım fikriyle birlikte; kenti güzel kılama adına yapılan dönüşüm projelerinde de bu orantısız büyüme farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Çarpık kentleşmeden etkilenen sokaklar da artık kültürel bir değer içermekten çok, endüstrileşmeye ve zamanın hızlı akışına hizmet etmeye başlamıştır. Dış ortamda, insanı ezen bir hal alan kentsel yapılaşma, sokak kültürünü ortadan kaldırarak, ebeveynleri ve çocukları evlere ya da kapalı mekânlara hapsetmektedir. Çünkü ebeveynler açısından dış mekânlar, çocuklar için güven telkin etmeyen mekânlara dönüşmüştür. Artık sokaklar, çocuklar için iyi bir oyun alanı oluşturmamaktadır. Çocukların oyun ihtiyacına karşılık olarak, onları rehabilite eden rekreasyon alanlarına ve güvenli oyun mekânlarına ihtiyaç duyulmuştur. Geçmişte sokakların üstlendiği görevi, şimdi çocuk oyun alanları üstlenmiştir. Kültürel bir değişim yaşayan dünyada, çocukların daha verimli bireyler olarak yetişmesi için sorumluluk artık tasarımcının eline verilmiştir. Toplumsal farklılıklar göz önüne alındığında, maddi dağılımın eşit olmadığı bir düzen içerisinde tasarımcı, bütün çocuklara eşit fırsatlar tanımaya gayret göstermelidir. Bu önemli sorumlukla birlikte tasarımcı, geçmişte sokak kültürünün

12 Arş.Gör., Esmâ Eroğlu, Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, 06570 Ankara, e-posta: esmaeroglu@gazi.edu.tr

13 Arş.Gör., Merve Ertosun, Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, 06570 Ankara, e-posta: merveertosun@gazi.edu.tr.com

çocuk üzerindeki etkisini düşünerek, çocuğu eve kapatan bir dünyanın içerisinde çıkarıp, doğayla iç içe olan yeni oyun mekânlarına bırakmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Oyun Alanı, Sokak, Kültür, Çarpık Kentleşme, Fiziksel Çevre.

An Assessment On Space Perception About Cultural Shift Of Children's Playground From Past To Present

Abstract

The game has an importance in the physical and mental development of the children. Also, playgrounds where children play game contribute that development considerably. Because, children can design them whatever they want by using their unlimited imaginary worlds. Street culture which existed in the past enabled children and the streets to be transformed into limitless playgrounds in their own worlds. Streets, provided lots of activities in the past and was an important part of the city, affected positively on the physical and mental development of the children. However, increasing population by unplanned migration has increased the need for housing. In responsibilities to that need, solution for space is provided to scale-up. In addition to vertical growing design for housing, non-proportional growing in urban transformation project emerges in different ways. Streets affected by unplanned urbanization are no longer comprised cultural value instead they began to serve industrialization and time slips by quickly. Urban planning not only abolishes the street culture but also restrains children and parents in the house or enclosed spaces(indoor).From the viewpoint of parents, outdoors had transformed undependable spaces. The streets are no longer useful playground for children so they needed recreation areas and dependable spaces rehabilitating them. Duties undertaken by the streets in the past have been undertaken by the children's play grounds. In the world living a cultural change, responsibilities are given to designers for the growth of children as productive individuals. To consider social differentiation, designers should endeavor to give all children equal opportunity. In a system that financial capability is not equal. Designers with this important responsibility should think of the street effect on the children in the past and remove them from a world close to home also designers should leave them to the new playground in touch with nature.

Key Words: Playground, Street, Culture,,Unplanned Urbanization , Physical Environment.

Giriş

Çocuğun zihin dünyasına katkıda bulunan en önemli eylemlerden biri “oyun” dur. Oyun, çocuğun sosyalleşebilmesine, topluma kazandırılmasına ve gelişimine katkı sağlar. Dolayısıyla sokaklar, avlular, okul bahçeleri, oyun parkları, konut, konut çevresi vb. çocuğun fiziksel çevresi olarak adlandırdığımız bu mekânlar çocuğun oyun oynamasına imkân tanıyacak nitelikte olmalıdır. Çünkü tüm çocukların bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ve toplumsal gelişmelerini sağlayacak yeterli bir hayat seviyesine ulaşma hakkı vardır. Bu da ancak kaliteli bir çevrede yaşamı deneyimleyerek mümkün olabilir. Geleneksel anlamda sokak kavramı, çocukların kendiliğinden oluşturduğu oyun mekânlarıyla oyun ihtiyacına cevap vermekteydi. Fiziksel ve ruhsal açıdan çocuk gelişimine önemli bir katkısı olan bu açık alanların varlığı, günümüzde yerini sanayileşmeyle gelen çarpık kentleşmeye ve plansız mekânlara bırakmıştır. Artan nüfus ve düzensiz yapılaşmayla açık alanların azalması ve trafik yoğunluğunun giderek artması sokakları günümüzde çocuklar için oldukça güvensiz hale getirmiştir. Nefes almayan bu şehirlerde bir zamanlar çocuk olan ebeveynler için, kendi çocuklarını yetiştirmek artık çok zor hale gelmiştir. Hem ebeveynler hem de çocuklar için yeni oyun mekânlarına ihtiyaç duyulmuştur. Çalışmanın amacı, bu kültürel değişimi irdelemek ve çocuk oyun alanlarının değişen kültüre nasıl adapte olduğunu değerlendirmektir.

Çocuk, Oyun Ve Mekân

Oyun; yaşamın oyunlaştırılmasıdır. Eğitebilmenin, öğretebilmenin en önemli aracıdır. Oyun; çocuğun evrensel bir etkinliği ve kendisini ifade biçimidir. Gelecekte toplumun hem fiziksel ve hem de ruhsal açıdan sağlıklı bireylerden oluşmasına katkıda bulunur. ‘Çocuklar için oyun barınma, yemek yeme, uyuma gibi önemli bir yaşam aktivitesidir. Oyun ile çocuklar rekabeti, paylaşmayı, iç dünyasındaki yaratıcılığı öğrenirler (Bulut & Yılmaz, 2008). Piaget ‘ ye göre insanoğlunun zihinsel gelişimi bir çocuğun dünya ile ilişkiye girdiği andan itibaren geçireceği zihinsel gelişime paraleldir (Akarsu, 1984). Çocuğun kişisel gelişiminde oyunun etkisi dolayısıyla oyun oynadığı mekânın etkisi oldukça önemlidir.

Mekân ifadesi birçok araştırmacının kabul ettiği üzere, algısal mekânizmalar ve devinimsel becerilerin etkisi altında oluşmakta ve zihinde bir takım temsili imgelerin ve geometrik fikirlerin inşasıyla oluşmaktadır. Kant, mekân algısını, ‘duyumsamanın’ *a priori* yapısı olarak değerlendirir fakat diğer yandan da mekânda algılanan bilginin zihinde mantıksal bir analiz sürecinden geçtiğini savunur (Çanakçıoğlu, 2012).

Seamon, Heidegger’in, insanın dünyada mesken tutmaya bağlı olarak dünyayla kurduğu bağlantı sonucunda içsel olarak keşfettiği varoluş felsefesine ve Merleau-Ponty’nin

yerin deneyimlenmesinde bedensel algının önemine yer verir bedenın mekânla kurduğu ilişkiyi, akıldan ayrı tutarak bedenın mekânın fiziksel durumuyla kurduğu duyuşal ve algısal deneyimin her özne için nesneyle kurduğu öznel birer süreç olarak değeriendirir (Tuncer, 2007).

Mekân; görsel, işitsel, dokunsal gibi duyuşal pratiklerle kavranır. Birey de çocukluktan itibaren mekânı bu şekilde deneyimleyerek algılar ve anlamlandırır. Yapılan birçok araştırma sonucunda çocuğun davranışlarının, zekâ ve kişilik özelliklerinden çok içinde bulunduğu mekânlar tarafından belirlendiği kanıtlanmıştır (Barker, 1968; Bechtel, 1977; Wicker, 1979). Fiziksel çevre, çocuğun gelişiminde ve topluma kazandırılmasında oldukça büyük bir öneme sahiptir. Bu fiziksel çevrede gelişimini tamamlayan çocuk, yaşamını da burada deneyimler. Bu sebeple, yetişkinler tarafından çocuğa sunulan fiziksel çevresindeki oyun alanları, onun dünyasını anlayacak, geliştirecek ve tamamlayacak düzeyde olmalıdır. Çocuğun iç ve dış mekân bağlamında farklı çevrelerde bulunması ve farklı malzeme ve dokularla iletişim içinde olması, onun duyuşal becerilerini arttırmada önemlidir. Örneğin çocuğun doğayla kurduğu ilişki farklı canlı ve cansız malzemelerle karşılaşmasına, görsel, işitsel ve özellikle dokunsal algısının gelişmesine olanak tanır. Çocuk, bütün organlarıyla çevresindekilere adeta abzorbe eder (Doğru, 2009). Çocuğun vaktinin büyük bir bölümünü geçirdiği oyun alanları da çocuğa doğru bir şekilde eğitecek yeterlilikte olmalıdır.

Çocuk oyun alanları, çağın gerektirdiği ihtiyaçlar doğrultusunda sürekli bir değışim içerisine girmiştir. Gelenekselden günümüze çocuk oyun alanlarındaki kültürel değışimi iki temel başlıkta inceleyebiliriz:

1. Gelenekselde Çocuk Oyun Alanları

Sokaklar; geleneksel anlamda bir şehrin belirleyici ve ana unsurlarındandı ve geçmişte çocuk oyun alanlarının önemli bir parçasıydı. Sokaklar; çocuklar ve yetişkinler açısından sosyalleşmenin en etkin ve yoğun alanıydı. Özellikle de Türk toplumunda, sosyalleşme potansiyelinin yüksek olduğu bu mekânlar, çocukların oyun alanı ihtiyacına birinci sırada cevap veren alanlardı. Çünkü sokak, çocuğa serbestlik ve ya özgürlük kazandırırđı. Çocuklar için büyük bir gelişimsel değer olan serbestlik, çocuğun çevre ile bütünleşmesini sağlar ve çevresel kavramsallaştırmanın ve bilişsel harita oluşumunun temelini oluşturur. Çevresel yetkinlik, güven ve bağımsızlık duygusunun oluşumunu artırır (Björklid & Nordstram, 2007).

Çocuğun mekânsal farkındalığının ve etkinliklerinin gelişiminde hareket etme önemli bir noktadır (Risotto & Tounucci, 2002). Çocukların yaşadıkları çevre, onların yaşam koşullarını ve çevreyi nasıl algıladıklarını oldukça etkilemektedir (Kyyta, 2003).

Çocukların hareket özgürlüklerinin yani serbestliklerinin kısıtlanması, onların doğal ortamları olan duygusal bağlarının da gelişimini olumsuz etkilemektedir. Evrensel ve kültürel bir olgu olan sokak oyunu çocukluğun önemli bir deneyimidir (Gökmen,2013). Çocuk kazandığı deneyimle, mekânı bedensel ve zihinsel olarak daha iyi bir şekilde kavrar ve öğrenir. Bu deneyimi geleneksel Türk toplumunda sokaklar çocuğa sunardı. Sokak, çocuğun oyun oynayarak sevgisini paylaştığı, kendine güvenini kazandığı, yaratıcılığını geliştirdiği serbest bir ortamdı. Çocuk sokakta, sokağın ona sunduğu, çevredeki ağaçlara tırmanma, toprakla oynama, yeşille bir arada bulunma gibi fırsatları değerlendirirdi. Çocuk, özgür düşünme yetisiyle birlikte sokağı kendi oyun alanına çevirme yetisini birleştirdiği zaman önemli bir yaratıcı eylemi gerçekleştirirdi. Çocuğun görsel ve işitsel anlamda sokakla kurduğu ilişki ona zevk veren deneyimlere dönüşürdü. Ebeveynler açısından ise sokak herhangi bir güvensiz alan olmaktan öte, çocuğu eğiten bir okul gibiydi. Çünkü gelenekten gelen komşuluk ilişkisi kavramı, böyle güvensizlik ortamının oluşmasını engellerdi. Ayrıca sokak, ebeveynlerin çocuklarının gözlerinin önünde bulunmasına imkân veren bir özelliğe de sahipti. Sokak dokusunda var olan yapıların küçük ölçekte olması da kayda değer bir etki olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel toplumda, mahallelerden oluşan birimlerde zenginler ve fakirler bir arada yaşamaktaydı ve herhangi bir statüleşme olmaksızın oldukça heterojen bir yapıya sahip mekânlar bulunmaktaydı. Dolayısıyla, ortak bir oyun alanı olan sokaklar, ticari kaygılardan uzak bütün çocuklara eşit fırsatlar sunardı.

Avlular; gelenekselde bir diğer önemli oyun alanlarıdır. Geleneksel Türk şehri, mimarinin doğal çevreyle bütünleşmesinin, ya da doğa dostu tasarımının kusursuz bir örneğiydi. Çoğu avlu ya da açık sofalı olan camilerde, kervansaraylarda, hanlarda ve külliyelerde, iç ve dış mekânlar arasında var olan yarı açık mekânlar aracılığıyla aşamalı geçiş doğa ile yakın bir ilişkinin sonucuydu (Oktay, 2001). Avlular, sokakta olduğu gibi çocuğun dış mekânla kurduğu önemli bir bağıdır. Çocuklara bir buluşma mekânı özelliği kazandırdığı bu oyun alanları da tıpkı sokaklarda olduğu gibi özgürlüğü, kendine güveni, yaratıcılığı, saygıyı, sevgiyi, arkadaşlığı ve paylaşma gibi öğretileri ile çocuğun psikolojik ve sosyolojik dünyasına katkıda bulunurdu. Ortak bir özellik olarak çıkarılan sonuç, çocuğun doğayla etkileşiminin, onun gelişim süreci için oldukça önemli olduğudur. Geleneksel Türk şehir yapısı bunu önemli ölçüde başarmıştır.

2.Günümüzde Çocuk Oyun Alanları

Sanayi devriminden sonra gelişen teknolojiyle birlikte daha iyi yaşam koşulları için köyden kente göç ile artan şehir nüfusu, insanları yeni barınma arayışı içerisine sokmuştur. Bunun sonucunda ortaya çıkan çarpık kentleşme, plansız yerleşim, düzensiz büyümeler ve makinalaşmayla gelen trafik yükü kentleri kendi kaderine terk etmiştir.

Kentsel mekânlarda büyümek, birçok zorluğu da beraberinde getirmiştir. Hızlı kentleşmenin getirdiği sonuçlar kentsel mekâna olumsuz olarak yansımıştır. Plansız ve çarpık gelişmiş kentsel mekânlar ise çocukların davranışlarını, tutumlarını ve reaksiyonlarını kötü yönde etkilemektedir (Al-Khalaileh, 2004). Bu düzensiz yapıya sahip şehirler, çocuğun çevreyi deneyimleyerek öğrenme fırsatını elinden almaktadır. Artık şehirlerde ölçek büyümüş, insanı ezen bir hal almış, kalabalıklaşmış ve şehirler güven vermeyen ortamlara dönüşmüştür. Ebeveynler bu ortamlarda, çocuklarını koruma dürtüsüyle ve çocuğunun oyun ihtiyacına karşılık vermek amacıyla onları planlı oyun disiplinlerine yönlendirmiştir. Çocuklar yalnızca evlerinde, arkadaş evinde ve ticari mekânlardaki düzenli oyun çevrelerine katılmaya cesaretlendirilmektedirler (Mc. Kendrick, et.al., 2000). Ayrıca çocuklar, teknolojinin getirdiği yenilikleri kullanarak kendilerine farklı oyun biçimleri türetmiştir. Bu şekilde değişen oyunlarla birlikte oyun mekânları da değişmiştir.

Kent merkezlerinde özellikle çocukları, beton yığınları arasındaki yaşantılarından az da olsa uzaklaştıracak, rahatlatıcak mekânlara ve mekânsal organizasyonlara ihtiyaç vardır. Çocukların kent yaşamına katılması ve oyun faaliyetlerini gerçekleştirebilmeleri için çocuk oyun alanlarının önemi yadsınamaz. Çocuk oyun alanları, yapılarla şekillenen şehir ortamında, çocukların doğayla buluştuğu, çeşitli elemanlarla onların fiziksel, ruhsal ve fizyolojik yapısını geliştiren egzersizler yaptığı alanlardır. Çocuk oyun alanları sosyalleşmeye başlayan çocuğun, evinin dışında, kendini ait hissedebileceği, sahipleneceği ilk alanlardan biridir (Bal, 2005).

Parklar; çocukların güvenli oyun alanı ihtiyacı için tasarlanmış alanların başında gelmektedir diyebiliriz. Bu oyun alanları kaydırak, salıncak, tahterevallı gibi çocuğun fiziksel gelişimini destekleyici aletlerinin bulunduğu mekânlardır ve büyük ölçekte yapılan parklar ise ebeveynlerin çocukları ile birlikte gezme, oyun oynama vb. dış mekânı deneyimleyen eylemlere hizmet etmektedir. Genellikle açık alanlarda tasarlanan bu mekânlar, çocukların sosyal ve kültürel gelişimine olumlu yönde katkı sağlamaktadır. Çocuk psikologlarının ve doktorlarının ortak kanısı, dış mekândan yoksun, kapalı alanlarda oyun oynamanın çocukların zihinsel, fiziksel ve sosyal gelişimlerini olumsuz yönde etkilediğidir. Bu nedenle Çocukları Şiddetten Koruma Ulusal Birliği (NSPCC) gibi kuruluşlar yerel yönetimlere çocukların güven içinde oynayabilecekleri, iyi tasarlanmış park alanları oluşturmaları çağrısında bulunmaktadırlar (Yılmaz ve Bulut, 2003).

Okul bahçeleri; çocukların oyun oynadığı dış mekânlar arasında önemli bir yere sahiptir. Okulda ders aralarında çocukların zaman geçirmeleri için tasarlanan bu alanlar günümüzde şehirlerin betonlaşması sebebiyle ortaya çıkan serbest alan ihtiyacına karşılık vermek amacıyla, okul dışı vakitlerde de çocukların oyun merkezi haline getirdikleri alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ticari amaçlarla oluşturulan kapalı oyun mekânları; oyun salonları, alışveriş merkezleri içinde yer alan eğlence alanları gibi alanlar da çocukların oyun ihtiyacına karşılık vermeye çalışan kapalı mekânlardandır. Fakat ticari kaygıların ön planda tutulduğu bu mekânların, çocuğun oyun ihtiyacına ne derece sağlıklı şekilde cevap verdiği tartışılabilir. Çocukların buldukları mekânlarda doğal ışık çocukların evden uzakta kapalı bir mekânda iken, güven duygusunu etkileyen bir faktördür. Doğal ışıktan yeterince faydalanamayan iç mekânlarda ise yapay aydınlatma olabildiğince gerek gizli aydınlatma gerekse duvardan yansıtılarak indirekt olarak ortama sunulmalı, kullanılan ışık rengi ise gün ışığı renginde olmalıdır. Hem mekânı çevreleyen duvar gibi elemanların hem de çocuğun duysal olarak iletişim içinde olduğu malzemelerin rengi de çocuğun algı süreçlerini etkileyen bir faktördür (Gür, 2001). Bu ticari alanlar tasarlanırken çocukların fiziksel ve zihinsel algı gelişimini etkileyecek faktörlere dikkat edilmesi gerektiği unutulmamalıdır. Ayrıca gelişen teknoloji ve bilgisayar oyunlarına artan ilgiyle oluşturulan oyun salonları da çocukların uzun süre vakit harcadıkları alanlardır. Bu salonlar çoğunlukla özel bir tasarım ürünü olmayıp, tamamen ticari kaygılarla oluşturulan ve günümüzde sıklıkla rastlanılan mekânlardır. Bu mekânlar, çocuklar üzerinde dikkat eksikliği, algı bozukluğu, uzun süreli hareketsizlikle birlikte gelen çeşitli duysal ve fiziksel bozukluklara sebep olmaktadır.

Ticari amaçlarla oluşturulan açık oyun mekânları; lunaparklar ve sonrasında teknolojinin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkan disneyland, vialand gibi farklı türevleri bulunan bu alanlar, açık havada olmasına ve çocuklara zevk vermesine rağmen oyun aletlerinin bozulması, düşmesi, kopması gibi birçok tehlikeyi de içinde barındırmaktadır. Ayrıca çeşitli türdeki eğlence aletlerini barındıran bu mekânlar, çocukların herhangi bir yaratıcı eylemde bulunmasına ve kendini geliştirmesine fırsat sunmamaktadır.

Günümüzde makinalaşmanın beraberinde getirdiği çeşitli nedenlerle şehirlerin plansız yerleşme ve büyümesinin getirdiği olumsuz etkilerden bahsetmiştik. Aynı sebepler doğrultusunda teknolojinin ve internetin lüks olmaktan çıktığı günümüzde artık çocuklarının birçoğu da herhangi bir oyun alanına ihtiyaç duymadan evlerinde, bilgisayar başında vakit geçirmektedir. Bu da çocukları fiziksel ve psikolojik olarak olumsuz yönde etkilemektedir. Geçmişten günümüze kültürün bu denli değişimi, gelecek nesillerin sokağın barındırdığı bu serbest oyun alanlarını belki de hiçbir şekilde bilemeyecektir ki günümüzde bu kavram yabancılaşmaya çöktan başlamıştır.

Sonuç

Geçmişten günümüze irdelemeye çalıştığımız oyun mekânlarının temel görevi, çocukların gelişimine katkı sağlayacak yeterlilikte olması gerektiğidir. Çocukların oyun alanları için uygun koşullar sağlandığında bu mekânlar tasarlanabilir. Çocuğun uygun fiziksel çevreler ve sosyal ortamlarda aile kararlarına, arkadaş toplantılarına, örgütlü etkinliklere katılması kendini kanıtlamasına ortam hazırlayacak, sevinç ve endişelerini diğerleri ile paylaşması bilinçaltını rahatlatarak; kendine yeten ve kendisiyle barışık bir birey olmasını kolaylaştıracaktır. Katıldığı etkinliklerin iyi planlanmış etkinlikler olması halinde çocuk entelektüel arayışlara girmeye başlayacak, duygusal ve estetik doyumu kazanmayı öğrenecek, sağlıklı, özgüvenli ve nitelikli bir birey olma yolunda olumlu adımlar atacaktır (Gür, 2002).

Türkiye’de çocuk ve şehir ilişkisi değerlendirildiğinde son zamanlarda Çocuk Dostu Kent projelerinin ön planda tutulduğu görülmektedir. Bu proje, UNICEF’ in ‘önce çocuklar’ ilkesi temel alınarak çocuk hakları sözleşmesindeki ayırım gözetmeme ilkesi, çocuğun yararı ilkesi, çocuğun yaşama ve gelişme ilkesi ve çocuğun katılım ilkesiyle birleştirilerek oluşturmak amaçlanmıştır. Bu amaçla da Türkiye’nin 12 şehrinde (Bursa, Antalya, Sivas, Konya, Tekirdağ, Kırşehir, Trabzon, Uşak, Gaziantep, Karaman, Kayseri, Erzincan) bu çalışmalar yürütülmektedir. Ayrıca Kuzey Avrupa ülkeleri başta olmak üzere birçok ülkede sokakların çocuk için daha yaşanılabilir hale getirilmesi için yapılan uygulamalar mevcuttur. Bu düzenlemeler “Woonerf”, “Home Zone” gibi farklı isimler altında adlandırılmış olsa da genel olarak sokak trafiğinin ya da trafik hızının azaltılmasıyla, sokakta çocuklar için oyun mekânları geliştirilmekte, dinlenme, oturma mekânları oluşturulmaktadır (Ergen, 2000).

Sonuç olarak, artık çocuklar için tasarlanması zorunlu olan mekânların çağın değişen ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmesi gerektiği unutulmamalıdır. Görüldüğü üzere, geçmişte çocukların üstlendiği bu üretken eylemi günümüzde şehir plancıları ve mimarlar devralmıştır. Tasarımcılar, özellikle sokakları çocuklar için daha yaşanılabilir kılmalı ve çocuğun gelişimi için dış mekânla etkileşiminin koparılması gerektiğini oldukça önemsemelidir.

Kaynaklar

1. Akarsu, F.,(1984). Piaget'ye Göre Çoukta Mekân Kavramının Gelişimi, Mimarlık, 9:31-33.
2. Aksoy,Y., (Tarihsiz).Çocuk Oyun Alanları Üzerine Bir Araştırma İstanbul, Isparta, Eskişehir, Erzurum, Kayseri, Ankara, Zonguldak Ve Trabzon İlleri Örneği. http://fbd.aydin.edu.tr/makaleler/ciltysayiy/yildiz_aksoy.pdf. Erişim Tarihi: 1 Nisan 2015.
3. Al-Khalaileh, E. (2004). Understanding children's environments: The effect of outdoor physical environments on children's activities and quality of life within Al-Wihdat Palestinian refugee camp and environs, Amman, Jordan Ph.D., North Carolina State University.
4. Bal, A., (2005). Zonguldak Kenti Yeşil Alan Sistemindeki Çocuk Oyun Alanlarının Durumunun Peyzaj Mimarlığı İlkeleri Açısından İrdelenmesi, Yüksek Lisans tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
5. Barker, R. (1968). Ecological Psychology, Stanford University Press, Stanford.
6. Bechtel, R. B. (1977). Enclosing Behavior, Dowden-Huthinson and Ross.
7. Björklid, P. & Nordstram, M. (2007). Environmental Child Friendliness: Collaboration and Future Research. Children, Youth and Environment,17(4), 388-401.
8. Bulut, Z. ve Yılmaz, S., (2008). Permaculture Playground as a New Design Approach for Sustainable Society, International Journal of Natural and Engineering Sciences,1, 2, 35-40.
9. Çanakçıoğlu, G., (2012).Çocukta Mekânsal Algının Gelişimi ve Mekânsal İmge Zenginliği Bakımından Malzemenin Önemi. Mimarlıkta Malzeme ,2:74-81.
10. Doğru, S.S.Y., (2009). Özel Eğitimde Kullanılan Alternatif Programlar (Montessori Yaklaşımı), Türk Bilim Araştırma Vakfı Bilim Dergisi, Cilt:2,Sayı:1, s. 107-116.
11. Ergen, S. (2000). Sokakların Çocuk Oyun Alanı Olarak Kullanılabilirliğine İlişkin Bir Yöntem Denemesi: Süleymaniye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
12. Gökmen, H., (2013). Çocuk Dostu Kent Üzerine Stratejiler. TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu, 28-30 Kasım, İzmir, Cilt:821-829.

13. Gür, E. A.,(2001). Okul Öncesi Çocuk Eğitim Merkezleri için Değişebilir/Dönüştürülebilir/Esnek Bir "Fiziksel Çevre Modeli". Doktora Tezi, İTÜ Mimarlık Fakültesi.
14. Gür, Ş.,(2002). Çocuk Mekânları. Yapı Endüstri Merkezi Yayınları: 17 s., İstanbul.
15. Kyyta, M. (2003). Children in Outdoor Contexts, Affordances and Independent Mobility in the Assessment of environmental Child Friendliness. Espoo: Helsinki University of Technology, Centre for urban and Regional Studies.
16. Mc. Kendrick, J., Bradford, M. & Fielder, A. (2000). Kid Customer? Commercialization of Play Space and the Commodification of Childhood. *Childhood*, 7(3):295-314.
17. Oktay, D.,(2001). Kentsel Tasarımın Kuramsal Çerçevesine Güncel Bir Bakış:Kentlerimiz, Yaşam Kalitesi ve Sürdürülebilirlik,,Mimarlık, 302:45-49.
18. Risotto, A. & Tounucci, F. (2002). Freedom of Movement and Environmental Knowledge in Elementary School Children. *Journal of Environmental Psychology*, 22: 65-77.
19. Tandoğan, O.,(2014). Çocuk İçin Daha Yaşanılır Bir Kentsel Mekân: Dünyada Gerçekleştirilen Uygulamalar. *Megaron* , 9(1):19-33.
20. Tuncer, E., (2007). Mekânın 'Yer'leştiği: Samatya Sokaklarında Aidiyeti Aramak, IAPS-CSBE Network Kültür ve Mekân Toplantıları, Birinci Ulusal Sempozyum,14-16 Aralık 2007, IAPS-CSBE Network Kitap Serisi:7,Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları: İstanbul, pp.159-165.
21. Wicker, A. W. (1979). *An Introduction to Ecological Psychology*, Wadsworth Inc., Belmont, California.
22. Yılmaz, S. ve Bulut, Z., (2003). Kentsel Mekânlarda Çocuk Oyun Alanlarının Yeri ve Önemi: Erzurum Örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 158 (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/158/yilmaz.htm>). Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2009.

Yeni Bir Şehirleşme Prensibi Olarak ‘Şehirleşmede Çocuğa Görelik’

Erol Erdoğan¹⁴

Özet

“Bir şehir insana göre tasarlanmalı ve yapılmalıdır.” cümlesi çağın sıkça tekrar edilen şehirleşme prensibi olmakla birlikte yakın tarihimizde inşa edilen şehirlerde insanın merkeze alındığını söylememiz zor. Üstelik “*Bir şehir insana göre tasarlanmalı ve yapılmalıdır.*” prensibi, doğru bir yaklaşım içermekle birlikte şehirleri insan merkezli hale dönüştürmeye yetmemektedir. Çünkü “*Şehirlerimizi neye göre planlamalıyız?*” sorusu eksik bir sorudur ve geçen yüzyıla aittir. Yeni yüzyılın sorusu şu olmalıdır: Şehri hangi insana göre planlarsak tüm insanlar ve canlı-cansız evren için en yüksek ortak paydayı yakalarız?

Bir şehrin tasarımında ve planlanmasında çocuğu esas alırsak, şehrin tüm sakinleri ve canlı-cansız unsurları için en yüksek ortak paydayı yakalarız. Çünkü çocuk, insanlık ailesinin özü, doğal temsilcisi ve denge noktasıdır.

‘Şehircilikte Çocuğa Görelik İlkesi’ şehirde çocuklar için mekân ve etkinlik yapılmasından veya ‘çocuk dostu şehir’ yaklaşımından daha vizyoner ve ilkesel bir tercihtir, yeni bir şehirleşme anlayışıdır. “Şehircilikte Çocuğa Görelik İlkesi”ni önerirken “Edebiyatta ‘Çocuğa Görelik’ ilkesinden faydalandım. Çocukların güvende olduğu bir şehir tüm bireyler için maksimum güven ve fayda sağlayacaktır. Bu anlayış şehrin mimarisini ve yönetimini temelden değiştirecek yeni bir prensibi benimsemektir.

Anahtar Kelimeler: Şehirleşme, Çocuk, Güven, Güvenlik, Oyun.

‘Urbanization According to Child’ as a New Urbanization Concept

Abstract

The motto of “designing and constructing a city should be based on human” is a principle that is almost always spoken out; however, it is unlikely to conclude that the cities constructed in the contemporary era focuses on the human being. What is more, the principle of “designing and constructing a city should be based on human” falls short in transforming the cities into focused on the human being, even if it is appropriate principle. This is mainly because the question “On what basis should we plan our cities” doesn’t describe the overall essence of the matter, which actually belongs to last century. The correct formulation specific to our era should be put forward as follows: On what human being should we base our city planning in order to ensure the highest common denominator among all human being and living and non-living universe?

In fact, the city planning based on the child will provide us the highest common denominator among all human being and living and non-living universe. This is because it is the child who is the essence of the family of humanity, its genuine representative and the focal point.

The principle of ‘Urbanization According to Child’ is more visionary and principal option and a new urbanization concept than introducing spaces and activities in the cities for the children or child friendly approach. In proposing the principle of ‘Urbanization According to Child’, I’ve made use of the principle of the principle of ‘Principle of According to Child in literature’. The maximum safety and benefit will be obtained in a city for all individuals where the children are confident. Such an understanding is adopting a principle that will radically change the architecture and management of the cities.

Key Words: Urbanization, Child, Safety, Security, Game.

Şehir Tasarımında Yeni Bir Prensip Önerisi: Şehirleşmede Çocuğa Görelik

1. Giriş

Şehirleşmeyle ilgili sıkça tekrar edilen sorulardan biri şudur: Şehrin tasarımında neyi dikkate almalıyız?

Bu soruya herkes benzer cevaplar vermektedir. Verilen farklı ve benzer cevapları “Bir şehir insana göre tasarlanmalı, planlanmalı ve yapılmalıdır.” cümlesiyle özetlemek mümkün.

Öyle de olsa, yakın tarihimizde inşa edilen şehirlerde belirleyici bir unsur olarak insanın merkeze alındığını söylememiz oldukça zor. Birkaç asırdır ruhunu ve fiziğini sanayileşme, modernizmin ve popüler yaklaşımların belirlediği ve gittikçe tek tipleşen şehirlerimiz insan yaşamına ve ruhuna uygun değil. Şehirler, insanın değil yapıların mekânı oldu; şehirlerin şekil bulmasında dominant olan insan değil yapılar.

Son aşamada ulaştığımız ‘akıllı kentler’ insanın yaşamını kolaylaştırıyor gibi düşünülse de akıllı kentleri ve akıllı binaları teknolojinin keyif sürdüğü mekânlar olarak tanımlamak doğru olacaktır. Akıllı kentler-binalar yaşamımızda bazı şeyleri pratikleştiriyor olsa da insanı şehrin önemsiz unsurları arasına itiyor. Şehir gittikçe beton-çelik yapıların ve teknolojinin vatani haline geliyor. Hâlbuki dağlar, ovalar, denizler, nehirler, şehirler biz insanlar ve canlılar için. İnsan aynı zamanda alemin-kâinatın özü.

Şeyh Galip;

“Hoşça bak zatna kim zübde-i âlemsin sen,

Merdüm-i dide-i ekvân olan âdemsin sen.” demişti.

“Bir şehir insana göre tasarlanmalı ve yapılmalıdır.” prensibi doğru olmakla birlikte mekânların yozlaştığı modern dönemlerin şehirlerini insan merkezli hale dönüştürmeye yetmemektedir. Çünkü “Şehirlerimizi neye göre planlamalıyız?” sorusu eksik bir sorudur ve geçen yüzyıla aittir.

Yeni yüzyılın sorusu şu olmalıdır: “Bir şehir hangi insana göre tasarlanmalıdır?” Soruyu daha açık hale getirerek şöyle sorabiliriz: Şehri hangi insana göre planlarsak tüm insanlar ve canlı-cansız evren için yaşanabilirlik açısından en yüksek ortak paydayı yakalarız? Erkek, kadın, genç, yaşlı, fakir, zengin, köylü, şehirli, öğrenci, işçi, emekli? Çünkü her insan tipi, -bazen birbirine zıt olabilecek şekilde- farklı bir tasarım demektir.

Bu önemli sorunun cevabını az sonra arayacağız. Bundan önce çarpık kentleşmeye karşı geliştirilen çağdaş direnci analiz etmekte fayda var.

2. Çarpık Kentleşmeye Karşı Çağdaş İki Direnç Sembolü: Ağaç Ve Engelli İnsan

Çarpık, sağlıksız, vahşi şehirleşmeye ve artan çevre sorunlarına karşı çevreciler ve doğal hayat savunucuları iki unsuru/figürü öne çıkararak şehirleşmeyi insani ve yaşanabilir çizgiye çekmeye çalışıyorlar. Bu iki figür; ağaç ve engelli insandır.

Çarpık şehirleşmenin mağdurlarından ‘ağaç’ ve ‘engelli insan’ yozlaşmaya karşı imgeleştirilmek ve sembolleştirilmek suretiyle kötü şehirleşmenin önlenebileceği düşünülüyor. Çevre ve engelli insanla ilgili yanlış uygulamalara gösterilen tepkilerin derinleşerek ve kitleselleşerek ağaç ve engelli insan üzerinden zamanla karizmatik (hatta mistik) hale gelmesinin altında böyle bir hissiyatın var olduğunu düşünüyorum.

Çarpık kentleşmeye karşı engelli insanın şehirde yaşama hakkını savunma ve daha çevreci bir dünya için ağacı kutsallaştırma eğilimi sol/sosyalist ve çevreci gruplarda belirgin olmakla birlikte sağcılar, dindarlar ve muhafazakârlar için de tercih edilen tepkisel sosyal davranışlar haline geldi. Şehirleşmede “ağaç” ve “engelli insan” unsurlarının dikkate alınması şehirlerimizi bir miktar iyileştirecektir ancak bu iki hassasiyetin tetikleyeceği durumlar ‘yaşanabilir şehir’ için yeterli motivasyona ve belirleyiciliğe sahip olamıyor, etkisi ve temsili sınırlı kalıyor. Daha açık ifadeyle şunu demek mümkün: Bir şehir, engelli vatandaşlarımız için yüzde yüz yaşanabilir olsa bile diğer sakinleri için kötü şartlara sahip bir kent olarak değerlendirilebilir.

Onun için, yaşanabilir bir şehir/mekân için yukarıdaki sorunun cevabını bulmalıyız. Soruyu tekrar edelim: Şehri hangi insana göre planlarsak tüm insanlar ve canlı-cansız evren için en yüksek ortak paydayı yakalarız?

3. Güvenlik Yerine “Güven” Prensibi

Şehir ve konut politikalarında son dönemin en belirgin kıstası ‘güvenlik’ olarak gözükmektedir. Şehir ve güvenlik kelimelerinin yan yana gelmesi şehirlerin ‘güvenlikçi’ mimari ve teknoloji ile tasarlanmasını ve yönetilmesini sonucunu doğurmaktadır. Özellikle kentsel dönüşüm uygulamaları veya site mantığı ile yapılan toplu konutlarda temel ölçü ‘güvenlik’ olarak öne çıkmaktadır. Şehrin tasarımında güvenliği merkeze aldığımız zaman sonu gelmez bir güvenlik ve koruma tüneline girmişiz demektir. Kameralar, alarmlar, dinleme ve gözleme sistemleri, casusluk birimleri, parmak izleri, yüksek duvarlar, güvenlik yazılımları... Bitmek bilmeyen bir dehlizdir bu yol.

Mevcut şartlar göz önüne alındığında güvenlik politikaları gereklidir ancak üzerinde daha ciddi çalışılması gereken soru şudur;

“Maksimum değil de minimum güvenlik uygulamalarıyla daha güvende olacağımız şehri nasıl oluşturabiliriz?”

Bu soruya iki açıdan cevap bulmalıyız. 1. Şehrin tasarımı, inşası ve mimarisi yani fiziki yapı. 2. Şehrin yönetimi ve şehirdeki insanlar arası ilişkileri düzenleyen sosyal (yapı) boyut.

Her iki soruya verebileceğimiz cevaplarda “güvenlik” yerine “güven” prensibi belirleyici kavram olmalıdır. Güvenlik ve güven farklı değerler dizisine aittir. Güvenlik yerine güven prensibini konuşmak için en verimli düzlem şehir - çocuk denklemdir. Böyle bir denklem, fonksiyonel, doğal, koruyucu-önleyici yöntemler üzerinde çalışmamızı sağlayacaktır. Çünkü şehir-güvenlik denklemi negatif bir muhtevaya sahiptir, şehir-çocuk denklemi ise bizi güveni esas alan pozitif muhteva ve çözümlere zorlayacaktır. Güvenliği değil güven duymayı sağlayacak bir şehir oluşturmadığımız sürece güvenlikçi politikalar zaten eksik kalacaktır. Kötülüğü, sadece onu engelleyerek yok edemeyiz. Kötülikle mücadele ederken zamanımızın daha fazlasını iyiliği yaygınlaştırmaya ayırmalıyız. İyilik iki yoldan ortak gidilerek yaygınlaştırılabilir: Samimi yaşam ve hikmetli anlatış.

Kaldı ki güvenlikçi-korumacı şehir yönetimi ve tasarımını tercih etsek bile, güvenlik çitasını “çocuğun güvenliği” seviyesinde tutmalıyız. Oysa şehirlerimizden her gün çocuk kaçırma, çocuğa tecavüz, çocuğa şiddet haberleri geliyor. Ayrıca çocuk suçluların sayısı her geçen gün artıyor. Güvenlik duyarlılığıyla inşa edilen konutlar, siteler, şehirlerin ve güvenlikçi yönetim biçimlerinin sonuçta ‘güven’ ve ‘emniyet’ sağlamakta aciz kaldığını her geçen gün daha açık şekilde görüyoruz. Oysa çocuğun güvenliğini, salt güvenlikçi mimariler ve her şeyi kayıt altına alan teknolojik yöntemlerle değil güven oluşturmaya yönelik sosyal, kültürel, dini formlar, alışkanlıklar, gelenekler ile sağlayabiliriz.

“Güvenlik” değil “güven” meselesine yoğunlaşmamız şart. Kutsal metinlerde şehir kelimesi sıklıkla “güven” kelimesi ile ilişkilendirilir. Sözelimi ayete göre Mekke’nin temel özelliklerinden birisi “Güvenli Kent” olmasıdır. Tin Suresi’nde “*Andolsun İncir’e, Zeytin’e, Sina Dağı’na ve güvenli kent Mekke’ye*” denilmektedir. Ayrıca Mekke-i Mükerrerme ile çevresinde bitkileri koparmamak ve hayvanlarının avlanmaması üzere sınırları belirlenen bölgeye ‘Harem’ denilmektedir ki bu tanımlama ‘güvende olmaya’ matuftur. Ayrıca, Hazreti Muhammed Aleyhisselam, yeryüzünü hepimiz için selamet-barış yurdu yapacak ve şehirlerimizi emin beldelere dönüştürecek özünde adalet hamuru olan iki

temel prensip ortaya koymuştur. Peygamber efendimizin hadislerinde bulduğumuz bu iki prensip şöyledir;

“Kişi, kendisi için istediğini Müslüman kardeşi için de istemedikçe mükemmel mümin olamaz.” “Müslüman elinden ve dilinden başkasının emin olduğu kimsedir.”

Güvenlikçi politikalar bizi teknolojik ve polisiye çözümlere götürürken güven merkezli anlayış ise sosyal, kültürel, doğal ve ahlaki bir muhtevaya zorlayacaktır. Güven ve emin olma durumu medeniyetle ilişkilidir ve şehrin ruhunu, sosyal dokusunu ve kültürünü belirler.

4. Şehirleşmede Çocuğa Görelik

Bir şehrin tasarım ve planlanmasında çocuğu esas alırsak, şehrin tüm sakinleri ve canlı-cansız unsurlar için en yüksek ortak paydayı yakalamış oluruz. Bunun için birden fazla gerekçemiz var.

Birincisi: Çocuk her açıdan insanlığın ortak prototipidir. İnsan kâinatın özü-cevheri olduğu gibi farklı yaş evrelerine sahip insanlığın da özü çocuktur.

İkincisi: Çocukluk halimiz, varlık başlangıcına zaman olarak en yakın evremiz olduğu için çocukluk insanın en doğal halini yansıtır.

Üçüncüsü: Farklı siyasi, sosyal, ideolojik, dini aidiyeti olan insanların azami mutabakat noktalarından biri çocuktur.

Dördüncüsü: Şehirde her açıdan farklı (huy, karakter, yetenek, ilgi, merak, beklenti, talep, ırk, inanç vb.) insanlar yaşar. Çocukluk, insanlık evrelerinde farklılığın en belirgin olduğu dönemdir. Doğuştan farklı doğarız, fitrat farklıklar üzerinedir, büyüdükçe benzeşiriz, benzeştikçe farklılıklarımız törpülenir. Şehirde farklı insanların bir arada yaşamasını sağlayacak temsil gücü en doğru kriterler çocuk-şehir denkleminde elde edilir.

Şairimiz Abdülhak Hamit Tarhan'ın dediği gibi;

“Kim demiş ki çocuk küçük bir şeydir

Bir çocuk belki en büyük şeydir!”

5. Edebiyatın ‘Çocuğa Görelık’ İlkesini Şehirciliğe Uyarlamak

Bu noktada edebiyatın çocuğa görelık ilkesinden yola çıkarak zihnimizi konuya yakınlaştırabiliriz. Edebiyatta çocuğa görelık ilkesi özetle şöyledir: Edebi metinler ve ders programının oluşturulmasında veya dersin işlenmesinde çocuğun fizyolojik ve psikolojik özelliklerinin, bireysel farklılıklarının, ilgi ve eğilimlerinin esas alınması.

Çocuğun hoşuna giden bir film, keyif alarak okuduğu bir roman, elinden düşürmediği bir hikâye, çözmekten mutlu olduğu bulmaca, ona heyecan veren bir dergi büyükler için de tercih edilebilir keyfiyete sahiptir. Oyun ve yemek konusunda da benzeri bir yargıda bulunmak mümkündür.

Edebiyatta çocuğa görelık ilkesinden yola çıkarak “Şehircilikte Çocuğa Görelık İlkesi”nin oluşmasını sağlayabiliriz. Şehircilikte Çocuğa Görelık’le ilgili bir gündemin başlatılması dahi, şehirleşme politikalarında entelektüel ve insani bir açılıma vesile olacak, uygulamalarda iyileşmeler sağlayacaktır.

‘Şehircilikte Çocuğa Görelık İlkesi’ için şöyle bir tarif yapabiliriz. Şehircilikte Çocuğa Görelık İlkesi: Şehirler ve konutların tasarımında çocuğun sevgi, güven, etkileşim ihtiyaçlarıyla fizyolojik ve psikolojik özellikleri, oyun başta olmak üzere ilgi, merak ve eğilimlerinin esas alınması; çocuğun canlı-cansız çevresiyle sağlıklı iletişim kurarak gelişimini sağlayacak şehir ve konutların yapılması. “Şehircilikte Çocuğa Görelık İlkesi” şehirde çocuklar için mekân ve etkinlik yapılmasından daha vizyoner ve dominatiftir; paradigmatik bir tercihtir. Yeni bir şehirleşme anlayışıdır. “Şehircilikte Çocuğa Görelık” aynı zamanda “Çocuk Dostu Şehir” anlayışından da farklıdır. “Çocuk Dostu Şehir” şehirlerde çocuklar için (oyun alanları, parklar vb.) mekân yapılmasına dair kural koyarken “Şehircilikte Çocuğa Görelık” şehrin tasarım, inşa ve yönetiminde çocuk hassasiyetini belirleyici bir aktör olarak merkeze yerleştirmektedir.

6. “Şehircilikte Çocuğa Görelık İlkesi”nin İlk Adımı Olarak Çocuk - Oyun Meselesi

“Şehirleşmede Çocuğa Görelık” ilkesi şehirle ilgili iki ayrı süreçte belirleyici olmalıdır. Birincisi; şehrin tasarımı ile başlayan yapılaşma süreci; şehrin fiziki yapısı, mimarisi. İkincisi: Şehrin yönetimi ve şehrin sakinleri arasındaki ilişkileri de içine alan idari, sosyal ve kültürel süreç. Dolayısıyla “Şehirleşmede Çocuğa Görelık” ilkesinin uygulanmasına yönelik ciddi teorik tartışmalara ve planlamalara ihtiyacımız olacaktır. Teorik ve pratik bir çerçeve oluşturmak için çocuk-oyun meselesi en önemli denklemlerden ve tartışma argümanlarından biri olabilir. Çünkü çocuk ve şehir ilişkisinde aklımıza ilk olarak ‘oyun’ gelmelidir. Çocuk hayata oyun ile başlar. Oyun çocuk için eğlence,

arkadaş edinme, iletişim, paylaşım, kas gelişimi, kendini ifade, yetenek kullanımı, sözlü kültür gelişimi, değer aktarımı, sabır öğrenimi, hayata alışma, riski yönetmek, güvenli ortam oluşturma ve daha çok şey demektir. Oyun, müthiş bir 'öğrenme iklimi' sağlar. Oyun başlı başına bir okuldur. Eğitim sistemlerimiz; oyun-masal-sohbette uzaklaşarak 'didaktik' hale geldi ve eğitime gücü zayıfladı. Oyun, yaşamın parçası olarak doğal eğitimler ve etkileşimler sağlarken didaktik yöntemler sadece bilgi aktarmakla kalıyor.

Anne ile çocuk arasındaki iletişimin temeli oyundur. Bebek ile annenin ilk oyunu 'Cel'dir. Bebeklikten çocukluğa geçince diğer oyunlar başlar. Oyun "iklim" sunar. İnsan ikliminden uzaklaştıkça didaktik veya çatışmacı ortamlara düşer. Eğitimdeki verimsizliğin başlıca sebebi budur. Eskiden 'hayat' öğretirdi şimdi sadece 'okul' öğretme derdinde.

Hatırlayalım oyunları... Üçtaş. Sek sek. Birdirbir. Çelik-çomak. Bezirgânbaşı. İp atlama. Körebe. İsim-şehir. Adam asmaca. Hımbıl. Uzuneşek. Sos. Dokuztaş. Mangala. Kumda kale. Denizde taş sektirmece. Kale. Yakan Top. Kulaktan kulağa. Mendil kapmaca. Kiremit. Misket. Yüzük kimde. Topaç. Köşe kapmaca. Kutu kutu pense. Yerde ne var. Alkış. Kelime tamamlamaca. Atasözü tamlamaca. Kartopu. Kardan adam. Tavşan kaç. Tek kale. Kâğıttan uçak. Ayakkabı saklama. Çember çevirme. Isık çalma. Kaşıkta Top Yarışı. Tünel Topu. Dağ Topu. İstop. İpli Top. Ortada Sıçan. Çukurda Top. Cicili Tavuk. El Arabası. Menekşe Mendilim Düş. İpten Yüzük Çıkarmaca. Düğüm Çözmece. İpte Yüzük Saklama. Halat Çekme. Aba Topu. Mandal Yarışı. Lastik Atlama. Çuval Yarışı. Şu anda arşivimde 500 civarında oyun ismi var.

Oyunu sadece eğitimle ilgili düşünmemeliyiz. Oyunun hayattan-mekandan-şehirden çekilmesi şehirleşmenin her anlamda (mimari, yönetim, ulaşım, barınma) çocuklarımıza yabancılaştığını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Çocuk hayata oyun ile adapte olur. Şehirde oyuna yer yoksa o şehirde çocukluk eksik yaşanıyor anlamına gelir.

Mesela, şehirlerimizin tasarım ve yönetim noktasında insan-çocuk merkezliliğini test edecek şöyle bir soru sorabiliriz: Binaya ait araç otopark yapımı zorunluluk olduğu halde hakkında destanlar yazdığımız, geleceğimiz dediğimiz, şehirleri kendilerine dost yapmaya çalıştığımız çocuklarımız için binalarda neden oyun alanı zorunlu değil? Gerçekten çocuk dostu şehir olacaksak bunun başlangıcı olarak, binalarda çocukların kullanımına tahsis edeceğimiz ortak oyun-eğlence mekânların yapımını zorunlu hale getirmeliyiz. Binalarda yapılacak "Çocuk Alanı" komşuluk ve paylaşma kültürüne de katkı sağlayacaktır.

7. Niçin Çocukluğumuzdaki Oyunlar?

Çocukluğumuzun oyunları; daha paylaşımcı, dayanışmacı, arkadaşçı ve eğlenceli; çatışmadan uzak. Yarışmacı yönü paylaşımcı yönüyle dengeleniyor. İnsanı çevreye, dışarıya açıyor. Çevredeki nesnelere oyun aracına dönüştürücü. Çevredeki tüm canlılarla, nesnelere ilişki kurdurucu. Kuralları esnek; mekâna, oyunculara, iklime, oyun aletlerine ve oyun süresine göre ayarlanabilir. Yaş aralığı geniş; aile ile ağabeyle ve ablalarla oynanabilir. Şiddetten, şiddeti öğretmekten, şiddete övgüden uzak. Edebiyat ve estetik unsurlarına sahip.

Modern dönemlerdeki oyunlar daha bireysel, çatışmacı ve yarışmacı. İnsanı yalnızlaştırıyor. Oyun aletleri özel imalata dayalı, fabrikasyon ve çocuğun üretimine kapalı. Oyun aletlerinin bir kısmı sağlığa zararlı. Hitap ettiği yaş aralıkları dar. Bazıları şiddete meyyal. Edebiyattan uzak.

Çocukluğumuzun oyunlarında asıl aktör insan iken modern oyunlarda asıl unsur teknoloji ya da oyunun kendisi.

Şehir Ve Konut Mimarisinde Oyunlara Yer Ayrılmalı

- Parklar çocuk oyunlarının oynanacağı şekilde yapılmalıdır. Parklarda toprak zeminler korunmalıdır.

- Parklara bazı oyunların araç-gereçleri konulmalıdır. Bunlarla ilgili özel imalatlar yapılmalıdır. AVM ve benzeri mekânlarda bu oyunlar için özel mekânlar/unsurlar oluşturulmalıdır.

- Trafığe kapalı cadde ve sokaklarda seksek vb. oyunlar yürüme alanlarına çizilerek oyun algısı güçlendirilmeli, çocuklar buralarda oynayabilmelidir.

- Çocukluğumuzdaki oyunlar için şehir mobilyaları, oyun araç-gereçleri imal edilmelidir.

- Oyun Sokağı veya Çocuk Sokağı şeklinde tematik sokak uygulamaları yapılmalıdır. (Esenler Belediyesi Çocuk Sokağı örneği)

- Sitelerde ve çok katlı binalarda 'oyun bölümü' ayrılmalıdır. Çok katlı/daireli binalarda en az otopark kadar oyun alanı da önemsenmelidir.

OYUN KÜLTÜRÜ OLUŞTURACAK ETKİNLİKLER, PROJELER VE YAYINLAR YAPILMALIDIR.

- 23 Nisan Çocuk Bayramı başta olmak üzere tören, şölen, kutlama vb. etkinliklere çocuk oyunları gösteri ve yarışma unsuru olarak ilave edilmelidir.

- 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramında çocuk oyunları “gösteri” olarak yer almalıdır.
- Sokak iftarları gibi dini etkinliklere gelen çocukların boş zamanları çocuk oyunları ile değerlendirilmelidir. (GOP 2014 Ramazan Sokak İftarları örneği)
- Okulların, Bilgi Evlerin vb. eğitim kurumlarının yıl sonu programlarında çocuk oyunlarına özel bölüm ayrılmalıdır. (Üsküdar Belediyesi Bilgi Evleri Yıl Sonu Programı Geleneksel Çocuk Oyunları Şöleni, 2014 Yazı)
- Çocukluğumuzdaki oyunlarla yarışma, olimpiyat, festival, müzikaller ve tiyatro oyunları yapılmalıdır.
- Çocukların oyuncak ve oyun-araç gereçlerini kendi el becerileriyle yapmayı öğrenebilecekleri atölyeler, kurslar, eğitim programları düzenlenmelidir.
- Cami dersleri ve Yaz Kur’an Kursu gibi çocuklara yaygın eğitim alanında hizmet veren programlarda çocukluğumuzdaki oyunların yer aldığı etkinlikler düzenlenmelidir.
- Çocuk oyunlarını anlatan kitaplar, dergiler, bültenler hazırlanmalı, var olanlar daha fazla çocuğa ulaştırılmalıdır.
- Dini, sosyal ve kültürel eğitim veren kuruluşlar başta olmak üzere Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı oyunları, değerler eğitiminin araçlarından biri olarak düşünmeli, buna göre projeler, müfredatlar geliştirmelidir.

Oyunların Şehre Yeniden Kazandırılmasıyla Elde Edilecek Bazı Sonuçlar

- Çocuklar, bilgisayar, internet ve sosyal medyanın yanı sıra doğal oyunlarla da vakit geçirebilecek.
- Oyunlar, çocukların ailesi başta olmak üzere büyükleriyle ve toplumun diğer üyeleriyle çok yönlü iletişim kurmasına aracılık edecek.
- Çocuklar, oyunların dayanışmacı, paylaşımcı, kümecici karakterleri sayesinde çağın bireyciliğinden az da olsa uzaklaşacaklar.
- Çocuklar, okul ve internet arkadaşlığı dışında oyun arkadaşlığı kazanmış olacak. Sanal bağımlılıkların bir kısmı engellenmiş olacak.
- Çocuklar, oyunlar üzerinden yeryüzü ve gökyüzündeki nesne, eşya ve çevre (toprak, taş, deniz, nehir, sokak, orman, ağaç vb.) ile tanışacak, iletişim kuracak, ünsiyet oluşturacak.

- Çocuklar, oyunlar için yapacakları oyuncaklar ve oyun aletleri ile fiziki ve biyolojik gelişimlerine doğal katkılar sağlamış olacak.

- Oyunların topluma kazandırılması kent mimarisini etkileyecek, böylece kentlerde daha doğal oyun, eğlence ve vakit geçirme mekânları oluşacak.

- Topluma kazandırılan oyunlar, ülke turizm ve tanıtımına katkı sağlayacak, oyunların başka kültürlere tanıtımı amacıyla çalışmalar yapılacaktır.

- Web siteleri, sosyal ağlar, android sistemler, cep telefonları için üretilen, tasarlanan oyunlar arasında, çocukluğumuzun oyunları da dâhil olacak. Böylece, oyunlar sahip oldukları kültürel kodlarıyla birlikte dijital alanda yer alacak.

8. Sonuç

Şehirlerimizin çocuklarımız başta olmak üzere şehrin tüm sakinleri için her anlamda ideal mekânlar haline gelmesi, fiziki yapıları ve yönetimlerinin bu amaca yönelik olmasıyla sağlanabilir. Sanayileşmeyle birlikte insan doğasına aykırı şekilde ilerleyen şehircilik anlayışı, teknolojik imkânların da artmasıyla insanı gittikçe kuşatan bir ağıta dönüşmüştür. Her türlü mahremiyeti, gizemi, kültürü yok eden yeni şehirleşme biçimleri güvenlikçi mimari ve yönetim anlayışlarının da etkisiyle insana ve doğaya düşman hale gelmiştir. Şehirlerimizin daha yaşanabilir olması için insan-mekân ilişkisi üzerine yeni anlayışlar ve prensipler geliştirmeliyiz. İnsanlık ailesinin her anlamda temsil kabiliyeti en yüksek bireyi olan çocuk bu açıdan önemli bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk-şehir denkleminin üzerinden geliştireceğimiz tartışmalar bizi sosyal, kültürel, doğal ve ahlaki bir muhtevaya zorlayacaktır. Şehirleşmenin merkezine çocuk unsurunu aldığımızda 'güven' kavramını çerçevesinde ilerleme zorunluluğumuz oluşmaktadır. "Şehri hangi insana göre planlarsak tüm insanlar ve canlı-cansız evren için yaşanabilirlik açısından en yüksek ortak paydayı yakalarız?" sorusunun cevabı da bizi "çocuk" unsuruna götürmektedir. Bu sebeple, karşı karşıya kaldığımız şehir yozlaşmasını, şehirlerimizi çocuğa göre tasarlama, inşa etme ve yönetme ile engelleyebiliriz. "Şehircilikte Çocuğa Görelik İlkesi" olarak formüle ettiğimiz bu prensibi "Şehirler ve konutların tasarımında çocuğun sevgi, güven, etkileşim ihtiyaçlarıyla fizyolojik ve psikolojik özellikleri, oyun başta olmak üzere ilgi, merak ve eğilimlerinin esas alınması; çocuğun canlı-cansız çevresiyle sağlıklı iletişim kurarak gelişimini sağlayacak şehir ve konutların yapılması" şeklinde açıklayabiliriz.

ÇOCUK İÇİN ÇOCUKLA BİRLİKTE*

* Oturum Başkanı: Gülden Erkut (Prof. Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi)

Respecting the Agency: Children and the Young as Participants in Urban Cities

Tomi Kiilakoski¹⁶

Abstract

“Hearings are of no use, if you are not ready to give us power” stated a young Finnish person in an interview. His statement is reformulated multiple times in interviews on participation with children and the young. He was pointing out the need to see participation not only in terms of being listened to, but also being respected and recognised as competent and co-operating members of a society. Participation should not be thought of as preparing for future action, it should be about making an impact in one’s environment here and now.

The contested concept of participation is in this presentation defined in the three-fold way. Firstly, participation involves having a (formally and/or informally) recognized position as an agent. Secondly, participation should manifest itself in action (sayings, doings, relatings). Thirdly, participation should produce a feeling of participation. This theoretical perspective defines participation as having social and political, as well as evocative components. This conception of participation is used as an analytical tool in analyzing the different methods of trying to create a more participatory administrative culture in Finnish cities.

The data analysed in the presentation is collected in three different research and development projects which have aimed at 1. increasing participation of children and the young in leisure spaces and activities (Project 1), 2. trying to combine formal and informal education (Project 2), 3. creating child-friendly practices on municipal level (Project 3). The researcher has worked extensively in the projects using participatory and practice-based research methods.

The presentation analyses the results and provides perspectives on what are the necessary conditions for promoting participation in urban cities successfully.

According to the results, the motivation for promoting participation affects the outcomes. Arguments for promoting participation which aim at avoiding tokenistic

practices can be based on the developmental perspective (helping young people to learn democratic behaviour), service perspective (organising services more efficiently by listening to the actual users), democracy perspective (the more citizens are interested in common matters, the more likely they are to engage democratically), but they can also be based on a community perspective (the more groups feel they are accepted as legitimate members of a community, the safer, more comfortable and creative the community is likely to be). These different perspectives also create different ways on interacting with the children and the young.

The critical points of development are, according to the research, providing wide and long-lasting ways on influencing, paying attention to the minority groups and their possible hindrances, adopting a life span perspective, combining digital and face-to-face interaction, using multi-method approaches and combining short-term goals important for children with the long-term administrative processes.

A Question of Authenticity: Children and Architects Make Space for Design **Rosie Parnell**

Abstract

School of Architecture, Children's Architecture Unit and Centre for Study of Childhood and Youth, University of Sheffield, UK.

Authenticity and meaningfulness are the Holy Grail in participation in general and remain the invisible target for children's participation. But what does this actually mean? Are the implications for process or for product, or for both? Rarely are the concepts of authenticity and meaningfulness questioned or examined in detail, since they lie at the heart of the idea of, and belief in, participation: indeed it might be argued that these are actually what qualify particular kinds of interactions and activities as 'participation' as opposed to 'involvement', 'consultation' or 'engagement'. This talk explores children's interactions with spatial designers in processes of design, drawing on a range of examples of work internationally to relate authenticity and meaningfulness to different roles that children might play in a design process. Through this process a range of potential indicators or dimensions of authenticity are proposed, with a final focus on a relational conceptualisation of participation, connected to ideas of reciprocity and being 'together'. This notion of 'together' and the way in which it is valued by children is further examined through data collected from four live spatial design case studies in which architects worked on relatively small-scale design projects with children aged 5-11. The talk concludes by questioning the rights-based approach and the notion of empowerment, asking what happens to these concepts when a collaborative creative process drives design participation.

Eğitim Yapılarında Öğrenci Odaklı Tasarım Ve Katılımın Sağlanması Üzerine Bir Araştırma

Selda Al Şensoy¹⁷, Ayşe Sağsöz¹⁸ ve S. Aybike Özdağ¹⁹

Özet

Çocuk gelişiminde okul, ev ortamından sonra gelen en önemli mekân ve faktörlerden biridir. Eğitim yapıları, çocukların eğitim hayatına başlamalarıyla birlikte, evlerinde ve aileleriyle geçirdikleri vakitten daha fazlasını okulda öğretmenleri ve arkadaşları ile geçirmeleri nedeniyle, yaşantılarında çok önemli bir role sahiptirler. Ayrıca, eğitim yapılarında gerçekleştirilen eğitim-öğretim faaliyetleri yarınlara sahipleri olan çocukların gelişiminde oldukça etkilidirler. Eğitim birçok faktörün altında gelişen çok boyutlu bir olgudur. Bu faktörlerden biri olan eğitim binalarının fiziksel koşulları eğitim kalitesi üzerinde çok önemli rol oynamaktadır. Diğer taraftan öğrenme, öğrencinin motivasyonu ve fiziksel koşullarla ilgili olan karmaşık bir aktivitedir; eğitim kaynakları, öğretmenin kalitesi ve eğitim müfredatının yanında eğitim yapılarının fiziksel koşulları ve tasarımı öğrencinin öğrenme performansı üzerinde oldukça etkili olan unsurlardandır. Ancak, öğrenci üzerinde oldukça etkili olan bu yapı türlerinin tasarımında tüm dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de öğrencilerin hiçbir söz hakkı bulunmamaktadır. Ülkemizdeki mevcut okulların büyük bir kısmını kapsayan devlet okullarına bakıldığında, bağlama, yerel kültüre dikkat edilmeksizin standart tip projelerden oluştuğu dikkati çekmektedir. Oysaki öğrencilerin zamanlarının önemli büyük bir bölümünü geçirdikleri bu binaların tasarlanmasında fikirlerinin alınması ve uygulanması, onların kendilerine olan güvenlerini, okullarına olan sorumluluk ve sahiplenme duygularını artıracaktır.

Bu bağlamda, öğrencilerin okullarının mevcut fiziksel durumları hakkındaki düşüncelerini öğrenerek, okullarıyla ilgili yapılmasını istedikleri değişikliklerin saptandığı bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın verilerini elde etmek için gözlem, yerinde saptama ve anket teknikleri kullanılmıştır. Çalışma sonunda, literatür taraması, analizlerden ve kullanıcı katılımlı tasarım metodu kullanılarak elde edilen bilgiler ışığında mevcut okulların yenilenmesinde veya yeni yapılacak olan okulların tasarımlarına yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Eğitim yapıları, kullanıcı katılımı tasarım, fiziksel koşullar.

17 Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, e-mail: seldaal@ktu.edu.tr

18 Nuh Naci Yazgan Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, e-mail: sagsoz@ktu.edu.tr

19 Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, e-mail: aybike@ktu.edu.tr

A Research On Student - Centered Design And Providing User Participation In Educational Buildings

Abstract

School is one of the most important space and factors after the home in development of children. Educational buildings have an important role in a child's life, because child spends his/her most time in school with his friends and teachers, even much more than in home with his family. In addition, the educational activities carried out in the education buildings are very effective on children development who are future of society. Education is multi-dimensional phenomenon so that it progresses under the effect of so many factors. Physical conditions of education buildings are one of the most important factors which are effective on the education. On the other hand, learning is a complex activity that is related with students' motivation and physical condition. As well as the education resources, teacher's skills and training curriculum, physical conditions of education buildings and their design are quite effective components on student's learning performance. However, in our country like all over the world, students have no voice in the designing of this type of buildings which is quite effective on students' performance. When looking at the public schools which are a large part of the existing schools in our country, it is seen that they have standart type projects which don't consider local culture and context. Though, the students opinion should be considered and applied during designing period of the buildings where students spend their most of time. Hence, student's self-confidence, responsibility about their school and feelings of belonging will increase.

In this context, the purpose of this study is to learn children's thoughts about the current physical condition of their school and determine changes that students want to happen about their school. To obtain data for the study observation, determination and survey techniques were used. At the end of the study, in the light of the acquired knowledge from literature, analysis and user participated design methods, some design criteria is generated for renewals of existing schools or designing of new schools.

Keywords: Education buildings, user participation design, pyhsical conditions.

1.Giriş

Eğitim, birçok faktörün etkisi altında gelişen çok boyutlu bir olgudur. Bu faktörlerden biri olan eğitim yapılarının fiziksel koşulları, eğitim kalitesi üzerinde oldukça önemli rol oynamaktadır. Diğer taraftan çocukların eğitim hayatına başlamalarıyla birlikte, evlerinde ve aileleriyle geçirdikleri vakitten daha fazlasını okulda öğretmenleri ve arkadaşları ile geçirmeleri nedeniyle eğitim yapıları öğrencilerin yaşantılarında önemli bir yere sahiptir.

Okul yapılarında gerçekleştirilen en önemli aktivite olan öğrenme, öğrencinin motivasyonu ve fiziksel koşullarla ilişkili olan karmaşık bir süreçtir. Öğretim kaynakları, öğretmenin kalitesi ve eğitim programı çocuğun eğitiminde önemli bir yere sahiptir ve bu unsurlara ek olarak okul yapısının fiziksel koşulları da öğrenme ve öğrenci başarısı üzerinde etkilidir (Lyons, 2001). Ancak, eğitim ile ilgilenen yöneticiler, öğrenci ve öğretmenlerin günlük yaşamlarında yoğun olarak kullandıkları bu yapı türlerine gereken önemi vermemektedirler (Gertel vd., 2004). Bu durum okulların negatif fiziki özelliklerinin gittikçe artmasına neden olmaktadır.

Birçok çalışma, okul yapısının fiziki koşulları ile öğrenci performansı arasında önemli bir ilişkinin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmalarda, eğitim yapılarının fiziksel koşullarının öğrencinin başarısını doğrudan veya dolaylı olarak etkilediği saptanmıştır (Lackney, 1999; Lyons 2001; Edward, 2006; Bullock 2007; Vandier 2011). Ayrıca, öğrencinin sosyo-ekonomik statüsü, ailenin eğitim-öğretime karşı olan tutumu ve okul yönetimi de öğrenci başarısının diğer önemli belirleyicilerindedir.

Edwards'a (2006) göre, her çocuk öğretme ve öğrenmeyi destekleyecek eğitim yapılarında öğrenim görmelidir ve yüksek kaliteli, yüksek performanslı, iyi tasarlanmış ve bakımlı okul yapılarının öğretme ve öğrenme süreci üzerine doğrudan ve dolaylı pozitif etkileri vardır. Duke (1998), okulların fiziksel özelliklerinin öğrencilerin sınav sonuçlarını, mezuniyet derecelerini doğrudan etkilemediğini, fakat öğrenme üzerinde dolaylı olarak bir etki gösterdiğini savunmaktadır. Örneğin; davet edici bir okul ortamı öğrencilerin okula devamlılığını artırabilmekte, bu durum öğrencilerin derslere düzenli katılımı sağlarken, başarının da yükselmesine neden olabilmektedir. Öte yandan, Hathaway de (1991) çocukların, okulların toplumla ilgili önemli değerleri yansıttığını ve iyi okulların çocukların toplum hayatına daha kolay uyum sağlamalarına yardımcı olduğu görüşünü vurgulamaktadır.

Eğitim alanındaki yöneticiler genellikle müfredat programını yenileyerek ve yüksek kalitedeki öğretmenleri istihdam ederek eğitimi geliştirmeye çalışırken, fiziksel çevrenin öğrencinin motivasyonu, başarısı ve performansı, vb. üzerindeki etkilerini çok az

dikkate almaktadırlar. Öğrenme ve eğitime uygun, güvenli eğitim mekanlarının eksikliği öğrencileri başarı, motivasyon, öğrenme performansı ve okula devam konusunda olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Oysa öğrenciler eğitim sürecinin çok büyük bir kısmını okul yapılarında geçirmekte ve ne yazık ki de öğrenci üzerinde oldukça etkili olan bu yapı türlerinin tasarımında tüm dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de öğrencilerin hiçbir söz hakkı bulunmamaktadır.

Walden (2009)'a göre bir mekanın kimlikli olması içerisinde kullanıcılarından izlerin olduğu anlamına gelir. Yapılı çevreler nadiren bu fırsatı sunarlar, çünkü mekânın gelecek kullanıcılarının tasarım aşamasında genellikle belli olmaması nedeniyle tasarım sürecinde söz hakları yoktur. Sadece bir bina veya mekâna kendilerinden bir şeyler katan insanlar o ortamda kendilerini rahat hissederler (Walden, 2009). Bu durum eğitim yapıları bağlamında ele alındığında, Eichholz (1992), kullanıcı ihtiyaçları üzerine temellenen fiziksel çevre tasarımı ancak kullanıcıların tasarım sürecine dâhil olmalarıyla gerçekleşeceğini savunarak öğrencilerin okullarının tasarlanmasında, yenilenmesinde ve de donatılmasında söz sahibi olması gerektiğini vurgulamaktadır. Eğitim yapıları öğrencilerin davranışları ve öğrenme performansları üzerinde önemli etkileri olması nedeniyle bu yapı türleri sadece çocuklar için tasarlanmamalı, onlarla beraber tasarlanmalıdır (Eichholz, 1992).

Hayatlarının büyük bir kısmını okullarda geçiren öğrenciler için okul sevilen ve ev ortamı hissini uyandıran bir yer olmalıdır. Bu durum ise tam olarak ancak öğrenci ve öğretmenlerin planlamaya katılmalarıyla sağlanabilir. Okul planlaması sadece mimar ve mühendislerin uzmanlık alanı değildir, öğrenci ve öğretmenler de bu konuda fikir alınması, deneyimlerinden yararlanılması gereken önemli bir planlamacı grubudur. Bu durumda yetişkinlerin görevleri öğrencilerin düşüncülerini yorumlamak, düzenlemek ve uygulanabilecek öneriler sunmalarına rehberlik etmektir. Mimar, mühendisler ile gelecek kullanıcıların tecrübe ve fikirlerinin kombine edilmesi başarılı bir okul tasarımı için önemli bir destek olacaktır (Sanoff, 1996; Walden, 2009). Bu bağlamda, öğrencilerin okullarının planlama aşamalarına katılmaları, kendilerini okullarına daha yakın ve ait hissetmelerini sağlayacaktır. Aksi takdirde gelecek kullanıcıların okul tasarımına katılmaması mekana, binaya yabancılaşmayı artıracaktır. Öğrencilerle tasarım, okul bahçesinden sınıflara bütün okulun tasarlanmasında ve donatılmasında gerçekleştirilebilir. Bu şekilde, kullanıcı ihtiyaçlarının net bir şekilde belirlenmesi okul inşaa sonrası kullanım ve yenileme maliyetlerinin de azalmasını sağlayacaktır.

Ülkemizdeki mevcut okulların büyük bir kısmını kapsayan devlet okullarına bakıldığında, bağlama, yerel kültüre dikkat edilmeksizin standart tip projelerden oluştuğu dikkati çekmektedir. Oysaki öğrencilerin zamanlarının önemli bir bölümünü geçirdik-

leri bu binaların tasarlanmasında fikirlerinin alınması ve uygulanması, onların kendilerine olan güvenlerini, okullarına olan sorumluk ve sahiplenme duygularını artıracaktır.

Bu bağlamda, bu konudaki eksikliklerden hareketle çalışma kapsamında, belirlenen araştırma alanındaki öğrencilerin okullarının mevcut fiziksel durumları hakkındaki düşüncelerini öğrenerek, okullarıyla ilgili yapılmasını istedikleri değişikliklerin saptandığı bir çalışma gerçekleştirilmiştir.

2. Materyal ve Yöntem

Çalışmada; okulların mekansal kalitelerini belirlemek, öğrenme ortamlarını değerlendirmek, öğrencilerin okullarının mevcut fiziksel durumları hakkındaki düşüncelerini öğrenmek ve okullarıyla ilgili yapılmasını istedikleri değişiklikleri saptamak amacıyla anket ve gözlem teknikleri kullanılmıştır.

Çalışma, Türkiye'nin Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Trabzon ilindeki 21 devlet ortaokulu arasından seçilen 9 okulda yürütülmüştür. Okul seçimi, ortaokulların 2011–2012 yılı Seviye Belirleme Sınavı'ndaki başarı durumlarına göre sınıflandırılmasıyla yapılmıştır. Okullar, sınav başarı durumları esas alınarak en iyiden en düşük seviyeye doğru sıralanmış ve bu listenin en başındaki, ortasındaki ve en sonundaki 3'er okul alınarak örneklem grubu için seçim işlemi tamamlanmıştır. Okullar, başarı faktörü kullanılarak sınıflandırıldığı için çalışmada okulların isminin geçmesinin okul, öğrenci ve veli için etik olmayacağı düşünülmüş bu nedenle okulların isminin kullanması yerine okullar A,B,C,..., I olarak kodlanmıştır. Araştırmada, anketin uygulanacağı öğrenci grubunun tamamı 2012–2013 güz eğitim-öğretim yılı içerisinde öğrenimlerini sürdüren 8. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu bağlamda gerekli istatistiksel hesaplamalar yapılarak örneklem grubu 381 kişi olarak belirlenmiştir.

Fiziksel mekanı değerlendirmek amacıyla oluşturulan bina kontrol listesi ve mekan değerlendirme formları araştırmacı tarafından fiziksel çevre gözlemlenerek ve gerekli ölçümler yapılarak işaretlenmiştir. Anketlerden elde edilen bilgilerle, ankete katılan öğrencilere ait kişisel bilgiler, öğrencilerin okullarının fiziksel özellikleri konusundaki memnuniyet durumları, okullarını diğer okullardan ayıran özellikler konusundaki düşünceleri, okullarının fiziksel özellikleriyle ilgi duydukları eksiklikler/rahatsızlıklar, okullarının mevcut durumlarının yeniden düzenlemesi/iyileştirilmesi konusundaki istekleri saptanmıştır.

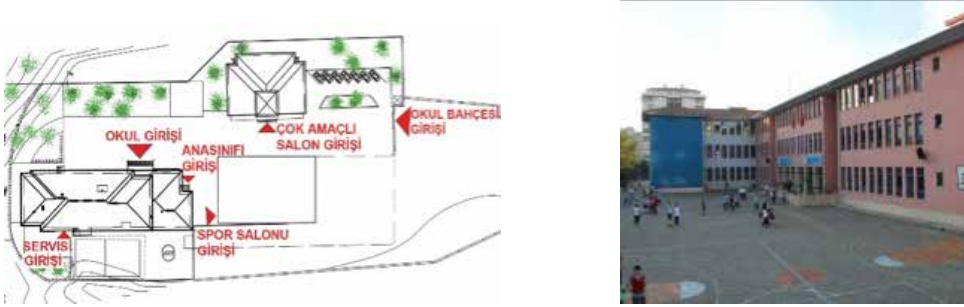
Çalışma sonunda, literatür taraması, analizlerden ve kullanıcı katılımlı tasarım metodu kullanılarak elde edilen bilgiler ışığında mevcut okulların yenilenmesinde veya yeni yapılacak olan okulların tasarımlarına yönelik öneriler sunulmuştur.

3. Bulgular

3.1. İncelenen Okullara Ait Bulgu ve Değerlendirmeler

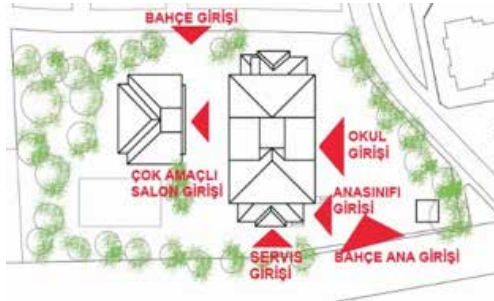
Okul yönetici anketi, bina kontrol ve mekan değerlendirme formlarından elde edilen verilerle okullara ait değerlendirmeler yapılarak her bir okula ait fiziksel değerlendirme sonuçları aşağıda sunulmuştur.

A okuluna ait kurumsal bilgiler: 2001 yılında eğitim-öğretim faaliyetine başlayan okulun 2011-2012 eğitim-öğretim yılındaki öğrenci mevcudu 1050, öğretmen sayısı ise 52 olup, fiziksel engelli öğrenci sayısı 1'dir. Okulun temizlik ve teknik işleriyle ilgilenen toplam 8 hizmetlisi ve güvenlikten sorumlu 1 çalışanı bulunmaktadır. Tam gün eğitim veren okulda, 26 adet derslik bulunmakta olup, ortalama sınıf mevcudu 40 öğrencidir. Kurum, son beş yıl içerisinde çeşitli spor, resim, kompozisyon, şiir ve bilgi yarışmalarında birçok ödül kazanmış, Beyaz Bayrak sertifikası (temizlik ve hijyen açısından belli kriterlere sahip olan okullara verilir) almıştır (Şekil 1).



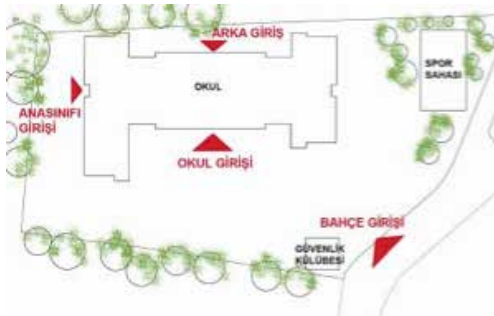
Şekil 1. A Okulunun Vaziyet Planı Ve Genel Görünümü

B okuluna ait bilgiler: 2001 yılında eğitim-öğretim faaliyetine başlayan okulun 2011-2012 eğitim-öğretim yılındaki öğrenci mevcudu 1519, öğretmen sayısı ise 67 olup, fiziksel engelli öğrenci sayısı 1'dir. Okulda temizlik ve teknik işlerle ilgilenen toplam 8 hizmetli ve güvenlikten sorumlu 1 kişi bulunmaktadır. Tam gün eğitim veren okulda, 37 adet derslik bulunmakta olup, ortalama sınıf mevcudu 40 öğrencidir. Kurum, son beş yıl içerisinde çeşitli, spor, resim, kompozisyon, şiir ve bilgi yarışmalarında birçok ödül kazanmış, Beyaz Bayrak, Trafik Okulu ve Mavi Gök-Yeşil Yaprak (çevre düzenlenmesi ve doğayı koruma) sertifikaları almıştır (Şekil 2).



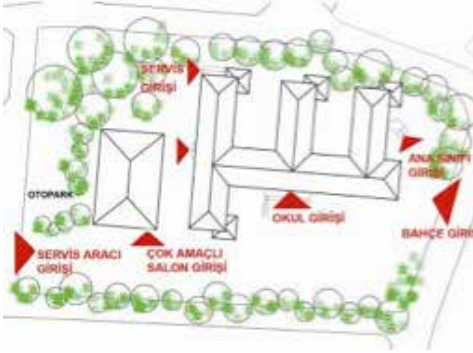
Şekil 2. B Okulunun Vaziyet Planı Ve Genel Görünümü

C okuluna ait bilgiler: 2003 yılında eğitim-öğretim faaliyetine başlayan okulun 2011-2012 eğitim-öğretim yılındaki öğrenci mevcudu 1278, öğretmen sayısı ise 65'tir. Okulun temizlik ve teknik işleriyle ilgilenen toplam 10 hizmetlisi ve güvenlikten sorumlu bir çalışanı bulunmaktadır. Tam gün eğitim veren okulda, 32 adet derslik bulunmakta olup, ortalama sınıf mevcudu 40 öğrencidir. Kurum, son beş yıl içerisinde çeşitli, spor, resim, kompozisyon, şiir ve bilgi yarışmalarında çok sayıda ödül kazanmıştır (Şekil 3).



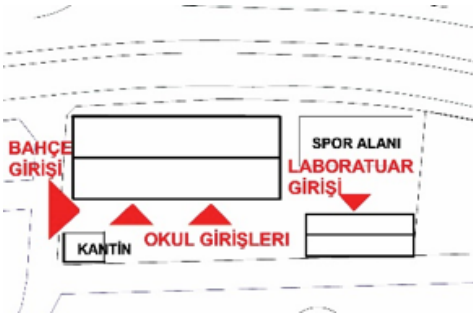
Şekil 3. C okulunun vaziyet planı ve genel görünümü

D okuluna ait bilgiler: 1999 yılında eğitim-öğretim faaliyetine başlayan okulun 2011-2012 eğitim-öğretim yılındaki öğrenci mevcudu 1000, öğretmen sayısı ise 34'tür. Ayrıca, okulda 14 özel eğitim öğrencisi öğrenim görmektedir. Okulun temizlik ve teknik işleriyle ilgilenen toplam 6 hizmetlisi bulunurken güvenlikten sorumlu çalışanı bulunmamaktadır. Tam gün eğitim veren, 37 adet dersliğin bulunduğu okulda ortalama sınıf mevcudu 30 öğrencidir. Kurum, son beş yıl içerisinde çeşitli, spor, resim, kompozisyon, şiir ve bilgi yarışmalarında çok sayıda ödül kazanmıştır (Şekil 4).



Şekil 4. D Okulunun Vaziyet Planı Ve Genel Görünümü

E okuluna ait bilgiler: Kurum Bilgileri: 1968 yılında eğitim-öğretim faaliyetine başlayan okulun 2011–2012 eğitim-öğretim yılındaki öğrenci mevcudu 672, öğretmen sayısı ise 22'dir. Okulun temizlik ve teknik işleriyle ilgilenen toplam 5 hizmetlisi bulunurken güvenlikten sorumlu çalışanı bulunmamaktadır. İkili eğitim veren, 18 adet dersliğin bulunduğu okulda ortalama sınıf mevcudu 25 öğrencidir. Kurum, son beş yıl içerisinde kompozisyon yarışmasında il üçüncülüğü, judo ve tekvando yarışmasında il ikinciliği ödülleri almıştır (Şekil 5).



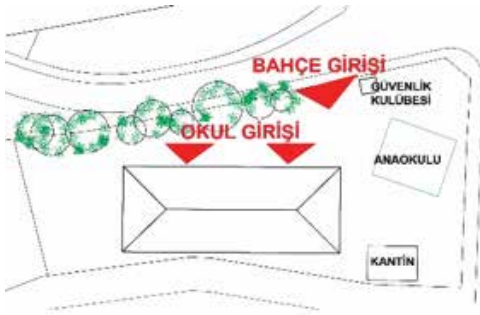
Şekil 5. E Okulunun Vaziyet Planı Ve Genel Görünümü

F okuluna ait bilgiler: 1981 yılında eğitim-öğretim faaliyetine başlayan okulun 2011–2012 eğitim-öğretim yılındaki öğrenci mevcudu 441, öğretmen sayısı ise 56'dır. Okulda 1 tane fiziksel engelli öğrenci öğrenim görmektedir. Okulun temizlik ve teknik işleriyle ilgilenen toplam 2 hizmetlisi, güvenlikten sorumlu 1 çalışanı vardır. İkili eğitim veren (sabah ve öğleden sonra), 17 adet dersliğin bulunduğu okulda ortalama sınıf mevcudu 30 öğrencidir. Kurum, son beş yıl içerisinde hentbolda Türkiye yedinciliği ve il birinciliği, resim yarışmasında il ikinciliği ödülleri almış ve Comenius Projesi yürütücülüğü yapmıştır (Şekil 6).



Şekil 6. F Okulunun Vaziyet Planı Ve Genel Görünümü

G okuluna ait bilgiler: 1985 yılında eğitim-öğretim faaliyetine başlayan okulun 2011–2012 eğitim-öğretim yılındaki öğrenci mevcudu 908, öğretmen sayısı ise 30'dur. Ayrıca, okulda 8 zihinsel engelli öğrenci öğrenim görmektedir. Okulda temizlik ve teknik işlerle ilgilenen toplam 4 hizmetli bulunurken, güvenlikten sorumlu çalışan bulunmamaktadır. İki eğitim veren (sabah ve öğleden sonra), 20 adet dersliğin bulunduğu okulda ortalama sınıf mevcudu 23 öğrencidir. Kurum, son beş yıl içerisinde güreşte 4 adet ikincilik, 1 adet birincilik, yüzmede il üçüncülüğü, bisiklet sürme yarışmasında il birinciliği, kompozisyon yarışmasında 2 adet birincilik ve ikincilik, şiir yarışmasında 3 adet üçüncülük ödülleri almıştır (Şekil 7).



Şekil 7. G Okulunun Vaziyet Planı Ve Genel Görünümü

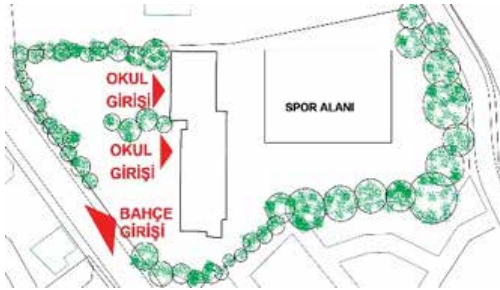
H okuluna ait bilgiler: 1966 yılında eğitim-öğretim faaliyetine başlayan okulun 2011–2012 eğitim-öğretim yılındaki öğrenci mevcudu 491, öğretmen sayısı ise 32'dir. Okulda 8 özel eğitim öğrencisi öğrenim görmektedir. Okulda temizlik ve teknik işlerle ilgilenen toplam 4 hizmetli bulunurken güvenlikten sorumlu çalışan bulunmamaktadır. Tam gün eğitim veren, 20 adet dersliğin bulunduğu okulda ortalama sınıf mevcudu

20 öğrencidir. Kurum, son beş yıl içerisinde kompozisyon, şiir, resim ve spor yarışmalarında çeşitli ödüller kazanmıştır (Şekil 8).



Şekil 8. H Okulunun Vaziyet Planı Ve Genel Görünümleri

I okuluna ait bilgiler: 1973 yılında eğitim-öğretim faaliyetine başlayan okulun 2011–2012 eğitim-öğretim yılındaki öğrenci mevcudu 684, öğretmen sayısı ise 62'dir. Okulda temizlik ve teknik işlerle ilgilenen toplam 2 hizmetli bulunurken güvenlikten sorumlu çalışan bulunmamaktadır. İkilili eğitim (sabah ve öğleden sonra) veren, 24 adet dersliğin bulunduğu okulda ortalama sınıf mevcudu 18 öğrencidir. Kurum, son beş yıl içerisinde masa tenisi yarışmasında bir adet ikincilik ödülünü kazanmıştır (Şekil 9).

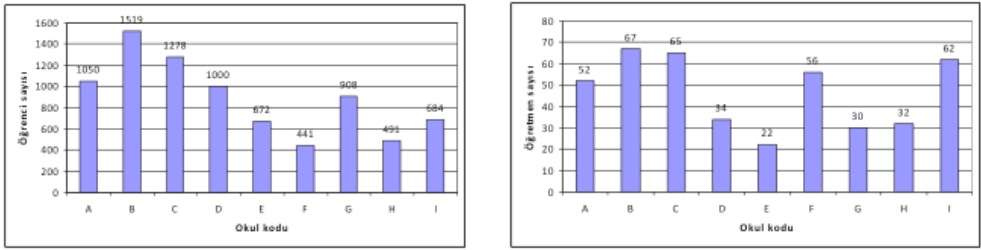


Şekil 9. I Okulunun Vaziyet Planı Ve Genel Görünümleri

3.2. İncelenen Okulların Tümünün Mevcut Durumlarının Değerlendirilmesi

İncelenen okulların tümünün mevcut durumları değerlendirildiğinde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

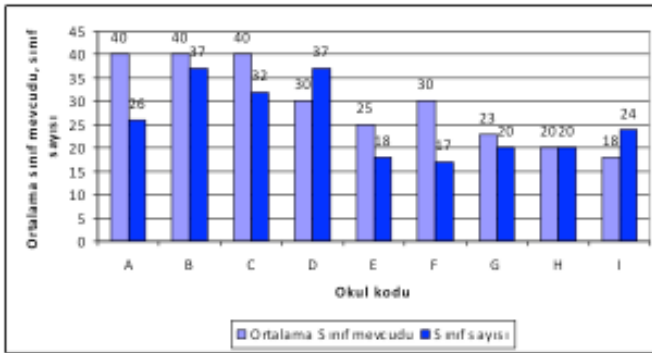
Öğrenci sayısı en fazla olan okul 1519 öğrenci ile B okulu, en az olan ise 441 öğrenci ile F okuludur. Öğretmen sayısı en fazla olan okul 67 öğretmen ile B okulu, en az olan ise 22 öğretmen ile E okuludur (Şekil 10). B okulunda öğrenci sayısı ile öğretmen sayısı arasında doğru bir orantı vardır.



Şekil 10. Okulların Öğrenci Ve Öğretmen Sayıları

Hizmetli çalışan sayısı en fazla olan okul 10 hizmetlisi ile C (10) iken, F ve I okulları en az hizmetliye (2) sahip okullardır. B, C ve F okullarında birer güvenlik görevlisi bulunurken, D, E, G, H ve I okullarında güvenlik görevlisi bulunmamaktadır. B ve C okullarında güvenlik görevlisi ve hizmetli sayısının, öğrenci ve öğretmen sayıları dikkate alındığında yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Ortalama sınıf mevcudu en fazla olan okul 40'ar öğrenci ile A, B ve C okulları, en az olan ise 18 öğrenci ile H okuludur. Sınıf sayısı en fazla olan okul 37 sınıf ile C ve D okulları, en az ise F (17) okuludur (Şekil 11).



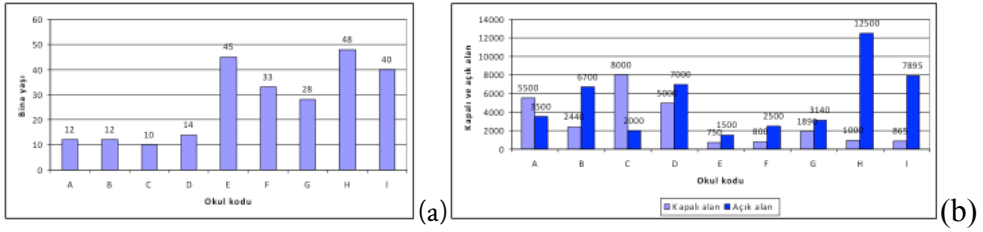
Şekil 11. Okullardaki Ortalama Sınıf Mevcutları Ve Sınıf Sayıları

Komşuluk grubuna bakıldığında; yapı yerleşkelerinin konumları itibarı ile kent yaşamında tecrit edilmiş bölgelerde bulunmadıkları ve yine konumlarının el verdiği ölçüde kentsel yaşama katılabilecek donatılarla iç içe buldukları belirlenmiştir (Çizelge 1). Tüm okulların yakınında konut gruplarının bulunması okula gelen öğrencilerin ulaşımı açısından olumludur. H okulunun komşuluk grubunda çok farklı işlevli yapı türleri bulunurken, B ve F okulunun komşuluk grubunda sadece konut ve ticari işlevli yapı türleri bulunmaktadır.

Çizelge 1. Okulların "nda bulunan kentsel işlevler

Komşuluk Grubu	Okul Kodu									
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	%
Konut grubu	√	√	√	√	√	√	√	√	√	100
Ticari yapılar	-	√	√	-	√	√	√	√	√	78
Eğitim kurumu	√	-	-	-	-	-	√	√	√	44
Sağlık kuruluşu	√	-	-	-	√	-	-	√	-	33
Dini tesis	-	-	√	-	-	-	-	-	√	22
Yeşil alan	-	-	-	√	-	-	-	√	-	22
Çocuk parkı	-	-	-	-	-	-	-	√	-	11
El sanatları kursu	-	-	-	-	-	-	-	√	-	11
Muhtarlık	-	-	-	-	-	-	-	√	-	11
Okuma salonu	-	-	-	-	-	-	-	√	-	11
Spor tesisi	-	-	-	-	-	-	-	√	-	11

Okulların bina yaşlarına bakıldığında; bina yaşı en fazla olan okul 48 yıl ile H okulu iken, en az olan ise 10 yıllık olan C okuludur. Okulların kapalı ve açık proje alanları incelendiğinde, 8000 m² alan ile C okulu en büyük, 750 m² alan ile E okulu en küçük kapalı alana sahiptir. En büyük açık alan 12500 m² ile H okuluna ait iken, en küçük açık alan ise 1500 m² ile E okuluna aittir (Şekil 12). En kalabalık okulun B okulu olmasına karşın, proje alanları irdelendiğinde, C okulunun kapalı, H okulunun ise açık alan büyüklüğünün fazla olduğu belirlenmiştir. E okulunda ise hem öğrenci sayısının hem de kapalı ve açık alanın az olduğu tespit edilmiştir.



Şekil 12. Okulların bina yaşları (a), okulların kapalı ve açık alanları (b)

Tüm okulların sirkülasyon alanları değerlendirildiğinde; rampa ve asansör kullanımının %44 olduğu saptanmıştır. Bu kullanımın ise A, B, C, D okullarında olduğu tespit edilmiştir. Okulların giriş alanları irdelendiğinde; bütün giriş hollerinde danışmanın bulunduğu, fakat sergi alanının %22 oranında sadece B ve C okullarında olduğu saptanmıştır (Çizelge 2). A, B, C ve D okullarında dikey sirkülasyon elemanı olarak merdiven, rampa ve asansörün bulunması okul içindeki ulaşılabilirlik açısından oldukça önemlidir. Fakat B ve C okulları en kalabalık okullar olmasına rağmen, okullarda bir tane asansör bulunmaktadır.

Çizelge 2. Okulların sirkülasyon ve giriş alanlarına ilişkin değerler

Mekan Adı		Okul Kodu									%
		A	B	C	D	E	F	G	H	I	
Sirküla.	Merdiven	√	√	√	√	√	√	√	√	√	100
	Asansör	√	√	√	√	-	-	-	-	-	44
	Rampa	√	√	√	√	-	-	-	-	-	44
Giriş	Danışma	√	√	√	√	√	√	√	√	√	100
	Sergi	-	√	√	-	-	-	-	-	-	22

Okulların eğitim-öğretim mekanları irdelendiğinde; derslik, bilgisayar laboratuvarı ve kütüphanenin % 100 oranında tüm okullarda bulunduğu saptanmıştır. Bunu sırasıyla %88 ile fen laboratuvarı, %66 ile görsel sanatlar sınıfı, teknoloji tasarım sınıfı ve ana sınıfı, %55 ile beden eğitimi salonu, %44 ile etüt ve egzersiz sınıfı, %33 ile müzik ve özel eğitim sınıfı izlemektedir. A, B, C ve D okullarında eğitim-öğretime ilişkin mekanların çeşitliliği ise diğer okullara oranla daha fazladır (Çizelge 3).

Çizelge 3. Okulların eğitim-öğretim mekanları ilişkin değerler

Mekan Adı	Okul Kodu										%	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I			
Eğitim-Öğretim Mekanları	Derslik	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	100
	Görsel sanat sınıfı	√	√	√	√	-	-	√	√	-	-	66
	Müzik sınıfı	√	-	√	√	-	-	-	-	-	-	33
	Tekno.-tasarım sınıfı	√	√	-	√	√	√	-	-	√	-	66
	Fen laboratuvarı	√	√	√	√	-	√	√	√	√	√	88
	Bilgisayar lab.	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	100
	Kütüphane	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	100
	Beden eğitimi salonu	-	√	√	√	-	-	-	√	√	-	55
	Özel eğitim sınıfı	-	-	-	√	-	-	√	√	-	-	33
	Etüt ve egzersiz sınıfı	√	√	-	-	√	√	-	-	-	-	44
	Anasınıfı	√	√	√	√	-	√	-	-	√	-	66

Sosyal mekanlar değerlendirildiğinde; bütün okullarda kantin bulunduğu, yemekhanenin %33, çay ocağının %44, çok amaçlı salonun %55 ve spor salonunun ise %11'lik oranlarda yer aldığı tespit edilmiştir. Açık ve yeşil alanlar incelendiğinde, spor/oyun alanları tüm okullarda mevcuttur. İç bahçe ve bitki yetiştirme bahçeleri %11 ile yalnızca birer okulda yer alırken, yeşil alan ve otopark alanları okulların %88'inde ve oturma mekanları ise %55'inde bulunmaktadır (Çizelge 4). A ve D okulları sosyal mekan açısından daha zengin, I okulu ise en az düzenlemeye sahip olan okuldur. H okulu en büyük açık alana sahip olmasına rağmen, D okulunda daha fazla açık-yeşil alan kullanımı vardır.

Çizelge 4. Okulların sosyal ve açık-yeşil alanlarına ilişkin değerler

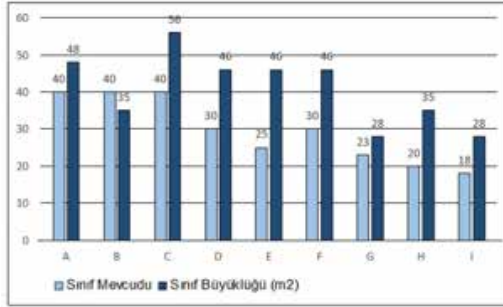
Mekan Adı		Okul Kodu										%
		A	B	C	D	E	F	G	H	I		
Sosyal Mekanlar	Kantin	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	100
	Yemekhane	√	√	-	√	-	-	-	-	-	-	33
	Çay ocağı	√	-	-	√	-	√	√	-	-	-	44
	Çok amaçlı salon	√	√	-	√	√	-	-	√	-	-	55
	Spor salonu	√	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11
Açık-Yeşil Alanlar	Yeşil alan	√	√	√	√	-	√	√	√	√	√	88
	İç bahçe	-	√	-	-	-	-	-	-	-	-	11
	Oturma mekanları	√	-	√	√	-	√	-	√	-	-	55
	Spor/oyun alanları	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	100
	Bitki yetiştir. alanı	-	-	-	√	-	-	-	-	-	-	11
	Otopark	√	√	√	√	-	√	√	√	√	√	88

Okulların servis mekanlarına bakıldığında; teknik birimlerin tüm okullarda bulunduğu, bu birimi sırasıyla %77 oranında depo, %66 oranında güvenlik, arşiv ve ders araçları odası, %44 oranında hizmetli, teknisyen, temizlik ve yayın odası, %22 oranında ise sığınacağın izlediği saptanmıştır (Çizelge 5). Sağlık hizmetlerine ait olan revir ise %33 oranında sadece B, C ve D okullarında bulunmaktadır.

Çizelge 5. Okulların servis mekanlarına ilişkin değerler

Mekan Adı		Okul Kodu										%
		A	B	C	D	E	F	G	H	I		
Servis Mekanları	Güvenlik		√	√	√	√	-	√	-	√	-	66
	Teknik birimler		√	√	√	√	√	√	√	√	√	100
	Hizmetli odası		√	-	-	-	√	-	√	√	-	44
	Temizlik odası		√	√	√	-	-	-	-	-	√	44
	Teknisyen odası		√	√	√	√	-	-	-	-	-	44
	Yayın odası		√	√	√	-	-	√	-	-	-	44
	Arşiv		-	√	√	√	-	√	-	√	√	66
	Depo		√	√	√	√	-	√	-	√	√	77
	Şıngnak		-	-	√	√	-	-	-	-	-	22
	Ders araçları odası		√	√	√	√	-	-	-	√	√	66

Okulların ortalama sınıf büyüklüğüne bakıldığında; 56 m² ile C okulu ortalama en büyük sınıf alanına, 28 m² ile G ve I okulları en küçük sınıf alanına sahiptir. A, B ve C okulları 40'ar öğrenci ile sınıf mevcudu en fazla okullar olmasına karşın, sadece C okulunun ortalama sınıf büyüklüğü (56 m²) en fazladır. Ortalama sınıf mevcudu en az olan okul ise I okulu ve sınıf büyüklüğü 28 m²'dir (Şekil 13).



Şekil 13. Okulların Sınıf Mevcudu Ve Ortalama Sınıf Büyüklükleri

3.3. Öğrenci Anketi Verilerine İlişkin Bulgular

3.3.1. Kişisel Bilgi Verilerine İlişkin Bulgular

Öğrencilerle yapılan anket çalışması kapsamında toplam 381 öğrenci ile görüşülmüştür. Okul başına düşen öğrenci sayısı ve cinsiyet dağılımı Şekil 14’de verilmiştir.



Şekil 14. Okul başına düşen öğrenci sayısı ve cinsiyet dağılımı

Kişisel bilgilere ilişkin sorulara verilen yanıtların frekansları incelendiğinde; %52.8’inin erkek, %47.2’sinin ise kız öğrenci olduğu belirlenmiştir. Yaş dağılımına bakıldığında; öğrencilerin %61.2’si 14, %35.7’si 13, %2.6’sı 15 ve %0.5’i 12 yaşındadır. Anket yapılan öğrencilerin çoğunluğunun 14 yaşında olduğu tespit edilmiştir.

Ailelerinin gelir durumlarına ait frekans değerlerine bakıldığında; %55.6’sının orta gelir grubunda oldukları belirlenmiştir. Yüksek gelir grubuna ait öğrencilerin oranı %33.9, düşük gelir grubuna ait öğrencilerin oranı %6.6 ve çok yüksek gelir grubuna ait öğrencilerin oranı ise %3.9’dur.

Devam ettikleri okuldaki eğitim süreleri incelendiğinde; en fazla %64.8 oranıyla 5–8 yıl arası olduğu belirlenmiştir. Geri kalan %22.6’sı 1–4 yıl arası ve %12.6’sı ise 9 yıl ve üzeridir.

3.3.2. Okulların Fiziksel Özellik ve Mekansal Kalite Verilerine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin okullarının fiziksel özellikleri konusundaki memnuniyet durumları incelendiğinde; öğrencilerin %47.8’inin merdivenlerin konumu, %41.7’sinin okul binasının çevreyle olan uyumu, %39.9’unun girişlerin konumu, %39.4’ünün okula ulaşım, %37.8’inin sınıfların okul içindeki konumu, %37.5’inin okul çevresindeki trafik ulaşımı, %36’sının okulun büyüklüğü, %35.4’ünün dış ve iç kısmının görselliği, %34.4’ünün okul kapasitesi (öğrenci sayısından), %33.9’unun tuvaletlerin konumu, %33.1’inin okulun dış görünüşünün davet ediciliği, %32.8’inin okulun dış cephe rengi ve koridorların

kullanışlılığı, %32'sinin kantinin konumu, %26.8'inin engelliler için ulaşım ve kullanım kolaylığı, %25.2'sinin okulun içindeki koku, %20.2'sinin rampaların konumu ve %18.6'sinin asansörlerin konumundan memnun oldukları, %34.4'ünün ise oyun/bahçe alanlarının konumlarından çok memnun oldukları saptanmıştır.

Sınıfların mekansal kalitesi (fiziksel ortam öğeleri) konusundaki memnuniyet durumunun araştırıldığı sorulardan alınan yanıtlara göre; öğrencilerin, %44.1'inin sınıf yüksekliği, %36.5'inin aydınlatma, %35.4'ünün sınıf büyüklüğü, %34.9'unun sıcaklık, %29.4'ünün mobilya rengi, %28.9'unun oturma düzeni, %28.3'ünün duvar rengi, %27.8'inin sınıf kapasitesi, %26'sinin ses yalıtımı ve %24.7'sinin hijyenden memnun oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin %26.5'inin sınıfın farklı kullanım amaçları için uygunluğu, %26.3'ünün öğrenmeye teşvik edici sınıf ortamı, %26'sinin koku, %25.2'sinin grup çalışması için öğrenme alanları, %24.9'unun havalandırma konusunda karsız oldukları ve %36'sinin sıra, sandalye, vb. konforu, %34.4'ünün kişisel depolama alanlarının yeterliliği ile %29.4'ünün ise bireysel çalışma için öğrenme alanlarından hiç memnun olmadıkları saptanmıştır.

Koridorların mekansal kalitesi (fiziksel ortam öğeleri) konusunda memnuniyet durumuna ilişkin yanıtların frekansları değerlendirildiğinde; öğrencilerin %42.8'inin aydınlatma, %42.5'inin koridor yüksekliği, %38.1'inin koridor genişliği, %32.3'ünün yer, yön tabelalarının varlığı, %32'sinin dolaşım güzergahının anlaşılabilirliği, %29.1'inin havalandırma, %28.3'ünün hijyen, %26.2'sinin koridorların çok amaçlı kullanımı ve %25.7'sinin kokudan memnun olmalarına karşın %29.4'ünün bireysel ve %28.1'inin grup çalışması için öğrenme alanlarından hiç memnun olmadıkları saptanmıştır.

Tuvaletlerin mekansal kalitesi konusunda memnuniyetleri irdelendiğinde; öğrencilerin %49.9'u koku, %43.6'sı havalandırma, %39.4'ü hijyen, %32.8'i kabin sayısı, %31.5'i tuvalet rengi, %28.6'sı ise lavabo sayısı ve %29.9'u kabin büyüklüğünden hiç memnun olmadıklarını belirtmişlerdir.

Dış mekanın mekansal kalitesi (fiziksel ortam öğeleri) ile ilgili memnuniyet düzeylerine bakıldığında; %32'sinin dış mekanın temizliği, %28.3'ünün yeşil alanlar, %27'sinin oyun alanları, %26.5'inin gezinti alanları, %26'sinin oturma elemanları ve %24.9'unun gece aydınlatmasından memnun oldukları, buna karşın %29.4'ünün bireysel ve %27.8'inin grup çalışması için öğrenme ortamları, %26.2'sinin öğrenmeye uygun dış mekan alanları ve %25.2'sinin spor alanlarından hiç memnun olmadıkları belirlenmiştir.

Okullarını diğer okullardan ayıran özellik/özellikler olup olmadığı sorulduğunda; öğrencilerin %55.6'sı (212 kişi) evet, %44.4'ü (169 kişi) hayır cevabını vermiştir. Öğ-

rencilerin, okullarını diğer okullardan ayıran özellikler arasında, A okulunda; okulun temiz oluşu, verilen eğitimin kalite düzeyi, kaliteli eğitimci kadrosu, konforlu, modern, büyük, yeni ve bakımlı okul binası, çok amaçlı salon, spor salonu ve atölyelerin oluşu ile öğrenci başarısının yüksek olması, B okulunda; verilen eğitimin kalite düzeyi, büyük, bakımlı ve güzel okul binası ile geniş okul bahçesi, C okulunda; büyük, konforlu, yeni, güzel ve bakımlı okul binası, geniş okul bahçesi, bakımlı spor alanları, öğrenci başarısının yüksek olması ile öğrenci mevcudunun fazla olması, D okulunda; disiplin ve düzen ile kaliteli eğitimci kadrosu, E okulunda; öğrenci mevcudunun fazla olması, güvenlik ve düzenin yeterli olmaması, F okulunda; okulun bakımsız ve küçük oluşu ile okul bahçesinin küçük oluşu, G okulunda; okulun büyük olması ve geniş okul bahçesi, H okulunda, okulun bakımsız olması, spor salonunun olmaması, güvenlik ve düzenin olmaması ve I okulunda ise; geniş okul bahçesi özellikleri ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, bina yaşı az olan okullardaki öğrenciler okullarının diğer okullardan ayıran olumlu fiziksel özelliklere sahip olduğunu belirtmektedirler.

Okullarının fiziksel özellikleriyle ilgili eksiklik duydukları ya da rahatsız oldukları bir durumun olup olmadığı sorusuna alınan yanıtlar irdelendiğinde; öğrencilerin %59.3'ü hayır, %40.7'si ise evet cevabını vermiştir. Öğrencilerin, okullarından eksiklik ya da rahatsızlık duyma durumu ile ilgili olarak; A ve B okulunda, okul bahçesindeki spor alanlarının ve oturma elemanlarının yetersiz oluşu ile yüzme havuzunun olmayışı, C okulunda; sınıfların kalabalık olması, D okulunda; okul bahçesinin yetersiz olması ve okulun kütleli organizasyonunun sınıfların doğal aydınlatmasına engel olması, E okulunda, dış görünümünün ilgi çekici olmaması, okul bahçesinin çok küçük olması, temizliğin yetersiz olması, spor salonunun olmaması, okul binasının küçük olması ve okulun ana taşıt yoluna çok yakın olması, F okulunda; spor ve oyun alanlarının ve temizliğin yetersiz oluşu, kantinin dışarıda olması ve kantinde oturma elemanlarının olmaması, spor salonunun olmaması ile okul binasının küçük olması, G okulunda; temizliğin yetersiz ve çevrenin okul için uygun olmaması, H okulunda; spor ve oyun alanları yetersiz oluşu, spor salonunun ve yemekhanenin olmayışı ile okul ve çevresindeki güvenliğin yeterli olmaması, I okulunda; okul ve çevresindeki güvenliğin yetersiz olması ve okul etrafında yaya geçidinin olmaması eleştirileri dikkat çekmektedir.

Öğrencilerin okullarının mevcut durumlarının yeniden düzenlenmesi/ iyileştirilmesi konusundaki istekleri okullara göre irdelendiğinde, A okulunda; sınıfların büyük ve konforlu, mevcudun ise az olması, spor, oyun ve yeşil alanların büyütülmesi, okul bahçesindeki oturma elemanlarının sayısının artırılması, yüzme havuzu ve halı saha yapılması, kantinin büyütülmesi, kantinin bodrumdan başka bir yere taşınması ve okul binasının daha büyük olması, B okulunda; sınıfların büyük ve konforlu, mevcudun ise az olması, spor, oyun ve yeşil alanların büyütülmesi, okul bahçesindeki oturma eleman-

larının sayısının artırılması, kantinin okul bahçesinde yer alması, spor salonunun farklı aktivitelere imkan tanıyacak şekilde düzenlenmesi ile okul ve çevresinde güvenlik için tedbirler alınması, C okulunda; oyun ve yeşil alanların büyütülmesi, okul bahçesindeki oturma elemanlarının sayısının artırılması, D okulunda; sınıfların büyük olması, oyun ve yeşil alanların büyütülmesi ve okul bahçesindeki oturma elemanlarının sayısının artırılması, E okulunda; sınıfların ve okul bahçesinin daha büyük olması ve kantinin okul binası içinde olması, F okulunda; spor, oyun ve yeşil alanların büyütülmesi, G okulunda; kantinin okul binası içinde olması ve kantinde oturma elemanlarının olması, okul ve çevresinde güvenlik önlemlerinin alınması, H okulunda; spor, oyun ve yeşil alanların büyütülmesi ile kantinin okul binası içinde ve oturma elemanlarına sahip olması istekleri çoğunluktadır. Ayrıca; bütün okullar genelinde okulun daha büyük olması, iç ve dış renginin değişmesi, kişisel depolama alanlarının olması, eski okullarda tuvaletlerin yenilenmesi, spor salonu olmayan okullarda spor salonu yapılması ve asansör bulunmayan okullarda asansör yapılması öğrencilerin diğer öne çıkan beklentilerindedir.

4. Sonuç-Tartışma Ve Öneriler

Ülkemizde birçok yapı grubunun tasarımında olduğu gibi öğrencilerin üzerinde oldukça etkisi olan eğitim yapılarının tasarımında da kullanıcılarının hiçbir söz hakkının olmaması öğrenci davranış ve performansını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu konudaki eksikliklerden hareketle çalışma kapsamında, belirlenen araştırma alanındaki öğrencilerin okullarının mevcut fiziksel durumları hakkındaki düşüncelerini öğrenerek, okullarıyla ilgili yapılmasını istedikleri değişikliklerin saptanması ve elde edilen veriler ısıldığında eğitim yapıları için öneriler üretilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın sonuçlarına genel olarak bakıldığında, öğrencilerin başarı durumu eğitim yapısının fiziksel mekân koşullarına paralel olarak azalmakta ya da artmakta olduğu tespit edilmiştir. Bulunan bu sonuç, konu ile ilgili yapılan birçok çalışmadaki eğitim yapılarının fiziksel mekân kalitesinin öğrencinin akademik başarısına ve öğrenme performansına pozitif veya negatif etkilerinin olduğunu saptamasıyla örtüşmektedir (Lackney, 1999; Lyons 2001; Edward, 2006; Bullock 2007; Vandier 2011).

Fiziki koşulları kötü ve yetersiz olan okullardaki öğrencilerin okullarını diğer okullardan ayıran özellik/özellikler konusunda daha çok olumsuz özelliklerden bahsetmesi dikkati çekerken, fiziki koşulları iyi olan okulların öğrencilerinin ise okullarının olumlu özelliklerini ön planda tutmaktadırlar.

Fiziki koşulları kötü ve yetersiz olan okullardaki öğrenciler genellikle okullarda olması gereken temel fiziksel unsurlardan eksiklik duyup ya da rahatsız olurlarken, fiziki koşulları iyi olan okulların öğrencilerinin ise eksiklik duyup ya da rahatsız oldukları

faktörler, yüzme havuzu, dış mekândaki oturma elemanlarının yetersiz oluşu vb. gibi daha üst kademedeki ihtiyaçlardır. Bu duruma bağlı olarak fiziki koşulları iyi olan okullardaki öğrencilerin okullarıyla ilgili yapılması istedikleri değişiklikler konusundaki beklentileri fiziki koşulları kötü olan okullardaki öğrencilerin beklentilerinden daha yüksektir.

Okul mevcudu az olmasına rağmen eski okullardaki metrekaresinin yetersizliği nedeniyle sınıfların havalandırmasından duyulan memnuniyet düzeyi son derece düşüktür. Overbaugh'un (1990) öğretmenlerin çok kalabalık ve küçük boyuttaki sınıflarda yaşanan ısıtma, soğutma ve havalandırma problemlerinden dolayı verimli olmadıklarını saptadığı çalışması bu konunun önemini ortaya koymaktadır.

Okul bina yaşı ile öğrencilerin okul fiziksel özelliklerinden, mekansal kalitesinden (fiziksel ortam öğeleri) ve güvenlikten duydukları memnuniyet düzeyleri, okulun öğrenci üzerinde oluşturduğu etki, öğrenci başarısı ve okul devamsızlığı arasındaki anlamlı ilişki bina yaşı küçük olan okullardaki (10-20 yıl arası) öğrencilerin büyük çoğunluğunun bu fiziksel özellikler konusundaki memnuniyetleri, okullarını diğer okullardan ayıran olumlu özelliklerin var olduğunu belirtmeleri, okullarından eksiklik ya da rahatsızlık duymamaları, ve bu okullardaki öğrencilerin daha yüksek başarıya sahip olmaları ile ortaya konmuştur. Plumley (1978), Garret (1981) ve Earthman (2004) da etkili öğrenme için gereken akustik, ısı-sıcaklık, mekan büyüklüğü, aydınlatma, havalandırma, vb. faktörlerin kalitesinin bina yaşı ile ilgili olduğu ve eski binaların çoğunda da bu faktörlerin kalitesinin yetersiz olduğunu, bina yaşı küçük olan okullarda ise bu faktörlerin eğitim-öğretime daha elverişli olmasının öğrencinin başarısını artırdığını saptamaları da çalışmada elde edilen sonuçla aynı doğrultudadır.

Okulun dış görünüşünün davet ediciliği, çevreyle uyumu, dış cephe rengi, iç-dış kısmının görselliği gibi okul estetiğiyle ilgili özelliklerden memnuniyetin öğrencinin başarısını olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Bulunan bu sonuç, Duke (1998) ve De Gregori'nin (2007) bir okulun sembolik ve estetik değerinin gerek iç gerekse dış mekân açısından öğrenci ve öğretmenin mekân algılayışını ve dolaylı olarak da mekân içerisinde gerçekleştirdiği aktivitenin verimini etkilemektedir açıklamalarıyla örtüşmektedir. Ayrıca, Uludağ ve Odacı (2002) da eğitim yapılarının estetiğinin öğrencinin öğrenme performansını, başarısını ve davranışını etkileyebileceğini belirtmektedirler.

Öğrenci başarısı yüksek, sosyal iletişimi kuvvetli, sağlıklı bir öğrenci profili oluşturmada eğitim yapılarının tasarımında kullanıcı katılımının önemli olduğu bu araştırma ile bir kez daha vurgulanmıştır. Ayrıca, yapılan araştırmalar ışığında, okulun konumu, öğrenci sayısı, sınıf boyutu, mekansal organizasyon ve mekansal yoğunluğu, donatı, gürültü, havalandırma, ısı-sıcaklık, ışık, renk, temizlik, güvenlik, sembolik, estetik de-

ğer gibi faktörlerin kalite düzeylerinin yüksek olmasının ve okul tasarımında kullanıcı katılımının sağlanmasının öğrencinin başarısını, motivasyonunu, sosyal iletişimini, sağlığını, ailesi ile topluma karşı olan sorumluluk duygusunu ve davranışlarını olumlu yönde etkiledikleri saptanmıştır.

Öğrencilerin eğitim-öğretim gördükleri ortamların, öğrencilerin fizyolojik, psikolojik-sosyal özellikleri ve istekleri göz önüne alınarak uygun hale getirilmesi, çocuğun hem akademik hem de sosyal yaşantısına pozitif katkıları olacaktır. Bu bağlamda, çalışmanın bu bölümünde, elde edilen veriler ışığında eğitim yapılarında dikkat edilmesi gereken kriterlere; okulun konumu, sınıf, koridor, ıslak hacim, ortak kullanım (sosyal) mekânları, okul bahçesi ve donatı başlıkları altında yer verilmiştir.

Okulun Konumu: Okul arazisi seçimi bir okul projesinin, tasarım sürecinin her aşamasını ve sonrasında da kullanım sürecini etkileyen önemli ve ilk aşamasıdır. Bu nedenle, okul arazisini seçerken, konumunun, öğrencilerin evine yürüyecek mesafede, rüzgar ve doğal aydınlatmaya uygun yönelime sahip, bulunduğu alanın mevcut ve gelecek düzenlemelerine uygun olmasına, boyutunun açık hava aktiviteleri, rekreasyon, otopark, yeşil alan, spor ve oyun alanları ve okul binasının ileride büyütülmesi ihtimali düşünülerek uygun büyüklüğe sahip ve de kolay planlama açısından formunun dikdörtgen olmasına, ulaşım konusunda toplu taşıma imkanının olduğu, öğrenci servisinin, çalışanların, ailelerin ve servis hizmetlerinin kolaylıkla ulaşabileceği bir yol güzergahına, öğrenci bırakma ve alma için uygun araç bekleme alanına sahip olmasına, çevreden gelen gürültülere engel olmak için, havaalanı, tren yolu, ağır taşıt trafiği, gürültüsü fazla olan endüstriyel ve ticari alanlardan uzak olmasına dikkat edilmelidir.

Sınıf: Sınıflar, farklı öğrenme ve öğretme tarzlarına uygun, öğrencilerin yeteneklerini geliştirecek, bilgisini artıracak ve işbirlikçi çalışmaları destekleyecek şekilde esnek olarak tasarlanmalıdır. Gerektiğinde yan yana bulunan iki sınıf birleşip, daha büyük bir sınıf elde edilebilir. Sınıflar arası kaynaşma, birliktelik, takım çalışması, proje uygulamaları ve sunumlar için sabit duvarlar yerine hareketli, kayar kapı ve duvarlar kullanılabilir.

Öğrencilerin bireysel veya grup olarak birbirlerini rahatsız etmeden çalışırken, öte yandan sınıfın geri kalanında neler olup bittiğinin farkında olmaları için dikdörtgen sınıfların yerine, L şeklinde veya amaca uygun olarak işlevlendirilmiş sınıflar tasarlanmalıdır. Bu tür sınıflarda tek bir dikkat merkezi oluşturmak yerine aynı anda birçok aktivitenin birlikte yapılmasına imkân tanıyan çok merkezli bir eylem alanı oluşmuş olacaktır.

Sınıfların öğrencilerin kendilerini evinde hissedebileceği sıcaklığa sahip olması için

öğrenciler tarafından kişiselleştirilmesine, dekore edilmesine ve yeniden organize edilmesine imkân tanıyacak bir düzene sahip olmaları gerekmektedir.

Sınıflar, okulların çevreden gelen gürültülerden (yol, havaalanı, vb.) uzak bölgelere yerleştirilmelidir. Çok katlı okullarda sınıflar, üst katlar yerine öğrencilerin okul bahçesine kolayca ulaşabileceği alt katlara yerleştirilmelidir. Ayrıca eğitim yapıları için yüksek katlı binalar tercih edilmemelidir.

Koridor: Okul koridorları, sadece sınıflar ve okulun diğer birimleri arasındaki iletişimi sağlayan, uzun, dar ve çıplak geçiş mekânları olarak tasarlanmamalıdır. Koridorlar, ders saatleri dışında öğrencilerin tek başına ya da grup halinde rahatsız edilmeden çalışabileceği, sosyalleşebileceği, dinlenebileceği, dolaşabileceği ortamlar sunmalıdır.

Sınıf ile koridor arasında, hem sınıfın hem de koridorun bir parçası olan, gerektiğinde sınıfın büyütülmesi için sınıfa katılabilen, öğrencilerin depolama ve kişisel çalışma alanlarının olduğu bir mekân olmalıdır.

Sınıflardaki eğitim-öğretim etkinliğini koridorlara da yansıtılabilmek amacıyla sınıfların koridorlara bakan yüzeylerinin şeffaf olmasına dikkat edilmelidir.

Bir şehir gibi, binalarda da bölgeler, yollar, kesişim noktaları, işaretler ve semboller bulunabilir. İşaretler, zemin izleri, döşeme farklılıkları, renkler, aydınlatma ve doku kullanımı kullanıcıların bina içinde yönlerini bulmalarına yardımcı olacaktır.

Koridorlarda yapay aydınlatmadan daha çok doğal aydınlatma tercih edilmelidir. Koridorların yan yüzeylerden ışık alması hem enerji tasarrufunu sağlayacak, hem de öğrencinin dışarıyı gözlemlemesine fırsat sunacaktır.

Islak hacimler: Hijyenik olmayan ve temel ihtiyaçlar için gerekli donanımın bulunmadığı tuvaletler, enfeksiyon riskini artırmaktadır. Bütün bu kötü koşullar, öğrencilerin bütün gün tuvalete gitmeyi reddetmesiyle önemli sağlık problemlerine neden olmakta, bu durum da öğrencinin öğrenme motivasyonunu negatif yönde etkilemektedir. Bu nedenle, tuvaletlerin hijyen ve havalandırma koşullarına, kullanıcı yaş grubuna uygun olarak donatılmasına ayrıca, öğrencilerin ıslak mekana kolay ulaşabilmesi için ıslak hacimler sınıf ve ortak kullanım mekanlarına yakın olmasına dikkat edilmelidir.

Ortak kullanım (sosyal) mekânları: Okul öğrencilerin, öğretmenlerin ve de ailelerin toplanıp sosyalleşebileceği, öte yandan öğrencilerin bireysel ya da grup çalışmalarını konforlu bir şekilde yürütebileceği mekanlar sunabilmelidir. Toplanma, tören, spor ve çok amaçlı salonlar, fen laboratuvarı, müzik-resim atölyeleri ve kantinler bu ihtiyaçların karşılanabileceği ortak kullanım mekanlarıdır. Ortak kullanım mekânları, okulun

kültürel ve düşünsel kalbi konumundadır. Bu nedenle, bu mekanların boyutları, aydınlatması, akustiği, havalandırması, ısıtması ve donatı ergonomisi işleve uygun olmalıdır.

Prensipte kütüphaneler, insanların bireysel olarak sessiz ve sakin bir şekilde araştırmasını yapıp, çalışabileceği ortamlardır. Okullardaki kütüphaneler okulun en uç, kullanılmayan bir köşesine yerleştirilmek yerine, herkesin kolaylıkla görebileceği ve erişebileceği, merkezi bir konuma yerleştirilerek, aktif kullanılan mekanlar haline getirilmelidir.

Okullardaki spor salonları/alanları, öğrencilerin kilo kontrolünü düzenleyebilmeleleri için en uygun mekanlardır. Sporla ilgili aktivitelerin gerçekleştiği bu mekanlar okul içinde herkesin görebileceği bir alana yerleştirilmeli ve öğrencinin spor yapma isteğini uyuracak gün ışığı ile aydınlatılan mekanlar olarak tasarlanmalıdır.

Diğer önemli bir sosyal mekân olan kantinler, öğrencilerin bir şeyler yiyip içerken aynı zamanda farklı sınıflardaki arkadaşları ve de öğretmenleri ile iletişim kurabilecekleri, sosyalleşebilecekleri ve bilgi alışverişinde bulunabilecekleri bir ortamdır. Bu nedenle bu mekânların tasarımında oturma ve masa donatılarının konforuna ve organizasyonuna, doğal ışık almasına, havalandırmasına ve erişilebilirliğine önem verilmiştir.

Okul bahçesi: Eğitim ve öğretim sürecinde sınıflar kadar önemli olan, ancak düzen ve bakımı ihmal edilen okul bahçelerinin tasarımı; açık hava öğrenme ortamları, doğa ile ilgili çalışmalar, fen deneyleri, sanatsal çalışmalar, sergiler, çeşitli oyunlara ve farklı etkinliklerin bir arada yapılmasına fırsat sunabilen çok amaçlı kullanımlara imkân tanımalıdır. Okul bahçesi tasarımında planlanması gereken başlıca mekân ve donatılar; tören alanları, düzenlenmiş spor ve oyun alanları, açık hava sınıfları, sanat ve performans mekânları, sergi alanları, doğal alanlar, bitki yetiştirme bahçeleri, sosyal aktivite alanları, otopark alanı, yağmur ve güneşten koruyan yarı açık mekanlar, oyunsal elemanlar, drama sahnesi, masa tenisi, oturma elemanları, su ve kum havuzudur.

Okul bahçesi tasarımında otopark yerlerinin belirlenmesi oldukça önemlidir. Otopark yeri dersliklere uzak, oyun, spor ve tören alanlarının kullanımına engel olmamalı ve yeşil bir bant ile bahçenin diğer kısımlarından izole edilmelidir.

Okul ve bahçesi, herkes için tasarım kriterlerine uygun olup, engelli ve engelli olmayan çocukların bir arada eğitim görüp, oyun oynayabilmesini sağlamalıdır.

Donatı: Okul genelinde öğrencilerin eşyalarını güvenle saklayabilecekleri kişisel dolaplara, yaptıkları çalışmalarını sergileyebilecekleri sergileme alanlarına yer verilmelidir. Ayrıca, sınıflarda standart masa ve sandalye kullanımı yerine kullanıcıya göre ayarla-

nabilir donatılar kullanılmalı, öğrencilerin uzun saatler üzerinde oturduğu sandalyenin ergonomisine dikkat edilmelidir.

Son olarak; yarınlarımızın geleceği olan çocukların akademik başarısı ve davranışları üzerinde oldukça etkili olan eğitim yapılarının tasarım sürecinde öğrencilere söz hakkı verilmesi oldukça önemli bir konudur. Öğrenciler fikirlerinin alındığı, emeklerinin geçtiği bir ürüne zarar vermezler, okullarına olan sorumlulukları ve aidiyet duyguları artar, böylelikle okullarda vandalizm azalır ve okulun bina ömrü uzar.

Kaynaklar

1. Bullock, A. & Foster-Harrison, E. S. (1997). Making the best decisions: designing for excellence, *Schools in the Middle*, 7, 2: 37-39, 60-61.
2. De Gregori, A. (2007). *Learning Environments: Redefining the Discourse on School Architecture*, New Jersey Institute of Technology, Newark.
3. Duke, D.L. (1998). Does it matter where our children learn? Paper presented at the meeting of the national research council of the national academy of sciences and the national academy of engineering. Washington, DC: ERIC Document Reproduction Service No. ED 418 578.
4. Earthman, G. I. (2004) Prioritization of 31 criteria for school building adequacy. American Civil Liberties Union Foundation of Maryland. [http://www.ac-lumd.org/aTop%20Issues/Education%20Reform/Earthman Final 10504](http://www.ac-lumd.org/aTop%20Issues/Education%20Reform/Earthman%20Final%2010504.pdf). Pdf. Erişim tarihi: 30 Nisan 2011.
5. Edwards, N. C. (2006). School facilities and student achievement: student perspectives on the connection between the urban learning environment and student motivation and performance. Doctorate Thesis, Philosophy Department of the Ohio State University, Ohio, America.
6. Eichholz, R. (1992). The Child-Friendly City, In W. Gernert (Ed.), *Über Die Rechte Des Kindes, On The Rights Of The Child: Impulse Youth Help, For The Protection Of Children By Family, Society, And Government*, Stuttgart, Boorberg.
7. Garrett, D. M. (1981). The impact of school building age on the academic achievement of high school pupils in The State of Georgia. Unpublished Doctorate Thesis, University of Georgia, America.
8. Gertel, S., McCarty, P., Schoff, L. (2004). High performance schools equals high performing students. *Educational Facility Planner*, 39: 20-24.
9. Hathaway, W. E. (1991). Schools for the 21st century: general specifications. CEFPI's *Educational Facility Planner*, 29, 4: 25-30.
10. Lackney, J. A. (1999). Why Optimal Learning Environment Matter? Mississippi: Mississippi State University, Mississippi State Educational Design Institute.
11. Lyons, J. B. (2001). Do school facilities really impact a child's education? <http://www.cefpi.org:80/issuetraks.html>. Erişim tarihi:12 Şubat 2010.

12. Overbaugh, B. L. (1990). School facilities: The relationship of the physical environment to teacher professionalism. Doctorate Thesis, Texas A&M University, Texas.
13. Plumley, J. P. Jr. (1978). The impact of school building age on the academic achievement of pupils from selected schools in the State of Georgia. Unpublished Doctorate Thesis, University of Georgia, Georgia, America.
14. Sanoff, H. (1996). Designing a responsive school: The benefits of a participatory process. *School Administrator*, 53, 6: 18-22.
15. Uludağ, Z. ve Odacı, H. (2002). Eğitim öğretim faaliyetlerinde fiziksel mekan, *Milli Eğitim Dergisi*, Kış-Bahar Sayı, 153-154.
16. Vandier, B. (2011). The impact of school facilities on the learning environment. Doctorate Thesis, Capella University, America.
17. Walden, R. (2009). *Schools for the Future*. Hogrefe&Huber Publishers, Germany.

Şehirde Kitap Okuyan Çocuklar Olmak

Esra R. Akçay-Duff²⁰ ve Filiz Shine Edizer²¹

Özet

Bu makale şehirlerde çocuk kütüphanelerinin yerel belediyelerde kurulması ve bu çocuk kütüphanelerinin çocuk ve aile hayatı üzerindeki etkileri üzerine bir durum çalışmasıdır ve nitel bir araştırmadır. Çalışmada, Kadıköy Belediyesi bünyesinde Mart 2014'te açılan; 1,900 üyesi olan, ayda en az 1,200 çocuğun ziyaret edip, kitap okuduğu; ailelerin tüm çocuklar için etkinlik yaptırıp, toplu olarak kitap okuduğu; Çocuk Koruyucu Ruh Sağlığı Merkezi'nin ailelere çocuk gelişimi üzerine seminer verip, ailelere destek verdiği Türkiye'nin ilk "İnteraktif Çocuk Kütüphanesi"nde yapılan röportaj, anket, gözlem ve deneyimler, veri çeşitlemesi (data triangulation) metoduyla çocuk kütüphanelerinin toplumdaki etkisini incelemek ve yaptığı değişime ve yarattığı kültüre tanıklık etmesi açısından kullanılmıştır.

Çocuklara toplu olarak kitap okumak; yaşadığın toplum için, çocuklar için elinden geleni yapmak; bir kültür işidir. Bu araştırmada kullanılan, ailelerle yapılan anket, okul öncesi eğitimcileri olan kütüphane görevlileriyle yapılan röportaj, birçok etkinlikte yapılan gözlemler makalede tartışıldığı gibi göstermiştir ki bu kültürün oluşmasında interaktif çocuk kütüphanelerinin ya da Kitap Okuyan Çocuklar Oyun Kitaplıkları'nın önemi toplum içinde birbirini tanımayı, birbiriyle sosyalleşmeyi, birbiri için birşeyler yapmayı, birbiriyle çok katmanlı anlamda paylaşmayı desteklemesinden dolayı önemli bir görev taşımaktadır. Bu tarz merkezlerin oluşmasında ve yerel halkın birbiriyle kaynaşmasını sağlamada gerek maddi kaynakları gerek fonksiyonu açısından yerel belediyelerin interaktif çocuk kütüphanelerine önem verdiğinde toplumda yarattığı değişimlere ışık tutması açısından Kadıköy Belediyesi İnteraktif Çocuk Kütüphanesi önemli bir yer tutmaktadır. Toplumda çocuğa bakışın ve çocukla yaşama bakışın sağlıklı bir şekilde gelişmesi için hem çocuklarda okuma kültürünün oturması hem de sosyal ve toplumsal bağların kurulması açısından interaktif çocuk kütüphanelerinin gelecekte Türkiye'de önemli bir yere sahip olacağı kanısındayız.

Anahtar Kelimeler: Çocuk kütüphanesi, Kadıköy İnteraktif Çocuk Kütüphanesi, çocuk kütüphanesinin etkisi, çocuk, aile katılımı

20 Kitap Okuyan Çocuklar, Genel Koordinatör, iletisim@kitapokuyancocuklar.org
21 Bahçeşehir Üniversitesi, filiz.shineedizer@es.bahcesehir.edu.tr

Being Book-Reading Children in the City

Abstract

This is a qualitative case study of the foundation of the first of the 'interactive children's libraries' in Turkey and its impacts on family life and children. Kitap Okuyan Çocuklar (literally, Children Reading Books) is a civil society group that works to establish local children's spaces that blend the concepts of playcentres, children's libraries and family-centres as found abroad . Together with the local government in Kadıköy Istanbul, it founded the first Interactive Children's Library in Turkey. Despite the fact that there are existing children's libraries established by the Ministry of Culture, these places are not popular places that children use frequently and only school-aged children use these places. In general, there is not well-established pre-school education for children in Turkey except nurseries and kindergartens. In this study, after discussing the problems of existing children's libraries, the triangulation method (surveys, interviews and observation) is used to look at the five impacts of the interactive children's library in Kadıköy, Turkey: impacts of family involvement, learning how to share, emergent literacy and its impact on language development, the impacts of the seminars given at the library, and socialisation. As the number of the interactive children's libraries increase, we believe that the interactive children's library will begin to play an important role in family life and children's development, and habits of reading and exploration, in the near future in Turkey.

Key Words: Children's libraries, Kadıköy Interactive Children's Library, the impact of children's libraries, children, family involvement

1. Giriş

Bu makale şehirlerde interaktif çocuk kütüphanelerinin yerel belediyelerde kurulması ve bu interaktif çocuk kütüphanelerinin çocuk ve aile hayatı üzerindeki etkileri üzerine bir durum çalışmasıdır ve nitel bir araştırmadır. Çalışmada, Kadıköy Belediyesi ve Kitap Okuyan Çocuklar Projesi'nin ortak çalışmasıyla Kadıköy Belediyesi bünyesinde 19 Mart 2014'te açılan Türkiye'nin ilk İnteraktif Çocuk Kütüphanesi 1'nde yapılan 12 aile ve iki kütüphane görevlisiyle yapılan röportaj ve anketlerin yanı sıra, son bir yıldır süregelen gözlem ve deneyimler interaktif çocuk kütüphanelerinin toplumdaki etkisini incelemek ve yaptığı değişime tanıklık etmesi açısından kullanılmıştır. Daha önceden Türkiye'de interaktif çocuk kütüphanesi ya da Kitap Okuyan Çocuklar Oyun Kitaplığı

modeli bir uygulama olmamış olduğu için bu makale konuyla ilgili yapılmış olan ilk araştırmadır. Şu an İstanbul Beşiktaş, Mersin Mezitli, Bodrum Belediyeleri'nde Kitap Okuyan Çocuklar Oyun Kitaplığı çalışmaları sürmekte olup, açılışları sonrasında farklı illerdeki etkileriyle ilgili karşılaştırma çalışmaları yapılabilir.

Kadıköy Belediyesi İnteraktif Çocuk Kütüphanesi Kitap Okuyan Çocuklar'ın projesi hayata geçirdiği ilk merkezdir. Kurum aşamasında, sıradan bir çocuk kütüphanesi olmadığı için "interaktif çocuk kütüphanesi" kelimeleri kullanılmıştır. Lakin, bu merkez bir çocuk kütüphanesinin ötesinde sessizce kitap okunan bir yer olmaktan uzak çocukların öğrenme ve keşfetme süreçlerini destekleyici, hem ailelerin çocuk bakımı ve gelişimiyle ilgili eğitimler aldığı hem çocuklarıyla birlikte sosyalleştiği bir toplum merkezi gibi hareket eden bir yer olmasından ve interaktif kütüphane teriminin halk tarafından tam olarak ne olduğunun anlaşılmasından normal kütüphanelerde üniversitelerin kütüphanecilik bölümü mezunları çalışırken bu merkezse okul öncesi eğitimi almış uzmanları çalışması gerektiğinden dolayı Kitap Okuyan Çocuklar ekibinin aldığı bir kararla Kadıköy'den sonra açılacak tüm merkezlerin adı Kitap Okuyan Çocuklar Oyun Kitaplığı olması kararı verilmiştir. Kadıköy'de bulunan İnteraktif Çocuk Kütüphanesi'nin ismi için de başvuru yapılmış olup, Kadıköy Belediyesi'nin bu merkezin adının Kitap Okuyan Çocuklar Oyun Kitaplığı olarak değiştirilmesi talep edilmiştir.

2. Türkiye'de Çocuk Kütüphanelerinin Durumu

Türkiye'de 0-9 yaş arası yaşayan 12,610,161 çocuk var (TUİK, 2014a) ve yaşadıkları şehirde, semtte onların park dışında gidip ücretsiz olarak oynayabilecekleri, kitap okuyabilecekleri bir kütüphane ya da benzeri bir merkez sayısı çok yetersiz. Çoğu çocuk hayatlarında hiç bir şekilde kütüphaneye gitmeden ve kütüphane kavramını bilmeden büyüyor (Çocuk Vakfı, 2006). Çocuk kütüphaneleri genelde Kültür Bakanlıkları ya da yerel belediyeler bünyesinde kuruluyor. Çocuk kütüphanelerinin sayısı "2000 yılı sonunda, halk kütüphanelerine devredilmeden önce, 72 olduğu bilinmektedir" (Demircan 2006), bunun haricinde birçok yerel belediyede ve özel teşebbüsler tarafından açılmış çocuk kütüphaneleri vardır. Yaptığımız çocuk kütüphanesi ziyaretleri göstermiştir ki adı "çocuk" kütüphanesi olan birçok kütüphane çocukların hiç rahat edemeyeceği şekilde tasarlanmış:

- Masa ve sandalyelerin çocukların boyunda değil,
- Farklı yaş aralıklarına uygun çocuk kitapları yok,
- Bebekli ailelerin bebek arabalarıyla kütüphaneye gitmesini elverişsiz kılan bol merdivenli ve asansörsüz binalarda çocuk kütüphaneleri kurulmuş ve bebek arabalarını bırakacak bir alan yok,

- Çocuklara uygun ve onların boyutunda olmayan tuvalet ve lavabolar konulmuş,
- Kimi zaman loş ya da karanlık alanlar çocuk bölümü olarak düzenlenmiş.

Fiziksel özelliklerin olumsuzluğunun ötesinde kitaplar alfabetik sırayla dizilmiş, ve çocukların kitapların kapaklarını göremeyecekleri şekilde dizilmiş şekildedir. Okul öncesi çocukların okuma yazması olmadığı için kitapların alfabetik sırayla dizilmiş olmasının çocuklar için hiç bir anlamı olmamaktadır. Ayrıca çocukların aldıkları kitapları yine alfabetik sırayla koymaları beklemek beyhude olur. 2013 yılında Sarıyer Demirtaş Ceyhun Kütüphanesi'ne yaptığımız ziyarette çocukların kütüphaneye gelişinden sonra kitapları dağınık halde bırakmalarından yakınan ve çocuklara yaklaşımı konuyla ilgili olarak olumsuz olan kütüphane görevlisinin tutumu birçok kütüphanede görülebilen bir tutumdur. Çocuk kütüphanelerinde üniversitelerin kütüphanecilik bölümlerinden mezun olanların çalışmasından ziyade çocuk davranışlarını anlayan, çocukların ihtiyaçlarını görüp onlara uygun bir şekilde yaklaşan okul öncesi eğitim mezunu kişilerin çalışmasının çocuğa yaklaşım açısından önemli olduğunu düşünüyoruz. Nitekim çocuk kütüphanelerinde yapılan bir diğer sorunlu uygulamaysa çocuk kitaplarının yine alfabetik sıralama kurbanı olarak detektif roman, aşk romanı, dini kitaplarla karışık dizilmeleridir. Türkiye'nin ilk çocuk kütüphanelerinden olan Kars Atatürk Çocuk Kütüphanesi Şubat 2015'te öncelikle Kültür Bakanlığı'nın Avrupa Birliği'nden aldığı fonla kütüphanenin çocuklar için daha kullanışlı bir hale getirilmesi sağlanmış, alımlar ve bina yenilenmesi yapılmıştır. Nitekim yeni ve çocuklara uygun mobilya alımları olmuş olmasına rağmen ailelerin kütüphaneyi çocuklarıyla rahat bir şekilde kullanmasına uygun değildi. Kitap Okuyan Çocuklar Projesi Doğu Koordinatörü Ceylan Taran önderliğinde kütüphanede düzenlemeler yapıldı. Çocuklara uygun yeni ve özellikle okul öncesi çocukların da okuyup, öğrenebileceği yeni kitap alımı yapıldı, kitaplar alfabetik sıraya göre değil, kitaplar çocukların raflardan kitapların ön yüzünü görebileceği şekilde yerleştirildi ve farklı konu ve gruplara ait kitaplar çocuk kitapları alanından çıkartıldı. Ayrıca, deney köşesi, müzik köşesi, vücudumuzu tanıyalım ve bilim köşesi oluşturuldu. Emziren anneler için emzirme alanı ve alt-açma ünitesi oluşturuldu. Yapılan duyurular sayesinde Kars Atatürk Çocuk Kütüphanesi'nde düzenli çalışabilecek gönüllü grubu oluşturuldu ve her hafta düzenli olarak Kars'taki çocuklarla çalışmalar devam etmekte. Yerel medyanın ifadesiyle Türkiye'nin ilk çocuk kütüphanesi "izbelikten çocuk cennetine dönüştürüldü" (Haber Ölçek 2015). Bu örnekten de anlaşılacağı gibi Türkiye genelinde çocuk kütüphaneleri ya atıl durumda ve fiziksel olarak kötü şartlardadır, fiziksel şartların iyileştirildiği ya da yeni açılan kütüphanelerde ise kütüphaneyi çocuklara ve ailelere cazip hale getirmek ve ailelerin koordine edilip kütüphaneyi aktif kullanılan bir alan haline getirmek aile ve çocuk katılımı açısından önemlidir.

3. Kadıköy İnteraktif Çocuk Kütüphanesi'nin İşleyişi ve Aileler Üzerindeki Etkisi

Metropol hayatında çocuk olmak zordur. Oynamak için alan, park bulmak; bulunsa bile her türlü hava koşulunda gitmek; diğer yaşlılarla kaynaşmak, sosyalleşmek zordur. Özellikle hava şartlarının olumsuz olduğu zamanlarda dört duvar arası bir çocukluk yaşamaya zorlanır çocuklar. Yurt dışında ister gelişmiş ister gelişmekte olan ülkelerde ailelerin büyük şehirlerde genellikle tek başlarına üstlenmek zorunda kaldıkları çocuk yetiştirmekteki yükleri, adı her ülkeye göre değişen oyun merkezi (playcentre), aile merkezi (family centre), toplum merkezi (community centre), çocuk kütüphaneleri gibi mekanlarda azaltılır; çocukların diğer çocuklarla sosyalleşmesi sağlanılırken özellikle okul öncesi öğrenme becerilerini de pekiştirir (Mitchell, L., vd. 2004). Türkiye'de okul öncesi çocuk eğitimi, gelişimi, ailelerin çocuk gelişimi üzerine bilinçlendirilmeleri herhangi bir devlet kurumu tarafından ele alınmış olmayıp, anaokulları ve kreşlerin bu büyük eksikliği tamamlaması beklenmiştir. Kitap Okuyan Çocuklar Projesi bahsi geçen yurtdışında yer alan merkezleri 'Kitap Okuyan Çocuklar Oyun Kitaplığı' ve 'İnteraktif Çocuk Kütüphanesi' adı altında yerel belediyelerde Aralık 2012'den beri uygulamaya çalışmış olup, ilk somut adımı 2014 Nüfus Sayımı sonuçlarına göre 0-4 yaş arası 19,256 çocuğun, 5-9 yaş arası 20,360 çocuğun yaşadığı (TUIK, 2014b) İstanbul Kadıköy Belediyesi bünyesinde atarak 19 Mart 2015'te Kadıköy Özgürlük Park'ında açılan Kadıköy Belediyesi İnteraktif Çocuk Kütüphanesi olarak açmıştır. Kadıköy İnteraktif Çocuk Kütüphanesi yaklaşık 100 metre-karelik bir alana kurulu prefabrik bir yapının içine yapılmış olup, 0-9 yaş arası çocukları hedef olarak açılmıştır. Pazartesi ve resmi tatiller hariç her gün açık olan kütüphane son bir yıl içinde 1,900 üzeri çocuk üye sayısına erişmiştir. Ayda ortalama 1,200 çocuk tarafından ziyaret edilen kütüphanede günde en az iki kez yapılan toplu yaratıcı kitap okumaları ve canlandırma çalışmalarında kullanmak amaçlı bir sahne, kukla sahnesi, 0-3, 3-6 ve 6-9 yaşlara uygun seçilmiş çocuk kitapları, ebeveynlere aile yaşamı ve çocuk gelişimi konularında yol gösterici kitaplar, çocuklar için çeşitli ahşap oyuncaklar, oyuncak mutfak ve tamir tezgahı köşeleri bulunmaktadır. Çocukların kütüphanede geçirdiği süre boyunca yanında bir velisinin olması zorunludur ve aileler sadece kendi çocuklarına kitap okumaya değil; kütüphanedeki tüm çocuklara etkinlik yaptırmaya, yaratıcı kitap okumaları yapmaya okul öncesi eğitimcileri olan kütüphane görevlileri tarafından teşvik edilirler. Ayrıca Kadıköy Belediyesi'nin Çocuk Koruyucu Ruh Sağlığı Merkezi de düzenli ve talebe göre çocuk gelişimi konusunda seminer ve eğitim ve oyun terapisi vermektedirler. Yılbaşı, bayram gibi özel günlerde aileler kütüphanede çocuklarla kutlama yapmaktadırlar.

Yöntem Kütüphaneye altı aydır düzenli gelen farklı etnik gruplardan (Türk, İngiliz, Romanyalı, Polonyalı, Amerikan) oluşan, çocukları 20 ay ile 5 yaş arası olan 12 aileyle anket ve anket çalışmasının yapıldığı aileler ve kütüphane görevlileriyle ropörtaj

çalışmasının yanı sıra, son bir yıldır süregelen gözlem ve deneyimler veri çeşitlemesi (data triangulation) yöntemiyle interaktif çocuk kütüphanelerinin toplumdaki etkisini incelemek ve yaptığı değişime tanıklık etmesi açısından kullanılmıştır. Ailelere öncelikle aşağıdaki sorular sorulmuş olup, röportaj kısmında sorulan sorularla ilgili örnek vermeleri ve herhangi bir yorum ve gözlemleri varsa paylaşımları istenmiştir. Anket soruları şöyledir:

- 1) Çocuğunuzun yaşı ve doğum tarihi (ay ve yıl olarak)
- 2) Kadıköy Belediyesi İnteraktif Çocuk Kütüphanesi'ne ne zamandır geliyorsunuz?
- 3) Kütüphaneyi ne sıklıkla ziyaret ediyorsunuz?
- 4) Kütüphaneye gelmeye başladığınızdan beri çocuğunuzun davranışlarında herhangi bir değişiklik gözlemlediniz mi? (Lütfen deneyimlerinizden örnek veriniz)
 - Sosyalleşme açısından
 - Ebeveynlik açısından
 - Çocuun gelişimi açısından
- 5) Kütüphaneye gelmek sizin ve çocuğunuzun hayatına neler kattı? (Lütfen deneyimlerinizden örnek veriniz)
 - Sosyalleşme açısından
 - Ebeveynlik açısından
 - Çocuğun gelişimi açısından
- 6) Çocuğunuz kitap, kelime, sayı nedir biliyor mu? Kitabın Türkçe'de soldan sağa okunduğunu biliyor mu? Kitapla arası nasıl? Kütüphaneye gelmeye başladığından beri kitaba mı yoksa oyuna mı daha çok ilgili?
- 7) Kütüphane hakkında yorumlarınız?

Bu araştırma bu tarz yapıda açılmış bir merkezin ilki olduğu için ülke içinde karşılaştırma yapılamamıştır. Daha sonraki araştırmalarda yurt içinde ve dışındaki örneklerle karşılaştırmalı olarak araştırmalar yapılabilir.

4. Kütüphanenin Aile ve Çocuk Yaşamı Üzerine Etkileri

a) Çocukların Aileleriyle Vakit Geçirmesinin Oluşturduğu/Oluşturacağı Etkiler

Kadıköy İnteraktif Çocuk Kütüphanesi'ni, kreş ve anaokullarından farklı kılan en büyük özellik çocukların aileleriyle ve diğer ailelerle birlikte vakit geçirip, birlikte yaşadıkları toplumla ve toplum için değer üretmeleridir. Harvard Aile Araştırma Projesi (HFRP)'ye göre çocuğun doğumdan ergenlik döneminin sonuna kadar başarılı bir çocukluk ve gençlik geçirebilmeleri için öğrenmelerini destekleyici birimler (aile, okul ve okul dışı faaliyetler, kütüphaneler, müzeler ve diğer toplum-merkezli kurumlar gibi) tarafından desteklenmeleri gerekir. HFRP, bu gibi destek ağlarını bütünüleyici öğrenme diye niteler. Bütünüleyici öğrenme münferit bağların birbirleriyle ortak çalışmasıyla çocukların istikrarlı öğrenme ve gelişim sonuçlarını cesaretlendirmesi olarak tanımlanabilir. HFRP'nin yaptığı araştırma serisine göre okul öncesi, ilk ve orta ve sonrasında yüksek öğrenimde ailenin çocuk hayatına dahil olmasının çocuğun akademik başarısının, bilişsel ve sosyal gelişiminin nasıl olacağını önceden haber verir (HFRP, 2006). Yine Bronfenbrenner'ın dediği gibi "aile, çocuğun gelişimini sürdürülebilir kılmak ve çocuğu büyütmek için en etkili ve en ekonomik sistem gibi gözüküyor" (Bronfenbrenner, 1974).

Yetişkin ve yaşlılarla etkileşimle ufak çocuklar benlik kavramını ve benlik saygısını geliştirirler, duygusal olarak kendi kendini kontrol etmeyi öğrenirler ve ilk arkadaşlıklarını oluştururlar (Brooks-Gunn vd., 2003). Kısacası hayatın ilk yılları önemlidir çünkü çocukların daha sonra öğrenmenin temelini oluşturacak olan basit becerileri edindikleri dönemdir. Bunun ötesinde yine bu yıllar ailelerin çocukların yetenekleri konusunda fikir sahibi olduğu ve çocukların kendi akademik benlik kavramlarının olduğu zaman dilimidir (Harter, 1999). Çocuk merkezli aktivitelerde aile katılımı, özellikle oyunda, çocukların sosyal ve duygusal gelişimi için önemlidir (Paley, 2004).

Anket çalışmasının sonunda genel olarak aileler "kütüphanede çocuklarıyla kaliteli vakit geçirdiklerini" ve çocuklarının "diğer çocuklarla sosyalleşip, kalabalık ortama uyum sağladıklarını"; çocuklarının "arkadaşlarla paylaşımı öğrenmesine yardımcı olduğunu"; "eskiden mahallede yürürken gördükleri çocuk ve aileleri tanımyorken, artık ciddi bir sosyalleşme ve arkadaşlık ağı kurduklarını"; kütüphane haricinde de birbirlerini evlerinde ziyaret ettiklerini belirttiler.

Ailelerin bu tarz ortamlarda çocuğun öğrenme ortamının içine dahil olmasının dil becerilerinin, öz yardım, sosyal, motor, adapte olma gibi temel okul yeteneklerini ve akademik başarılarını geliştirdiğini birçok araştırma göstermiştir (Marcon, 1999; Topor vd., 2010). Kütüphane sadece son bir yıldır açık olduğu için literatürde geçen

birçok gelişim grafiği gözlemlenememiş olmakla birlikte kütüphaneye düzenli gelmeyele çocuklarının dil becerilerinin hızlı geliştiğini aileler özellikle belirtmiştir. Bu konu aşağıda daha ayrıntılı tartışılacaktır.

Kütüphanede Türkiye asıllı olmayan aileler de aktif rol oynayıp, tüm çocuklar için İngilizce ya da kendi anadillerinde (Rusça, İtalyanca gibi) çeşitli aktiviteler ve kitap okumaları yapmakta, oyun grupları kurmaktadır ve bu oyun gruplarına katılım ve talep kütüphanede boş yer kalmayacak kadar yoğundur. Genel olarak Türkiye’de doğup büyümüş ailelerin toplu olarak oyun grubu kurmada, tüm çocuklara etkinlik yaptırma da daha edilgen kaldıkları ve isteksiz oldukları kütüphane görevlileri tarafından sürekli vurgulanmaktadır. Yabancı ailelerle yaptığımız görüşmelerde yabancı ailelerin çocuk kütüphanesini Türkiyeli ailelere nazaran daha etkili ve etkin kullanmasının en büyük nedeninin yurtdışında böyle bir sisteme aşına olmaları ve böyle bir kültürün içinde büyümüş olduklarını söylemektedirler yabancı aileler. Bu bağlamda, Türk ailelerin kütüphanede toplu aktivite düzenleme ve kitap okumadaki isteksizlikleri daha önceden böylesine bir okuma ve paylaşma kültürü içinden gelmemiş olmaları ve özgüven eksikliğinden kaynaklandığı söylenebilir. Örneğin, asıl mesleği öğretmenlik olan velilerin bile “ben bu kadar çok kişinin içinde kitap okuyamam” diyerek çocuklara kitap okumak istememesi özgüven eksikliğinin olduğunun da bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Yine de kütüphane görevlileri kütüphane açılışından beri geçen son bir yılda Türkiyeli ailelerin aktif katılımında artış olduğunu, ilk zamanlarda “kitap okur musunuz çocuklar için” diye sorulduğunda “ben okuyamam” derken, son zamanlarda aynı soru geldiğinde okuma yapmaya daha hevesli olduklarını belirtmektedirler.

Bununla birlikte çocuk eğitimiyle daha aktif olarak ilgilenen Türkiyeli aileler çocukları için kütüphaneye gelip farklı okul öncesi metotları (Montessori gibi) uygulayıp, tüm çocuklarla aktiviteler yapmaktadırlar. Kütüphanenin tasarımı ve kütüphanede kullanılan malzemeler, ve duyu köşesi de çocukların okul öncesi beş duyuyla hissetmeyi uyarması açısından bu tarz eğitim metotları gözönünde bulundurularak tasarlanmıştır.

Bir ilginç nokta anket çalışması yapılan çoğunun çocuğu üç yaş altı olan Türk ailelerin kütüphane görevlilerine “öğretmen” olarak hitap etmesiydi. Bunun nedeni sorulduğunda çocukların bu kelimeyi kendilerinin seçtiğini ve kütüphane görevlilerine “öğretmen”, kütüphaneye ise “okul” dediğini öğrendik. Veliler sıklıkla “öğretmenlerimizden çok memnunuz” ifadesini kullandılar. Bu, Kitap Okuyan Çocuklar’ın böyle bir merkezi kurarken amaçladığı aile katılımının çok önemli olması amacının (bakınız Kütüphane Tanıtım Kitapçığı, s. 2-9) başarıya ulaşma oranında sorun olduğunu göstermekte. Ailelerin ve çocukların kütüphane görevlisine “öğretmen” demesi, etkinliklerin ailelerden değil de kütüphane görevlilerinden beklendiğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir

ki kütüphane görevlilerin en çok enerjilerini alan konulardan birinin aile katılımını arttırmak ve ailelerin çocukları ve mahallelisi için gerek kitap okuma gerek etkinlik yaptırma konusundaki motivasyon eksikliğidir. Yine bu durum, ailelerin kütüphaneyi kendilerini orada varlıklarını aktifleştirecek kadar sahiplenmediği; çok olmasa da pasif olarak kütüphaneden yararlandıkları şekilde yorumlanabilir.

b) Paylaşmayı öğrenme

Kütüphaneye gelen çocuklarda paylaşma kültürü farklı katmanlarda oluşmaktadır. Yaptığımız anket çalışmalarının hepsinde aileler çocukları diğer çocuklarla etkileşim içerisindeyken kütüphanenin çocukların paylaşımı öğrenmelerinde etkili olduğunu düşündüklerini belirttiler. Kütüphanede gün içerisinde devamlı olan oyuncak ve kitapları paylaşmanın haricinde her ayın ilk Cuma günü “Bebedönüşüm Günü”dür. Bebedönüşüm Gününde aileler evlerinde çocuklarının kullanmadıkları oyuncak, kıyafet ve kitapları getirip kütüphanede belirlenen alanlara koyarlar ve aileler ürünleri karşılık beklemeden, takas etmeksizin paylaşırlar. Ürünleri beğenenler ürünleri seçip alır, paylaşmak istedikleri ürün varsa da paylaşım alanına bırakıp paylaşır. Çocuklar bu paylaşım ortamına her gün gittikleri kütüphanede ayda bir kez tanıklık etmiş olurlar.

Kütüphanede paylaşma sadece eşya ve ürün bazında değildir. Yaptığımız gözlemlerde paylaşmanın farklı bir katmanı da şöyledir: Ne zaman ki bir anne ya da baba tüm çocuklara ilk kez kitap okuması yapmak istese, anne ya da babası kitap okurken kendi çocuklarının bu durumdan huzursuz olduğu, çocukların ilgiyi bir şekilde kendilerine çekmeye çalıştığı gözlemlenmiştir. Aynı anne ya da babanın kütüphanede toplu olarak kitap okuma sayıları arttıkça çocukların durumu kabullenip, daha sakin bir şekilde kitap okumasını dinledikleri gözlenmiştir. Bu gözlem kütüphane ortamında paylaşmanın ürün bazında tek katmanlı olmadığına iyi bir örnektir. Gündelik hayatta ve hatta parklarda çocuklar ailelerini sahiplenirler ve onları başka çocuklarla paylaşmayı asla düşünmezler. Halbuki kütüphane ortamında çocuğun velisinin kitap okuması yapması çocuğun velisini, çocuk perspektifinden bakıldığında, başka çocuklarla paylaşması olarak gözlemlenebilir. Bir çocuğun velisinin kütüphanede düzenli olarak yaptığı okumaları, kendi çocuklarının bu okumaları ilk seferkine göre daha sakin olarak dinlemeleri çocukların ailelerini diğer çocuklarla paylaşmaları olarak da yorumlanabilir. Yine paralel olarak, raporajlarda ailelerden bir tanesi kütüphaneye ilk geldiklerinde kendisinin kütüphaneye kitap bağışi yapmak istediğinde, buna çocuğunun direndiğini ama zamanla bağışi kendisi yapmak istediğini ve kitaplara bakıp “bu bende var”, “bu arkadaşım da var” dediğini belirtti. Eskiden oyuncaklarını bile paylaşmayan çocukların kütüphane ortamında diğer çocuklarla iletişimde bulunarak paylaşmayı zamanla öğrendiği ve hatta rica ederek istediği oyuncak ya da kitabı almayı öğrendiği belirtildi.

Çocuk Kütüphaneleri ya da Kitap Okuyan Çocuklar Oyun Kitaplıkları farklı sosyo-ekonomik durumdaki mahallelerde açıldıkça toplum davranışları ve çocuğa bakışın uğradığı değişimleri incelemek ve bu mekanların çocukların önümüzdeki on yıl içinde nasıl bir okuma, paylaşma ve kültür değişikliğine neden olduğunu gözlemlemek için daha çok akademik çalışmaya ihtiyaç olacaktır.

c) Okuma-yazma ve dil gelişimine etkisi:

Çocuklar resmi okul eğitimine başlamadan çok önce okumayı öğrenme sürecine başlarlar. Aileler ve ebeveynler de bu süreçte önemli rol oynarlar (Nord vd., 1999) Çocuklara kitap okuma sadece çocukların iyi kitap okuyan nesiller olmasına değil, aynı zamanda okul başarılarının da iyi olmasına yardımcı olur. Hikaye anlatmak, şarkı söylemek okur yazarlık becerilerinin edinilmesini sağlar (National Education Goals Panel, 1997). Nord vd. (1999) çocuklara hikaye anlatmak ve şarkı söylemek gibi aktivitelerin neden çocukların öğrenmesine katkıda bulunduğu sorusunu sorar ve şöyle cevap verir: Araştırmalar gösteriyor ki okumak ve hikaye anlatmak hayal gücünü tetikler, kelime dağarcığının gelişmesine neden olur, hikayenin öğelerini (karakter, tema gibi) tanımlarına neden olur ve yaşadıkları dünya ve çevreleri hakkında bilgi sunar.

Stanovich ufak yaş çocuklara günde en az iki ya da üç kez sesli bir şekilde kitap okunması gerektiğini söyler çünkü dil açısından öğrenmenin en yoğun olduğu zaman bir hikayeyi dinlerkenki zamandır (1992). Yine biliyoruz ki öğrenmenin sesbilimsel farkındalık ve harf bilgisinin yanı sıra basılı materyalin fonksiyonunun bilgisinin de okumayı öğrenmekle alakası var (Lonigan, vd., 2000; Wagner vd., 1997; Ehri, 1998; Purcell-Gates, 1996). Sanat, el işi gibi aktivitelerde ailelerin çocuklarına katılması çocukların okur-yazarlığının gelişimiyle ilişkilendirilir (Nord vd., 1999). Ayrıca sadece kitap okuma sonrasında kitabı genişletmenin de yolları var hikayenin anlamıyla ilgili canlandırma ve taklit yapmak gibi (Hickman, 1992) ki kütüphanede düzenli olarak günde en az iki kez sesli ve yaratıcı okuma yapılıyor, kitap okumaları sırasında ya da sonrasında kukla, el işi çalışmaları, kostüm deneme gibi faaliyetler yapılıyor. Ankete katılan ailelere çocuklarının kitabı, kelimenin ne olduğunu bilip bilmediğini, kitabın Türkçe’de soldan sağa okunduğunu bilip bilmediklerini sordüğümüzda hepsi bunları bildiklerini, rakamları bildiklerini, kitabı okuması için velisine kitabı getirdiklerini, kitabı bazen ellerine alıp hikaye anlatıyormuş gibi yaptıklarını söyledi. İlk geldiklerinde kitap okumak istemeyen, sadece oyuncaklarla oynamak isteyen çocukların bile zamanla “bana bunu oku” diye kitap getirmeleri, rakam ve harfi ayırt etmeye başlamaları yine basılı materyalle aralarında zamanla bağ kurması olarak yorumlanabilir. Temple vd. (2011)’nin belirttiği gibi erken okuma yazma çocukların basılı materyali ilk keşfettikleri ve insanların basılı materyalle etkileşim içerisindeyken neler yaptıklarını merak ettiği

dönemi işaret eder. Bu bağlamda interaktif kütüphanenin çocukların erken okuma yazma dönemine girmesinde önemli bir unsur olacağı ya da olduğu aşıkardır.

Çocukların aileleriyle kütüphane ortamında bulunmalarının, toplu okumalar ve faaliyetler yapmalarının çocukların akademik ve okur-yazarlıklarına etkisini anlamak için ilkökula başladıkları dönemde yapılabilecek araştırmalar gerekmektedir.

Ankete katılan tüm veliler çocuklarının kütüphanede kitaba ve sesli okumaya maruz kalmalarıyla kelime haznelerinin, yaşlılarıyla olan diyaloglarının, konuşma becerileri arasında doğru bir orantı olduğunu düşünüyor. Ayrıca anadilin gelişimini gözlemlemede parametreler - çocuk anadile gündelik hayatında sürekli maruz kaldığı için - rastgele olsa da İngilizce oyun grubunda ingilizce kelimeler öğrenip günlük hayatında bu kelimeleri söylemeye başlayan çocukların olması kütüphane içinde dil etkileşiminin önemini ayırt edici bir şekilde gösterdiği söyleyenebilir.

d) Seminerler ve kütüphanenin ailelerin ve çocukların davranışına etkisi:

Anket ve raporaj çalışması yaptığımız ailelerden seminerlere katılanlar, seminer ve kütüphane görevlilerinden çocuk gelişimiyle ilgili çok faydalı bilgiler öğrendiklerini, öğrendikleri bu bilgilerle çocuklarına davranışlarının değiştiğini, daha bilinçlendiklerini ve çocuklarının davranışlarında bunun olumlu etkisi olduğunu gördüklerini söylediler. Ayrıca kütüphaneye gelen diğer ailelerin çocuklarıyla olan ilişkilerini gözlemleyip, kendilerinin çocuklarına olan davranışını daha iyi tarttıklarını söylediler. Ayrıca evde asla meyve yemeyi kabullenmeyen 2,5 yaşındaki bir kütüphane üyesi diğer çocuklar meyve yerken onlara katılıp meyve yemeye başladığı ifade edildi. Kütüphane hem aileler hem çocuklar için diğer aileleri ve davranış biçimlerini gözlemleyerek etkileşim içine girdikleri bir mekan olmuş oluyor.

Davranışlara etkisi ilk geldiğinde kütüphaneye geldiği gibi dışarı çıkan bir kütüphane üyesi, zaman içinde içeride süren aktivitelere katılmayı öğrendi. Konsantrasyon süreleri (ilk zamanlarda 10 dakika iken 1 saate çıkmış oyun grubunda) arttı. Bir diğer örnekte aile fertlerini ve çevresindekileri kütüphaneye ilk gelmeye başladığı zamanlarda sürekli iten ve kakan; evde ve dışarıda kaos yarattığı velisi tarafından söylenen başka bir kütüphane üyesi kütüphaneye her gün düzenli gelmesiyle birlikte üç aydan kısa bir süre içinde itme huyundan vazgeçip, etrafındakileri okşayan bir çocuk haline gelmiş. Bu gelişimde kütüphane ortamının ve kütüphane görevlilerinin aileyi olumlu yönlendirmelerinin etkili olduğu velisi tarafından söylendi.

e) Sosyalleşmeye etkisi:

Anket çalışmasının yapıldığı tüm aileler kütüphanenin çocuğun sosyalleşmesine, diğer çocukların adlarını öğrenmelerine, birbirlerini özlemelerine ve hem kütüphanede hem dışarıda arkadaşlık kurmalarına çok olumlu yansıdığını söylediler. Kütüphanenin sosyal medya sayfasında paylaşılan resimlerin sosyalleşmelerine, birbirlerinden haberdar olmalarına yardımcı olduğunu; veliler sadece çocukları için değil kendileri için de kütüphanenin kendilerini sosyalleştirdiğini ve çocuk yetiştirmenin yükünü konuşarak azalttığını söyledi. Genel olarak tüm aileler kütüphaneye geldikçe çocuklarının kütüphanede kalış süresinin arttığını söyledi. İlk geldiklerinde 10 dakika yerinde durmayan çocuğun bu süreyi bir saate çıkarttığını, hatta “gidiyoruz artık” denilmesine rağmen kütüphaneden gitmek istemediklerini; “özellikle okula gitmeyen çocuklar için kütüphanenin sosyalleşmek ve paylaşmayı öğrenmek için çok ideal bir yer” olduğunu söylediler.

Bazı aileler gelir durumlarının iyi olmadığını ve kütüphane haricinde gidip sosyalleşebilecekleri hiçbir yer olmadığını, kreş ve yuvalara maddi durumlarının el vermediğini ve kütüphane olmasa özellikle hava şartlarının olumsuz olduğu günlerde gidip sosyalleşebilecekleri hiçbir yer olmadığını söylediler. Öte yandan maddi durumu iyi olan ve para ödeyerek oyun grubuna yollayan ailelerin çocuklarını yolladıkları oyun gruplarından memnun kalmadıklarını ama çocuklarını her gün kütüphaneye düzenli olarak getirdiklerini, bir aile çocuklarını anaokuluna yolladıktan sonra çocuklarında ciddi okul korkusu oluştuğunu ama kütüphaneye gelmeye başlamasıyla bu korkunun geçtiğini söyledi.

5. Aşılması Gereken Konular

Kadıköy İnteraktif Çocuk Kütüphanesi daha önce bir örneği Türkiye’de yapılmamış bir merkez olmasının gerektirdiği zorlukları deneyimlemektedir. Öncelikle aileler daha önce böyle bir yapıyla karşılaşmamış oldukları için, işleyişi anlamakta ve mekanı nasıl kullanmaları gerektiği konusunda hemen aktif davranamamaları da zamanla - genel gözlem olarak - sisteme adapte olmuşlardır. Farklı geçmiş ve sosya-ekonomik sınıflardan gelen ailelerin biraraya gelip, çocuklarını merkez olarak birbirleriyle sosyalleşip, birbiri için paylaşımlarda bulunduğu bu merkezde karşılaşılan en büyük zorluklardan biri ailelerin aktif katılımını sağlamaktır.

Kütüphanenin aileler tarafından sahiplenilmesi ve orayı yaşayan bir merkez haline getirmesi konusuyla ilgili olarak diğer bir konu da şudur: kütüphane kuralları arasında yer alan her çocuğun ya da ailesinin kullanılan kitap ve oyuncakları ait oldukları raflara koymaları gerekmektedir. Bazı aileler bu konuya hassasiyet gösterirken, bazı

aileler kullandıkları alanı toplamadan kütüphaneden ayrılmaya çalışmaktadır. Ailelerin hem kütüphane kurallarına uymamaları hem de çocuklarına bu konuda örnek davranış sergilememeleri yine kütüphaneyi ailelerin sahiplenmesinin tam gerçekleşmemiş olduğunun ya da kütüphaneye düzenli olarak gelmediklerinin göstergesi olarak kabul edilebilir.

Belediyelerin daha önceden var olmayan bu yeni interaktif çocuk kütüphanesi ya da Kitap Okuyan Çocuklar Oyun Kitaplığı kavramının önemini görüp, ailelerin üzerindeki yükü alacak ve okuyan, keşfeden, hayal kurabilen, merak eden çocukların büyümesine çok büyük etken olacak bu merkezleri sahiplenip, açması önem arz etmektedir. Açılan ve açılacak olan oyun kitaplıklarının bulunduğu belediyelerde seçimlerle değişen politik düşünceler ne olursa olsun bu merkezlerin etkilenmemesi için yerlerinin belediye tarafından güvenceye alınması gerekmekte ve yine bu merkezlerin politikadan uzak tutulması ve kütüphane ihtiyaçlarının yerel belediye tarafından düzenli olarak karşılanması gerekmektedir.

6. Sonuç

Çocuklara toplu olarak kitap okuma, yaşadığın toplum için, çocuklar için elinden geleni yapmak bir kültür işidir. Bu kültürün oluşmasında interaktif çocuk kütüphanelerinin ya da oyun kitaplıklarının önemi toplum içinde birbirini tanımayı, birbiriyle sosyalleşmeyi, birbiri için birşeyler yapmayı, birbiriyle çok katmanlı anlamda paylaşmayı desteklemesinden dolayı önemli bir görev taşımaktadır. Bu tarz merkezlerin oluşmasında ve yerel halkın birbiriyle kaynaşmasını sağlamada gerek maddi kaynakları gerek fonksiyonu açısından yerel belediyelerin interaktif çocuk kütüphanelerine önem verdiğinde toplumda yarattığı değişimler açısından Kadıköy Belediyesi İnteraktif Çocuk Kütüphanesi önemli bir yer tutmaktadır. Toplumda çocuğa bakışın ve çocukla yaşama bakışın sağlıklı bir şekilde gelişmesi için hem çocuklarda okuma kültürünün oturması hem de sosyal ve toplumsal bağların kurulması açısından interaktif çocuk kütüphaneleri ve oyun kitaplıkları gelecekte Türkiye’de önemli bir yere sahip olacağı kanısındayız.

Kaynaklar

1. Bronfenbrenner, U. (1974). Is early intervention effective? Teachers College Record, 76(2): 279–303.
2. Brooks-Gunn, J., Fuligni, A. S., & Berlin, L. J. (Eds.). (2003). Early child development in the 21st century: Profiles of current research initiatives. New York: Teachers College Press.
3. Çocuk Vakfı (2006). Türkiye'nin Okuma Alışkanlığı Karnesi – Eylül 2006. Çocuk Vakfı Çocuk Edebiyatı Okulu Yayınları http://www.cocukvakfi.org.tr/resource/pdf/raporlar/14okuma_aliskanligi_karnesi2006.pdf Erişim tarihi: 1 Nisan 2015
4. Demircan, C. (2006). “Türkiye’deki Çocuk Kütüphanelerinin Halk Kütüphanelerine Devredilmelerinden Önceki Niceliksel Durum (1995-2000)”, Türk Kütüphaneciliği 20,2: 177-194 http://eprints.rclis.org/7933/1/04_Candemir_Demircan.pdf Erişim tarihi: 1 Nisan 2015
5. Ehri, L.C. ,(1998). Grapheme-phoneme knowledge is essential for learning to read words in English. In J. L. Metsala & L: 3-40.
6. Haber Ölçek (2015). İzbelikten Çocuk Cennetine Dönüştürüldü <http://www.haberolcek.com/haber/5473/izbelikten-cocuk-cennetine-donusturuldu.aspx> Erişim tarihi: 1 Nisan 2015
7. Harter, S. (1999). The construction of self: A developmental perspective. New York: Guilford.
8. Harvard Family Research Project (2006). “Family Involvement in Early Childhood Education”. Harvard Graduate School of Education, Harvard Family Research Project, NO. 1 in a series SPRING 2006.
9. Hickman, J., (1992). What comes naturally? In C. Temple P. Collins, (Eds), Stories and Readers. Norwood, MA: Christopher Gordon.
10. Interaktif Çocuk Kütüphanesi, Kütüphane Tanıtım Kitapçığı (2014) Kadıköy Belediyesi, Kadıköy.
11. Lonigan, C. J., Burgess, S. R., & Anthony, J. L. (2000). Development of emergent literacy and early reading skills in preschool children: Evidence from a latent-variable longitudinal study Developmental Psychology , 36: 596-613.
12. Marcon, R. (1999). Positive relationships between parent school involvement and

- public school inner-city preschoolers' development and academic performance. *School Psychology Review*, 28(3): 395–412.
13. Mitchell, L., Cubey, P. (2004) *Wilton Playcentre: A Journey of Discovery*, New Zealand Council for Educational Research, Wellington.
 14. Nord, C. W., Lennon, J, Liu, B, Chandler K. (1999). Home literacy activities and signs of children's emerging literacy, 1993 and 1999, NCES Publication No. 2000-026, Washington, DC: National Center for Education Statistics, US Department of Education, Office of Educational Research and Improvement. <http://nces.ed.gov/pubsearch/pubsinfo.asp?pubid=2000026> Erişim tarihi: 1 Nisan 2015
 15. Paley, V. G. (2004). *A child's work: The importance of fantasy play*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
 16. Purcell-Gates V. (1996). Stories, coupons, and the TV Guide: Relationships between home literacy experiences and emergent literacy knowledge. *Research Quarterly*, 31: 406-428.
 17. Stanovich, K.,E., (1992) Are we overselling literacy? In C. Temple P. Collins, (Eds), *Stories and Readers*. Norwood, MA: Christopher Gordon.
 18. Temple, C., Ogle, D., Crawford, A., Freppon, P., (2011). *All Children Read Teaching for Literacy in Today's Diverse Classrooms*. Pearson. Boston 3rd Edition.
 19. The National Education Goals Panel (1997) *Special Early Childhood Report, 1997*. Washington, DC: U.S. Government Printing Office. <http://govinfo.library.unt.edu/negp/reports/spcl.pdf> Erişim tarihi: 1 Nisan 2015
 20. Topor, D., Keane, S., Shelton, T., and Calkins, S. (2010). Parent involvement and student academic performance: A multiple mediational analysis. *J Prev Interv Community*. 38(3): 183–197
 21. TUIK, Kadıköy Nüfus Sayımı (2014b) <http://rapory.tuik.gov.tr/01-04-2015-15:43:41-131875912816921891531943206739.pdf> Erişim tarihi: 1 Nisan 2015
 22. TUIK, Türkiye Nüfus Sayımı (2014a) <http://rapory.tuik.gov.tr/01-04-2015-09:12:07-9077431082067517099903039871.pdf> Erişim tarihi: 1 Nisan 2015
 23. Wagner, R.K., Torgesen, J.K., Rashotte, C.A., Hecht, S. A., Barker, T. A., Burgess, S. R., Donahue, J., & Ganon, T. (1997). Changing Relations between phonological processing abilities and word level reading as children develop from beginning to skilled readers: A five year longitudinal study. *Developmental Psychology*, 33: 468-479.

ÇOCUK VE ŞEHİR İLİŞKİSİNİN TASARIM VE PSİKOLOJİK BOYUTU*

* Oturum Başkanı: Gülden Erkut (Prof. Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi)

Şehirlerdeki Açık Oyun Alanlarının Kullanım Yoğunluğu Ve Erişilebilirlik Durumlarının İncelenmesi: İzmir Konak İlçesi Örneği

Zeynep Sevinç²² ve Gizem Özer²³

Özet

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1959 yılında kabul edilen Çocuk Hakları Bildirgesi'nin 4. maddesine göre "Çocuklar sosyal güvenlikten yararlanmalı, sağlıklı bir biçimde büyümesi için kendisine ve annesine doğum öncesi ve sonrası özel bakım ve korunma sağlanmalıdır. Çocuklara yeterli beslenme, barınma, dinlenme, oyun olanakları ile gerekli tıbbi bakım sağlanmalıdır". Bu maddede çocuklara sağlanan oyun olanakları; barınma ve beslenme kadar gerekli bir ihtiyaç olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda bir çocuğun oyun ihtiyacını karşılaması için belirlenen oyun alanında oynaması ve bu oyun alanına gerekirse tek başına erişilebiliyor olması ve güvenli bir biçimde oynayabiliyor olması gerekmektedir.

'Çocuk dostu şehirler' tanımı her çocuğun okuluna veya oyun alanına yalnız başına ve yürüyerek gidebilmesini, kolayca erişebilmesini içermektedir. Ne yazık ki, şehirlerde bulunan çocuklar için tasarlanmış oyun alanları gereksiz veya atıl mekânlar olarak görülebilmektedir ve bu alanların yoğunlaşan trafik ve ulaşım sebebi ile çocuklar için her geçen gün daha zor ulaşılabilir hale geldiği ve çocukların oyun alanlarından daha çok kapalı mekânlarda vakit geçirdiği görülmektedir.

Şehirlerde bulunan aynı imkânlara ve oyuncaklara sahip çocuk oyun alanlarında gün içerisinde farklı kullanım yoğunlukları görülmektedir. Parkın şehir içindeki konumu, etrafındaki mahallerle ilişkisi ve ana arterlere uzaklıkları farklı kullanım yoğunluğunun nedenleri arasındadır. Bu doğrultuda, yapılan çalışmada saha olarak İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Konak ilçesinde bulunan benzer büyüklüğe ve oyuncaklara sahip üç çocuk oyun alanı incelenmektedir. Bu bildiride belediye tarafından tanımlanmış bu çocuk oyun alanlarının kullanım yoğunlukları ve yapısal çevreleri irdelenip, yapılan analizler sonucunda seçilen alanların konutlarla olan mesafesine ve arterlerle olan ilişkilerine göre yoğunluk değişimlerinin gözlenmektedir. Yöntem olarak, literatür araştırması ile konunun altlığı oluşturulup açık oyun alanı olarak tanımlanan mekanlar be-

lirli saatlerde gözlemlenerek kullanıcıların oyun parklarının fiziksel özelliklerine göre kullanım yoğunlukları karşılaştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Oyun Alanları, Fiziksel Çevre, Kullanım Yoğunluğu, Erişilebilirlik

Examination on Usage Density and Accessibility Conditions of Open Play Areas in Cities: A Case Study Of Konak District in Izmir

Abstract

According to 4th Principle in Declaration of the Rights of the Child, which was proclaimed by General Assembly of United Nations in 1959 “The child shall enjoy the benefits of social security. He shall be entitled to grow and develop in health; to this end, special care and protection shall be provided both to him and to his mother, including adequate pre-natal and post-natal care. The child shall have the right to adequate nutrition, housing, recreation and medical services.” In this article recreation as playing facilities are defined as a requirement as sheltering and nutrition. In this context, to meet the playing needs of a child, the child should be able to play safely and access to the playing areas by himself.

The definition of “Child Friendly City” includes that; each child can go to his school or to a playing area by himself and on foot. Unfortunately, in cities playing areas that designed for children are seen unnecessary and inert places. It is obviously seen that as a result of high density of traffic and transportation, the accessibility becomes difficult and children are spending more time in indoor areas.

During daytime, playing areas with same facilities and toys might differ in usage density levels. The location of the playing area in the city, relation between surrounding locations and distance to main arteries are among the reasons of usage density difference. In this direction, in this study three play areas in Konak district in city of Izmir with similar size and accessibility opportunities will be analyzed. In this paper, usage densities and physical environments of these play areas that have defined by municipality will be discussed. The study aims to observe the relationship between usage density and physical environment differences such as; the distance to residential areas and relation of main arteries. As a method, the base of the study will be evaluated with literature review, and by observations during defined hours on open playing areas; the usage densities will be compared due to physical environments of the parks.

Keywords: Children Playgrounds, Physical Environment, Use Density, Accessibility

1.Giriş

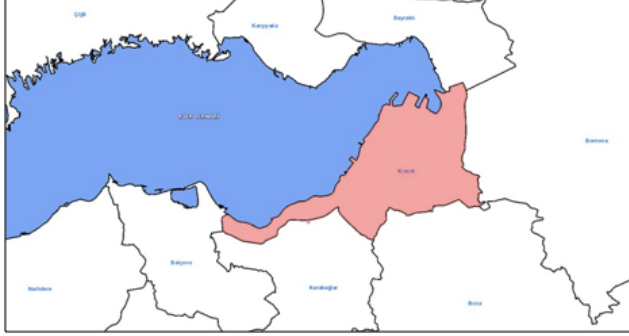
İzmir İli ve Konak İlçesi

Türkiye'nin batısında bulunan 11906.85 km² yüz ölçümüne sahip İzmir ili 30 ilçeden oluşmaktadır. Alfabetik olarak bu ilçeler, Aliğa, Balçova, Bayındır, Bayraklı, Bergama, Beydağ, Bornova, Buca, Çeşme, Çiğli, Dikili, Foça, Gaziemir, Güzelbahçe, Karabağlar, Karaburun, Karşıyaka, Kemalpaşa, Kınık, Kiraz, Konak, Menderes, Mene-men, Narlıdere, Ödemiş, Seferihisar, Selçuk, Tire, Torbalı ve Urla'dır (Şekil 1). 9 Temmuz 1984 tarihinde 3030 sayılı kanunun yürürlüğe girmesi ile şimdiki Konak belediyesi Merkez İlçe Belediyesi adı ile kurulmuştur, daha sonra, 4 Temmuz 1987 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 3392 Sayılı 103 ilçe kurulması hakkında kanun ile Merkez İlçe Belediyesi, Konak Belediyesi olarak değiştirilmiştir (Konak,2015).

Şekil 1. İzmir ili ve bağlı olan ilçeleri (<http://cbs.izmir.bel.tr/2DR Rehber/>)



Konak belediyesi, İzmir'in en merkezi ve en tarihi yerinde bulunmaktadır, bu bölgede hem antik çağlardan kalan hem de cumhuriyet dönemine ait olan eserler bulunmaktadır (Şekil 2).

Şekil 2. Konak ilçesi ve komşu ilçelerle olan durumu (<http://cbs.izmir.bel.tr/2DR Rehber/>)

Konak belediyesi sınırları içerisinde 52 yeşil alan, 110 park bulunmaktadır. Çizelge 1'de mahallelere göre parkların ve yeşil alanların dağılımı belirtilmiştir. Bu çalışmada orta ölçekte (1000 ve 1700 metrekare), birbirlerine kapladıkları alan bakımından yakın olan üç park incelenmiştir. Bu parklar listede farklı renkte işaretlenmiştir. Bunlar; Fuat Göztepe Parkı, Mehmet Ali Akman Parkı ve 4/4 Sokak Parkı'dır.

Çizelge 1. Konak belediyesine bağlı parklar listesi (Kaynak: Konak belediyesi park ve bahçeler müdürlüğü)

	Adı	Tip	Mahalle		Adı	Tip	Mahalle
1	19 Mayıs Parkı	Park	19 Mayıs	56	22 Sokak Parkı	Park	Güzelyalı
2	731/6 Sokak Parkı	Park	19 Mayıs	57	Birlik Parkı	Park	Halkapınar
3	Eski Tayfun Spor Kulübü Parkı	Park	2. Kadriye	58	Gıda Çarşısı Teknik İş Merkezi	Park	Halkapınar
4	Hatuniye Parkı	Park	Akıncı	59	Nevzat Güzelırnak Park	Park	Kahramanlar
5	İsmail Sivri Parkı	Park	Alsancak	60	Kılıçreis (İhsan Alyanak) Parkı	Park	Kılıçreis
6	Ayla Ökmen Kent Seyir Terası	Park	Altay	61	Hatay Lions (Sarmaşık) Parkı	Park	Kılıçreis

7	Dr. M.Kemal Gürol Parkı	Park	Altıntaş	62	Aziziye Mülkiyeliler Parkı	Park	Kocakapı
8	Gültepe Atatürk Meydanı Parkı	Park	Anadolu-Huzur	63	Vali Kazım Parkı	Park	Kocakapı
9	Gazeteci Celal Yılmaz Parkı	Park	Atamer	64	İbni Sina Parkı	Park	Kocakapı
10	2580 Sokak Parkı	Park	Atamer	65	Mehmet Zengin Gürol Tarhan	Park	Küçükada
11	Bayramyeri Parkı	Park	Atilla	66	Metin Oktay Parkı	Park	Küçükada
12	Uğur Dündar Onurlu Yaşam Parkı	Park	Aziziye	67	Remzi Selvi Parkı ve karşısı	Park	Küçükada
13	Adile Naşit Parkı	Park	Barbaros	68	İğdeli Park	Park	Küçükada
14	Zeki Müren Parkı (İngiliz Bahçesi)	Park	Barbaros	69	Lale Parkı ve Tren Yolu Kenarı	Park	Lale
15	Barbaros Hayrettin Paşa Parkı	Park	Boğaziçi	70	1. Çiçek (Metin Oktay) Parkı	Park	M.Ali Akman
16	Şehit Nihat Ünlü Parkı	Park	Cengiz Topel	71	Mehmet Ali Akman Parkı	Park	M.Ali Akman
17	Kanarya Parkı	Park	Cengiz Topel	72	Ali Rıza Akıncı Parkı	Park	M.Ali Akman
18	Salih Sel Parkı	Park	Cengiz Topel	73	4/4 Sokak Parkı	Park	M.Ali Akman
19	1185/3 Sokak Parkı	Park	Cengiz Topel	74	199-200 Sokak Parkı	Park	M.paşa
20	1186/7 Sokak Parkı	Park	Cengiz Topel	75	Mehtap Parkı (Semt Merkezi)	Park	Mehtap
21	1202/1 Sokak Parkı	Park	Cengiz Topel	76	1. Sanayi Sitesi Parkı	Park	Mersinli
22	Ömür Cebeci Parkı	Park	Çahabey	77	27 Mayıs Parkı	Park	Mersinli
23	150 Sokak Parkı	Park	Çankaya	78	Ali Kamil Özdemir Parkı	Park	Mimar Sinan

24	Behçet Uz Parkı	Park	Çankaya	79	1421 Sokak Parkı	Park	Mimar Sinan
25	Çınarlı Kent Parkı	Park	Çınarlı	80	Mersinpınar Parkı (Meydan)	Park	Murat
26	Aydın Erten Parkı	Park	Çınartepe	81	2589/2 Sokak Parkı	Park	Murat
27	Bahar Parkı ve karşısı Yeşil Alan	Park	Çınartepe	82	2522 Sokak Parkı	Park	Murat
28	Kademeli Parkı (Mezarlık Karşısı)	Park	Çınartepe	83	2519 Sokak Parkı	Park	Murat
29	Ozan Fazıl Gültekin Parkı	Park	Çınartepe	84	Murat Reis Parkı	Park	Murat Reis
30	Çamlı Parkı	Park	Çınartepe	85	Murat Parkı	Park	Murat Reis
31	Çocuk Meclisi Parkı	Park	Çınartepe	86	Abdi İpekçi Parkı	Park	Piri Reis
32	1183/2 Sokak Parkı	Park	Emir Sultan	87	Piri Reis Parkı	Park	Piri Reis
33	Atatürk Parkı Boğaziç	Park	Emir Sultan	88	Bahçelievler Parkı	Park	Piri Reis
34	Göksel Yaman Parkı ve Karşısı	Park	Emir Sultan	89	Bizim Hüseyin Parkı	Park	Piri Reis
35	Altın Park	Park	Faik Paşa	90	Hatay Mobil Yanı Parkı	Park	Piri Reis
36	Kaynak Parkı	Park	Ferahlı	91	9 Eylül Rotary Klüp Parkı	Park	Saygı
37	Ferahlı (Dayko) Parkı	Park	Ferahlı	92	Adem Yavuz Parkı	Park	Trakya
38	Eczacıbaşı Parkı	Park	Fevzi Paşa	93	Yaşar Aksoy Parkı	Park	Turgut Reis
39	Kolej Parkı	Park	Göztepe	94	Özlem Parkı	Park	Ulubatlı
40	76 Sokak Kolej Arkası Parkı	Park	Göztepe	95	Bülent Şakar Parkı	Park	Ulubatlı
41	Göztepe Tansaş Önü Park	Park	Göztepe	96	Şenel Aksu Parkı (Toros Parkı)	Park	Ulubatlı

42	Kadınlar Birliği Parkı	Park	Göztepe	97	Toros Kütüphane Önü Parkı	Park	Ulubatlı
43	Reşat Kınacıgil Parkı	Park	Göztepe	98	5402 Sokak Parkı	Park	Vezirağa
44	Osman Öksüz Parkı Yanı	Park	Güneşli	99	2376 Sokak Parkı	Park	Yavuz Selim
45	Atilla Spor Kulübü Parkı	Park	Güneşli	100	Agora Parkı	Park	Yeni
46	Köstence Pak-ları	Park	Güneşli	101	Yenidoğan Parkı	Park	Yenidoğan
47	Osman Öksüz Parkı	Park	Güneşli	102	İstikbal Parkı	Park	Yenidoğan
48	Muammer Yaşar Bostancı Parkı	Park	Güneşli	103	1145/5 Sokak Parkı	Park	Yenişehir
49	Yeni Asır Özdemir Hazar Parkı	Park	Güneşli	104	Mecidiye Park	Park	Yeşiltepe
50	Nihat Paykoç Parkı	Park	Güney	105	Zübeyde Hanım Parkı	Park	Zeybek
51	349 Sokak Parkı	Park	Güngör	106	Göçmen Mahallesi Parkı	Park	Zeybek
52	Telekom (Şen Çocuk) Parkı	Park	Güzelyalı	107	Tülay Aktaş Parkı	Park	Zeytinlik
53	Fuat Göztepe Parkı	Park	Güzelyalı	108	Hacı Bayram Cami Önü Parkı	Park	Zeytinlik
54	56/1 Sokak Parkı	Park	Güzelyalı	109	Süleyman Özçalışkan Parkı	Park	Zeytinlik
55	34 Sokak Parkı	Park	Güzelyalı	110	943 Sokak Parkı	Park	

1.2 Oyun ve Çocuk

Oyun, her çocuğun gelişimi için hayatında beslenme ve barınma kadar önemli olan bir öge ve yaşamının doğal bir parçası olarak kabul edilir. Çocuk, oyun oynarken bedensel yeteneklerini geliştirir, hareket ve davranış olgunluğu kazanır, enerjisini kullanmayı öğrenir ve dikkatini bir konu üzerine toplamayı sağlarken bir eşyaya egemen olup onu kullanmasını da öğrenir (Pepe ve Kırçık, 2005). Oyun sayesinde çocuklar kendilerini ifade edebilme, yeteneklerini geliştirebilme ve vücut, motor becerilerini geliştirebilme fırsatını yakalarlar (Dinç, 1993). Çocukların evrensel yasalarla oyun hakkına sahip olduğu hükümetler ve yönetimler tarafından onaylanmıştır; 1959 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yasası UNICEF (UNESCO) ve IPA (International Play Association) ile bağlantılı olarak çocuk hakları bildirgesi yayınlamıştır. Bu bildireye göre çocuğa eğitiminde olduğu gibi, oyun oynamada da tam fırsat tanınmalıdır; toplum ve kamusal otorite bu hakkı yerine getirmeye çalışmalıdır. Ayrıca 20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Kongresi yenilediği çocuk hakları bildirgesininin 31. maddesinde çocukların yaşlarına uygun, oyun oynamaya, boş zaman geçirmeye ve sanatsal etkinliklere katılma haklarının olduğu belirtilmiştir (Pepe ve Kırçık, 2005).

Çocuğun en büyük hakkı olan oyun oynama hakkı ona verildiğinde çocuk farklı oyun aktiviteleri yapabilmektedir. Heseltine ve Holborn (1987)'un belirttiği gibi çocuğun on iki çeşit oyun aktivitesi olduğu saptanmıştır. Bu oyunlar örnekleri ile birlikte: amaçsız vücut dinlendirme (oturma, konuşma, yürüme), amaçlı vücut dinlendirme (okuma, kart oyunları, bebekle oynama), araçlı hareket (bisiklet, paten), araçsız hareket (saklanma, koşma, elim sende oyunu), sabit oyun donanımıyla hareket (salıncak, tırmanma, kaydırak), sabit çevre donanımıyla hareket (çite tırmanma, duvarda yürüme), amaçlı hareket (A dan B ye yürüme, bisiklete binme), temel malzemelerle aktivite (kum ve su), top oyunu, saldırı oyunları, taklit ve rol oyunları, hayvanlar ve bitkilerle oynudur. Bir oyun aracının değerli olması için o oyuncağın hem çocuğun dikkatini uzun süre tutabilir hem bir seferde farklı yaş gruplarının ihtiyaçlarını karşılayabilir hem de birlikte oyun oynamaya teşvik edebilir olması gerekmektedir (Tekkaya, 2001).

Piaget (1962)'in oyun kuramı göz önünde bulundurulduğunda; oyunun çocukların bilişsel, sosyal, fiziksel ve duygusal gelişimlerini destekleyen bir araç olduğu, oyun ve çocuğun birbirinden ayrılamaz iki kavram olduğu söylenebilmektedir.

1.3 Oyun Alanı Tasarım Kriterleri ve Erişilebilirlik Durumu

Oyun alanları, çocukların kişisel ve sosyal gelişimlerine yardımcı olan, topluma katılabilmelerini ve diğer bireylerle iletişim kurabilmelerini sağlayan bir açık mekan olarak tanımlanabilmektedir. Bir çocuğun gelişmesinde, sosyalleşmesinde ve toplumun

bir bireyi olmasında; çocuğun sosyal çevresi kadar, fiziksel çevresinin de önemi büyüktür (Tandoğan, 2011). Sivri'ye (1993) göre fiziksel mekanlar, bireylerin kimlikleri ve toplum içindeki yerleri hakkında çeşitli bilgiler vermektedir. Çocuk için fiziksel çevre ise; konut, konutun yakın çevresi, okul, oyun alanları gibi mekanlar olarak çeşitlilik gösterir (Tandoğan, 2011). Bir çocuğun gelişiminde çok önemli olan 'oyun' hem iç mekanda hem de dış mekanda gerçekleşebilmektedir.

Şehirlerde çocukların dış mekanlardan yararlanma olanaklarının azaldığını ve giderek evlerin içine doğru çekildiklerini ve bu durumun çocukların gelişiminde ve sosyalleşmesinde olumsuz etkiler yarattığı görülmektedir. Şehirlerde yeni oyun alanlarının tasarlanması ve bu alanların şehir planlamasının vazgeçilmez bir unsuru haline gelmesi gerekmektedir (Tuna, 2010). Şehirlerdeki oyun bölgesi tanımı; konut ve eğitim yapılarına direkt bağlantısı olan, trafikten arındırılmış, içinde barındırdığı oyun alanlarının birbiri ile ilişkisi kurularak tasarlandığı açık/yeşil alan bütünlüğünü anlatmaktadır (Ergin, 1982).

Okul öncesi bir çocuğun oyun mekanına ulaşması için trafik yolu geçmemesi gerekir. Geçmesi durumunda oyun alanlarına giriş tehlikeli olabilir (Jasper vd, 1988). Çocuk dostu şehirlerde, her çocuk okuluna veya oyun alanına yalnız başına ve ebeveyni yanında olmadan gidebilmelidir. Ancak şehirlerde her geçen gün artan taşıt trafiği sebebi ile yaya olarak veya bisikletle ulaşımını sağlayan çocuk sayısı azalmaktadır. Şehir içinde oyun bahçeleri ve spor alanları çocuğun doğal aksiyon çapına uygun olarak dengeli ve yeterli bir biçimde dağılmalıdır çünkü okul öncesi çocuğun doğal aksiyon çapı 50 m ile 200 m arasındadır.

Çocuk oyun alanları tasarlanırken işlevlerini yerine getirmeleri için bazı tasarım ilkeleri belirlenmiştir. Çocukları karakter gelişimlerini doğru zaman ve doğru aktivite ile geliştirmesi için oyun alanları 2 grupta incelenebilir, bunlar; küçük çocuk grupları için düzenlenen Çocuk Oyun Bahçeleri (Play lots), 5-12 yaş gruplarına hizmet veren Oyun Alanları (Playgrounds) (Chiara ve Koppelman, 1978). Bu bildiride seçilen üç park birbirine benzer özellikleri gözetilerek (çocuk oyun bahçesi ve oyun alanları olarak iki bölümde) incelenmiştir. Bu parklar Yılmaz ve Bulut (2002)'un belirlediği tasarım kriterleri doğrultusunda analiz edilecektir. Bu kriterler çizelge 2'de karşılaştırmalı olarak açıklanmaktadır.

Çizelge 2. Çocuk oyun bahçeleri ve oyun alanları tasarım kriterleri (Yılmaz ve Bulut, 2002)

	Çocuk Oyun Bahçeleri (Play lots)	Oyun Alanları (Playgrounds)
Çocuğun çok yönlü gelişim göstermesine elverişli olmasıdır.	√	√
Oyun alanları farklı tipte elemanlar ve alan fonksiyonları içermelidir.	√	√
Oyun alanlarının konutlara mesafesi ve büyüklükleri uygun olmalıdır.	√	√
Özel malzeme ve fonksiyonların bulunduğu kısımlar alçak duvar veya canlı çitlerle sınırlandırılmalıdır.	√	
Sıcak günlerde güneşten korunmak için oyun yerlerinin üstü suni veya doğal bir gölge elemanı ile örtülmelidir.	√	
Wc, çeşme, depo, çöp ve yürüme alanı gibi çok amaçlı malzeme ve alanlar bulunmalıdır	√	√

Bir bireyin gelişiminde ve karakter oluşumunda çok önemli olan oyun aktivitesini gerçekleştirme için tasarlanan mekanlar ne kadar belirlenen ilkeler doğrultusunda özgün ve nitelikli tasarlanır ve uygulanırsa, hayal gücü yüksek ve sağlıklı çocukların yetişmesi o kadar olasıdır.

2. Materyal ve Yöntem

Bu çalışmada, literatür araştırması, alan araştırması ve gözlem yöntemleri kullanılmaktadır. Literatür araştırması, çocuğun şehir ile ilişkisi; çocuk dostu şehirler, çocukların oyun alanları, açık oyun alanlarının sahip olması gereken özellikler, çocukların şehirde ulaşım imkanları ve bu mekanların erişilebilirliği konuları üzerine yapılmıştır. Alan araştırması ise İzmir'de Konak İlçesi'nde bulunan çocuk parkları üzerine yapılmıştır. Belediye tarafından gerekli bilgilerine ulaşılan çocuk parkları incelenip, bu açık oyun alanlarında benzer ulaşım imkanlarına sahip üç tanesi çalışma için seçilmiştir. Seçilen bu açık alanların mevcut durumu incelenip, çevresel durumları analiz edilmiştir. Konumsal ve mekansal olarak incelenen bu alanlar, gözlem yapılarak elde edilen veriler ile karşılaştırılmıştır. Böylece güncel bilgisinin doğruluğu kontrol edilmiştir.

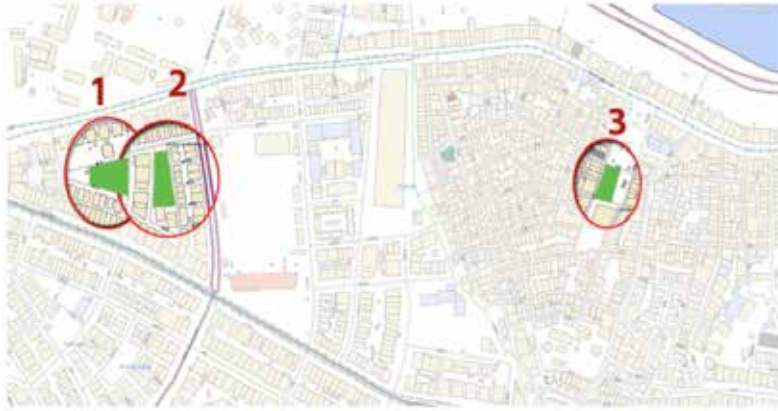
Gözlemelemede sonucunda parkların sahip olduğu ekipmanlar, malzemeler ve belirlenen saatlerdeki kullanım yoğunluklarına ulaşılmıştır. Ayrıca daha detaylı bilgiye ulaş-

mak için oyun alanlarının fotoğrafları çekilmiş ve kameraya kaydedilmiştir. Oyun alanları iki gözlemci tarafından gözlenerek ayrı ayrı değerlendirilmiştir, birbirini tutmayan verilere rastlanıldığında kamera kayıtları incelenerek gerekli veriye ulaşılmıştır. Elde edilen veriler, bulgular ve sonuçlar bölümünde çizelgeler halinde gösterilmiştir.

3. Bulgular ve Tartışma

3.1. Çocuk Bahçelerinin Fiziksel Çevre Analizleri

Bu bölümde ele alınan üç parkın şehirdeki konumu, ulaşılabilirlik imkanları, etrafındaki konutlarla ilişkisi ve kullanım yoğunlukları incelenecektir. Şekil 2’de görülen 1 numaralı park “4/4 Sokak Parkı” 2 numaralı park “ Mehmet Ali Akman Parkı” ve 3 numaralı park “Fuat Göztepe Parkı”dır, bu parkların Konak belediyesi sınırları içinde lokasyonları ve gösterilmiştir.



Şekil 2. İzmir Konak ilçesinde analiz edilen parklar

Her üç parkın da İzmir Mithatpaşa caddesine olan uzaklığı, kendisini çevreleyen konutlarla mesafesi, m² cinsinden kapladığı alanı bakımından yakınlık göstermektedirler (Çizelge 2).

Çizelge 2. Parkların kapladıkları alan ve ana caddeye olan uzaklıkları

	4/4 Sokak Parkı	Mehmet Ali Akman Parkı	Fuat Göztepe Parkı
Kapladığı alan	1672 m ²	1023 m ²	1196 m ²
Ana caddeye uzaklık	97 metre	95 metre	140 metre

Ayrıca parklar sahip oldukları oyuncak türleri ve oyuncak sayıları bakımından da yakın özelliklere sahip olup farklı yaş gruplarına göre ayrılmış farklı alanları içermektedir (Çizelge 3).

Çizelge 3. Sahip olduğu oyuncak türleri ve sayıları

	4/4 Sokak Parkı	Mehmet Ali Akman Parkı	Fuat Göztepe Parkı
Salıncak	2	1	3
Kaydırak grubu (2'li veya 3'lü)	2	2	2
Tahterevalli	3	-	-
Yaylı oyuncak	-	-	3
Döner çember	-	-	1
Yaş gruplarına göre farklı alanlar	Mevcut	Mevcut	Mevcut

Çizelge 3'de görüldüğü üzere incelenen tüm parklarda farklı yaş gruplarına göre alanlar bulunmaktadır. Çocukların tercih ettiği ve en çok kullandıkları oyuncaklar salıncak ve kaydıraklardır. İncelenen bu üç parkın da toplam oyuncak adetleri aynı olmasına rağmen salıncak ve kaydırak sayıları açısından birbirine yakındır.

Ancak, parklar sahip oldukları sosyalleşme, dış etkenlerden korunma, güvenlik ve ebeveynler için ayrılan gözlemlenme, dinlenme ve zaman geçirme alanları bakımından farklılıklar göstermektedir. Bildiride incelenen bu parklar Yılmaz ve Bulut (2002)'un çocuk oyun bahçeleri ve oyun alanları tasarım kriterleri temel alınarak Çizelge 4'te incelenmektedir.

Çizelge 4. İncelenen çocuk parklarının tasarım kriterlerine uygunluğu

	4/4 Sokak Parkı		Mehmet Ali Akman Parkı		Fuat Göztepe Parkı	
	Çocuk Oyun Bahçeleri	Oyun Alanları	Çocuk Oyun Bahçeleri	Oyun Alanları	Çocuk Oyun Bahçeleri	Oyun Alanları
Çocuğun çok yönlü gelişim göstermesine elverişli olmalıdır.	√	√	√	√	√	√
Oyun alanları farklı tipte elemanlar ve alan fonksiyonları içermelidir.	√	√	√	√	√	√
Oyun alanlarının konutlara mesafesi ve büyüklükleri uygun olmalıdır.	√	√	√	√	√	√
Özel malzeme ve fonksiyonların bulunduğu kısımlar alçak duvar veya canlı çitlerle sınırlandırılmıştır.					√	
Sıcak günlerde güneşten korunmak için oyun yerlerinin üstü suni veya doğal bir gölge elemanı ile örtülmelidir.					√	
Wc bulunmalıdır.					√	√
Çöp atmak için kutular bulunmalıdır.	√	√	√	√	√	√
El yıkama ve su ihtiyacını gidermek için çeşme bulunmalıdır.						
Parkın etrafında ebeveynlerin oturup çocuklarını gözlemleyebileceği yeterli sayıda kamelya veya banklar bulunmalıdır.	√	√			√	√
Parkın yakın çevresinde yeme – içme gibi ihtiyaçların giderilmesi için büfe veya dükkan bulunmalıdır.					√	√

3.1.1. 4/4 Sokak Parkı ve Çevresel Analizi

Güzelyalı da 4/2 – 4/3 – 4/5 Sokakları arasında bulunan üçgen formda 1672 m² alana sahip 4/4 sokak parkının üç tarafı konutlarla çevrilidir (Şekil 3).



Şekil 3. 4/4 Sokak Parkı ve konutlarla ilişkisi

Park birbirine paralel olan kuzeyde Mithatpaşa Caddesi ve güneyde İnönü Caddesinin arasında konumlanmaktadır. Dolayısıyla her iki ana caddeye olan uzaklığı yakın olup Mithatpaşa caddesine 97 metre, İnönü caddesine ise 100 metre uzaklıktadır. Parkta bir önceki başlıkta (Çizelge 3'te) belirtildiği gibi 2 salıncak, 2 kaydırak grubu, 3 tahterevalli oyuncakı bulunmaktadır. Çocuklar bu parkta oyun oynarken ebeveynlerinin onları rahatlıkla ve çok uzakta kalmadan gözlemleyebilecekleri 12 adet bank bulunmaktadır. Bu parkın zemininde çocuklara daha fazla oyun imkanı sunan ve düşüklerinde toprak zeminden daha güvenli olan inorganik gevşek materyal olan kum tercih edilmiştir (Şekil 4).



Şekil 4. 4/4 sokak parkı genel görünüşü

3.1.2. Mehmet Ali Akman Parkı ve Çevresel Analizi

Mehmet Ali Akman parkı, toplamda 3751 m² olmasına rağmen, içinde bulunan çocuk parkı 1023 m² dir. Bu çocuk parkının ana caddeye olan uzaklığı 95 metredir (Şekil 5).



Şekil 5. Mehmet Ali Akman parkı ve konutlarla ilişkisi

Bu bildiriye incelenen üç park içerisinde en eski oyuncağlara sahip olanı bu parktır. Bu sebeple oyuncağları metal, zemini ise topraktır. Ebeveynlerin çocuklarını gözlemleyebileceği toplamda 2 adet bank bulunmaktadır. Bu parkta oyuncağlar ile sokak arasında çit, bank, yürüyüş yolu ve yeşil alan gibi bölücü bir alan bulunmamaktadır. Dolayısıyla ebeveynin oturduğu yerden çocuğun oyun oynadığı alanın tamamını görmesi mümkün değildir (Şekil 6).



Şekil 6. Mehmet Ali Akman parkı genel görünüşü

3.1.3. Fuat Göztepe Parkı ve Çevresel Analizi

Fuat Göztepe Park'ı 1196 m2 alan kaplamaktadır, parkta dinlenme ve sosyalleşme için her yaş grubuna hitap eden rekreasyon alanları bulunmaktadır.



Şekil 7. Fuat Göztepe parkı genel görünüşü

Dinlenme alanları orta yaş grubu için ana caddeye yakın olup ege ikliminin yazın sıcak günlerinde serinletmesi için ferahlatıcı su fışkıyeleri kullanılmıştır. Parkın orta bölümünde ise gençlerin bir araya gelip sohbet edebilecekleri ve sanatsal aktiviteleri gerçekleştirebilecekleri küçük bir sahne ve amfi bulunmaktadır (Şekil 8).



Şekil 8. Fuat Göztepe parkı amfi ve sahnesi

Fuat Göztepe parkının çocuk oyun alanı iki ise bölümden oluşmaktadır. Bu iki bölümde sadece oyuncuların sayısı değil, hitap ettikleri yaş grubu, bölümlenmeleri, malzeme seçimleri, caddeye olan uzaklıkları ve güvenlik açısından sınırlandırılma biçimleri farklılık göstermektedir (Şekil 9.a). Küçük çocuk grubuna hitap eden oyun bahçesi üzerinde yağmur ve güneşe karşı koruması amacıyla dış ve iç direk destekli asma germe sistem kullanılmıştır (Şekil 9.b).



Şekil 9. Fuat Göztepe parkı çocuk oyun alanları

Banklar iki oyun alanında da merkeze odaklanmış biçimdedir. Ayrıca çocuk oyun bahçesinin etrafında 50 cm yüksekliğinde bariyer görevi gören oturma düzlemi tüm alanı çevreleyerek çocukların güvenliğini sağlamaktadır (Şekil 10).



Şekil 10. Çocuk oyun alanını çevreleyen bariyer

3.2. Çocuk Bahçelerinin Kullanım Yoğunlukları

Fiziksel çevreleri incelen üç parkın üç haftalık gözlem süresi içinde aynı saatlerde dolayısıyla aynı hava koşullarında incelenmiştir. Ebeveynlerin çocuklarını okuldan aldıkları saatten sonraki zaman diliminde; 17:30 ile 18:00 saatleri arasında gözlemlenmiştir.

Çizelge 5. Parkların üç haftalık gözlem verileri

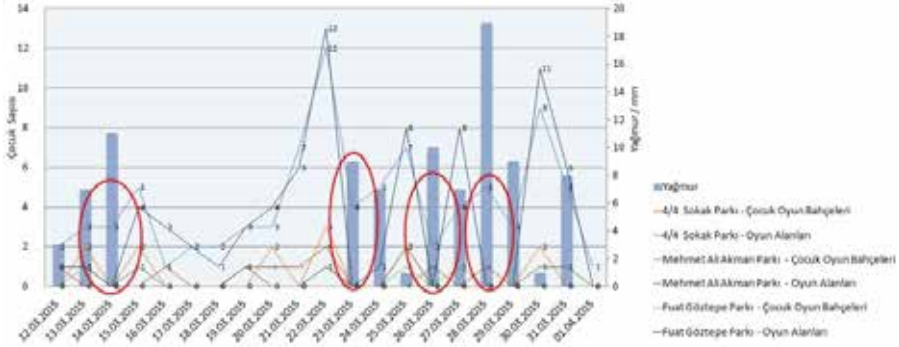
		11.09.2015	12.09.2015	13.09.2015	14.09.2015	15.09.2015	16.09.2015	17.09.2015	18.09.2015	19.09.2015	20.09.2015	21.09.2015	22.09.2015	23.09.2015	24.09.2015	25.09.2015	26.09.2015	27.09.2015	28.09.2015	29.09.2015	30.09.2015	01.10.2015	
4/4 Sokak Parkı	Cocuk Oyun Bahçesi	1	0	0	0	1	0	0	1	1	1	2	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0
	Oyun Alanları	0	2	0	2	0	0	0	0	2	0	3	0	0	2	0	0	0	0	0	2	0	0
	Toplam:	1	2	0	2	1	0	0	1	3	1	5	0	0	2	1	0	1	0	2	0	0	0
Mehmet Ali Akınan Parkı	Cocuk Oyun Bahçesi	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	
	Oyun Alanları	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	1	1	0
	Toplam:	0	1	0	1	0	0	0	1	0	0	2	0	0	3	0	1	0	0	1	1	0	0
Fuat Göztepe Parkı	Cocuk Oyun Bahçesi	2	3	3	5	1	2	2	3	3	7	12	4	5	7	2	4	5	3	9	5	1	
	Oyun Alanları	1	1	0	4	3	2	1	3	4	6	13	0	1	8	0	8	0	0	11	6	0	
	Toplam:	3	4	3	9	4	4	3	6	7	13	25	4	6	15	2	12	5	3	20	11	1	
Yağmur m2 /mm		3	7	11	0	0	0	0	0	0	0	0	9	7	1	10	7	19	9	1	8	0	
Sıcaklık C°		15	15	15	13	14	16	13	12	11	13	16	13	18	18	17	22	16	18	19	17	13	

Yapılan üç haftalık gözlem süresince belirlenen saatler arasında parklara gelen ve oyuncakları kullanan çocukların sayısı tarihlerine ve parkın içinde oynadıkları bölü-

me göre gösterilmektedir. İncelenen parklar iki yaş grubuna hitap ettiğinden ve çocuk oyun bahçesi (Play lot) ve oyun alanı (Playground) bölümlerinden oluştuğundan, oynayan çocuk sayıları bu bölümlere göre gruplandırılmıştır (Çizelge 5). Kullanıcıların sayıldığı bu gözlem yönteminin sonucunda parkların kullanım grafiği genel olarak iki grafikte analiz edilmektedir. Bu analizde hava koşulları sıcaklık ve yağış olarak göz önünde bulundurularak farklı grafikler ile incelenmektedir.

Yağışın parkların kullanımına etkisi bu kriterlerle incelendiğinde, belirli günlerde yağış fazla olmasına rağmen kullanıcıların Fuat Göztepe parkını daha yoğun kullandığı görülmektedir (Çizelge 6).

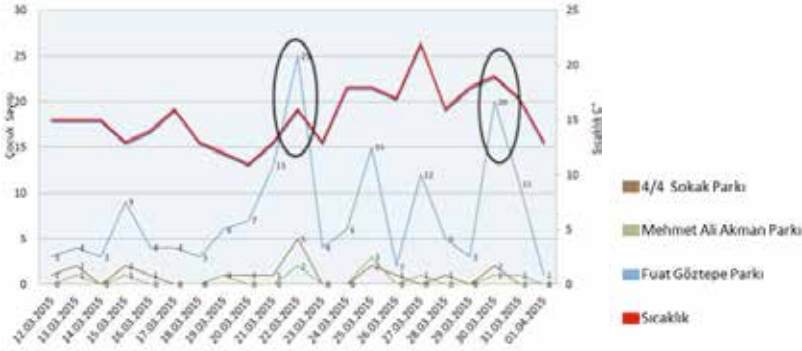
Çizelge 6. Yağmur durumu ve parkların kullanım yoğunlukları



Çocuk sayısının yağmur yağışı ile ters orantılı olduğu yapılan gözlemler ve açıklanan grafik ile görülebilmektedir. Ancak Grafik 1 'de dikkat çeken nokta Fuat Göztepe Parkının küçük yaş grubuna hitap eden çocuk oyun bahçesinin yoğun yağmur olduğu günlerde dahi kullanılıyor olmasıdır. Bu durumun örnekleri grafik 1 üzerinde işaretlenmiştir. Yağmur yağmadığı günlerde ise gözlemlenen üç parktan Fuat Göztepe Parkı'nın daha yoğun biçimde kullanıldığı görülebilmektedir.

Sadece yağmurlu havaya göre değil, değişen hava sıcaklıklarına göre de kullanımı değerlendirmek gerekmektedir (Çizelge 7).

Çizelge 7. Hava sıcaklığı ve parkların kullanım yoğunluğu



Sonuç olarak hava sıcaklığının ve parkların kullanım yoğunluğunun incelendiği grafik 2'de gözlemlenen üç haftalık süreçte genel olarak sıcaklık 11C° ile 21C° arasında değişmektedir. Bu grafikte parklar bölümlerine göre değil genel kullanıcı sayısına göre raporlanmıştır. Amaçlanan; sıcaklık ile her bir parkın genel kullanım yoğunluğunun ilişkisini incelemektir.

4. Sonuç

Bildiride gözlemlenen parklar, sayısal verilerle analiz edilerek kullanım yoğunlukları ve erişilebilirlikleri yönünden incelenmiştir. İncelemeler sonucunda her parkta farklı yaş grupları için ayrı bölümler ve bu bölümlerde yeterli sayıda oyuncak olduğu fakat ebeveynler için banklar ve kişisel ihtiyaçlar için yakın çevrede market, büfe, çeşme ve wc olmadığı gözlemlenmiştir.

Ayrıca parkların yoğunlukları incelenirken, farklı hava koşulları göz önünde bulundurulmuştur. Yağmurlu havalarda Fuat GÖztepe Parkı'nın çocuk oyun bahçesi bölümünün kullanıcı sayısında değişim olmaz iken, aynı parkın diğer bölümünde ve gözlemlenen diğer parklarda kullanıcı olmadığı görülmektedir. Bunun sonucunda yağmurlu havada erişilebilirlik, ulaşım, çevresel imkanlar ne olursa olsun oyun alanının üstü belirli hava koşullarında örtülmediği sürece alanın kullanımını imkansız kılmaktadır. Sıcaklığın düşük olduğu günlerde parkların genel kullanımındaki dağılımın paralellik göstermektedir. Ancak Fuat GÖztepe Parkı diğer parklarla aynı oyunculara sahip olmasına ve ana arterlere aynı uzaklıkta olmasına rağmen çok daha yoğun kullanılmaktadır. Bunun başlıca nedeni sahip olduğu fiziksel çevrenin ve ebeveynlerin kullanım rahatlığı olduğu belirlenmiştir.

Bir parkın daha çok kullanım yoğunluğuna sahip olması için o parkın yeterli oyuncaklara sahip olması yeterli değildir. Çocukların vakit geçirdiği oyuncaklar dışında parkın çocukların ve ebeveynlerinin kişisel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayabiliyor olması gerekmektedir.

Son yıllarda İzmir ilinde çocukların ve ailelerinin faydalanması için çocuk oyun alanlarının yapımına önem verildiği görülmektedir. Ancak bu oyun alanlarının, mekan, güvenlik, oyuncak secimi, sayısı ve materyal yönünden yeterliliği ve uygunluğu tartışmalıdır. Bundan sonraki çalışmalarda bu çalışma altlık olarak alınarak, parklarda oyuncak ve zeminde malzeme kullanımının, oyun alanlarının kullanım yoğunluğuna etkileri araştırılabilir.

Kaynaklar

1. Chiara, J.D., Kopelman, L. E. (1978). Site Planning Standards, McGraw-Hill Book Company, United States of America.
2. Çukur, D. (2003). Türkiye’de bir öteki olarak çocuk ve kent planlamada temsil sorunsalı, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.
3. Dinç, H. (1993). Çocuk Oyun İşlevi ve Öğeleri, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Planlama Bölümü, İstanbul.
4. Ergin, Ş. (1982). Çocuğun Oyun Gereksinimi ve İzmir Alsancak Semtinde Çocuğa Yönelik Açık/Yeşil Alan Mekan Olanaklarının Arttırılması Üzerine Bir Araştırma. İzmir:Doçentlik Tezi.
5. Heseltine, P., Holborn, J. (1987). Playgrounds, The Planning, Design and Construction of Play Environments, s. 15-19.
6. Jaspert, J., Cavanagh, S., Debono J. (1988). Thinking of Small Children Access, Provision and Play, s.30.
7. Pepe,K., Kırçık, Ş.K. (2005). 1. Burdur Sempozyumu, Burdur İli Belediye Sınırları İçindeki Çocuk Oyun Alanları ve Parklarının Donanım Çeşitliliğinin Araştırılması.
8. Piaget, J. (1962). Play, Dreams And Imitation İn Childhood. New York: Norton. (Originally published in French in 1945).
9. Sivri, H. (1993). Fiziksel ve Mekansal Çevrenin Çocuk Davranışına ve Gelişimine Etkileri, İzmir, Doktora Tezi
10. Tandoğan, O. (2011). İstanbul’da Çocuk Dostu Kent için Açık Alanların Planlama, Tasarım ve Yönetim İlkelerinin Oluşturulması, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
11. Tekkaya, E. (2001). Tasarlanmış Çocuk Hakları: Ankara Çocuk Oyun Alanları, Milli Eğitim Dergisi, Temmuz, Ağustos, Eylül.
12. Tuna, B. (2010). Kentlerimizin Yaşam Kalitesi ve Mimarlık, Mimarlar Odası Gündeminden Yazılar-Söyleşiler, TMMOB Mimarlar Odası Genel Merkezi.

13. Konak, (2015). Konak belediyesi ve İzmir bilgileri, <https://www.konak.bel.tr/TR/Konak.aspx>, son erişim tarihi:30 Mart 2015
14. Yılmaz, S., Bulut, Z. (2002). Kentsel Mekanlarda Çocuk Oyun alanları Planlama ve Tasarım İlkeleri. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fak. Der. 33 (3).

Enrich the Transitional Spaces for Children: Leading Children from the City to the Public Indoor Spaces through an Interactive Path

Kağan Günçe²⁴ ve Shirin İzadpanah²⁵

Abstract

According to the outcome of the 7th conference of *Child in the City* which was held in Odense in 2014, it was stated that children until approximately 11-12 years of age, are and see themselves as part of their family, meaning that researchers studying children's environments should focus on the spaces that does not only serve the individual child but also about the spaces that serve child's parents and family. In respect to this outcome, improving the physical quality of the spaces that children use together with their parents can be a very good start, in transforming the cities into child-friendly cities. Public buildings in the cities are contents with the high probability of children's presence with their families. In this respect, this study intends to focus on spaces in between cities' outside environment and indoor space of public buildings and investigate the items that will increase the design quality of these transitional spaces for children and their families. For this investigation, a between-study literature analysis is adopted as the research methodology to compare and contrast the information from the variety of literature resources on the domain of the research. The results in this study, will identify the main design considerations that will allow designers enrich the physical quality of transitional spaces by considering children and families and in this way prevent children from remaining bound to their nearby environment and allow them to play and make social contacts with other children and families, somewhere outside their usual boundaries. Improving the design quality of spaces between city and public spaces will allow children start realizing that they own other environments in the city beside their room or their playground in the neighborhood or spaces within in their care and educational settings.

Key words: City, Transitional Spaces, Children's Perception, Families Interaction, Physical Space Quality

24 Eastern Mediterranean University, Faculty of Architecture, Turkish Republic of North Cyprus, Mersin 10 Turkey

25 Ph.D. Candidate

Çocukların Şehirden Kamusal İç Mekâna Geçerken, İnteraktif Mekanlardan Yönlendirilmesinin Önemi

Özet

Yedinci 2014 yılında, Odense’de düzenlenen Şehirde Çocuk isimli konferans sonucunda, 11-12 yaşına kadar kendilerini ailelerinin bir parçası olarak gören çocuklar için kurgulanıp tasarlanacak mekanlar üzerine araştırma yapanların, mekanları ayırık ve sadece çocuklara hizmet edecek şekilde değil, aynı zamanda ebeveyn ve diğer aile bireyleri için de kurgulanıp tasarlanması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Bu yaklaşımla, şehirlerin çocuk dostu şehirlere dönüştürülmesi için, mekanların fiziksel kalitesinin yükseltilmesi yanı sıra, ailelerle birlikte çocukların da kullanıcı olarak kabul edilip, her iki gruba aynı anda hizmet edebilecek tasarımların yapılması gerekmektedir. Şehirlerdeki kamusal alanlar ve kamusal yapıların iç mekanları, çocukların aileleri ile yoğun olarak vakit geçirdikleri, ilişkide oldukları sosyal mekanlardır. Bu bakış açısı ile çalışmada, şehirle kamusal iç mekan arasında kalan geçiş mekanlarının, çocuk ve aile bireyleri göz önünde bulundurularak tasarım kalitelerinin önemi vurgulanmakta ve kalitelerinin artırılması gerekliliği konusuna odaklanılmaktadır. Bu amaçla, araştırma yöntemi olarak literatür analizi kullanılmış, farklı yaklaşım ve karşılaştırmalar ortaya konmuştur. Çalışmanın sonucunda, bahsedilen doğrultuda ana tasarım kararları tanımlanarak, tasarımcıların çocuk ve ailelerini göz önünde bulundurup geçiş mekanlarının fiziksel kalitelerini artırmalarını sağlamanın; aynı zamanda çocukların her zaman kullandıkları, bildikleri, tanıdıkları mekanların dışındaki mekanlarda da sosyalleşebilecekleri uygun yerlerin olabileceğini vurgulamanın gerekliliği ve önemi ifade edilmektedir. Şehir ve kamusal alan arasındaki geçiş mekanlarının tasarım kalitesinin artırılması ve çocukların kazanacağı farkındalık ile sahip oldukları odaları, oyun alanları, kreş /okul ve eğitim mekanları gibi şehir ve kamusal mekanları da sahiplenmeleri sağlanabilir.

Anahtar kelimeler: Şehir, Geçiş Mekanları, Çocuk Algısı, Aile Faktörü, Fiziksel Mekan Kalitesi

1. Introduction

In 1996 UNICEF defined child friendly city as a city that fulfills children’s right and involves them in decision making about their city environment and give them a voice to express their ideas about the city they would like to live in. Parallel with these definitions it was also addressed that in a child-friendly city, children should be able to have a full access to local services regardless of their religion, ability, gender or income (UNICEF, 1996). What makes consideration of children in planning the context of

cities a challenging task is the complexity of children perception. The perception child holds towards his surrounding is different than adults and in this respect understanding the way children respond to their surrounding is essential in planning the cities (Celea, 2006). For example Children perceive the place more with its function rather than its aesthetics and forms (Matthews, 1992). This comes from the fact that children's perception is the result of their physical, social and cognitional functioning. Physical functioning is children's bodily interaction with the surroundings and its' features, cognitive functioning is children's responses to the surrounding and its features and mainly result visual, tactile and audio perception and social functioning is children's transaction with others to build feelings and relationships. Children movement, social transaction and cognitive scanning shape their perception of built environment (Ismail, 2007).

Taeke M. de Jong (2005) in a study has discussed children's scope of perception in a city in their different age period. According to this discussion, a child perception of a city through years starts with a room as a baby, a house as a toddler, a yard as a preschooler, and a school as early primary school child, neighborhood when he is 9 and a street when he is eleven. This categorization is somehow the result of the limitations that societies have defined for children's interaction with the city for the sake of their safety or well-being. How can children's perception of the city be expanded while they are not allowed to be involved in any other environment of the city rather than the categories which is defined by Taeke M. de Jong?

In 7th conference of *Child in the City*, which was held in in Odense in 2014, it was addressed that children's physical and social bound to their environments nearby the place they live prevent them from realizing that they are part of the city environment. In this conference it was also addressed that children until approximately 11-12 years of age, are and see themselves as part of their family, meaning that researchers studying children's environments should focus on the spaces that does not only serve the individual child, but also about the spaces that serve child's parents and family (Child in the city, 2014).

"Children need not to be limited to specialized playgrounds if the whole city is made available to them to explore and play in (Spencer & Woolley, 1998, p.193).The problem for realization of this research was raised from the lack of child-friendly spaces in the city which prevent children from exploring spaces outside their usual boundaries. Public buildings such as restaurants, shopping malls, centers and hospital are important public structures in the city and somehow they can be considered as the extension of the city within the architectural structure. Indoor spaces of Public buildings hold high

probability of children’s presence with their families and in this respect, transitional spaces between the city environment and indoor space of public buildings are important communal spaces (Rapoport, 1982) that witness transits of children and their families every day. Based on this discussion, transitional spaces between the indoor space of public buildings and city environment have been selected as the focus of the study (Figure 1).

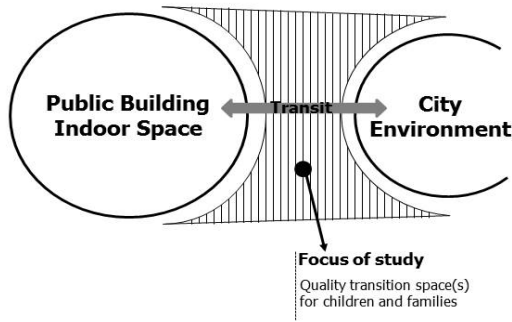


Figure 1. Schematic presentation of the focus of study

However transitional spaces are generally defined as spaces that separate inside and outside in fact, they are connecting these two mediums (Bain, 1989). Transitional spaces exist in all the cities. They might be well-defined or neglected, but they are playing an important role in leading people from the city scale to the building scale environment. Consistent with the importance of these transitional spaces as communal spaces in the cities, transforming these in-between spaces to the quality places that increase the children and families’ physical and social interaction with the environment will be a good attempt in expanding children’s sense of belonging to the city environment.

As a respond to increasing young children’s interaction with the city environment and provide quality transit experiences during their visit to public spaces, this research aims to investigate the important items that will increase the design quality of transitional spaces between the city and public buildings for children and their families and classify this items as design suggestions for governors, legislators, investors, city planners and designers who are interested in increasing children’s touch with cities’ built environment.

Methodology

To investigate the items that will increase the design quality of transitional spaces between indoor space of public building and the city environment, between-study literature analysis is adopted as the research methodology and by comparing and contrasting the information extracted from the variety of resources and studies relevant to the domain of the research, the necessary items were identified and classified. The between-study literature analysis adopted in this study included five stages (Onwuegbuzie, Leech & Collins, 2012):

Stage 1: Defining the Review Question

In the first stage, the research question was defined as: What are the aspects that increase the design quality of transitional spaces between the city and public buildings that will enrich the transit experience for children and families? And the studies for review and investigation were selected in the light of answering this question.

Stage 2: Selecting the Relevant Resources

Relevant studies were selected by using bibliographic databases including Google Books, Google Scholars, SUMMON and EBSCO. The study was included in the selection if the content of the resource would indicate any data that could be included in answering the research question. The resources mainly selected from the scientific journals articles, books and governmental practices and reports.

Stage 3: Extending the Resource Selection

To increase the quality of investigation, after selecting the resource, the references of the selected resources was reviewed and the relevant resources that were not already included in the selection were included for the investigation.

Stage 4: Meta-Evaluation of the Sources

In this stage, the methods and findings of the included resources were evaluated and resources that were not valid, consistent and reliable were excluded. At the end of this stage, the final selection for review and investigation were established and data relevant to the scope of study were extracted.

Stage 5: Conducting the review

At the end of the investigation, Anna Bain's (1990) five concept of a successful entry was established as a good classification for increasing the quality of the transitional

spaces between public buildings and city environment, since these five concepts would include all the findings as their subsets. After locating the findings extracted from the literature under the relevant concept, the description of each concept based on children's perception and families' interaction were shaped through a sense making and systematic analysis.

2. Child-Friendly City and its Transitional Spaces

Kevin Lynch (1960) defined the paths in the city as the mediums for people to become familiar with the city through movement and interaction. He also states that these paths can become connector or divider between cities and their architectural structures and offer social spaces for people. By referring to Lynch's statement of path in the city, it is possible to consider transitional space between the buildings and the streets as city paths which connect and divide the city environment from the indoor environment of the buildings.

Brodie Ann Bain (1989) in her article called 'The Entry Experience: Preferences Of The Mobility-Impaired' states that "without a strong entry sequence, a design deprives the user of an opportunity to celebrate, through approach and arrival, the building he or she is about to use". It is also established that a good experience of transit will help children to drop their street behavior and be ready to enter the environment they are about to enter (Australian children's education and care quality authority, 2011) and a quality transit results a good sense of entry for child which will be followed by his positive behavior (Beban & McCormilla, 2012). These statements emphasize the influence of a quality transit on the quality of the experience that will be followed after entering the environment.

As it was discussed in introduction part of the study, to extend children's touch with the city and make them feel part of the whole city environment, it is necessary to extend their perception about the city. And it was also mentioned that enriching the design of public spaces with the intention of increasing children and their families' physical and social interaction with the environment, will be a good attempt in increasing young children's touch with the city environment, far from their familiar territories.

In a city that children's existence is a matter of concern, huge transitional spaces that lead people from the city to the public facilities need to be more than paths for fast transits and spaces for car parking. These spaces can be transformed into well-designed meeting points, where both children and families have been considered. This transformation allows families and children from all over the city to spend quality time somewhere in between city and public buildings and in this way children will be able to feel more in touched with city environment.

3. Enriching the Design Qualities of Transitional Spaces

Transitional spaces between the city and public building are witnessing tens of thousands children's arrival and departure with their families. To increase the design quality of these in-between spaces by considering children's perception, it is necessary to provide appropriate qualities that increase the interaction of children and families with the existing environment and shape a positive experience of transit for them.

Anna Bain (1990) in 'Approaching Buildings: A Conceptual Model of the Entry Sequence' addresses "Sense of place, legibility, sequential art, mystery and sense of dignity" as the items that define a successful entrance. Considering these five items in terms of perception and interaction of children and their families in transitional spaces can provide a successful and quality transit for everyone regardless of the factor of age.

1. Sense of Place

Relph's (1976, p. 63) statement about definition of sense of place is a good definition to be considered in designing the transitional spaces based on children and their families' requirements. According to him "sense of place is thought to provoke a wide range of emotional impacts on users, from simple recognition for orientation, through the capacity to respond emphatically to the identities of different places, to a profound association with places as cornerstones of human existence and individual identity". This means that space(s) between the city and public buildings should offer variety of places that would encourage children and their families to respond to the surrounding environment and invite them to be part of that places.

Appropriate Level of Stimulation

One of the attempts in creating sense of place for children is increasing their level of stimulation. Lack of appropriate level of stimulation in activities and experiences will fail to attract children while too much stimulation will make children resist leaving the activities and make the entry experience stressful and gloomy for them (Beban & McCormilla, 2012). In case of transitional spaces, it is very important to offer the activities that do not bore and over stimulate children.

Before anything a space needs to be safe in order to be stimulating for children, therefore children's safety requirements during early years needs to be the main priority in designing the transitional spaces. The second important issue for creating stimulating spaces for young children is enhancing their self-esteem. This means that all the activities and facilities should be according to children's ability in early years and allow them to have self-interaction with the physical space (Marian Beaver et al, 1999).

Involvement of Senses

Children need to feel connected to the spaces in order to feel part of that space. To increase their connection, the activities and patterns in spaces need to be designed and arranged in a way that supports their perception over the environment. Children's perception goes further than their eyes and they perceive the space by using all their senses (Kriesberg, 1999), therefore to increase the sense of place in transitional spaces, it is necessary to create physical qualities and patterns that will involve children's senses.

Creating variety of physical patterns by changing the light, color, sound, direction, surfaces, levels and views (Alexander et al., 1977), using different fixtures, furniture and objects and using physical barriers with variety of surfaces (Snell & Callahan, 2009) will encourage children to be involved in physical spaces by using all their senses.

Increase Socialization

Increasing children and families' socialization in transitional spaces will support their well-being and their sense of place (Eyles & Williams, 2008). A meeting point that allow children meet peers is a positive attempt for familiarizing them with the new environment that they are about to enter (Beban & McCormilla, 2012). Design suggestions below can increase the level of socialization for children and families in transitional spaces (Community Tool Box, n.d.):

Creating comfortable seating where families and children can sit and chat

If the transitional spaces include open space, creating an environment with a mix of sun and shade by using umbrellas or canopies

Plan a small spot that offer foods and drink will encourage children and families to spend more time in transitional spaces and have social interaction while they drink and eat

Greenery spaces will make children and families to feel good and have better conversations

Creating quiet spots, far from the city's noise and crowd will create a pleasant environment for children and families' social interaction

Provide a mixture of different activities will provide more options and attract more families and children from variety of ages and interest

2. Legibility

The circulation system of the transitional spaces that link the street to the building entrance of the public buildings plays an important role in guiding children and families to the facilities and activities that has been provided for them. In order to increase children and families' interaction with the transitional spaces and encourage them be involved with that environment, it is necessary to create a clear visual and physical path to all the existing facilities. Dominant aspects of outdoor circulation such as pedestrian clearway, sidewalks and pavements have to be clear and follow a logical navigation system in order to define a clear visual and physical path (Mantho, 2014).

A legible circulation means creating a network for users' movement in a way that they easily orient, navigate and understand their surroundings. Visualizing the paths of movement by using the appropriate colors and textures, provide an adequate lighting and using signs and landmarks that can lead families and children to places that they may not see at the first glance can increase the legibility of the circulation network in transitional spaces (Susan, 2010).

3. Sequential Art

The composition and spatial organization of the transitional spaces should result a clear representation of the activities and facilities provided for children and their families during their transit in order to attract them and invite them to interact with the environment. To shape this sequential art, it is necessary to end the movement paths with an attraction for children and their families (Schulz,). This attraction can be any activity that would help children and families spend some quality time while they interact with the physical and social environment.

Aesthetical quality of design in transitional spaces is another issue that will shape sequential art and increase the quality of transit. Creating beautiful environment for children will reflect the fact that children are valuable and they deserve the very best (Fraser & Gestwicki, 2002). To create a beautiful environment that makes children feel valuable and special, it is necessary to add physical qualities that are interesting in children's eye.

Natural Boost

Although children and families' access to the natural environment support their health and well-being, make them feel happier and encourage them to be more active (Cottrell & Raadik Cottrell, 2010), children and adults' access to the nature is very limited in cities (Louv, 2005). If the transitional space includes open spaces, enriching

the green spaces will create an inspiring and encouraging experience for children and also positive environment for adults. Locating outdoor elements such as trees, plants, ponds, padding pools, fountain, hills, smooth paths and surfaces, sculptures, pergolas and shrubs can create a beautiful and playful environment for children (Children Play Council, 2002).

Play Boost

A playful environment is always beautiful for children and children's happiness and laughter are always beautiful for their families (Segal, 1998, Smith, 2010). Including options for children's play in transitional spaces will create a path for children to enter the adults' world (Görlitz, et al., 1998). Create a playful transit for children do not necessary means to transform the transitional spaces to children playground, but it is necessary to include playful options in these spaces if the intention is to satisfy young children.

Using basic natural elements or structures can enrich the playfulness of the transitional spaces for young children. For example arranging giant tree stumps in different heights can create a challenging activity or locating structures like willow huts, or bean teepees can create natural hideouts for children or creating safe and suitable surfaces for children to climb over for children physical play and using stones or logs to shape a meeting space or performance space for children and adults spontaneous play scenarios in groups are simple tips to increase aesthetic of transitional environment in young children's eye (letthechildrenplay, 2011).

4. Mystery

Sense of mystery is an important element in shaping a good entry. For creating a successful mysterious scene during the transition it is necessary to shape a path for movement that allow people unfold spaces slowly as they go through (Anna Bain, 1990). A sudden transit can never be mysterious. To provide a clear separation between the in and out and in case of public building between the city and the indoor environment, providing varieties and changes while leading the children and families to the building entry can increase the sense of mystery (Snell & Callahan, 2009).

Creating variety of physical patterns such as change in amount of light, sound, colors, surface textures and materials, directions, levels and view (Alexander et al., 1977) and also locating variety of furniture and objects and different physical barriers can avoid boring and a sudden entry and create a mysterious transit for both children and their families. Variety in physical patterns and quality in transitional spaces should be interesting for both children and adults to increase sense of mystery for both groups.

5. Sense of Dignity

Sense of dignity is an important issue especially for disabled children or adults. It is very important to design the transitional spaces between the city to the public building in a way that visually and physically lead anyone with any ability to the main entry of the building (Anna Bain, 1990). In order to support the sense of dignity for children and adults with or without disability, accessibility is an important factor that needs to be considered in arranging the entry path from the city towards the building.

Arrival Rout

For an accessible entrance and increase in visitors' sense of dignity during their arrival, at least one accessible route which has been shaped by considering disabled children and adults should be provided. This route has to be directed the movement from the arrival point in the site to the main entry of the building.

Visual Character of Entrance

"A great entrance invites you to start an architectural journey. It draws you in and seduces you to enter the building (Goldsmith in Wright, 2014)". An identical entrance should have a distinctive visual character. According Kevin Lynch in his book "image of the city", identity, visual scope, dominance, legibility, sensory stimulation and figure-ground perception are the main concepts that define the perceived image of the entrance. In order to make the visual character of public buildings' main entrance identical for both children and families, these concepts need to be considered in terms of both children and adults.

4. Conclusion

Today in most of the cities, young children's touch with the city environment is limited to their home, neighborhood or early childhood care and education environments, however in a child-friendly city young children's interaction with the city environment should go further than children spaces. Two important issues that have been addressed in 7th conference of *Child in the City* were 'limitation of children's interaction with city environment far from their neighborhood' and the fact that 'children until approximately 11-12 years of age see themselves as part for their family and spaces that would serve them have to serve their families as well'. These two issues were shape the gap for realization this research.

This study has been established in respond to expanding young children's interaction with city environment. To answer this objective, public spaces such as hospitals,

restaurants, shopping centers and any other buildings that serve publics have been considered and the transitional spaces between the indoor space of public buildings and outside city environment have been selected as the focus of the study. The reason behind focusing on public spaces was that possibility of visiting these spaces by children and their families is high.

This study aimed to highlight the important role transitional spaces can play in increasing children's interaction with the physical environment of the city by providing spaces for quality transit and socialization between families' and children. To gain this aim, this study investigated the items that will increase the quality of transitional spaces between the public buildings' indoor space and cities environment for families and their young children. For this investigation, reliable studies and researches relevant to the scope of the study, were reviewed and interpreted by considering children and families interaction and perception.

As a result, five main concepts that were addressed by Anna Bain (1990) in 'Approaching Buildings: A Conceptual Model of the Entry Sequence' for a successful sense of transit were adopted as the main items for enriching the design quality of transitional spaces between public buildings and cities and each of these items were discussed and interpreted based on children and families perception and interaction. Figure 2 shows the schematic representation of the items that will assist designers and planners in providing the transitional spaces that will increase children's interaction with the city environment far from their familiar territories and expand their perception about the city life they live.

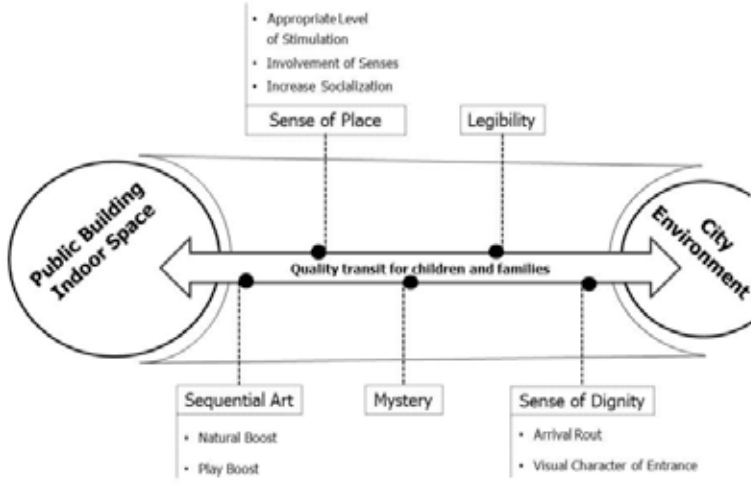


Figure 2. Schematic presentation of the items that will increase the quality of the transitional spaces between interior space of public buildings and city environment for young children and their families

(Shaped based on five concepts of the successful entry by Anna Bain, 1990)

Improving the design quality of spaces between city and public spaces will allow children start realizing that they own other environments in the city beside their room or their playground in the neighborhood or spaces within in their care and educational settings. There is a need for further research on the outcome of improving the design quality of transitional spaces for children and families in real life and expand the items introduced in this study by interpreting the findings.

References

1. Alexander, C., Ishikawa, S., Silverstein, M., Fiksdahl-King, I., & Angel, S. (1977). *Buildings. In A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction*. Oxford University Press.
2. Australian children's education and care quality authority (2011). *The guide to the national quality standard*, Australia
3. Bain B.A., (1989). *The Entry Experience: Preferences of The Mobility-Impaired in Changing Paradigms: Proceedings of Annual Conference*. G. Hardie, R. Moore H. Sanoff (eds.). EDRA 20, School of Design, NCSU. Pp 116-122.
4. Bain, B. A. (January, 1990). *Approaching buildings: A conceptual model of entry sequence*. In Orland, B. (Eds.), *Coming of Age (Environmental Design Research Association International Conference//E D R a)* (pp. 204-213). Environmental Design Research Association.
5. Beaver, M., Brewster, J., Jones, P., Keene, A., Neaum, S., & Tallack, J. (1999). *Babies and young children* (2nd. Ed.). Cheltenham, U.K.: Stanley Thornes.
6. Beban, M. & McCormilla, L. (2012). *Plan effective transition for children: In education and care services*. National Alliance, Child Australia: Australia.
7. Celea, S. (2006). *Communicating Place: Methods for understanding children's experience of place*. Stockolm Acta Universitatis Stockoholmiensis.
8. Child in the city, (2014). *Conference outcomes, 7th conference of Child in the City: Odense*, Retrieved from <http://www.childinthecity.com/Conference/Outcomes/page/10762/>
9. Children Play Council. (2002). *More than swings and roundabouts planning for outdoor play*. London: National Children's Bureau.
10. Community Tool Box. (n.d.). Section 8. Creating Good Places for Interaction. Retrieved March 30, 2015, from <http://ctb.ku.edu/en/table-of-contents/implement/physical-social-environment/places-for-interaction/main>
11. Cottrell, S., & Raadik Cottrell, J. (2010). Benefits of outdoor skills to health learning and lifestyle: A literature review. *Association of Fish & Wildlife Agencies' North American Conservation Education Strategy*.
12. Eyles, J., & Williams, A. (2008). *Sense of place, health and quality of life*. Aldershot, England: Ashgate.

13. Fraser, S., & Gestwicki, C. (2002). *Authentic childhood: Exploring Reggio Emilia in the classroom*. Albany, NY: Delmar/Thomson Learning.
14. Görlitz, D., Harloff, H.J., Mey, G., & Valsiner, J. (Eds.). (1998). *Children, cities, and psychological theories: Developing relationships*. Berlin: Walter de Gruyter.
15. Ismail, S. (2007). Architecture for Children: Understanding Children Perception towards Built Environment. In: *Proceedings of International Conference Challenges and Experiences in Developing Architectural education in Asia*, Islamic University of Indonesia, (Unpublished)
16. Kriesberg, D. (1999). *A sense of place teaching children about the environment with picture books*. Englewood, Colo.: Teacher Ideas Press.
17. letthechildrenplay. (2011, June 17). *Ideas for adding natural elements to your outdoor play space - part 1*. Retrieved from <http://www.letthechildrenplay.net/2011/06/ideas-for-adding-natural-elements-to.html>
18. Louv, R. (2005). *Last child in the woods*. Chapel Hill, NC: Algonquin Books.
19. Lynch, K. (1960). *The Image of the City*. MIT Press: Cambridge.
20. Mantho, R. (2014). *The urban section: An analytical tool for cities and streets*. New York: Routledge.
21. Onwuegbuzie, A., Leech, N., & Collins, K. (2012). Qualitative Analysis Techniques for the Review of the Literature. *The Qualitative Report*, 18, 1-28.
22. Rapoport, A., (1977) *Human Aspects of Urban Form: Towards a Man-Environment Approach to Urban Form and Design*, New York: Pergamon Press.
23. Segal, M.M. (1998). *Your Child at Play: Birth to one year: Discovering the senses and learning about the world* (2nd ed.). New York: Newmarket Press.
24. Smith, P.K. (2010). *Children and play*. Chichester, West Sussex: Wiley-Blackwell.
25. Snell, C., & Callahan, T. (2009). *Building green: A complete how-to guide to alternative building methods: Earth plaster, straw bale, cordwood, cob, living roofs*. New York: Sterling Publishing Company.
26. Spencer, C., & Woolley, H. (n.d.). Children and the city: A summary of recent environmental psychology research. *Child: Care, Health and Development*, 26(3), 181-198.
27. Striniste, N.A. & Moore, R.C. (1989). Early childhood outdoors: A literature

- review related to the design of childcare environments. *Children's Environment Quarterly*, 6(4), 25-31.
28. Susan , H. (2010). *Design resources : architectural way finding*. School of Architecture and Planning, University of Buffalo, Buffalo, USA. Retrieved from <http://udeworld.com/documents/designresources/pdfs/ArchitecturalWayfinding.pdf>
 29. Taeke, M.J. (2005). Child perception in cities, *ChildStreet*, 1-8. Retrieved from http://www.woonerfgoed.nl/int/Childstreet_files/TdeJong.pdf
 30. Thomas, J., & Harden, A. (2008). *Medical Research Methodology*, 8(45). Retrieved November 11, 2013, from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2478656/>
 31. UNICEF. (1989). Conventions on the rights of child. Retrieved from <http://www.unicef.org/crc/>
 32. Wright, B. (2014, August). *Make a grand entrance*. Retrieved November 24, 2014, from http://fabricarchitecturemag.com/articles/0813_f1_grand_entrance.html

Çocuklara Dost Kentsel Dış Mekân ve Tasarımı

Ümmügülsüm Ter²⁶

Özet

Hızlı ve kontrolsüz kentleşmenin sonucu olarak kentsel mekânda, yapı yoğunluğunun artması, taşıt öncelikli ulaşım çözümlerinin ağırlık kazanması ve kentsel mekânların tüm kullanıcı gruplarının gereksinimine yönelik tasarlanmaması, toplumu oluşturan bireyler içerisinde özellikle çocukların, yaşanabilir bir kentte yaşama hakkını olumsuz etkilemektedir. Çocuklar ile ilgili yapılan pek çok araştırma, çocuğun doğaçlama, yaratıcılık, özgürlük ve keşif duygusunun gelişmesinde oyun ile birlikte yaşadığı çevrenin de büyük etkisinin olduğunu ortaya koymuştur. Çocukların yaşadığı çevreyi benimseme ve sahiplenme gibi olumlu davranış biçimlerinin geliştirilmesinde etkili olan kentsel dış mekânların tasarımında erişkinlerin yanı sıra çocukların da dikkate alınması, daha yaşanabilir kentsel mekânların oluşmasına ve nitelikli gelecek kuşakların yetişmesine katkıda bulunacaktır. Ülkemizde özellikle dış mekân kullanım alanlarının tasarımında, çocukların güvenliği ve hareketliliği için alınan önlemlerin yetersiz olması ve çocuklar için özel programlar oluşturulmaması gibi nedenler çocukların kentsel dış mekan kullanımlarını sınırlandırmaktadır. Çocukları evde kalmaya ve yapacak herhangi bir faaliyet olmaması nedeniyle televizyon ve bilgisayar başında vakit geçirmeye yönelten bu sınırlandırmalar, çocukların zihinsel ve fiziksel gelişimini olumsuz yönde etkilediği gibi bireyseliği ön plana çıkararak sosyal çevreden de uzaklaştırmaktadır. Çocukların fiziksel, sosyal, kültürel ve zihinsel gelişiminde etkili olan kentsel dış mekânların tasarım kriterlerinin ortaya konulmasını amaçlayan bu çalışmada Çocuk Dostu Şehir (Child-Friendly Cities) yaklaşımından hareketle çocukların kentsel dış mekânda karşılaştıkları sorunlar irdelenerek, fiziksel çevrenin çocuklar için daha yaşanılır hale getirilmesine olanak sağlayacak tasarım kriterleri yaya alanları ve çocuk oyun alanları bağlamında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Kentsel Dış Mekan, Tasarım, Çocuk Dostu Kent.

26 Necmettin Erbakan Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Köyceğiz Kampüsü, gulsunter@hotmail.com

Child-Friendly Outdoor Space And Design

Abstract

As a result of rapid and uncontrolled urbanization, increasing urban density, priority of vehicle transportation and ineffective urban design for the needs of all user groups, it is adversely affected the right to live in a livable city for all individuals with in a society, especially in children. Most of the research concerning children has revealed that not also the outdoor play but also the environments where children grow have greater impact for the improvements of capabilities of improvisation, creativity, freedom and discovery of children. If urban environment which improves behaviors of the children such as adoption and ownership of the living environment is designed not also with adults but also with the children, it creates more livable urban spaces and will contribute to grow qualified future generations. In Turkey, children is limited to use of outdoor spaces because of the lack of the measurements for the safety and the mobility of children, and absence of special programs for children, especially in design of outdoor areas. These limitations which force the children to stay at home, watch TV and spent more time at the computer due to lack of activities to do affect not only children's mental and physical development in a negative way but also direct children to individualism by removing in social environment. In this study that aims to introduce criteria for the design of outdoor space which enable children' mental, physical, social, and cultural development, it is examined the problems of children faced with the urban space and design criteria to live more livable city for children in the context of pedestrian area and children playground by using the Notion of Child-Friendly Cities.

Key words: Child, urban space, design, Child-Friendly Cities.

1. Giriş

Günümüz kentlerinde hızlı kentleşmenin bir sonucu olarak kentsel mekanlarda yapı yoğunluğunun artması ile birlikte açık ve yeşil alanların azalması, kent içi erişilebilirlikte entegre toplu taşıma olanaklarının geliştirilememiş olması ve taşıt öncelikli çözümlerin ağırlık kazanması, çevre kirliliğinin ve altyapı sorunlarının var olması, özellikle çocukların kentsel dış mekan kullanımını olumsuz etkilemektedir.

Kentsel çevrede yaşanan tüm bu olumsuzluklar, çocukların oyun ve rekreatif aktivitelerinin mekânsal ve biçimsel özelliklerinin değişmesine neden olmuştur. Çocuklar ve gençler için eğlence ve bağımsızlık alanı olan ve izleyen gözlerin-komşuların olduğunu bilen ailelerin akşam geç saatlere kadar oynamalarına izin verdikleri sokaklar,

sayıları gün geçtikçe artan taşıtlarla birlikte kullanılmaya başlanmış ve giderek taşıtlar sokaklara hakim olmuştur (Wridt, 2003). Çocukların ölümlü trafik kazalarına karışma oranlarının ve şiddet, istismar vb. sorunların artması ile birlikte ebeveynler çocuklarının güvenliğini sağlamak amacıyla çocuklarını oyun oynamak için sokak, çocuk oyun alanı vb. dış mekânlar yerine, kendi evlerine, arkadaşlarının evlerine ya da büyük alış-veriş merkezlerinin oyun salonlarına yönlendirmek durumunda kalmışlardır. Çocukların kapalı mekânlarda televizyon, bilgisayar, oyun konsolu gibi teknolojik araçların başında vakit geçirmeye yönelten bu sınırlandırmalar, çocukların zihinsel ve fiziksel gelişimini olumsuz yönde etkilediği gibi bireyselleşmesi de ön plana çıkararak çocukları sosyal çevreden uzaklaştırmaktadır.

Çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimini olumsuz etkileyen tüm bu sorunların aşılması amacı ile çocukların sağlıklı gelişimini sağlayacak, gereksinimlerini ve beklentilerini karşılayacak daha yaşanabilir çevrelerin oluşturulmasına yönelik tutum ve davranışlar değişmekte özellikle Avrupa ülkelerinde birçok kent yönetimi çocuklara dost kentlerin oluşturulmasına ilişkin önemli çalışmalar gerçekleştirmektedir.

2. Çocuk Dostu Kent Kavramı

Kentlerde çocukların gereksinim ve haklarına yönelik tutumlar özellikle 1989 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen "Çocuk Hakları Sözleşmesi" ile değişmeye başlamıştır. Türkiye'nin de 1994 yılında imzaladığı sözleşmede, çocuklar bakıma muhtaç bir grup olarak değerlendirmeyip toplumun bir bireyi olarak görülmekte ve nerede doğduklarına, kim olduklarına; cinsiyetlerine, dinlerine ya da sosyal kökenlerine bakılmaksızın çocukların bütün hakları tanımlanmaktadır (Gökmen, 2013).

Çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişiminde büyük önem taşıyan fiziksel çevrenin, çocuklar için yaşanabilir hale getirilmesi konusunda başlatılan çalışmaların en önemli çıktısı "Çocuk Dostu Kent" (Child Friendly Cities) girişimidir. Çocuk Dostu Kent girişimi ilk olarak, 1996 yılında İkinci Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşmeleri Konferansı (HABİTAT II)'nda ele alınan yaşanabilirlik kavramı kapsamında, kentlerin herkes için yaşanabilir mekânlar olmasını amaçlayan kararlar içerisinde yer almıştır. Konferansta çocukların refah içinde yaşamasında, sağlıklı çevrenin, demokratik bir toplumun ve başarılı bir yerel yönetimin en önemli etkenler olduğu belirtilmiştir (Unicef, 2009).

Kentlerdeki çocukların yaşam kalitesini geliştirmek üzere, UNICEF tarafından "önce çocuklar" ilkesinin temel alındığı Çocuk Dostu Kent girişimi, aktif olarak, her genç ve çocuk vatandaşların;

- yaşadıkları kent hakkında alınan kararlarda etkili olmalarını,
- yaşamak istedikleri kent hakkındaki düşüncelerini ifade etmelerini,
- aileye, topluma ve sosyal yaşama katılmalarını,
- eğitim ve sağlık gibi temel gereksinimlere erişmelerini,
- temiz su içme ve sağlıklı besinlerle beslenmelerini,
- sömürü, istismar, şiddet ve kötülöklere karşı korunmalarını,
- sokaklarda kendi kendilerine güvenli bir şekilde yürümelerini,
- arkadaşları ile buluşma ve oyun oynamalarını,
- bitkiler ve hayvanlar için yeşil alanlara sahip olmalarını,
- kirletilmemiş bir çevrede yaşamalarını,
- sosyal ve kültürel etkinliklere katılmalarını,
- etnik kökenine, inancına, gelir durumuna, cinsiyetine ya da engelli olup olmamasına bakılmaksızın her türlü hizmete erişimde eşit haklara sahip bir vatandaş olmalarını, sağlama amacını taşımaktadır (Unicef, 2009).

Çocukların gereksinimlerinin ve haklarının kamu politikalarının ve uygulamalarının ayrılmaz bir parçası haline geldiği yerleşmeleri ifade eden Çocuk Dostu Kent kavramı, çocuk haklarını kentin günlük yaşamında hayata geçirmeye özen gösteren herhangi bir kent veya yerel yönetim sistemi olarak ifade edilmektedir. Çocuk dostu kent olmak için öncelikle “Çocuk Hakları Sözleşmesi”nde belirtilen; ayırım gözetmeme, çocuğun yararı ilkesi, çocuğun yaşama ve gelişme ilkesi ve çocuğun katılım ilkesi öncelikle ele alınmalıdır. Bu kapsamda istikrarlı politikalar üretilmeli, stratejiler geliştirilerek, plan ve programlar oluşturulmalıdır. Bunların gerçekleştirilebilmesi için ise yerel yönetimler çocuklara da söz hakkı vermeli, katılımcı yönetim sistemini benimsemelidir. Öncelikli hedefi sağlıklı ve güvenli, çocuklara dost, ayrımcılık gözetmeyen, sürdürülebilir ve adil bir çevre oluşturma hedefleri bulunan yerel yönetimlerin çocuk dostu bir kent oluşturmak için göz önünde tutmaları gereken kriterler (Gökmen, 2013);

1. Çocukların katılımı (çocukların kendilerini etkileyen konularda görüşlerinin alınması, bu görüşlerin karar verme sürecinde değerlendirilmesi)
2. Çocuk dostu yasal çerçeve (çocukların haklarını koruyacak yasal düzenlemelerin, yönetmeliklerin ve usullerin belirlenmesi)
3. Kent ölçeğinde çocuk hakları uygulama stratejisi (Çocuk Dostu Kent oluşturulmasına yönelik strateji veya gündem geliştirilmesi)
4. Çocuk hakları birimi veya eşgüdüm mekanizması (yerel yönetimlerde çocukların bakış açılarının dikkate alındığı yapılanmaların oluşturulması)
5. Çocuklar üzerindeki etkinin saptanması ve değerlendirilmesi (yasa, politika ve uygulamaların, uygulama öncesi ve sonrasında çocuklar üzerindeki etkilerini belirleyecek bir sürecin varlığı)
6. Çocuk bütçesi (yeterli kaynağın tahsis edilmesi ve çocuklara ilişkin bütçe analizi)
7. Düzenli yayınlanan “Kent Çocuklarının Durumu Raporu” (çocukların haklarının durumunu belirlemeye yönelik izleme ve veri toplama çalışmaları)
8. Çocuk haklarının bilinmesinin sağlanması (toplumun tüm bireylerinin çocuk haklarına ilişkin bilgilerinin artırılması)
9. Çocuklar adına bağımsız tanıtım (çocuk haklarının korunmasına yönelik yapılacak çalışmalarda sivil toplum kuruluşlarının desteklenmesi veya çocuk komiserliği oluşturulması) olarak sıralanabilir.

Kentlerin, çocuklar için tehlikelerden korunmuş, güvenli bir şekilde yürüyebildikleri ve oyun oynayabildikleri, çevre kirliliğinden arındırılmış mekânlara sahip olabilmesinde önemli rol oynayan bu girişimler, çocukların yaşanabilir kentsel mekanlarda büyümelerinde önemli katkılar sağlayacaktır.

3. Çocuklara Dost Kentsel Dış Mekân Tasarımı

Çocuklar üzerinde yapılan pek çok araştırma, çocuğun davranış kalıplarının biçimlenmesinde, içinde bulunduğu fiziksel çevrenin büyük rol oynadığını göstermektedir. Dolayısıyla çocuğun fiziksel, algısal, duygusal, zihinsel ve sosyal gelişiminde, konut yakın çevresi, oyun alanları vb. kentsel dış mekânlar büyük önem taşımaktadır (Tandoğan, 2014).

Kentsel dış mekanlar, insan-doğa ilişkisini artırarak doğal çevre ile bütünleşmeyi sağlayan, tüm kentlilerin konforlu ve rahat bir şekilde erişebildiği, biyolojik, fiziksel ve psiko-sosyal gereksinimlerini karşıladıkları yapılaşmış ya da doğal alanlardır. Kentsel dış mekânlar, kullanıcı grupların yaşam biçimlerinin, gereksinimlerinin ve alışkanlıklarının değişimine bağlı olarak değişmektedir.

Nitelikli yaşam alanları sunarak tüm yaş grubundan kullanıcılarının beklentilerine cevap verebilen kentsel dış mekânlar, başarılı/kaliteli mekânlar olmalıdır. Kentsel dış mekânlarda niteliğin varlığından söz etmek için mekânın; en çok istem duyulan ve gerçekleşme olasılığı en fazla olan etkinliklerle donatılmış olması, güvenli ve korunmalı bir ortam sağlaması, kentsel stresi aşmaya yardımcı olacak doğal ortamlar sunması, kullanıcıların gereksinimlerine uygun olması ve kullanımda çeşitliliği sağlaması, güneş, gölge, rüzgâr ve benzeri doğal çevre unsurları ile ilişkili olarak rahat bir çevre sunması, özellikle çocuklar, yaşlılar ve özürllüler için erişilebilir ve kullanılabilir olması, kullanılır durumda ve kullanıma açık olduğuna dair açık mesajlar vermesi, estetik çekiciliğe sahip olması, iç ve dış mekânlar arasında maksimum ölçüde geçişi sağlaması ve görsel sanatların ifade bulduğu yerler ve sosyal ortamlar olarak tasarlanması gerekmektedir (Marcus and Francis, 1990).

Konut yakın çevresi, yaya alanları, parklar ve çocuk oyun alanları, çocukların kentsel dış mekâna katıldıkları alanlardır. Bu alanların tasarımında çocuğun fiziksel, zihinsel ve algısal karakteristiklerinin göz önünde tutulması, gereksinimlerinin ve beklentilerinin belirlenmesi çocuklar için yaşanabilir kentsel dış mekânların oluşturulmasında büyük önem taşımaktadır.

4. Yaya Alanları

Çocuklar kentsel dış mekânda özellikle konut-egitim amaçlı yolculukları gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla öncelikle kentsel erişilebilirliği sağlayan sokaklar ve yaya alanları, çocuklar için güvenli hale getirilmelidir. Sokaklarda çocukların güvenli hareketine olanak sağlayacak düzenlemeler yapılmalı, çocukların yolculuklarında fiziksel gelişimlerini ve sağlıklı yaşamalarını olumlu yönde etkileyecek bisiklet kullanımını tercih etmeleri teşvik edilmelidir. Bu amaca yönelik yapılan çalışmalar içerisinde taşıtlara hız sınırlamasının getirilmesinin ve konut alanlarında gerçekleştirilen “Woonerf” (paylaşımlı yol düzenlemelerinin) sisteminin başarılı olduğu görülmektedir. İlk olarak 1960 yılında Hollanda'nın Delf kentinde uygulanan ve taşıt trafiği ile yaya aktivitesinin birleştirilmesini esas alan “Woonerf” sistemi, yaya için tam erişme, taşıt hızında ise denetleme sağlama amacına yöneliktir. Tasarımı yapılacak sokaklarda çocukların trafik güvenliğini ve sağlıklı gelişimlerini sağlamak amacı ile taşıt hızının mümkün olabildi-

ğince yaya hızını geçmemesi (8-15 km/saat) sağlanmalıdır. Halk katılımının sağlanmasının esas olduğu paylaşımlı yol düzenlemesi ile çocukların diğer çocuklarla güvenlik içinde oyun oynamalarına ve dinlenme/oturma mekânlarının oluşturulmasına imkân tanıyarak çocuklara trafikten kaynaklanan sorunların en aza indirildiği, temiz bir çevre sunulmalıdır (Tandoğan, 2014; Kaplan, 1992).

Benzer şekilde “Home Zone” girişimi de, çocuk gelişiminde oyunun önemi ve her çocuğun daha iyi oyun olanakları ve hizmetleri için yeterli erişime sahip olma gereksinimi bilincinin artırılması amacı ile Childrens Play Council (CPC) olarak adlandırılan organizasyon tarafından 1998 yılında İngiltere’de başlatmıştır. Kentsel dış mekânlarda insanları yürümeye ve bisiklet kullanmaya teşvik eden bu uygulama, sokak ve caddenin taşıtlar için tasarlanmış bir yol olmasından çok yayaların bir araya gelmesini özendirerek kentsel yaşam mekânları olmasını ve bu şekilde o bölgede oturanların iletişimini güçlendiren sosyal bir mekan olma özelliği kazanmasını amaçlamaktadır. Bu alanlar park etme alanlarının ve oturma alanlarının düzenlenmesinin yanı sıra çocuklar için de alternatif oyun alanları sunmaktadır (Tandoğan, 2014).

Çocukların diğer tüm kentlilerle birlikte kullandığı yaya alanlarında güvenli ve konforlu erişime yönelik düzenlemeler yapılmalıdır. Özellikle konut-egitim-oyun amaçlı yolculukların gerçekleştirildiği akslarda taşıt hızı düşürülmelidir. Çocukların bisiklet ile güvenli erişebilirliğini sağlayan ve önceliğin bisikletlilere verildiği bisiklet yolları oluşturulmalı ve sürekliliği sağlanmalıdır. Taşıtla kesişim noktalarında öncelik bisikletlilere verilerek, uygun alanlarda yeterli bisiklet parkları düzenlenmelidir. Yaya kaldırımlarının genişliği, yaya yoğunluğu ile doğru orantılı olarak belirlenmelidir. Yaya mekânlarının yüzeyi ve yüzey kaplaması engeller oluşturmamalı ya da engel yaratacak her türlü düzenlemeden arındırılmış olmalıdır. Zemin döşeme kaplamaları kolay hareket edilebilecek, rahat yürümeyi sağlayacak ve ışık yansımalarını ve kaymayı önleyecek malzemeler ile yapılandırılmalıdır. Erişim kolaylığı açısından yaya geçitlerinde alt ve üst geçitler yerine eş yüzey (hemzemin) geçitler tercih edilmelidir. Yaya alanlarında hareketi güçleştirici kum, çakıl taşı gibi gevşek malzemeler kullanılmamalıdır. Yaya geçitleri, yer işaretleri (zebra çizgileri) ile belirtilmelidir. Yaya geçitlerini gösteren uyarı trafik işaretleri ışıklı veya fosforlu olmalı, yaya geçidi yeterli uzaklıktan görülebilir, iyi ve üstten aydınlatılmalıdır. Yaya geçitlerinde yayaların hareket kabiliyetini azaltacağından geliş güzel konumlandırılan çiçeklik ve çiçek saksılarına, mantar vb sınırlandırıcılara ve direklere yer verilmemelidir. Yaya alanlarında yapılacak bitkisel düzenlemelerde, dikenli bitkiler ile kaygan bir yüzey oluşturabilecek tohum ve meyve dökken ağaç ve bitkiler tercih edilmemeli, bitkilerin dallarının yaya yolunda hareketi engellememesine ve bitkilendirme değişik renk, biçim ve kokuda çeşitlilik yaratacak çalı ve çiçeklerin seçimine özen gösterilmesi gerekmektedir.

5. Çocuk Oyun Alanları

Çocukları, kentsel dış mekânı kullanan ve aynı gereksinimlere sahip diğer kullanıcılardan ayıran en önemli özellik, oyun gereksinimlerinin olmasıdır. Çocuğun biyolojik ve sosyal gereksinimleri nedeni ile kendiliğinden ortaya çıkan, doğal bir davranış biçimi olarak tanımlanan oyun, sosyal, fiziksel ve zihinsel olarak çocuğun sağlıklı gelişimi için başlıca bileşendir. Nitelikli oyun fırsatını elde eden çocuğun yaratıcı olduğu, problem çözme konusuna esnek yaklaştığı, daha iyi sosyal ilişkilere sahip olduğu ve fiziksel olarak daha sağlıklı olduğu görülmektedir (Tekkaya, 2001). Ayrıca arkadaşlarıyla oyun oynayan çocuk, paylaşma, yardımlaşma, çevre ile olumlu ilişkiler kurma, başkalarının haklarına saygı gösterme ve sorumluluk alma gibi temel kuralları da öğrenmektedir (Ünal, 2009).

Oyunlar, fiziksel-motor oyunlar (kas gelişimini sağlayan tırmanma, atlama, koşma gibi kuralsız oyunlar ile basketbol, futbol gibi kurallı oyunlar); bilişsel-zihinsel oyunlar (nesneleri ya da çevreyi kullanarak oynanan oyunlar); sosyal oyunlar (rol ve dramatik oyunlar, organize edilmiş oyunlar, konuşma, macera, yürüyüş, gözlem gibi oyunlar) olmak üzere üç grupta değerlendirilebilir (Tekkaya, 2001). Bu oyun türleri arasında özellikle yaratıcı oyunlar, macera oyunları ve açık hava oyunları, oyun alanlarında oynanmaktadır.

Çocukların kendi oyun alanlarını tasarlamamalarını bir talihsizlik olarak nitelendiren White ve Stoecklin (1998), yapılan araştırmaların eğer çocukların oyun alanlarını tasarlama yetenekleri olsaydı, onların tasarımının yetişkinler tarafından tasarlanan ve oyun alanı olarak nitelendirilen çalışmalardan çok daha farklı olacağını gösterdiğini belirtmektedirler. Çocuklar tarafından tasarlanan dış mekânların sadece bitki, ağaç, çiçek, su, kum vb unsurlardan oluşmayacağını, oyun imkanının daha fazla olduğu zengin çeşitlilik sunan alanlar olacağını ifade ederek, çocukların kendi oyun alanlarını tasarlayabilme şansları olsaydı, tüm gün vakit geçirmek isteyecekleri doğal çevreyi daha zengin bir şekilde deneyimleyebileceklerini savunmaktadır.

Çocuklar ile ilgili yapılan pek çok araştırma, çocuğun doğaçlama, yaratıcılık, özgürlük ve keşif duygusunun gelişmesinde oyun ile birlikte oyun oynadığı ve yaşadığı çevrenin de büyük etkisinin olduğunu ortaya koymuştur (Uslu ve Shakouri, 2012). Bu bağlamda kentsel açık ve yeşil alan sistemi içerisinde yer alan ve doğal bir ortamda 1-12 yaş aralığındaki çocuklara oyun olanağı sunan, park ve oyun alanlarının tasarımı büyük önem kazanmaktadır. Oyun alanlarında oynanan oyunlar, çocukların bağımsızlığını ve yaratıcılığını destekleyerek çocukların özellikle hareketten kaynaklanan kavramları öğrenmelerinde ve becerileri kazanmalarında etkili olmaktadır. Çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimine büyük katkısı olan konut yakın çevresindeki ya da parklardaki oyun

alanları, çocuğa çevreyi tanıma fırsatı sunan, dikkatini toplama ve odaklanma yeteneğini artıran, sorumluluk, işbirliği ve dayanışma duygusunun gelişimine yardımcı olan, kendini toplumun bir bireyi olarak hissetmesini ve farklı çocuklarla bir araya gelerek, birlikte zaman geçirmelerini sağlayarak, sosyalleşmesini sağlayan mekânlar olarak tasarlanmalıdır (Ünal, 2009; Uslu ve Shakouri, 2012).

Öğrenmede çeşitlilik sağlayan oyun alanları tasarlanırken dikkat edilmesi gereken unsurlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Gür ve Zorlu, 2000; Tekkaya, 2001; Alqudah, 2003; Uluğ, 2007);

- Oyun alanları duyma, görme, gelişimsel, duygusal, sosyal ve fiziksel engelleri kapsayacak şekilde tasarlanmalıdır.

- 2-5 ve 6-12 yaş grubunun ayrı ayrı oynamasının sağlanması için en uygun düzenlemeler yapılmalıdır. Zorunlu olarak bu iki yaş grubunun oyun alanını birlikte kullanmaları gerekiyorsa 2 yaş grubundaki çocukların güvenlik önlemleri gözönüne alınmalıdır.

- Oyun alanı, oynanacak oyun türlerine göre aktivite bölgelerine ayrılmalı ve çocuklara oyun alanları arasında seçim yapma olanağı sunulmalıdır. En sessiz olan aktivite merkeze yerleştirilip, aktif olanlar çeperlerde yer almalıdır.

- Çocukların oyun deneyimlerini artırmak ve oyun yapıları çevresindeki güvenliği artırmak için düzenli yaya yolları ve patikalar tasarlanmalıdır.

- Çocuk oyun alanlarında dolaşım (sirkülasyon) döngüler şeklinde ve aktivite bölgelerini tarif eder şekilde olmalıdır. Rahat hareket alanına sahip, oyun araçları etrafında engel bulunmayan alanlar olmalıdır.

- Çocukların çevrelerini değiştirme ve biçimlendirme becerilerini geliştirebilmeleri için oyun alanlarında kum, çakıl gibi malzemelerle çocuğa yeni yapılar kurabilmesi için malzeme ve mekân sağlanmalıdır.

- Su, her yaştaki çocuk için bir oyun aracıdır. Su ile oynamak çocuk için önemli bir aktivitedir. Ancak suyun bir oyun aracı olduğu çocuk oyun alanları oldukça kısıtlıdır.

- Oyun alanları, çocuğa keşfetme, gözlem yapma, problem çözme, deneme-yanılma yoluyla gelişme ve öğrenme fırsatları vermelidir. Çocuklar yeni becerileri test edebilmelidir.

- Her yeni mücadeleyi kazanma, vücudu ile neler yapabileceğini keşfeden çocuğun özgüvenini kazanmasını sağlayacaktır.

- Çocuklar tırmanmayı ve yüksekliklere ulaşmayı severler. Yüksekçe tırmanan çocuk çevresini farklı bir perspektiften görür. Tırmanma alanlarında güvenliğin sağlanması

en önemli konu olmaktadır. Çocuk kazalarının büyük bir oranının düşme sonucu meydana geldiği düşünülerek tırmanılacak alanın altında düşmeye karşı güvenli ve yumuşak bir malzeme tercih edilmelidir.

- Çocuklar, hızlanma hissinden ve motor koordinasyonunun değişiminden büyük zevk almaktadırlar. Dolayısıyla oyun alanlarına yerleştirilecek kaydırak vb. oyun elemanları, 30° ve daha az eğimli olmalı, çocuk hızını kontrol edebilmelidir.

- Oyun alanları, kentsel açık alan sisteminin bir ögesi olarak ele alınmalı, yaya yolları ve taşıt denetimli yollarla birlikte bir bütün olarak planlanmalıdır. Oyun alanlarına erişebilmek için okul öncesi çocuklar, mümkün olduğunca trafik yolu geçmemelidirler. Oyun alanlarının girişi taşıt sirkülasyonu ile kesişmesi halinde tehlikeli olabilmektedir. Hava kirliliği, egzoz ve dumanın zararlı etkilerinden de korunmak için oyun alanları yoğun trafikten uzakta olmalı, akümülatör bitkilerle perdelemeler yapılmalıdır.

- Davranış görüntüleri üzerine yapılan araştırmalar, oyun alanlarında oturma ve konuşmanın başlıca işlevler olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla çocukların güvenli ve konforlu oturmalarına yönelik ergonomik oturma birimleri tercih edilmelidir.

- Oyun alanlarının önemli bir bileşeni olan renk, tasarımda çocukların duygularını ve tepkilerini uyarma ve güçlendirme amacı ile kullanılmalıdır.

- Tasarlanan veya hazır olarak edinilen oyun elemanlarının, yaş gruplarına göre statik ve dinamik antropometrik ölçülerine dikkat edilmelidir.

- Oyun alanları yılın her mevsimi kullanılabilir nitelikte tasarlanmalıdır. Düzenlemede yaz güneşinden ve sert rüzgârlardan korunmaya yönelik elemanlara yer verilmelidir.

- Çocuklar oyun mekânında kendilerini güvende hissetmeyi, aileler de çocuklarını uzaktan gözlemlemeyi isterler. Oyun alanlarının yer seçiminde bu konu göz ardı edilmemelidir.

- Tasarlama aşamasında içme suyu, el-yüz yıkama, tuvalete ulaşma imkânı da göz önünde tutulmalıdır.

- Gerçekleştirilecek uygulama ile doğal bir oyun ortamı oluşturulmalıdır.

- Çocuk oyun alanları zamanla gereksinimlere bağlı olarak büyütülebilirler. Dolayısıyla ilk tasarımın esnek olmasına özen gösterilmelidir.

- Oyun alanları, çevresi içerisinde kolay algılanan ve kendine özgü karakteri olan mekânlar olarak tasarlanmalıdır. Oyun alanlarının, çocuklar için bir nirengi noktası olmasını sağlayacak güçlü ve kolay hatırlanabilen bir imgesi olmalıdır.

- Oyun alanlarının bitkilendirilmesinde, çiçek parterlerinde kesme ve nadide çiçekler kullanılmamalıdır. Ağaç, ağaççık ve çalılar, oynanacak oyunları engellememelidir. Ağaçlar daha çok sessiz oyunların oynandığı alanlara dikilmelidir. Görsel engel oluşturmadığı sürece, zehirli ve toksik olmadıkça alandaki mevcut ağaçlar kesilmemelidir. Zehirli meyve, salgı, yaprak vb. bulunduran bitkiler kullanılmamalıdır. Özellikle aktif oyun bölgelerinde, çocukların hareketleri geniş taçlı ve yüksek boylanan bitkilerle engellenmemelidir. Düzenlemede kullanılacak ağaç, çalı ve yer örtücüler, gelişme dönemini tamamladıklarında kazanacakları formları dikkate alınarak seçilmelidir.

- Tasarım yapılırken ve oyun elemanları seçilirken, mutlaka çocukların da katılımı sağlanmalıdır.

6. Sonuç

Bir toplumun geleceğine yön verecek çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal ve kültürel gelişimlerini sağlıklı bir şekilde tamamlamaları yaşadıkları çevrenin sahip olduğu niteliklere bağlı olarak değişmektedir. Çocuğun fiziksel çevresini oluşturan konut yakın çevresi, sokak, çocuk oyun alanı, okul bahçesi vb. tüm kentsel dış mekânlar, görsel ve fiziksel olarak erişilebilir olmalıdır. Çocuklar yollarını ve yönlerini kolaylıkla bulabilmeli, bu alanlara erişimi, taşıt yolları ile kesişmemeli ve gerekli güvenlik önlemleri alınmalıdır. Çocukların fiziksel, bilişsel ve düşsel oyunlarını oynayabilecekleri, gereksinim ve isteklerine cevap verebilecek şekilde tasarlanan kentsel dış mekânlar görsel imaj ve konfor açısından nitelikli, sosyalleşmelerine olanak tanıyacak özelliklere sahip olmalıdır.

Gelecek kuşakları temsil eden çocuklar, kentin en önemli kullanıcı grubunu oluşturmaktadır. Dolayısıyla kentin planlanmasında ve kentsel mekânların tasarlanmasında çocukların gereksinimlerinin ve beklentilerinin belirlenerek, sorunlarının çözümüne yönelik stratejilerin geliştirilmesi ve bu stratejilerin uygulamaya geçirilmesi ile kentlerin daha yaşanabilir olmasına yönelik önemli adımlar atılacaktır. Çocuk Dostu Kent girişimleri doğrultusunda çocukların temel hak ve hizmetlerden yararlanması ve kente ilişkin gerçekleştirilecek her çalışmaya katılımının sağlanması ile özgüveni yüksek, sorumluluk sahibi, paylaşımcı, başarılı ve nitelikli bir neslin yetişmesine katkıda bulunulacaktır.

Kaynaklar

1. Alqudah, Y. M. M. (2003). Çocuğun gelişiminde oyun alanlarının rolü. Yüksek Lisans Semineri, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
2. Gökmen, H. (2013). Çocuk dostu kent üzerine stratejiler. TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu / 28-30 Kasım 2013, İzmir.
3. Gür, Ş. Ö. ve Zorlu, T (2000). Çocuk mekanları. Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
4. Kaplan, H. (1992) Konut alanları sokak mekanlarının tasarlanmasında paylaşımlı yol düzenlemesi, Woonerf tasarım ilkeleri ve kentlerimizde uygulanabilirliği. 1. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
5. Marcus, C.C & Francis, C. (1990). People places, design guidelines for urban open space. Edited by Clare Cooper Marcus and Carolyn Francis, Van Nostrand Reinhold, New York, USA.
6. Tandoğan, O. (2014). Çocuk için daha yaşanılır bir kentsel mekan: Dünyada gerçekleştirilen uygulamalar. MEGARON 2014;9(1):19-33, İstanbul.
7. Tekkaya, E. (2001). Tasarlanmış çocuk hakları: Ankara çocuk oyun alanları. Milli Eğitim Dergisi, Sayı:151, <http://www.yayim.meb.gov.tr/dergiler/151/tekkaya.htm>, Erişim tarihi: 25.03.2014.
8. Uluğ, H. (2007). Kuzey Adana'daki çocuk oyun alanlarının bitki seçimi yönünden irdelenmesi. <http://library.cu.edu.tr/tezler/6587.pdf> Erişim Tarihi: 25.03.2014.
9. UNICEF (2009). Child Friendly Cities . Promoted by UNICEF National Committees and Country Offices – Fact sheet, September 2009.
10. <http://www.unicef.de/blob/23350/110a3c40ae4874fd9cc452653821ff58/fact-sheet--child-friendly-cities--data.pdf> Erişim tarihi: 05.03.2015
11. Uslu, A. & Shakouri, N. (2012). Engelli çocuklara dost oyun alanı ve dış mekân tasarımı. Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 28(5): 367-374.
12. Ünal, M. (2009). The place and importance of playgrounds in child development. İnönü University Journal Of The Faculty Of Education August 2009/ Volume. 10, Issue. 2, pp. 95-109.

13. White, R. and Stoecklin, V. (1998). Children's outdoor play & learning environments: Returning to Nature], Whitehutchinson Leisure&Learning Group.
14. <https://www.whitehutchinson.com/children/articles/outdoor.shtml>, Erişim tarihi: 27.05.2014
15. Wridt, P. J. (2003). An Historical analysis of young people's use of public space, parks, and playgrounds in New York City. Quality of urban life-policy versus practice. Gulersoy, N. Z., Esin, N., Ozsoy, A., Istanbul Technical University, Urban and Environmental Planning and Research Center, Istanbul, pp. 597-608.

Dezavantajlı Çocukların Şehir Algısı ve Eğitim Sorunları

Ferda Şule Kaya²⁷

Özet

Bu çalışma; şehir merkezinde fakat kent içi çöküntü alanında yaşayan ilköğretim çocuklarının şehir algısını ve eğitim sorunlarını araştırmaktadır. Çalışmamız Bronfenbrenner (1976)'in ekolojik yaklaşımı açısından ele alınmıştır. Çocuğun yetişmesinde içinde bulunduğu ortamın önemini vurgulayan bu yaklaşımda ailenin, mahallenin ve sosyal koşulların önemine dikkat çekmektedir. Araştırmada; çağrışım burcu yöntemi kullanılarak çocukların mahalle, semt ve şehir algısı incelenmiştir. Ayrıca; eğitim sistemindeki başarısızlıkları anlamak amacı ile betimsel yöntem olan anket ve derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Bu kapsamda çocukların aileleri ile nasıl zaman geçirdikleri, rol modellerinin kim olduğu ve gelecekle ilgili beklentileri sorgulanmıştır. Çalışmada 2014-2015 eğitim yılında İstanbul-Beyoğlu'na bağlı ilköğretim okulunda eğitim gören 71 (33 kız, 38 erkek) öğrenciye çağrışım burcu tekniği kullanılmış olup mahallelerini, semtleri ve yaşadıkları şehri nasıl algıladıkları sorgulanmıştır. Ayrıca aynı okuldaki 47 çocuk (19 kız, 28 erkek) ile sosyal yapılarını anlamak açısından bire-bir görüşme yapıp ailelerin eğitime katkısı, rol modelleri ve gelecek beklentileri sorgulanmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında; İstanbul'u semt, mekân, kalabalık ve alışveriş gibi kategorilerle, Taksim'i mekân, eylem, alışveriş ve eğlence; yaşadıkları mahalleyi ise mekân, olumsuz, aile ve sosyal hayat olarak tanımlamışlardır. Bu sonuçlar, şehir merkezinde olmanın avantajlarından faydalanamadıklarını düşündürmektedir. Eğitim sorunları ise; mikrosistem açısından anne-baba ve kendisi, büyük çoğunlukla İstanbul doğumlu fakat yoksul, mezosistem açısından okul başarısını genelde yüksek algıladığı fakat anne-babanın sorumluluklarını yetişkin gibi paylaştığı, hayatla bağlarının ve gelecek beklentisinin eğitim üzerinden olmadığı, makrosistem açısından ise aile ile beraber popüler TV programları izlediği (aile dizisi, eğlence ve yarışma programları) görülmüştür.

Araştırma sonuçlarına göre; şehir hayatının avantajlarından faydalanılacak kültürel etkinliklerin yapılması (spor etkinlikleri, sanatsal etkinlik, tarihi mekânların tanı-

27 T.C. İstanbul Bilim Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

ılması); ailelere yönelik ise çocuklarının akademik başarılarını destekleyici eğitimler verilmesi, çocuklara ise eğitim yolu ile gelecek hedeflerini arttıracak farkındalık ve değerler eğitimi verilmesi önerilmektedir. Çocukların şehir, semt ve mahalle algısında belirtilen olumsuz koşullardan korunabilmeleri için ise eğitim kurumu dışında; sosyal faaliyetlerin (sinema, tiyatro, dans vb.) ve spor etkinliklerinin oluşturulmasının önemi vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dezavantajlı Çocuk, Eğitim Sorunları, Ekoloji, Şehir Algısı

The Perception of The City Disadvantaged Children and Educational Issues

Abstract

This study; focuses on the elementary school children's perception of city life and their educational problems who are living in the city center but in the deprived inner city area. Our study is discussed in terms of Bronfenbrenner's (1976) ecological approach. This approach emphasizes the importance of the family, neighborhood and social conditions during the development of each child. In this research; Attribute Constellation has been applied to understand the children's perception of the neighborhood and the city. In addition with the aim to understand the failures of the education system survey and in-depth interview technique has been used as a part of descriptive methods. In this context, childrens role models, future expectations and how they spend time with their family has been questioned. During the research, a total of 71 children (33 girls, 38 boys) attending elementary school at Beyoğlu-İstanbul in 2014-2015 were involved using the Attribute Constellation method to further understand their perception of the neighbourhood and the city that they live in. Also one-on-one interviews has been conducted in the same school on 47 children (19 girls, 28 men) with similar social terms of to understand the contribution of families to their education, their role models and future expectations.

When we look to the findings of the study; they described Istanbul under categories such as district, crowd, and shopping and Taksim under categories such as action, venue, shopping and entertainment while they described their own neighborhood as negative, family and social life. This leads of to the conclusion that they are not able to use the advantages of living in the center of the city properly. The educational problems; with respect to parents and Microsystem itself, mostly born in İstanbul, but poor, often of high school success in terms of mezosistem detects but share the responsibilities of the parents as adults, PVS is not through the education of and future expectations,

makrosistem is popular with families in terms of watching TV programs (family series, entertainment and quiz programmes) have been seen.

According to research results; it is recommended that there must be cultural activities set for children to live the advantages of city life (sports events, artistic events, historic site tours) and courses for families in order to be supportive of their children's academic achievements should be given. Also the kids should attend courses which will make them come up with goals that will improve their awareness and values. In order to prevent the children from adverse conditions from their negative perception of city, neighbourhood and social life it is proposed that they must be encouraged to attend social (cinema, theatre, dance, etc.) and sport activities apart from the education at school.

Keywords: Disadvantaged Children, Education Issues, Ecology, City Perception

Giriş

1.Şehir Sosyolojisi

Şehir; aile yapısı, nüfus büyüklüğü, kültürel ve ekonomik yapı olarak birbirlerinden farklı grupların bir arada oluşumunun ifadesidir. Bu oluşumun, yalıtılmış yaşamlara değil, kültürel zenginliğe denk düşmesi gerektiği kabul edilir (Bayraktar, 2005). Şehir Sosyolojisi: şehirdeki kolektif yaşam şartlarını, insanların sosyal etkinliklerini, birbirleriyle ilişkilerini, bu ilişkilerin etkilerini ve ne tip bir sosyal varlık ortaya çıkardığını inceler. Bunun yanında şehir yapısının getirdiği sosyal problemlerin de sebeplerini bulmaya çalışır. (Açıkgöz, 2007). Bu çalışma kent içi çöküntü alanlarındaki çocukların şehir algısı ve akademik başarısını sorgulayarak şehir sosyolojisine katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Kent içi çöküntü alanı ise; suç oranının fazla olduğu, mimari anlamda çarpıklaşmış bir kentleşmenin mevcut olduğu, "aidiyet" duygusu taşımayan yoksul halkın bulunduğu bölgedir. Şehirlerin çeşitli faktörler sonucu çöküntüye uğraması, ilgili çevreleri bu çöküntüyü ortadan kaldıracak çözüm arayışlarına yöneltmiştir. Kentsel yenileme kavramı, işte bu arayışların bir sonucu, bir çözüm yolu olarak ortaya atılmıştır (Çakılcıoğlu ve Cebeci, 2003).

2. Şehir ve Çocuk

1989 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni birçok ülke imzalamıştır. Türkiye'nin de 1994 yılında imzaladığı sözleşmede, çocuklar yalnızca bakıma muhtaç bir grup olarak değil, bir yurttaş olarak gösterilmektedir (Sivri Gökmen, 2013). Kent içi çöküntü alanında sıkışmış bu yurttaş çocukların zihnindeki şehir algısını ve eğitim sorunlarını irdeleyerek, kent içinde yaşamayı nasıl avantaja çevirebileceği sorgulanmaktadır.

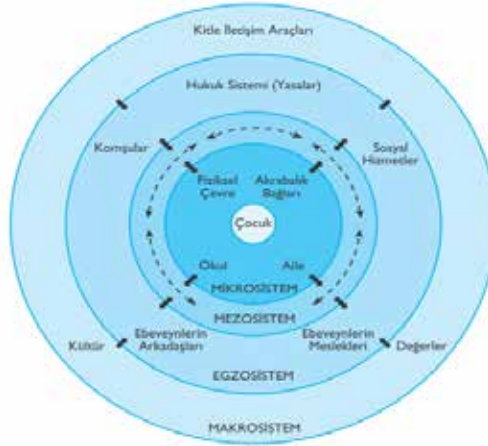
Çocuk dostu kent anlayışı ise; kentin günlük yaşamında çocuk haklarını yaşama geçirmeye özen gösteren herhangi bir şehir veya yerel yönetim sistemidir. (Sivri Gökmen, 2013). Dolayısıyla böyle bir şehir aynı zamanda tüm insanları ile dost bir kenttir. Özellikle çocukların yetişmesi bir dünya sorunu olarak görüldüğüne göre bu bölgedeki çocukları kazanabilmek daha bir önem taşımaktadır.

Dezavantajlı Çocuk ve Yoksulluk

En geniş tanımı ile içerisinde buldukları toplumun temel ekonomik, kültürel ve sosyal kaynaklarından mahrum kalan veya mahrum bırakılan insan gruplarına "dezavantajlı gruplar" denir (Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, 2011). Bu çalışma ekolojik kuram açısından dezavantajlı çocuk konusunu incelemektedir.

Çocuklar, bir tüp içinde değil, aile, komşu, toplum, şehir ve dünya içinde büyürler. Çocuk, içinde bulunduğu bu çevrelerde anne babası, arkadaşları, yaşlıları ve başka yetişkinlerle etkileşimde bulunur. Çocuklar, bundan başka, gazete, magazin yayınları, radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçlarından etkilenmektedir. Özetle içinde büyüdüğü kültür tarafından yetiştirilen çocuk, kendi toplumsal çevresinin bir ürünü haline gelmektedir (Rice,1997 akt. İnanç, Bilgin vd. Atıcı, 2007a). Bu çalışmada kent içi çöküntü alanında yaşamakta olan dezavantajlı çocukların eğitimde başarılı olmaları ve eğitim yolu ile dönüşümlerini mümkün kılarak kent içi avantaja nasıl dönüştürülebileceğine cevap aranmaktadır.

Kuramı incelediğimizde ise (Rice,1997 akt. İnanç, vd. Bilgin, Atıcı, 2007b) çocuğun içinde bulunduğu çevrenin ürünü olduğu görüşü Bronfenbrenner tarafından geliştirilerek ekolojik yaklaşımlı eğitim anlayışı olarak tanımlanmıştır. Ekolojik kuram; çocuğu çevreleyen aile, okul, mahalle çevreleri ve bu çevrelerin birbirleriyle olan ilişkilerini incelemektedir. Dört alt başlıkta değerlendirilen kuram şu şekilde tanımlanmaktadır.



Şekil 1 Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistemler Kuramı

Mikrosistem, çocuğun çok yakın olduğu çevresel öğeleri kapsar. Bu öğeler; aile, okul, çocuğun yaşlıları, komşular ve başkalarıdır. Mezosistem, mikrosistemler arasındaki karşılıklı ilişkiyi betimler. Örneğin çocuğun ailedeki yaşantıları okuldaki yaşantısını ya da okuldaki yaşantıları ailesindeki yaşantısını etkiler.

Egzosistem, çocuğun toplumsallaşmasında dolaylı bir etkiye sahip olan yakınları, komşuları, yasal kurumları, iletişim araçlarını, ailenin arkadaşlarını kapsar. Anne babanın iş yaşamını etkileyen bir olay, çocuğun gelişimini de dolaylı olarak etkilemektedir. Makrosistem, ideolojileri, değerleri, tutumları, yasaları, kitle iletişim araçları, kültürel alışkanlıkları kapsar.

Yoksulluk, Sosyal Dışlanma ve Eğitim Sorunları

Yoksulluk, insanların ve toplumların gelişimini engelleyen bir faktördür. Seçme şansının olmadığı çevreye doğan çocuklar bunu kader olarak yaşamaya mahkûmdur. Bu kaderi değiştirmek tabi ki tüm insanların görevidir.

Eğitim seviyesinin düşük olması işsizliği, işsizliğin de yoksulluğu getirdiği açıktır. Yoksul bölgelerdeki çocukların eğitim seviyelerini geliştirici çalışmalar yapmak bu zincirin kırılması için tek çözümdür. Eğitim seviyesinin düşüklüğü bilinçsizliği ve çaresizliği de beraberinde getirmekte yasa dışı alanlara yönelmek doğru bir durum olarak algılanabilmektedir.

Türkdoğan'a göre yoksulluk kültürü yoksulluktan farklıdır. Yoksulluk kültürü toplum yapısında savaş, ekonomik bunalım, kötü yönetim veya benzeri felaketler sonu-

cu birdenbire meydana gelen bir olay değildir. Yoksulluk kültürü, tarihsel süreç içinde yoksulluğa maruz kalmış grupların ortak inanç değeri ve kültür sistemlerinin kurumsallaşmasıdır. Gecekondu insanının kazandığı bir yaşam biçimi, bir dünya görüşüdür ve yoksulluk kültürünü yok etmek yoksulluğu yok etmekten daha zordur. (Türkdoğan, 2004) Bu durum eğitim yolu ile sınıf atlamayı başaramayan grupların, yoksulluk kültürüne teslim olmalarını ve çaba sarf etmeleri konusunda engelleyici etki yaratmaktadır.

Yoksulluk kültürü tezi ile bu kültür geliştikten ve bir yaşam biçimi olarak benimsendikten sonra, koşullar değişse de, bu kültürün var olmaya devam edeceği iddia edilir. Teze göre yoksulluk kültürü, marjinal koşullara ve ortama bir uyum olmaktan çok, çocuklar üzerindeki etkisi nedeniyle nesilden nesile geçerek kendini devam ettirme eğilimindedir (Gül ve Gül, 2008). Yoksulluk araştırmalarının çok büyük bir kısmı politika önerisi olarak yoksulların eğitim imkânlarının artırılmasına değinmektedir; ancak bunun ne şekilde yapılacağına dair öneriler çoğu zaman belirsiz kalmaktadır. Çalışmada ise ailenin hangi açılardan destekleneceğini anlamak hedeflenmektedir.

Eğitim düzeyi düşük ve vasıfsız işgücünü oluşturan formal sektörde alt düzeyde çalışanlar ve enformel sektör çalışanları çalışan yoksul kesimini oluşturmaktadır. Çalışabilir durumda ancak düşük eğitim ve vasıfsızlık nedeniyle iş bulamayan ve çalışamayan yoksullar da bu grubun içine girmektedir. Çalışan yoksul kavramı yeni kentsel yoksulluk kapsamında ele alınmaktadır (Kalaycıoğlu ve Rittersberger-Tılıç akt. Güneş, 2009). Eğitim ve yoksulluk birbiri içine geçmiş faktörlerdir. Birine çözüm bulmadan diğerini değiştirmek oldukça zor gözükmektedir.

Yoksul çocukların algılama fonksiyonlarında ve öğrenme kapasitelerinde azalma bildirilmekte, bu çocukların testlerde düşük skor yaptıkları ve okul başarılarının düşük olduğu gözlenmektedir. Son yıllarda yoksulluğun çocukların entellektüel gelişmesi üzerindeki olumsuz etkisinin daha çok ev içindeki ortam üzerinden olduğu belirtilmektedir. Buna göre entellektüel gelişme için çocuğun fiziksel sağlığı yanında evdeki fiziksel ortam, annenin çocukla ilişkisi, evdeki “kognitif stimülasyon” ve erken çocukluk bakımı etkili olmaktadır. Araştırmalar, yoksulluğun bütün bu ara faktörleri negatif etkileyerek- karanlık ev içleri, annenin eğitimsizliği ve “tükenmişliği”, eve gazete, dergi girmemesi, annenin çocuğuna bir şey okumaması vb. çocukların entellektüel gelişmelerini bozmaktadır (Hatun,2002). Bu durum, çocukların eğitim sorunlarını çözmek adına kapsamlı çalışma yapmayı gerekli kılmaktadır.

Sosyal Dışlanma ve Risk Altında Olmak

Sosyal dışlanma kavramı ilk kez yetmişli yıllarda Fransa’da kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle işsizlik oranlarındaki artış, artan uluslararası göç ve refah devletinin gerilemesi,

kavram üzerindeki ilgiyi önemli ölçüde arttırmıştır. “Sosyal dışlanma kavramı ile birlikte AB’de yoksullukla mücadele ile ilgili terminolojide önemli bir değişiklik olmuştur. Yoksullukla mücadele ile ilgili ilk programlarında temel kavram “yoksulluk” iken, doksanlı yılların ortasından itibaren “sosyal dışlanma” temel kavram durumuna gelmiştir görmezden gelen ve sorunlarının artarak devam etmesine zemin hazırlamaktadır (Sapancalı, 2005 akt. Güneş, 2013).

Sosyal dışlanmanın dinamik bir süreci ifade etmesinin bir başka yönü de bireyin umut ve beklentileriyle ilişkili olarak değerlendirilebilir. Beklentilerle ifade edilen bireyin sadece kendisinin değil aynı zamanda çocuklarının da beklentileri olarak anlaşılmalıdır. Bu durumda sosyal dışlanma nesiller boyu devam edebilir. Bu nedenle sosyal dışlanmanın değerlendirme boyutu, geçerli statünün dışına çıkmaktadır (Atkinson,1998 akt. Sapancalı,2005). Dışlanan grupların çocuklarını geniş topluma dâhil edilebilmesi için sosyal projelerin oluşturulması önem kazanmaktadır.

Materyal ve Yöntem Örneklem

Yaş-Cinsiyet Tablosu

8 Yaş	9 Yaş	10 Yaş	
Cinsiyet	Kişi - Ort.	Kişi - Ort.	Kişi - Ort.
Kız	10 %21	6 %13	3 %6
Erkek	7 %15	14 %30	7 %15
Toplam	17 %36	20 %43	10 %21

Çizelge-1: Yaş-Cinsiyet Tablosu

Bu araştırmaya katılımcı olarak 8-10 yaş arasındaki İstiklal İlkokulu 3. sınıf öğrencileri alınmıştır. Toplam 19’u kız ve 28’i erkek olmak üzere 47 çocuk çalışmaya dâhil edilmiştir. Çağrışım burcu yönteminde ise mahalle, semt ve şehir algısını anlamak üzere aynı okulda eğitim gören 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden toplam 71 (33 kız, 38 erkek) çocuk araştırmaya dâhil edilmiştir. Sorular çocuklara bire-bir sorulmuş olup çocukların aileyi ve çevresini nasıl algıladığını yansıtmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Anket: Araştırmada verilerin bir kısmı anket yöntemi ile belirlenmiştir. Demografik özellikleri ve ekolojik sistemi belirleyici sorular sorulmuştur.

Derinlemesine Mülakat Tekniği: Nitel veri toplama tekniği olan derinlemesine görüşme ise araştırma konusu ile ilgili kişilerle belirli bir amaç doğrultusunda konuşma yapılmasıdır.

Çağrışım Burcu (Yüklem Kümesi): Çağrışım burcu yöntemi Strasbourg- Institut de Psychologie Sociale'de A. A. Moles tarafından geliştirilmiştir. Merkezi bir kavramın çağrıştırdığı niteliklerin basit grafik temsiline dayanan bu yöntem, algı alanımıza giren gerçek bir obje, resim veya sözcük gibi tüm uyaranlara uygulanabilir.

Bu yöntem sonucunda elde edilen niteliklere frekans analizi tekniği uygulanır. Daha sonra diyagram oluşturularak uyaran merkeze alınır ve nitelikler sıklığına bağlı olarak içten-dışa doğru sıralanır.

İşlem

Ankette;

Derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak 3 grupta ele alınmıştır. Bu gruplar;

Doğuştan sahip olduğu aile ortamı;

a) Anne babanın doğum yeri, eğitim durumu, mesleği, aylık gelir, kardeş sayısı, kendine ait odanın olup olmadığı, çocuk sayısı, çocuğun doğduğu yer

b) Anneye-babaya hangi konuda yardım ettiği, anne-babayla vakit geçirip geçirmediği ve nasıl vakit geçirdiği, ne kadar harçlık aldığı,

Çocuğun hayatla kurduğu bağlar ve gelecek beklentisi; okul başarısı, kaç saat TV izlediği, hayran olduğu kişi, büyüyünce ne olmak istediği

Kitle iletişim araçları ile maruz kaldığı ortam; evde internet var mı, çocuğun cep telefonu var mı, aile ile izlediği TV programları, müzik aleti çalıp çalmadığı ve müzik aleti çalmak isteyip istemediği sorulmuştur.

1. Çağrışım burcunda ise yine bire-bir görüşme uygulanarak;
2. Hacihüsrev deyince aklınıza neler geliyor?
3. Taksim deyince aklınıza neler geliyor?

İstanbul deyince aklınıza neler geliyor? Olmak üzere 3 tane yönerge verilmiş ve 1 dk süre içerisinde söyledikleri nitelikler kâğıt-kalem kullanılarak not edilmiştir.

Çalışma Süresince Takip Edilen Yol ve Aşamalar:

Çalışmaya Emniyet Birimleri ile görüşülerek başlanmıştır. Emniyet Birimleri güvenlik açısından ciddi manada tehdit unsuru olabilecek bir durum olmadığını fakat dikkatli olunması gerektiği ifade edilmiştir.

Bu süre içerisinde Beyoğlu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünde yetkili kişiler ile görüşülüp okulda çalışmak için yasal izin alınmıştır. Ayrıca çocuklara uygulanacak yöntemler konusunda etik kurul onayı alınarak, çalışmaya başlanmıştır. Mahallenin dış kesimlerine toplu taşıma araçları ile ulaşım mümkün olmadığı için ticari araç (taksi) kullanılmıştır. Ticari araç şoförlerinin hemen hepsi mahallenin tehlikeli olduğunu ifade etmiş ve mahallenin içine girmek konusunda çekinceleri olduğunu ifade etmişlerdir.

Analiz

Anket çalışmasında çocukların vermiş olduğu cevaplara içerik analizi uygulanarak kategorize edilmiştir. Çağrısım burcu tekniğinde ise frekans analizi kullanılarak yüzdesel dağılımlar ile diyagram oluşturulmuştur.

Bulgular

Araştırma bulgularından elde edilen verilere göre; katılımcıların %78'inin doğum-büyüme İstanbul'lu olduğu ve %12'sinin ise diğer bölgelerden göç ettiği görülmüştür. Örneklem grubundaki öğrencilerden hepsinin anne-babası hayatta fakat 3 kişinin yani %6'lık bir dilimin boşanmış olduğu bilgisi edinilmiştir.

Anne-Baba Eğitim Durumu

	ilkokul	ortaokul	lise	okur-yazar	okur-yazar değil	bilmiyor
Anne:	%9	%3	%0	%30	%11	%47
Baba:	%17	%6	%3	%23	%2	%47

Çizelge-2: Anne-Baba Eğitim Durumu?

Çizelge-2 de anneleri ile ilgili olarak toplamda %12>sinin ilkokul ve ortaokul mezunu olduğu, %30>nun okur-yazar fakat sonradan öğrendiği, %11>nin ise okur-yazar olmadığı görülmüştür. Babaların ise %24>i ilkokul, ortaokul ve lise mezunu iken, %23>nün daha sonradan okuma-yazma öğrendiğini ve %2>nin ise okuma-yazma bilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ebeveynlerinin eğitim durumu ile ilgili bilgi sahibi olmayan çocukların oranı ise %47>dir.

Çocuklara ailelerin meslekleri hakkında yöneltilen soruda ise; annelerin %62>sinin ev hanımı, %21>inin vasıfsız işçi (temizlik işçisi, çaycı vb.) ve öğrencilerin %17>sinin annelerinin mesleğini bilmediği söylemiştir. Babaların ise %32>sinin vasıflı işçi (elektrikçi, terzi vb.), %40>nün vasıfsız işçi olduğu, %2>sinin müzisyen ve %26>sinin ise işsiz olduğu görülmüştür.

Ailenizin Ekonomik Düzeyi

	Fakir	Orta	Zengin
Kişi Sayısı	13	25	9
Ortalama	%28	%53	%19

Çizelge-3: Ailenizin Ekonomik Düzeyi?

Çizelge-3'te belirtildiği gibi ailenin ekonomik düzeyi sorusunun sonuçlarına göre çocukların %28'i kendisini fakir görmekteyken, %53'ü orta ve %19'u zengin görmektedir. Öğrencilerin %51'i kirada otururken %49'u ise kendi evinde oturduğunu söylemiştir. Toplamda 47 katılımcıdan sadece 1'i yani %2'si ailenin tek çocuk olduğunu, diğerlerinin ise kendisiyle beraber olmak şartıyla %28'nin iki kardeş, %36'sının 3 kardeş, %15'nin 4 kardeş, %13'nün 6 kardeş, %4'nün 7 ve %2'nin ise 9 kardeş olduğu bilgisi alınmıştır.

Evde Annenize Hangi Konularda Yardım Ediyorsunuz?

	Temizlik	Yemek	Market	Bebek Bakmak	Hiçbir İş	Her Konuda
Kişi Sayısı	10	10	4	3	4	16
Ortalama	%21	%21	%9	%6	%9	%34

Çizelge-4: Evde Annenize Hangi Konularda Yardım Ediyorsunuz?

Çizelge-4'te belirtildiği gibi %21'i yemek ve temizlik işlerini yaparken, %9'u market alışverişi, %3'ü bebek bakmak ve %16'sı ise her işi yaptığını dile getirmiştir. 4 çocuk yani %9'u ise evde anneye hiçbir konuda yardımcı olmadığını söylemiştir.

Babaya Hangi Konularda Yardım Ediyorsunuz?

	Getir-Götür	Temizlik	Hiçbir İş	Her Konuda
Kişi Sayısı	25	6	13	3
Ortalama	%53	%13	%28	%6

Çizelge-5: Babaya Hangi Konularda Yardım Ediyorsunuz?

Çizelge-5 de ise 25 kişi yani %53'ü daha çok getir-götür işlerinde yardımcı olduğunu, %13'nün temizlik (iş yerinde) konusunda, %6'sı ise her konuda yardım ederken %28'i hiçbir konuda yardımcı olmadığını söylemiştir.

Kendilerine okul başarılarını nasıl algıladıkları sorulmuş ve %13'ü başarısını düşük algıladığını %32'si orta ve %55'i ise kendini yüksek algılamaktadır. Ne sıklıkla harçlık alıyorsunuz sorusuna ise %62'si günde (1-2TL) alırken, %25'i haftada ve %13'ü ayda bir harçlık aldığını söylemiştir. Çalgı çalabiliyor musunuz sorusunda ise çocukların %28'i evet derken, %72'si de çalgı çalamadığını fakat istekli olduğunu dile getirmiştir.

Hayran Olduğun Bir İnsan Var mı?

	Sanatçı	Futbolcu	Oyuncu	Meslek	Arkadaş	Aile	Yok
Kişi Sayısı	15	2	5	1	2	3	19
Ortalama	%32	%4	%11	%2	%4	%6	%41

Çizelge-6: Hayran Olduğun Bir İnsan Var Mı?

Çizelge-6'de belirtildiği gibi %41'i hayran olduğu kimsenin olmadığını söylerken, %15'i sanatçı, %4'ü futbolcu, %11'i oyuncu, %2'si meslek grubuna hayran olduğunu ifade etmiştir. 5 çocuktan %4'ü ise aileden birine hayranlık duyarken %6'sı arkadaşlarından birine hayran olduğunu söylemiştir.

Büyüyünce Ne Olmak İstersiniz?

	Polis	Öğretmen	Müzisyen	Doktor	Futbolcu	Ünlü
Kişi Sayısı	14	8	1	9	8	7
Ortalama	%30	%17	%2	%19	%17	%15

Çizelge-7: Büyüyünce Ne Olmak İstersiniz?

Çizelge-7'de olduğu gibi %30'u polis, %17'si öğretmen ve %19'u doktor gibi mesleğe yönelik cevaplar vermiştir. Geriye kalan çocuklardan ise %17'si futbolcu, %15'i ünlü ve %2'si ise müzisyen olmak istediğini dile getirmiştir. Kız çocuklarının geneli mesleklerle yönelik cevap verirken, erkeklerin çoğunluğu futbolcu, ünlü ve müzisyen cevabını vermiştir. Günde kaç saat tv izliyorsunuz sorusunda ise %43'ü 0-2 saat, %23'ü 2-4 saat, %17'si 4-6 saat ve kalan %17'lik dilim ise 6-8 saat arasında izlediklerini söylemiştir.

Ailenizle izlediğiniz Tv Programı nedir?

	Dizi	Yarışma Prog.	Film	Çizgi Film	Yok
Kişi Sayısı	24	5	5	7	6
Ortalama	%51	%11	%11	%15	%13

Çizelge-8: Ailenizle İzlediğiniz Tv Programı Nedir?

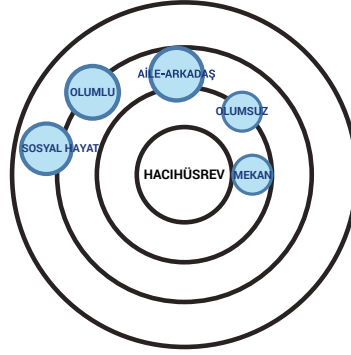
Televizyon izledikleri saat diliminde aileleri ile hangi programları izledikleri sorulmuştur. %51'i dizi, %15'i çizgi film, %6'sı ailesiyle televizyon izlemediğini, %5'i yarışma programı ve geri kalan %5'i ise film izlediğini söylemiştir. (Çizelge-8)

Anne ve Babanla Ne yapmak Hoşuna Gider?

	Ödev Yapmak	Oyun Oynamak	Tv Seyretmek	Dışarı Çıkmak
Anne	25 kişi - %53	8 kişi - %17	7 kişi - %15	7 kişi - %15
Baba	18 kişi - %38	10 kişi - %21	13 kişi - %28	6 kişi - %13

Çizelge-9: Anne ve Babanla Ne yapmak Hoşuna Gider?

Çizelge-9 da ise %53'ü anne ile ödev yapmak derken, %17'si oyun oynamak, %15'i tv seyretmek ve kalan %15 ise dışarı çıkmak demmiştir. Babayla ise %38'i ödev yapmak derken, %21'i oyun oynamak, %28'i tv seyretmek ve %13'lü dışarı çıkmak olduğunu söylemiştir. Cevaplardan kızların ve erkeklerin aynı oranlarda anne ile ödev yaptığı, fakat baba ile kızların ödev yaparken erkeklerin tv seyrettiği görülmüştür. Çağrışım burcu yönteminde elde edilen bulgulara göre; çocuklar "Hacıhüsrev" kavramı ile ilgili toplam 129 adet metafor meydana getirmişlerdir. Bu metaforlar içerik analizine göre 5 farklı kategoriye ayrılmıştır ve sıklığına göre aşağıdaki gibi diyagramlar oluşturularak merkeze en yakın ve en uzak olacak şekilde yerleştirilmiştir. (şekil-2)



Şekil2: Hacıhüsrev Denilince Aklınıza Ne Geliyor?

Metaforlar ise aşağıdaki gibidir;

Mekan; İstiklal mahallesi, eski evler, sokak, oyun yerleri, cadde, bakkal, yokuş, mezarlık, okul, halı saha. (f=48)

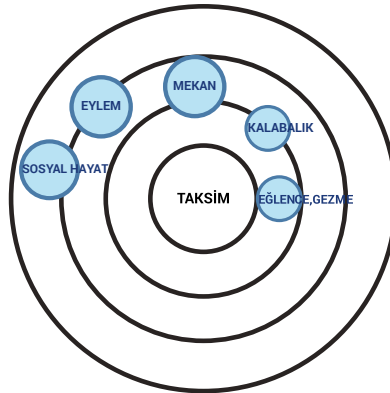
Olumsuz; Kötü çocuklar, küfür ediyorlar, kavga, dövüşüyorlar, akşam tehlikeli, çok bağırıyorlar, pis mahalle, bonzai, kötü mahalle. (f=31)

Aile-Arkadaş; Arkadaş, anne, baba, aile, kardeş, anneanne, evim. (f=28)

Olumlu; mahallemi seviyorum, sevdiğim kişiler var, kavga yok. (f=12)

Sosyal Hayat; gezmek, türbe, cami. (f=10) şeklinde anlamlılık derecelerine göre ayrılmıştır.

Çocuklar «Taksim» kavramı ile ilgili toplam 149 adet metafor meydana getirmişlerdir. Kategoriler frekanslarının büyüklüğüne göre şekil-3'teki gibi diyagrama yerleştirilmiştir.



Şekil-3: Taksim denilince aklınıza ne geliyor?

Metaforlar;

Eğlence, Gezme: Gezmek, dolaşmak, eğlence, kulüpler, tavla, burger king, mc donald's. (f=36)

Kalabalık: İnsan, kalabalık, çok araba, taksi. (f=28)

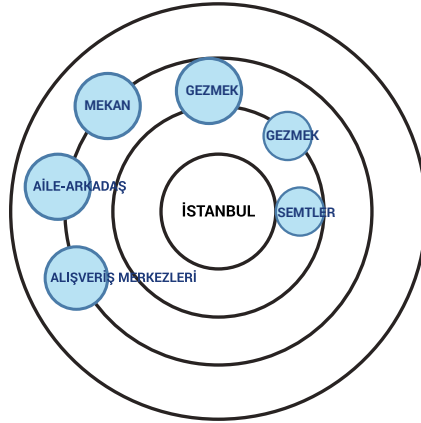
Mekan: Tramvay, evler, restoran, lokanta, çiçek pasajı, banka, turist, kuş, seyyar satıcı, çiçekçiler turist. (f=27)

Eylem: Eylem, gezi olayları, biber gazı, bomba, terörist, gaz bombası. (f=24)

Alışveriş: Mağazalar, alışveriş merkezi, market, telefon bakmak, tişört. (f=21)

Sosyal Aktivite: Sinema, bilim merkezi, spor kulübü, oyun oynamak. (f=13)

Çocuklar «İstanbul» kavramı ile ilgili ise toplam 129 adet metafor meydana getirmişlerdir. Kategoriler frekanslarının büyüklüğüne göre şekil-4'teki gibi diyagrama yerleştirilmiştir.



Şekil-4: İstanbul denilince aklınıza ne geliyor?

Metaforlar;

Semte: Şehir, Kasımpaşa, Eminönü, Emirgan, Feriköy, Taksim, Kadıköy, Okmeydanı, Hacıhüsrev, Örnektepe, Bağcılar, Türkiye. (f=39)

Gezmek: Gezmek, güzel bir şehir, oyun, park, film, eğlence, internet. (f=26)

Mekan: Boğaz köprüsü, Galata köprüsü, Galata kulesi, tren, vapur, turist, deniz, kız kulesi, marmara, bina, yol. (f=24)

Aile-Arkadaş: Çocuk, arkadaş, anne, baba, aile, ev, akraba, dede. (f=17)

Kalabalık: Kalabalık, araba, uyuşturucu, polis. (f=14)

Alışveriş Merkezi: Mağaza, cevahir, sahte ürünler, oyuncak, pazar. (f=9) olarak tanımlanmıştır.

Tartışma ve Sonuç

Çalışma bulguları değerlendirildiğinde ekonomik yoksulluktan ziyade kültürel yoksulluğun öne çıktığı görülmektedir. Eğitim seviyesinin düşük olması işsizliği, işsizliğin de yoksulluğu getirdiği açıktır. Yoksul bölgelerdeki çocukların, haklara ulaşabilme ve ulaşmayı talep edebilme eksikliği de dikkat çekmektedir. Bu bir hak yoksunluğudur. Yoksulluk, yoksunluğu doğurur (Baloğlu, 2005). Çalışmada yoksul çocukların akademik başarısının düşük olması, konunun birinci dereceden bilinç sorunu olduğunu düşündürmektedir.

Araştırma grubunu İstanbul doğumlu anne babaların ve yine İstanbul doğumlu çocukların (%78) oluşturması dikkat çekmektedir. Bu kadar uzun yıllar İstanbul'da ve şehir merkezine çok yakın yaşadıkları halde eğitim sisteminde başarıyı yakalayamamış olması yoksulluk kültürünü içselleştirdiklerini düşündürmektedir (Gül ve Gül, 2008). Yine İstanbul doğumlu anne babalarının eğitim düzeyinin okur -yazar ve aşağı seviyede (anne :%41,baba %25) olması dikkat çekicidir. Ayrıca %47'sinin anne babanın eğitim düzeyini bilmiyor olması da anlamlıdır. Çocuklar 8 ve üzeri yaş grubunda olmasına rağmen anne babalarının eğitim durumunu bilmediklerini ifade etmişlerdir. Bu durum ailelerin hiç eğitim almadıklarını veya evde bu konunun konuşulmadığını düşündürmektedir. Her durumda eğitimin önemli bir konu olarak algılanmadığı açıktır. Anne babaların meslekleri de yoksulluk sarmalında olduklarını, açıkça gözler önüne sermektedir. Anneler (% 62 ev hanımı ve %21 vasıfsız işçi), babalar (%40 vasıfsız işçi ve %26 işsiz) olarak tanımlanmıştır. Bu durum kendilerini yoksulluk kültürüne teslim ettiklerini düşündürmektedir.

Eğitim seviyesinin düşüklüğü, bilinçsizliği ve çaresizliği de beraberinde getirmekte olup yasa dışı alanlara yönelmek doğru bir durum olarak algılanabilmektedir. Kitle iletişim araçlarında Hacıhüsrev'in yasa dışı bir mahalle olarak öne çıkması ise bu durumu desteklemektedir. Çocuklara büyünce ne olmak istersiniz diye sorulduğunda alınan cevaplar incelendiğinde kızların eğitim yolu ile sınıf atlama istekleri erkeklere göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Kızların eğitim yolu ile kazanılan meslekleri (öğretmen, doktor, polis), erkeklerin %42'si eğitim yolu ile kazanılan meslekleri (polis, doktor) tercih ettikleri görülmüştür. Bu durum kızların mahalledeki riskli çevrelerle daha az karşılaştığını düşündürmektedir.

Hayran oldukları kişiler sorgulandığında cinsiyet farklılığı gözükmemektedir.%40' ı hayran olduğu kimsenin olmadığını belirtmiştir. Erkeklerin ise ailesinden ve arkadaşlarından hayran olduğu kimsenin olmaması dikkat çekicidir. Her iki cinsiyet de toplamda %47'si sanatçı, futbolcu ve oyuncu olan kişileri belirtmiş, %2'si meslek sahibi doktor olan kişiyi belirtmiştir. Bu durum meslek sahibi kişilerin kitle iletişim araçlarında öne çıkarılmadığı ve çocukların birebir karşılaşma imkanlarının sınırlı olduğunu düşündürmektedir. Bir diğer taraftan %73'ü TV de dizi, yarışma programı, film izlemektedir. Eğitim dışındaki zamanları televizyon izleyerek, televizyonda da oyuncu ve futbolcular izlendiğini düşünürsek bu bulgular şaşırtıcı olmamaktadır.

Bütün bu eğitim konusundaki üzücü sonuçlara rağmen ailelerin çocuklarla yapılan çalışmaya destek vermesi, okula devam etmeleri konusunda çaba sarf etmeleri ümit veren çabalar olarak dikkat çekmektedir. Çocukların eğitim araç gereçlerinin devlet desteği ile karşılanıyor oluşu ekonomik sebeplerin eğitim engeli oluşturmadığını göstermektedir. Ayrıca çocukların bir kısmı anne babanla ne yapmak hoşuna gider sorusuna ödev yapmak (anne :%53 ,baba %38) cevabını verirken, diğer bir kısmı da televizyon seyretmek (anne %15,baba %28) cevabını vermiştir. Çocukların aile ile eğitim etkinliği içinde olmayı tercih ettiklerini göstermektedir.

Çocukların %87'si okul başarısını orta ve üstünde algılamaktadır. Bu durum başarısızlığının çok farkında olunmadığını da göstermektedir. Çünkü kendisini orta düzeyde gören 3. sınıf öğrencileri okuma yazma ve dört işlemde zorlanmaktadır. Burada öğretmenlerin çocukları sistem içinde tutmak için toleranslı yaklaşımlarının da etkisi olduğu açıktır.

Burada ailelerin eğitimsiz olmalarına rağmen çocuklarının eğitimi konusunda gayretli oldukları ve çocuklarının eğitimi konusunda desteğe açık oldukları görülmektedir. Çalışma grubuna gösterilen ilgi ve destek de bu durumu kanıtlar niteliktedir. Çalışmamız, yoksulluk sarmalında sıkışmış çocukların doğru rol modeller ve uzman desteği ile topluma kazandırılmasının mümkün olacağı düşüncesini kuvvetlendirmektedir.

Bir başka dikkat çeken bulgu çoğunluğunun Roman kültürüne mensup ailelerden oluşmasına rağmen çocukların %28'i müzik aleti çalmayı bildiğini belirtmiştir. Fakat müzik aleti çalmak ister misin sorusuna %78'i evet cevabı vermiştir. Bu durumun, müzik etkinlikleri başlatmak konusunda iyi bir zemin olduğu düşünülmektedir. Profesyonel destekle ve kültürden gelen yatkınlık ile bu çocukların müzik konusunda başarı göstermeleri desteklenebilir.

Öte yandan bu çocukların risk altında olarak değerlendirilmelerindeki birinci etken, çocukluk dönemlerinde yaşlarına uygun olmayan, tehlike ve riskleri içeren bir yaşam

içerisinde olmalarıdır. Gelişimin temel kurallarından olan her çocuk yaşının gerektirdiği gibi yaşmalıdır ilkesinin bu kategoride yer alan çocuklarda gerçekleşmediği görülmektedir. İstiklal Mahallesi'ndeki çocuklar ev temizliği, yemek yapmak çocuk bakmak gibi ev içi işleri yetişkin gibi üstlenmekte, çocuk olarak bakılmak, korunmak ve eğitime yönlendirilmek konusunda bilinçli bir yaklaşımdan uzak kalmaktadır.

Çocuklar içinde buldukları durumu aile ile birlikte zaman geçirmek olarak algılasa da literatürde bu durum çocuk istismarı olarak tanımlanmaktadır ve aynı zamanda akademik başarısızlığı da etkileyen faktör olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmamızda çocukların çağrışım burcu yöntemi ile içinde bulunduğu çevreyi nasıl algıladıkları sorgulanmıştır. Suç oranının yüksek olduğu mahallede yaşamak çocuklar tarafından nasıl algılanmaktadır, bir başka ifade ile mahallelerinin olumsuzluğu fark edilmekte midir? Bulgular, mahallenin tehdit edici olduğunun farkında olduğunu göstermektedir. Bu tabloda mahallesi sevdiği kişilerin olması dışında eski evlerin olduğu ve tehlikeli bir yer olarak tanımlanmıştır.

Semt sorusunda ise mesafe olarak en yakın ve şehir merkezi olarak tanımlanan Taksim hakkındaki algısı sorulmuştur. Kütüphane ve tarihi mekânların ifade edilmeyip sadece eğlence mekânlarının ve eylem alanı olarak tanımlanması dikkat çekicidir.

İstanbul konusundaki çağrışımlar ise tarihi ve kültürel zenginliğin ifade edilmemesi şehir hayatının olumlu yönlerinden uzak olduğunu göstermektedir.

Literatüre baktığımızda da Tezcan ve Kara'nın (2014) Çanakkale'de yapılan şehir algısı çalışmasında ortaöğretim öğrencilerinin "şehir" kavramına ilişkin araştırmasında İstanbul üzerinden değerlendirmeleri dikkat çekicidir. Bu öğrenciler bir şehrin olumlu ve olumsuz yanlarını; aşırı kalabalık, trafik yoğunluğu, stres, sıkıntı, hava kirliliği, kaos, kapkaç, cinayet, aşırı yapılaşma vb. İstanbul, üzerinden değerlendirilmiştir. Öte yandan olumlu kavramlardan büyük yerleşim yeri, metropol, yerleşik hayat, yenilik ve teknoloji, modernlik, rahat yaşam, gelişmiş AVM'ler, eğitim ve öğretim imkanlarının fazla oluşu vb. konularda yine çocukların zihinlerinde İstanbul'un izlerini gözlemlenmiştir. Burada da dikkat çeken husus, çocukların zihninde şehir kavramı olarak kültürel ve tarihi zenginliğin olmamasıdır.

Çocuklar ulaşım ve bölgedeki kültürel faaliyetlerin (sinema, tiyatro, spor, kütüphane) eksikliği sebebi ile şehir merkezinde olmanın avantajlarından faydalanamamaktadır. Bu durum sosyal dışlanma olarak tanımlanabilir. Ailelerin eğitimsiz ve vasıfsız işçi olması, yoksulluk ve bilinçsizlik olması çocuğun ruhsal ve sosyal gelişimine katkıda bulunmasını imkânsız kılmaktadır.

Araştırmamızdaki tüm verileri ekolojik kuram açısından değerlendirdiğimizde aile, okul, ilişkileri irdelenmiş ve ailenin bilinçsiz, eğitimsiz olması çocuğun mikrosistem açısından desteklenemediğini göstermektedir.

Mezosistem, mikrosistemler arasındaki karşılıklı ilişkiyi betimler. Aile hayatı açısından çocuktan ev işlerinde yetişkin gibi destek beklenmesi eğitime ayıracağı zamanı daraltmaktadır. Egzosistem, mahallenin risk içeren, kavga, küfür ve suç ortamı ile çevrili olması olumsuz koşullarda yaşadığını göstermektedir. Ayrıca babanın işsiz veya vasıfsız işçi olması ailede geleceğe yönelik beklentilerini azaltmaktadır. Makrosistem açısından; dizi ve yarışma programları izlemekte eğitimini destekleyen programlardan uzak yaşamaktadır. Rol modelleri doğal olarak kısa zamanda zengin ve meşhur olacak kişiler oluşturmaktadır. Sonuçta; çocuğun eğitim yoluyla sınıf atlamasını destekleyecek çevreden yoksun olduğu aşikardır. Bu olumsuz tabloda tek ümit verici unsur, ailenin ve çocuğun eğitimin önemini fark etmesi ve destek arayışı içinde olmasıdır.

Öneriler

1. Ailelere çocuk yetiştirme konusunda ve çocuklarının akademik başarısını nasıl arttıracakları konusunda eğitimler verilebilir.
2. Müziğe yatkın olduklarını düşünürsek müzik etkinlikleri yapılabilir.
3. Spor etkinlikleri yapılarak mücadele etme, disiplin ve grup kurallarına uymak konusunda destek verilebilir.
4. İstanbul'un tarihi ve kültürel zenginliklerinin tanıtıldığı geziler düzenlenebilir.
5. Dezavantajlı bölgedeki eğitimcilere uzman desteği verilebilir.
6. Çeşitli meslek gruplarının temsilcileri ile tanışma ortamlarının oluşturulabilir.

Kaynaklar

1. Açıkgöz, Ö. (2007). Şehir, Şehir Toplumu ve Şehir Sosyolojisi. Sosyoloji Konferansları, Cilt 35: 57-83.
2. Adaman, F., & Çağlar, K. (2006). Türkiye’de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma, Avrupa Komisyonu. Sosyal Dışlanma ile Mücadelede Mahalli Topluluk Eylem Programı 2002-2006 Raporu.
3. Baloğlu, F. (2005). Kentsel Yoksulluk: İstanbul’dan Küçük Bir Kesit. Sosyoloji Konferansları, Cilt 31:231-249.
4. Bayraktar, N. (2005). Farklılığın Mekânı Olarak Kent ve Kadın. s. 185-200. T.H. (ed.), Şehircilik Çalışmaları. Nobel Yayıncılık, Ankara.
5. Bronfenbrenner, U. (1986a). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental Psychology*, 22: 723-742.
6. Bronfenbrenner, U. (1989b). Ecological systems theory. *Annals of Child Development*, 6: 187-249.
7. Çakılcıoğlu, M., & Cebeci, Ö.F. (2003). Kentin Çöküntü Alanlarında Uygulamada Yetersiz Kalan İmar Planlarının Yerine Alternatif Planlama Süreçleri. Kentsel Dönüşüm Sempozyumu, 11-13 Haziran, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
8. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı. (2011) Dilovası’nda Dezavantajlı Grupların İstihdam Potansiyelinin Artırılması: Araştırma Sonuç Raporu. Marka Yayınları Serisi 3-75, Aralık.
9. Ekinci, C.E., & Susmaz, H. (2009). Sağlıklı Kentleşme Süreci Esasları. *NWSA: Social Sciences*, 4(1): 21-34.
10. Güneş, Z. (2013). Türkiye’de yoksulluk araştırmaları: 1990 sonrası çalışmaların bibliyografik analizi. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, İstanbul.
11. Gül, H., & Sallan Gül, S. (2004a). Türkiye’de Yoksulluğun Bölgesel ve Kentsel Boyutları. IV. İzmir İktisat Kongresi Sosyal Sektörlerde Gelişme Stratejileri Tebliğ Metinleri, 5-9.
12. Gül, H., & Sallan Gül, S. (2008b). Yoksulluk ve Yoksulluk Kültürü Tartışmaları,

- çinde Türkiye’de Yoksulluk Çalışmaları, Der: Nurgün Atik, Yakın Kitapevi, 57-96 s. İzmir.
13. Hatun, Ş., Etiler, N., Gönüllü, E. (2003). Yoksulluk ve Çocuklar Üzerine Etkileri. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 46(4): 251-260.
 14. İnanç B.Y., & Bilgin M., & Atıcı M. K. (2007). Gelişim Psikolojisi: Çocuk ve Ergen Gelişimi. Pegem A Yayıncılık, 115-154 s., Ankara.
 15. Sapanca, F. (2005). Avrupa Birliği’nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri. Çalışma ve Toplum.
 16. Sivri Gökmen, H. (2013). Ç. D. K. Çocuk Dostu Kent Üzerine Stratejiler. TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu, 28-30 Kasım.
 17. Sökmen, P. (1997). Sosyoloji ve Şehir. Türk Sosyoloji Dergisi, 3(18). Nisan.
 18. Şahin, T. (2010). Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Sosyal yardım Uzmanlık Tezi, Ankara.
 19. Tedmem (2014). Bronfenbrenner’in Ekolojik Sistemler Kuramı. <http://www.tedmem.org/mem-notlari/bir-cocugu-yetistirmek-tum-toplumun-gorevidir>. Erişim tarihi: 20 Mart 2015.
 20. Tezcan, Ş., Kara, M., (2014). Ortaöğretim Öğrencilerinin Şehir Kavramını Algılamaya Düzeyleri: Çanakkale Örneği. 10: 579-593.
 21. Türkoğlan, O. (2003). Türk Toplumunda Yoksulluk Kültürü. Yoksulluk, 1: 104-109.

ÇALIŞTAYLAR

Kongre'nin ikinci gününde (12 Nisan 2015) belediyeler ve çocuklar olmak üzere iki kategoride, tüm gün süren çalıştaylar gerçekleştirilmiştir. Sabah saatlerinde belediye çalıştayları, öğleden sonra ise çocuk çalıştayları Bilim Kurulu tarafından belirlenmiş olan temalar çerçevesinde yürütülmüştür.

Yerel Yönetim Çalıştayı Sonuçları

Yerel Yönetimlere, Kongre Bilim Kurulu Üyesi Öğretim Görevlileri yönetiminde yapılan çalıştaylar eş zamanlı olarak aşağıdaki konularda yapılmıştır:

Çocuk Hakları ve yerel yönetime çocuğun katılımı*

Çocuk için daha yaşanabilir bir mahalle nasıl tasarlanabilir?

Yerel yönetimlerin çocuğun eğitimine ve bilime katkısı**

Yerel yönetimlerin çocuğun sanatla ve kültürle ilişkisine katkısı

Dezavantajlı çocuklar, ihmal ve istismara uğramış çocuklar için yapılabilecekler*

Çocukların gerçek mekânlarda oyun oynamaları için yapılabilecekler**

Çocukla iletişim ve yerel medyada çocuğun nasıl yer alacağı konusu

Aile kurumunun korunması ve geliştirilmesinde yerel yönetimin katkısı

* Bilim Kurulu tarafında belirlenen 1 ve 5 numaralı çalıştaylar tek çalıştay grubu içinde yapılmıştır.

** Bilim Kurulu tarafında belirlenen 3 ve 6 numaralı çalıştaylar tek çalıştay grubu içinde yapılmıştır.

Çalıştay 1

Konu:

Çocuk hakları ve yerel yönetime çocuğun katılımı

Dezavantajlı çocuklar, ihmal ve sitismara uğramış çocuklar için yapılabilecekler

Çalıştay Moderatörü / Rapor Yazarı:

Doç. Dr. Hatice Ayataç ve Yrd. Doç. Dr. Semiha Sultan Eryılmaz

“Çocuk Hakları ve Yerel Yönetime Çocuğun Katılımı” temalı çalıştaya; Bilgi Üniversitesi, Bilim Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Necmettin Erbakan Üniversitesini temsil eden dokuz kişi ve Ataşehir ve Lüleburgaz ilçe belediyelerini temsil eden iki kişi olmak üzere toplam on bir kişi katılarak katkıda bulunmuştur. Farklı üniversitelerden akademisyenler ve yerel yönetim yetkililerinin katılımı ile fikir alışverişi yapılmış ve bu çalıştay kapsamında, anahtar kavramlar tanımlanmış, sorun tespitinde bulunulmuş ve gerekli mekanizmalar ile yerel yönetimlere ipuçları şeklinde girdi oluşturulmaya çalışılmıştır. Çalıştay kapsamında elde edilen farklı görüş ve öneriler doğrultusunda hazırlanan Sonuç Bildirgesi aşağıda maddeler halinde sunulmaktadır.

“Çocuk Hakları ve Yerel Yönetime Çocuğun Katılımı” temalı çalıştayın başlangıcında üç anahtar kelime belirlenmiştir. Bunlar; (1) Çocuk Hakları, (2) Yerel Yönetimler ve (3) Katılım. Çalıştay kapsamında belirlenen sorunlar bu üç bağlamda ele alınmıştır.

Sonuç Bildirgesi:

Yerel yönetimlere çocukların katılımından bahsedilebilmesi için öncelikle toplumun en küçük ve temel birimi olan aile içerisinde, devamında okul ve dış çevrede söz sahibi olması gerekmektedir. Bu kapsamda toplumdaki tüm bireylere ve etkileşim içinde oldukları eğitim, sağlık, sosyo-kültürel kurum ve kuruluşlara, sivil toplum kuruluşlarına büyük görevler düşmektedir.

Çalıştay iki etapta yürütülmüştür. İlk yarım saat içerisinde katılımcılarla Çocuk Hakları ve Yerel Yönetim ilişkisi genel konusunda Sorun Tespiti yapılmış ve bu sorunlar; doğal çevre, insan ve toplum unsurlarıyla oluşan yapılaşmış çevre ve yaşam biçimimizi oluşturan sosyo-ekonomik çevre başlıkları altında gruplandırılmıştır.

Bu kapsamda üzerinde durulan temel sorunlar;

- Doğal çevre

Özellikle yaşanan kentsel çevrede çocukların var olan doğal çevre öğelerinin ve değerlerinin farkında olmaması,

Doğal çevre değerlerini yaşayarak değil, kitaplardan görüyor ve tanıyor olmaları,

Doğal alanlara erişememeleri,

Doğal çevrede vakit geçirip, oyun oynayamamaları,

Doğal çevrelerini yeterince deneyimleyememeleri

- Yapılaşmış çevre

Çocuğun bilişsel, duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarına yanıt verecek kaliteli yapılaşmış çevrelerin olmaması,

Temiz ve sağlıklı çevrelerin olmaması,

Çocukların konut, okul ve yakın çevrelerine erişimlerinde güvensiz alanların varlığı,

Özellikle yaya olarak kullandıkları sokak ve caddelerde emniyet ve güvenlikle ilgili zorluk ve kısıtlar,

Trafik kazalarına maruz kalmaları,

Çocukların en temel ihtiyacı olan oyun alanlarının yetersizliği,
Oyun alanlarının kapsayıcı olmaması,
Oyun alanlarının malzeme ve çeşitliliğindeki sorunlar,
Bisiklet kullanmanın ve park etmenin güçlükleri,
Yakın çevrelerini keşfetme ve tanıma güçlükleri
Eğitim ve sağlık sorunları

- Sosyo-ekonomik çevre

Çocukların özellikle farklı çocuklarla kıyaslanması,
Sosyo -ekonomik olarak farklı düzeyde çocukların bir araya gelememesi,
Çocuk gibi davranamamaları ya da bu davranışla eleştirilmeleri,
Çocukların istismara maruz kalmaları
Ailede ve çevrelerin de söz hakları olmaması,

Çalıştayın ikinci yarım saatlik bölümünde bu sorunlara yönelik öneriler tartışılmıştır. Öneriler ve yararlanılacak Mekanizmalar başlığı altında doğal çevre, yapılaşmış çevre ve sosyo-ekonomik çevre temaları kapsamında, daha önce tartışılan hakları çocuklara nasıl verebiliriz konusu tartışılmış ve yerel yönetimlere ipucu vermek amacıyla mekâna yönelik girdi veren somut önerilere dönüştürülmeye çalışılmıştır.

- Doğal çevre politikaları

Kente tümüyle dokunulmalı- malzeme seçimi uygun olmalı,
Kimyasallardan uzaklaşmalı,
Bitki ekip yetiştirme alanları,
Hayvan bakabileceği alanlar olmalı

- Yapılaşmış çevre politikaları

Eşit-kolay-erişilebilir alanlar olmalı,

Eğitim-sağlık-parklar bahçeler-spor alanları,

Sokak oyunları oynanabilmeli,

Okul öncesi eğitimde –iş-aile-çocuk-anne babayla birlikte olmalı,

Kuş seslerini ve ritmi duymalı,

Mahalle ve sokak; tasarlanmış değil, doğal üretilmiş alanlar olmalı,

Oyun parkları; okul-oyun bahçesi,

Parklar toprak olmalı,

AVM'ler yapılmasın,

Alternatif spor türleri-paten- alanları önerilmeli ve desteklenmeli,

Bisiklet yolları arttırılmalı,

Yaşam alanları artmalı,

Meyve ağaçları her yerde/bütün kentte olmalı,

Yardım butonları düşünülmesi,

Okul bahçeleri oyun alanı olmalı

- Sosyo-ekonomik çevre

Ulaşım dersi olmalı,

Bilgi edinme ücretsiz olmalı

- Sosyal çevre politikaları

Tabletsiz ortamlar önerilmeli,

Ücretsiz olması - oyun deneyim alanları,

Dilencilik-mendil satma- gibi sokak satışlarında çocukların kullanılmasına caydırıcı cezalar gelmeli,

Yasal yaptırımların daha aktif olması,

Mesleki eğitimin alt yaşlara inmesi (Milli Eğitim),

Ücretsiz müze organizasyonlarının sağlanması,

Avrupa kentsel şartı imzalanmalı,

Paylaşım; Ortaklık-kullanım,

İfade hakkı; sevgi – eşitlik,

Çevre; insan haklarıyla birlikte düşünülmeli, çocuğun insan hakları, Merak etme-hayal etme,

Şefkat-ilgi kavram ve süreçleri desteklenmeli.

Çalıştay 2

Konu:

Çocuk için daha yaşanabilir bir mahalle nasıl tasarlanabilir?

Çalıştay Moderatörü / Rapor Yazarı:

Doç. Dr. Nilgün Çolpan Erkan

Kentlerde artan nüfus mahallelerin de nüfuslarının artmasına neden olmuştur. Bunun yanı sıra kentlerin geleneksel bölgelerinin dışındaki mahalle alanları da, boşluksuz büyük mahalleler olarak planlanmıştır. Ayrıca tanımlı olmayan sınırlarla birbirinden ayrılan mahallelerin, nerede başlayıp nerede sonlandığı da algılanamaz hale gelmiştir. Bütün bunlara ek olarak artan araç sahipliğine koşut artan araç trafiği başta çocuklar ve yaşlılar olmak üzere tüm yaşayanlar için mahalleri yaşanabilir olmaktan uzaklaştırmaktadır.

Bu çalıştayda Lüleburgaz Belediyesi, Bursa Büyükşehir Belediyesi, Sarıgazi Belediyesi, Beyoğlu Belediyesi ve Marmara Belediyeler Birliği'nden olmak üzere toplam sekiz katılımcı ile mahallelerin çocuklar için neden yaşanabilir olmaktan çıktığı ve çözüm amaçlı nelerin yapılabileceği tartışılmıştır.

Sorun saptama olarak adlandırılabilir çalıştayın ilk etabı, katılımcıların sorunlara ilişkin fikirlerinin tek tek derlenmesi ve sonrasında bunların belirli başlıklar altında gruplanması ile tamamlanmıştır. Çalıştayda 'çocuklar söz konusu olduğunda mahallelerde sorun oluşturan konular' fiziksel ve sosyal konular olarak gruplanmış, fiziksel sorunlar başlığı da mekânsal ve ulaşım sorunları olmak üzere iki alt başlıkta derlenmiştir²⁸. Saptanan sorunlar;

Mekânsal sorunlar

- Yeşil alan yoksunluğu, boşluksuz yapılaşma, mahallelerde oyun alanı ve sosyal donatı alanlarının olmayışı, mahallelerin sadece konut işlevinden oluşması, kimi mahallelerin kent merkezine uzak, izole mahalleler olması,

28 Çalıştay esnasında güvenlik sorunları da sıralanmıştır ancak diğer başlıklarda bu konular tekrar edildiğinden, metinde ayrı bir güvenlik sorunları başlığı açılmamıştır.

- Sınırları tanımlı olmayan, nüfusu ve alanı çok büyük mahalleler,
- Mahalle içindeki okulların nicelik, nitelik ve erişim açısından yetersizlikleri, bu nedenlerle çocukların okula yürüyerek erişememesi, servis kullanmak zorunda kalmaları,
- Dezavantajlı grupları gözetemeyen tasarım ve düzenlemelerin yapılmaması ve onlara ait merkezlerin mahallelerde bulunmaması,
- Mahalledeki tasarım ve aydınlatma sorunları.
- Konut alanlarındaki temizlik sorunları ve mekânsal estetikten yoksunluk.

Ulaşım sorunları

- Mahallelerdeki yoğun araç kullanımı, araca bağlı ulaşım zorunluluğu, otopark sorunları nedeniyle araç yolu, yaya yolu, kaldırım gibi açık alanları işgal eden araçların varlığı,
- Yayalaştırılmış yolların olmaması, varsa da yetersizliği,
- Bisiklet yollarının tasarlanmamış, uygulanmamış olmaması,
- Araç trafiği nedeniyle ortaya çıkan trafik güvenliği sorunları.

Sosyal sorunlar

- Toplumdaki bireyselleşme ve bencilleşme süreci, buna bağlı çocuğa tahammülsüzlük, mahalle esnafının çocuklara hoşgörüsüzlüğü,
- Çocuklar dahil tüm bireylerde görülebilen teknoloji bağımlılığı,
- Toplumsal iletişimsizlik, tanış olmama, zayıflayan komşuluk ilişkileri nedeniyle ortaya çıkan sorunlar ve güvensizlik,
- Toplumsal iletişimsizliğe bağlı çocukların oyun arkadaşı bulamaması,
- Çalışan anne, baba ve tek çocuk olan ailelerde çocukların yalnızlaşması,
- Çocuk haklarının bilinmemesi ve çocuklara söz hakkı tanınmaması,
- Mahallede sınıfsal ayrımların olması,
- Mahalledeki sosyal sorunlardan kaynaklı otokontrol mekanizmasının olmayışı ve buna bağlı güvensizlik duyguları.

- Çalıştay katılımcıları tarafından saptanan bu sorunlara çözüm arayışları da, yine katılımcılar tarafından önce tek tek ortaya konulmuş, daha sonra birlikte gruplanarak sonuçlandırılmıştır. Çözüm önerileri de fiziksel ve sosyal odaklı çözümler olmak üzere iki başlık altında derlenmiştir. Bunlar;

Fiziksel çözümler

- Mahalleler için kontrol edilebilir nüfus ve alan büyüklüklerinin uygulanması,
- Mahalleleri daha tanımlı kılmak için algılanabilir ve yarı geçirgen sınırların tasarlanması,
- Çocukların algılayabileceği, çeşitlilik içeren, kimlikli, aidiyet hissedilen mahallelerin tasarlanması,
- Ortak donatı alanlarının oluşturulması (bunlar mahallelinin tanış olma olanaklarını arttıracak mekânlar),
- Yürüme mesafesinde ilkokulların olması,
- Açık yeşil alanları tam, doğadan koparılmamış konut alanlarının tasarlanması,
- Mahallenin gündelik gereksinimlerini sağlayan ticaret alanları dışındaki ticaret işlevinin mahallelerin dışına çıkarılması, (alışveriş amaçlı yabancıların mahalleye girişinin ortadan kaldırılması),
- Düşük yoğunluklu konut alanlarının planlanması,
- Yaya ulaşımına öncelik verilmesi, yaya sokaklarının tasarlanması,
- Oyun alanları ve oyun sokaklarının gerçekleştirilmesi, bunlarda doğal malzemelerin kullanılması,
- Mahalledeki donatı yapılarının kimlikli yapılar olarak tasarlanması, mahallede var olan kimlikli (tarihi, özgün) yapıların donatı olarak değerlendirilmesi,
- Mahalledeki sokak, kaldırım ve duvar gibi tasarım elemanlarının ve ortak alanların eğitim amaçlı kullanılması.

Sosyal çözümler

- Mahallelinin tanış olma olanaklarını artıracak aktivitelerin düzenlenmesi,
- Komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesi,

- Mahalledeki esnaf ilişkilerinin varsa korunması, yoksa kurulması,
- Mahallelerde sosyal çeşitlilik sağlanması,
- Mahalle gönüllüleri projelerinin hayata geçirilmesi,
- Güvenliğin sağlanmasına yönelik tedbirlerin alınması,
- Mahallede yaşayan çocukların alınan kararlarda katılımcı olması,
- Mahalleler için bütçe ayrılması.

Yukarıdaki çözüm önerileri göz önüne alındığında mahallelerin yaşanabilir kılınması için sınırların tanımlanması, düşük yoğunluklu mahallerin tasarlanması, açık yeşil alanlar başta olmak üzere donatı alanlarının sağlanması gibi fiziksel çözümlerin hayata geçirilmesiyle iletişim, güvensizlik, tanış olmama gibi sosyal sorunların da pek çoğuna çare bulunacağı inancı söz konusudur. Bu noktada yaşanabilir mahalleler ve mutlu, özgüvenli çocuklar için yerel yönetimler, plancılar, tasarımcılar ve mahalle sakinlerinin işbirliği de büyük önem taşımaktadır.

Çalıştay 3

Konu:

Yerel yönetimlerin çocuğun eğitimine ve bilime katkısı

Çalıştay Moderatörü / Rapor Yazarı:

Dr. Hüseyin Mertol

S.C: Büyük Konserlere çok yüksek bütçeler harcanmak yerine çocukların eğitimini desteklemek ve bilimsel gelişimine katkı sağlayıcı projelere bütçeyi yönlendirmeli.

YK: Çocuk ve eğitim ile ilgili belediyelerde ayrı biri birim kurulmalı.

Zeynep: Bilim merkezlerini destekliyor devlet ama içine düzenekler konulup bırakılıyor çocuklar o oyuncaklar ile oynayıp bir daha gelmiyor. Düzenli bir müfredat ve eğitim programı olmalı. Bilim Merkezi yaşamalı.

YK: Aileler çocukların eğitimden faydalandığını da görmeli. Çocuğun gelişimine katkı sağlayacak şekilde tasarlanmalı eğitimler.

Zeynep: Müze gezmek gibi olmamalı.

Hüseyin M. Örgün eğitimin yerel yönetimlere bağlanması yahut yerelyönetimlerin örgün eğitimde de görmeli miyiz?

Tüm katılımcılar bu soruya evet cevabını vermiştir.

YK: Eğitim bütçesinden de Yerel yönetimlerin pay alması gerekiyor. Dünya'da yerleşmeye gidiyor. İnsanlar muhatab olarak belediyeleri görmeye başlıyor.

Hüseyin M: Milli Eğitimi destekleyici bir konum almalı

S.K: Avrupa Birliği veya diğer ülkelerde Milli Eğitim Bakanlığı gibi bir oluşum var mıdır?

S.C: Büyük meclis var. Yerel meclis var. Müfredat değişebiliyor. Eğitim içeriği genelde yerelin elinde. Fakat kurumların birbirinin diplomalarını kabul etmeme durumu

olabiliyor.

Eğitmenleri eyalet atıyor.

H.M: Belediyelerde şu an yapılan şeyler neler? Bundan sonra yapılması gereken şeyler nelerdir?

E.B: Belediyelerde bilgi evleri var. Orada etütler, ekstra şeyler yapılıyor. Oradan hep aynı çocuklar yararlanıyor. Annesi ev hanımı olan ve aktif annelerin çocukları. Belediyelerin servisleri yok. Çalışan annelerin çocukları bilgi evlerinden faydalanamıyor. Yapılan faaliyetler güzel ama bütün çocuklara erişilemiyor. Belediyelerin çocukları taşıma sistemi kurması gerekiyor.

S.C: Bilgi evleri projeleri Türkiye'nin alternatif eğitim ihtiyacını karşılayabilecek yapılar.

H.M: Çocuklar okula gönüllü olarak gitmiyor.

İ.G: Çocuklar ilgi alanına göre tasnif edilse, hem bir arada hem de ayrı dersleri olsa, müfredat da ona göre tasarlanırsa daha faydalı bir eğitim olabilir.

Y.Ö: 1970 yılında bir fizikçi Çekmece Nükleer Merkezinde çalışmış.

F.K: Çocuk eğitimleri için devlet veya belediyeden ziyade sivil toplum kuruluşlarının devreye girmesi gerekiyor.

Bu kadar eğitime rağmen uyuşturucu ve sigara yaşı 6-8 yaşına düştü. Meslece Çekmece belediyesinde 40.000'e yakın çocuk bilgi evinde eğitim alıyor ve fakat küçük yaşta kötü madde kullanımı bu bölgede yaygın.

Sivil toplum ve yerel yönetimlerin işbirliği esasında eğitim alanları arttırılmalı daha çok cocuğa ulaşılmalıdır.

H.M: Çocukların eğitimini düşündüğümüzde aslında çocukların ailelerinin eğitimlerini de hesaba katmalıyız.

Y.Ö: Çocukların, erken yaşta uyuşturucu müptelası olmasının sebebini araştırmak lazım. Eğitim meselesinde en ön sırada ele alınması gereken şey uyuşturucu meselesidir.

Rıza: Eğitimin belediyeler tarafından yürütülmesi gerekir.

Belediye başkanının halkın içinden biri, sorunları daha iyi bilen, eğitim işini bilen biri olmalı.

Öğretmenlerin seçimi ve atanması dahil herşeyi belediyenin yapması gerekir.

S.C: Ülkemizde denetleme ile ilgili sıkıntı olduğu için sıkıntılar var.

Rıza: Okul öğrencilerin sevmediği bir yer. Bursa her seviyedeki okullar için bir çalışma gerçekleştirdi. Çocukları ödüllendirdik. Çevre Kulübü gibi kulüpler kurarak çocuklara ve öğretmenlere özel eğitimler verildi. Mesela çevre eğitimini slaytla sınıfta değil, çocukları piknik yapmaya asfalt bir alana, ağaç olmayan bir yere götürerek gerçekleştirildi. Çocukları en az bir saat orada kızdararak piknik yaptırıldı. Çocuklara gelecekte her yerin böyle olabileceği ile ilgili yaşayarak öğrenme metodu uygulandı.

Bilgi Evleri, Alternatif Eğitim Merkezleri Ve Bilim Merkezleri Nasıl İyileştirilebilir?

Y.K: Yerel yönetimler bir şey yapmak istediğinde hem maddi hem kanuni engelle karşılaşılıyor.

S.C: Eğitime ve özellikle eğitime yatırım yapılmalı. Öğretmenler teşvik edilmeli.

Emel: Eğitim belediyelerin işi mi?

Belediyelerin kendi kurdukları eğitim merkezlerinde devletin yaptığı genel sınavlara katkı olabiliyor mu?

S.C: Belediyeler üniversitelerle ortak çalışabilir, çocuk üniversitesi gibi kuruluşları çoğaltabilirler. Üniversitelerdeki hocalarla, öğretmenlerle çocukları bir araya getirebilirler.

Belediyeler kendi eğitim kurumlarıyla kelebek etkisi yapabilir.

Emel: Kurumlararası iletişimimiz çok zayıf.

Y.K: Kurumlar birbirlerine hırsız gözüyle bakıyor.

S.C: Büyük firmalar belediyelerin organizasyonlarına sponsor olabilir, bunu belediyeler desteklemeli.

S.K: Nisan çocuk şenliğinde spor ve dans alanlarında ağırlık verilmiş. Çocuk meclisinin koordinatörlüğünde karar veriliyor. Dernekler destek oluyor. Balaban boza, Tikveşli ayran gibi özel firmalar da sponsor oluyor. Kent içerisinde herkes bir katkıda bulunuyor. Belediye koordinasyon yapıyor.

S.C: Bir şey başarılı olduğunda yerel yönetim sınırları içindeki özel firmalar sponsor olabiliyor.

Yerel yönetimlerle Milli Eğitim arasında iletişim sıkıntısı var.

1. Belediyeler Eğitimin neresinde?
 - a. Milli eğitimle örgün eğitimin içinde olmalı. Yerel yönetimlerin örgün eğitime katkısı olmalı.
2. Mevcut durum nasıl?
 - a. Bilgi evleri, yapılan etkinlikler ve bilim merkezleri.
3. Olması gerekenler neler?
 - a. Sivil toplum ve üniversitelerle işbirliği yapılması gerekiyor.

Çalıştay 4

Konu:

Yerel yönetimlerin çocuğun sanatla ve kültürle ilişkisine katkısı Çocukların Gerçek mekânlarda oynamaları için yapılabilecekler

Çalıştay Moderatörü / Rapor Yazarı:

Doç.Dr. Aynur Çiftçi ve Yrd. Doç. Dr. Yasemin Çakırer Özservet

Çalıştaya Lüleburgaz ve Sultangazi Belediyeleri ile Marmara Belediyeler Birliği'nden temsilciler katılmıştır.

Çalıştay'da görüşülen konular ve öneriler aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır:

- 1) Uluslararası kültürel etkinliklerinin arttırılarak çocuklar arasında kültürel diyalogun sağlanması önerisi (Lüleburgaz Belediyesi'nin 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı etkinliklerinde uzun süredir yurtdışından misafir ağırlaması örneği konuşulmuştur).
- 2) "Çocuk Sokağı" oluşturulması önerisi: Çocuklar için düzenlenmiş, haftada bir gün trafiğe kapatılarak sadece çocukların kullanabileceği güvenli bir sokak yapılması (Lüleburgaz Belediyesi kendilerine çocuklardan böyle bir talep geldiğini belirtmiştir).
- 3) Belediyeler ile okullar arasında koordinasyon sağlayacak sabit bir birimin oluşturulması önerisi.
- 4) İlköğretimde eğitim programlarında yerel kültür, kültürel ve mimari mirasın korunması için ders konulması önerisi (kültürel miras konusunda farkındalığı arttırmak, bilinç oluşturmada sürekliliği sağlamak için serbest etkinlik dersleri kullanılabilir. İstanbul'daki ilköğretim okullarında İstanbul ve kent kültürü ile ilgili verilen ders örneği aktarılmıştır).
- 5) Yerel yönetimler bünyesinde kültürel miras eğitim programları düzenlenmesi önerisi (Çocukların kültür elçisi olarak kültür mirası ve mimari mirasın tanıtılmasında aktif rol alması)

6) Yerel yönetimler tarafından kültürel ve mimari mirası tanımaya yönelik düzenli rehberli geziler düzenlenmesi önerisi (Örnek olarak Edirne’de yeni restore edilen sinagog yapısına kültürel gezi rotasında yer verilerek çocuklara kültürel mozağimizi oluşturan farklı etnik ve dini gruplara ait korunması gerekli kültür varlıklarının tanıtılması, çok kültürlü ve renkli bir gelenekten gelindiğinin aktarılması)

7) Somut olmayan kültür mirasının aktarılması için farklı yaş grubu ve kuşaklarını çocuklar ile bir araya getiren etkinlikler düzenleme önerisi (Unesco’nun Somut Olmayan Kültür Mirası listesinde yer alan Türk Kahvesi, Âşıklık geleneği, Hacivat Karagöz vb. kültürel değerlerin aktarımı için sohbet toplantıları, film, fotoğraf gösterileri vs. düzenlenmesi)

8) Yerel müzelerin çocukların eğitiminde etkin olarak kullanılması önerisi (Trakya’da yeni düzenlenmiş bir müze örneği verilerek gezi rotasına alınması önerilmiştir).

9) Sanatsal faaliyetler sonucu ortaya çıkan ürünlerin kentin sokaklarında sergilenmesi önerisi (Örnek olarak Lüleburgaz Belediyesi’nin uluslararası ve ulusal heykel sanatçıları ile yaptıkları etkinliklerde çocuklarla üretilen sanat ürünlerinin (çocukların yaptığı heykellerin) kalıcı bir şekilde kent sokaklarında sergilenmesi önerilmiştir).

10) Sokak hayvanları için barınak tasarımı önerisi: Çocukların sokakta yaşayan kedi, köpek, kuş vb. hayvanlar için barınak tasarlaması, uygulaması, erken yaşta hayvan sevgisi ve doğa ile kurulacak ilişkilerin getireceği faydalar üzerinde durulmuştur.

11) Doğal mirasın tanıtılması ve korunması önerisi: Doğada flora ve faunayı çocuklara tanıttacak rehberli geziler düzenlenmesi önerisi: Ormanda barınak tasarlama, ağaç ev yapma önerisinde bulunulmuş, Finlandiya örnekleri aktarılmıştır (Sultangazi Belediyesi’nin orman alanında yaptığı etkinlikler, izcilik kampı, su sporları etkinlikleri, atlarla çocukları buluşturan faaliyetler, buz pateni, kayak parkı engelli servisi hizmeti olanakları konuşulmuştur).

Çalıştay 5

Konu:

Çocukla iletişim ve yerel medyada çocuğun nasıl yer alacağı konusu

Çalıştay Moderatörü / Rapor Yazarı:

Yrd. Doç.Dr. Rüyeyda Kızılboğa Özaslan

Dünya nüfusunun yaklaşık yarısından fazlası Türkiye nüfusunun da 1/3'ü 0-18 yaş grubunu temsil etmektedir. Oranlar dikkate alındığında medyanın çocuğun gelişimi üzerindeki etkisi daha da önem kazanmaktadır.

Çağdaş toplumların çocuk paradigması ile ilgili ilkeler de medya ile olan ilişkiye dolaylı olarak atıf yapmaktadır. İlkeler:

- Her doğan çocuğun hayata iyi bir başlangıç yapması
- Nitelikli eğitim alması
- Her çocuğun yeteneği doğrultusunda potansiyellerini geliştirmesi sosyalleşmesi.

Bu ilkeler dikkate alındığında çocuk-medya ilişkisinin çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişiminde birinci derecede etkili olduğu görülmektedir. Medyanın yanı sıra aile, devlet ve eğitim sisteminin de çocuğun medya ile olan sınavının temel sorumluları olduğu belirtilmektedir.

Medyanın gücü, katılım ve bilgiye erişim açısından çok önemli olmakla birlikte medya yetişkinler (özellikle erkek egemen) tarafından kurgulandığı, çocuklar için içinde bırakıldığı ve çeşitli tehlikeleri içerisinde barındırdığı sürece çocuk ve medya ilişkisi sorunlu bir mesele haline gelmektedir. Medyanın çocukların; beslenme ve tüketim alışkanlıkları, fiziksel davranışları, tutumları, öğrenme ve hayal güçlerini kullanma becerileri başta olmak üzere birçok alanda etkilidir. Medyanın önemli etkilerinden bir diğeri ise, çocuklara hızlandırılmış bir çocukluk süreci yaşatıyor olmasıdır. Medya ve çocuk ilişkisinin doğru kurgulanabilmesi için sunulan öneriler şunlardır:

- Aileler medya kanalları, içerikleri ve kullanımını hakkında bilgi sahibi olmalı.

- Aileler filtreleme-sınırlandırma mekanizmalarını kullanmalı.
- Aileler çocukları ile birlikte medya araçlarını kullanmalı ve çocuklarını içerikleri hakkında bilgilendirmeli.
- Çocuk dostu medya içeriği oluşturulmalı.
- Çocuk haklarını koruyucu yasal düzenlemeler yapılmalı.
- Medya yapım süreçlerine çocukların da katılımı sağlanmalı.
- Çocuk-medya ilişkisine yönelik sivil denetim modelleri geliştirilmeli.
- Çocuklara medya da sadece suçlu-mağdur gibi sebeplerle yer verilmemeli, ayrıca diğer çocukları da teşvik edici başarı hikâyelerine, ödül alanlara yer verilmeli.
- İletişim fakültelerinde çocuk haklarına duyarlılık kazandırıcı müfredatlara ağırlık verilmeli.
- Medya mensuplarının çocuk haklarına duyarlılıklarını sağlayıcı eğitim programları organize edilmeli.
- Okullarda medya-okur yazarlığı derslerine önem ve öncelik verilmeli.
- Çocukların toplumsal farklılıkları kavramalarını ve nasıl davranmaları gerektiğini yönlendirici dikkat çekici programlar ve kamu spotları oluşturulmalı.
- Medyanın çocuğun sosyalleşmesi üzerindeki etkileri kontrol edilmeli.
- Kültürel değerlere uygun çocuk odaklı medya içerikleri geliştirilmeli.
- Çocuk ve medya ilişkisini araştırma ve uygulama merkezleri yaygınlaştırılmalı.
- Çocuğun medyada ne kadar ve nasıl temsil edildiği araştırılarak yapıcı çalışmalar yapılmalı.
- Gelişim farklılıkları olan çocukları dikkate alan medya ürünleri geliştirilmeli.
- Çocuğun medyanın zararlı etkilerinden korunmasını sağlayıcı önlemler alınmalı.
- Özellikle şiddet içeren ve çocuğun şiddete yönelmesine neden olan medya içeriklerine yönelik önlemler alınmalı.

Sonuç olarak medya hayatın her yönünü içine alan ve her geçen gün gücünü artıran bir yapı haline gelmektedir. Medya toplumdaki çocuk imgesi için bir çerçeve çizmekte ve bu çerçeveyi giderek genişletmektedir. Çocuk imgesinin, toplumda çocukların konumu ve onlar için üretilecek politikaların belirlenmesindeki önemi dikkate alındığında ise, medya ile ilişkisinin doğru kurgulanması gerektiği önem kazanmaktadır.

Çalıştay 6

Konu:

Aile kurumunun korunması ve geliştirilmesinde yerel yönetimin katkısı

Çalıştay Moderatörü / Rapor Yazarı:

Yrd. Doç. Dr. Hüsnüye Akıllı

Katılımcılar: Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi Rüveyda Kızılböğe Özaslan, Lüleburgaz ve Büyükçekmece Belediyesi Personeli (Dört kişi), Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

Çalıştay, aile kurumunun tanımlanması, önemi, anayasal ve yasal düzenlemeler çerçevesinde yerel yönetimlere düşen görev ve sorumlulukların değerlendirilmesi ile başlamış; katılımcıların, personeli oldukları belediyenin bu konudaki çalışmaları hakkında bilgi vermeleri ile devam etmiş ve belediyelerin neler yapabileceği, hangi hizmetleri üretebileceği konusundaki tartışma ve önerilerle son bulmuştur.

Aile; anne, baba ve çocuklardan oluşan toplumun çekirdeğini ve esasını oluşturan en temel sosyal kurumlardan biridir. Bireyin sığındığı, paylaştığı, destek ve güç aldığı, bireyi topluma hazırlayan ilk eğitim kurumudur. Ailenin korunması önemlidir. Çünkü aile topluma ait değerlerin öğrenildiği ve nesilden nesile aktarıldığı toplumsal hafıza olarak da tanımlanabilir. Aileler huzurlu ve mutlu ise toplum da huzurlu ve mutludur. Çocukların sağlıklı bir geleceğe adım atmasının yolu aileden geçmektedir. Kentleşme, bireyselleşme, eğitim sorunları, ekonomik güçlükler aile bağlarını zayıflatan unsurlar arasında sıralanmakta, aile bağları zayıflayan toplumlar ise buna bağlı birçok sorunla baş etmek durumunda kalmaktadır. Sosyal adalet ve barışı sağlamak amacıyla sosyal ve ekonomik hayata müdahaleyi gerekli gören sosyal devletin vatandaşlarına sağlaması gereken haklar arasında “ailenin korunması” hakkı önemli bir yer tutmaktadır. T.C. Anayasasında “Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler” başlığı altında “Ailenin Korunması” hakkına şu ifadelerle yer verilmektedir; “Aile Türk toplumunun temelidir. Devlet, ailenin huzur ve refah ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ve uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilat kurar.” Ailenin sosyal, kültürel ve ekonomik bakımdan güçlendirilmesi gerekmektedir. 6284 sayılı Ailenin Korunması

ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un Gerekçesinde; kadına yönelik şiddetin en yoğun olarak aile içinde yaşandığına, şiddete tanık olan çocuklarda ruhsal davranış bozukluklarına görüldüğüne ve bu çocukların okulda başarısız olduklarına, ileriki yaşantılarında şiddet uygulamaya eğilimli bireyler olarak yetiştiklerine, şiddete bağlı anne ölümlerine dikkat çekilmektedir. Bu nedenle ailenin korunması demek; özellikle kadının ve çocuğun korunması anlamına gelmekte, bedensel-ruhsal ve eğitsel bakımdan desteklenmeleri önem taşımaktadır.

Ailenin korunması ve geliştirilmesine yerel yönetimlerin katkısı önemlidir. Yerel yönetimlere bu konuda mevzuatla tanınmış görev ve yetkiler söz konusudur. 5393 sayılı Kanun uyarınca büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır (md. 14). İl özel idareleri ve belediyeler; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle kadın ve çocuklara yönelik hizmetlerin yapılmasında belde de dayanışma ve katılımı sağlamak, gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygulamakla sorumludur (5393-md.77; 5302-md. 65). 5216 sayılı Kanun'un 7. maddesine göre büyükşehir belediyeleri; sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile kadınlar ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak ve bu hizmetleri yürütürken diğer kuruluşlarla işbirliği yapmak durumundadır. Şiddete uğrayan ve şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin korunmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un 16. maddesinde; kamu kurum ve kuruluşlarının bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak kendi görev alanına giren konularda işbirliği ve yardımda bulunmak ve alınan tedbir kararlarını ivedilikle yerine getirmekle yükümlü olduğu belirtilmektedir. Bu çerçevede kendi görev alanına giren konularda yerel yönetimlere de yükümlülükler düşmektedir. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre; danışmanlık (çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik tedbirler) ve barınma tedbirleri (barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya tedbirler) yerel yönetimler tarafından yerine getirilir (md. 45). Kalkınma Bakanlığı Onuncu Kalkınma Planı Ailenin ve Dinamik Nüfus Yapısının Korunması Programı Eylem Planına (2015) göre evlilik öncesi eğitim, aile eğitim programlarının yaygınlaştırılması, aile danışmanlığı hizmetlerinin etkinleştirilmesi, göçle gelen ailelerin şehir yaşamına uyumlarının desteklenmesi, tek ebeveynli ailelere yönelik hizmetlerin geliştirilmesi, aile içi şiddet ihmal ve istismarın önlenmesi, aile yapısını etkileyen kötü alışkanlık ve bağımlılıkların azaltılması, aile sosyal destek programının alt yapısının tamamlanması ve aşamalı olarak hayata geçirilmesi, kaliteli ve kolay erişilebilir okul öncesi eğitim imkânlarının yaygın-

laştırılması ve aile dostu - çocuk dostu kent faaliyetlerinin desteklenmesi konularında “Türkiye Belediyeler Birliği” eylemle ilgili kuruluşlar arasında gösterilmiştir. Ailelerin finansal okuryazarlığı konusunda farkındalığını artırmaya yönelik çalışmalar yapılması, kreş ve oyun odalarının imkânlarının yaygınlaştırılması konularında da “yerel yönetim-ler” sorumlu kuruluşlar arasında belirlenmiştir.

Çalıştay’a katılan Lüleburgaz Belediyesi personeli, belediyelerinin Ekin atölyesi, 23 Nisan çocuk şenliği, UNICEF çocuk dostu kent projesi, çocuk meclisi, 10 Şubat 2015 tarihli Çocuk Çalıştayı, yurtdışı eğitim bursları, pazar yeri çocuk merkezi, çocuk sokağı, 2016 Kadın Yılı – kadın sanat akademisi gibi hâlihazırdaki ya da geleceğe dönük öngör-dükleri proje ve hizmet alanlarındaki çalışmalarından bahsetmişler, ailenin korunması ve geliştirilmesi konusunda yapılabilecek çalışmaları değerlendirmişlerdir.

Tartışma ve Öneriler

- Ailenin korunması ve geliştirilmesinde yerel yönetimlerin işlevlerini artıracak görev tanımlarını netleştirecek yasal eksiklik ve boşluklar yeniden gözden geçi-rilmeli ve düzenlenmeli, mevzuata uygun hareket edilip edilmediği hususunda etkin denetim sistemleri oluşturulmalıdır.
- 5393 sayılı Kanun’da yer verilen belediyelerin konukevi açma zorunluluğuna ilişkin düzenlemeye rağmen birçok belediyenin bu hükmü çeşitli nedenlerle ye-rine getirmediği gözlenmektedir. 6360 sayılı Kanun ile getirilen konukevi açma zorunluluğuna ilişkin nüfus koşulunun 50 binden 100 bine çıkarılmış olması olumsuz bir değişim olmakla birlikte kadın konukevlerinin yaygınlaştırılması konusunda gerekli tedbir ve teşvikler alınmalıdır.
- Ailenin korunması ve geliştirilmesine hizmet eden aşağıda belirtilen kurum-sal yapılar güçlendirilmelidir. Bu birimlerde eğitimli uzman personel istihdam edilmelidir.
- Aile ve Çocuk Hizmetleri Birimleri, Aile Danışma Merkezleri, Aile Destek Mer-kezleri, Gençlik ve Çocuk Merkezleri, Çocuk Yuva ve Kreşleri, Çocuk Kulüpleri, Çocuk Kütüphaneleri vd.
- Aileye yönelik eğitim hizmetleri verilmeli, yaygınlaştırılmalı ve güçlendirilme-lidir. İlgili yerel yönetim birimlerinde eğitimci, psikolog, pedagog, avukat, mali uzman, doktor ve sosyologlar eşliğinde psikolojik, tıbbi, hukuksal, sosyal ve finansal konularda aşağıda belirtilen konularda ücretsiz sürdürülebilir eğitim, bilinçlendirme ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesi önem taşımaktadır.

- Okuma yazma, mesleki eğitim, hizmetlere erişim, şiddet-uyuşturucu ve kötü alışkanlıklarla mücadele, sağlık eğitimleri, aile kurma ve boşanma süreci konusunda hukuksal danışmanlık, aile bütçesi ve para yönetimi (banka işlemleri, kredi kartı kullanımı, yatırım, fatura ödeme vd.) konularında eğitim, hukuki ve sosyal haklar- çocuk hakları konusunda bilgilendirme çalışmaları, yönetim ve siyasete katılımı güçlendirme eğitimleri, çocuk bakımı ve bilinçli ebeveyn eğitimi, çocukların şiddetten uzak, sağlıklı bir ortamda yetişmesi için toplumsal cinsiyet eşitliği, aile bireylerinin iletişimi konusunda eğitimler (özellikle erkek-lere katılımcılara yönelik “şiddetin önlenmesi amaçlı farkındalık eğitimi)
- Ailenin korunması ve geliştirilmesine yönelik kamu hizmetlerinin daha iyi görülmesi konusunda yerel yönetim bütçelerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Kalkınma plan ve programlarına uygun stratejik planlar ve bu stratejik planlara uygun yeterli kaynağa erişimi mümkün kılan bütçeler hazırlanmalıdır.
- Ailenin korunması geliştirilmesi hususunda yerel yönetimler evde bakım (ambulans, hemşirelik, hasta bakıcılığı), sağlık tarama gibi sağlık hizmetlerini de yerine getirmelidir.
- Ailelere özellikle kadın ve çocuklara yönelik çocuk işçiliğinin önlenmesi- kadın istihdamının sağlanması- aile bütçesine yönelik ayni ve nakdi yardımlar gibi mali ve sosyal destekler artırılmalıdır.
- Aile bireyelerine yönelik sosyal etkinlikler yaygınlaştırılmalıdır.

Çocuk Çalıştayları Sonuçları

Çocuk Çalıştayları, akademisyenler, uzmanlar ve lisansüstü öğrenciler moderatörlüğünde eş zamanlı olarak 7 başlık altında gerçekleşmiştir.

1. Çocuk, oyun ve spor
2. Çocuk, eğitim ve bilim
3. Çocuk ve yapılı çevre
4. Çocuk ve doğa
5. Çocuk, kültür ve sanat
6. Çocuk hakları ve çocuğun yönetime katılımı
7. Dezavantajlı çocuklar

Çalıştay 1

Konu:

Çocuk, oyun ve spor

Çalıştay Moderatörü/Raporu Hazırlayan:

Psk. Dr. H. Billur Çakırer

Çalıştay Tarihi: 12.04.2015

Katılımcı Sayısı: 10

Katılımcıların Yaşadıkları Belediyeler: Pendik, Bağcılar, Lüleburgaz, Zeytinburnu

Çalıştayda Ele Alınan Konular:

1- Katılımcıların oynamayı sevdiği oyunlar, yaptıkları sporlar

2- A-Katılımcıların hayallerindeki oyun/spor alanları, B- Şu an yaşadıkları çevrede bulunan oyun/spor alanları.

3- A- Hayallerinizdeki spor/oyun alanlarına ulaşmak için bireysel olarak ne yapabilirsiniz? B- Çocuk meclisi olarak ne yapabilirsiniz? C-Yerel yönetim ne yapabilir?

4- Çalıştay sonrasında ilk ne yapacaksınız?

Konu 1: Katılımcıların oynamayı sevdiği oyunlar, yaptıkları sporlar

Katılımcıların sıklıkla oynadıkları ve oynamayı sevdikleri oyunların genelde fiziksel mekan gerektiren oyunlar olduğu görüldü: Basketbol, futbol, ortada sıçan, yakalamaç/ebelemece, saklambaç, bisiklete binmek,dans etmek, bilgisayar oyunu katılımcıların oynadıklarını belirttikleri oyunlardır.

Konu 2-A: Katılımcıların hayallerindeki oyun/spor alanları

Katılımcıların hayallerindeki oyun/spor alanlarının yapılandırılmış, özel ekipman, alan, kaynaklar ve düzenleme gerektirdiği tespit edilmiştir. Günlük hayatta erişimi ko-

lay olmayan spor alanlarının hayallerini kurduklarını ifade etmişlerdir. Ör. Ata binme yerleri, şezlonglarla dolu açık-kapalı yüzme havuzu, okçuluk sporu alanı gibi. Aynı zamanda açık hava eğlence parklarının (lunapark) sayılarının arttırılması gerektiğinin üzerinde de duruldu.

Konu 2-B: Şu an yaşadıkları çevrede bulunan oyun/spor alanları

Lüleburgaz'dan gelen iki katılımcı istedikleri zaman kullanabildikleri, gerekli ekipman ve düzenlemenin bulunduğu dans salonu/alanının varlığından bahsettiler. Bağcılardan gelen katılımcı herkesin kullanabildiği, açık havada ormanlık bir alanın içinde bulunan düzenlenmiş koşu parkurunu anlattı. Zeytinburnu'ndan gelen katılımcı ise 2 mahalle uzakta olan, sıklıkla gittiği basketbol kortlarından bahsetti. Bu kortların kapılarının her zaman açık olduğunu, ayrıca alanı çevreleyen demirlerden bazılarının kırık olduğunu, bu kırık demirlerin de şimdye kadar bir kaç yaralanmaya neden olduğunu vurguladı. Potaların da bakımsız ve kırık olduğunu ekledi.

Konu 3-A: Hayallerinizdeki spor/oyun alanlarına ulaşmak için bireysel olarak ne yapabilirsiniz?

“Tamir gereken yerlerin fotoğraflarını çekip bunları ekleyerek bir dilekçe yazarım. Eski parkları yenilemeleri için şikayet ederim.”

“Yardım ve fikir alırdım.”

“Araç-gereç bağış yapabilirim.”

“Dilekçe yazıp belediyeye veririm.

“Ataç atarım” (moderatör bunu dikkat çekmek için farklı oyunlar oynarım şeklinde bir ifade olarak yorumladı.)

“Çok çalışıp güçlenmem gerekiyor.”

“Alanları temiz tutabilirim.”

“Çevreyi kirletmemeliyim. Para kazanmak için hırs yapmamalıyım.”

“İmza toplarım. Ne kadar istekli olduğumu gösteririm.”

Konu 3-B: Çocuk meclisi olarak ne yapabilirsiniz?

“Belediye başkanıyla görüşüp yenilenmesi gereken alanı ona gösterebiliriz.”

“Herkeseye yardım ve de bağış yapabiliriz. Suriyelilere bağış yapabiliriz.”

“Organize olup neler yapabiliriz bunu tartışırız.”

“Muhtaçlara hep beraber yardım edebiliriz. Etkinlikleri çoğaltabiliriz. Oyunlarımızı onlara öğretebiliriz.”

“Her okulda spor salonu olması için bir proje önerisi sunabiliriz belediyeye.”

“Resim.”

“Çocuklar çalışırsa yapabilirler.”

“Hep beraber koruruz, temiz tutarız.”

“Para kampanyası, dilekçe.”

“Anket yaparız. Sonuçlarını belediyeye iletiriz.”

Konu 3-C: Yerel yönetim ne yapabilir?

“Spor işleri müdürlüğü açıp gerekli tadilat işleriyle ilgili çalışma başlatabilir.”

“Var olan koşu alanlarını yenilemeleri, sağlamlaştırılmaları lazım.”

“Plan yapıp herkesin fikrini almalı.”

“Çocuklara oyun ve aktivitele alanları bağışlayabilirler.”

“İstanbul’da her okula spor salonu yapılmalı. Bazılarında var, bazılarında yok. Bu okullar maç yapıyor ama spor salonu olmayan okullar antrenman yapamadan maça çıkıyor. Bu da eşitsizliğe neden oluyor.”

“Ödev.”

“Belediye başkanı para verebilir, bağış yapabilir.”

“Yeni basketbol sahaları yapabilir.”

“Boş olan arsalar fabrika yerine oyun alanı yapabilirler. Fabrikalar evlerin uzağına açılmalı. Her yere fabrika açılmamalı. Onların yerine oyun oynayabileceğimiz yerler açabilirler.”

“Binalar düzene sokulup çocukların da düşünüldüğü, imar planları yapılabilir. Fabrikalar farklı alanlarda kurulabilir.”

Konu 4: Çalıştay sonrasında ilk ne yapacaksınız?

- Çalıştaya katılan herkes internet üzerinden birbirini bulup, ekleyip bir ağ oluşturabiliriz. (bir iki katılımcı cep telefon numaralarını paylaşarak whatsapp da grup oluşturdular.)
- İnternette site (blog) açabiliriz.
- Çocuk meclisinin en yakın zamanda yapılacak toplantısında bu konuyu konuşabilirim.

Sonuç

Katılımcılar var olan ama eskimiş alanların yenilenmesini, özel ekipman ve düzenleme gerektiren alışılmışın dışında varsayılabilecek sporları deneyebilecekleri alanlar istiyorlar. Belediyelerin çocuklardan fikir alması gerektiğini savunurlarken, imar ve planlamalarda çocukların fikirlerinin alınmasının önemi vurgulandı.

Çalıştay 2

Konu:

Çocuk, eğitim ve bilim

Çalıştay Moderatörü / Rapor Yazarı:

Araş. Gör. Beyza Sarıkoç

Çalıştaya 9 ve 15 yaş arası toplam 10 çocuk katılım göstermiştir.

Çocukların geldikleri belediyeler, Bağcılar, Lüleburgaz, Küçükçekmece, Küçükyalı, Büyükçekmece, Mimar Sinan, Zeytinburnu ve Pendik'tir.

Çocuklara sorulan cevaplar özetle aşağıdaki şekildedir:

“Eğitim sizce nedir?”

Eğitim olmadan işe giremeyiz. Eğitim kendi kendinizi geliştirmeniz demektir.

Bireyin, hayatının sonuna kadar toplumda edindiği bilgidir.

Eğitim sadece okulda edindiğimiz bilgi değildir, normal hayatımızdan, ailemizden başlar ve hayatımızın sonuna kadar devam eder.

“Eğitimi kim verir?”

Öğretmenlerimiz, ailemiz, kitaplar

Toplumdaki herkes eğitim verir.

Eğer irademiz varsa, toplum sizin eğitiminize karşı olsa da okursunuz.

Doğadan da eğitim alırız.

“Sizce bilim nedir?”

Doğadan var olan şeylerin kanıtlanabilirlik çerçevesinde kullanılmasıdır. Geçmişten günümüze var olanları kanıtlar.

Deneyler ve profesörlerdir.

Bilim meraklı insanlar için yapılır. Bilgi birikimden doğar.

En önemli buluş kendi buluşunuzdur, bilim bize verilen bir hediyedir.

“Belediyeleriniz eğitim ve bilim için neler yapıyorlar?”

Doğaya daha iyi davranmamız için reklamlar yapıyorlar.

Tiyatro, bale kursu gibi kurslar açıyorlar.

Gitar, voleybol gibi kurslara para ödüyoruz. Belediye olmasa yapamazdık. Bu kuruluşlar güzel çünkü biz eğleniyoruz.

Eğitim merkezleri ve bilgi evleri açıyorlar.

Sadece çevre için bir şeyler yapıyorlar, başka hiçbir şey yapmıyorlar.

Spor salonları geliştiriyorlar.

Belediye kütüphaneleri benim için çok önemli. Bazı arkadaşlarımdan gücü kitapları almaya yetmiyor. Belediyelerin her kentte halk kütüphanesi olmalı ve herkes yararlanmalı. Okul kütüphaneleri genellikle yeterli olmuyor ve aradığım bazı kitapları bilgi evlerinde rastladığım oluyor.

“Sizce belediyeler eğitim ve bilim için neler yapmalıdır?”

Yarısı kitap yarısı oyuncak dolu büyük bir kumbara gibi bir şey yapmalı ve herkes oradan istediğini alabilmeli.

Parasız kurslar yapmalı, yüzme havuzu açmalı

Deney yapmayı bilmiyorum, okulumuzda 4 tane laboratuvar var fakat zarar verdiğimizizi söylüyorlar ve kullanamıyoruz. Okullar ve bilgi evleri deneyler yapmamız için yetersiz. Malzememiz de yok. Malzemesi yeterli deney yapabileceğimiz laboratuvarlar açılmalı. Biz zarar versek de kırarak dökerek öğrenebiliriz.

Her belediyenin deney laboratuvarları ve hocaları olmalı.

23 Nisan’da kurulan bilim çadırlarında bize ilgi göstermiyorlar, ilgi göstermeleri lazım.

Ayda 1-2 kere gelerek seminerler vermeleri gerekir. Bilim hakkında, bilimin ne olduğunu ve neler yapabileceğimizi bize açıklamaları daha verimli olabilir.

Okullara malzeme yardımı yapmalılar.

Geziler düzenlemelidir.

Özel ilgili olan çocuklara özel eğitimler/kurslar vermeli

Yaptıkları kursları, reklamlarla, afişlerle duyurmalılar. Bu kurslara köylerden ve çeşitli yerlerden ücretsiz servis ayarlamalı.

Mümkünse her mahallede kütüphane açmalı.

“Kütüphanelerde yaşadığınız zorluklar var mı? Varsa bunlar nasıl giderilebilir?”

İçinde her türlü kitap olmalıdır.

Kütüphanelerin etrafı cam olmalı ki dışarıda oynayan çocuklar içeridekileri görüp özensin ve kütüphaneye gelsin.

Ses yalıtımı olmalı.

Aileler ve kütüphane görevlileri bilinçlendirilmeli ve insanları kütüphane çekmelidirler.

Oyunlarla ilgili kitaplar da olmalı.

Kütüphane etrafında oyun alanı da olmalı.

Kütüphanede ulaşamayan raflar için merdiven veya mekanik robotlar konulmalıdır. Ya da çocuk kitapları, bizlerin boyuna göre olan raflara konulmalıdır. Engelli arkadaşlarımız bizden daha çok zorluk çekiyor, onlar için de kolaylık olur.

Raflar büyükler için ayrı küçükler için ayrı olmalıdır.

Çalıştay 3

Konu:

Çocuk ve yapılı çevre

Çalıştay Moderatörü / Rapor Yazarı:

Bedel Emre (Şehri Plancısı)

Çalıştayın ikinci basamağın da çocuklar ile çeşitli alt başlıklarda fikir alış-verişi yapılarak; yapılaşmış çevre, çocuk hakları, kültür ve sanat gibi çeşitli alanlar ile ilgili olarak beyin fırtınası yapılarak şehir, çocuk ve yerel yönetimler ile ilgili görüşleri ve beklentileri alınmaya çalışılmıştır.

Yapılaşmış çevre ana teması etrafında şekillendirilen çalıştayda öncelikle yapılaşmış çevre denilince akıllarında canlanan ilk fikirler ile bir havuz oluşturularak, buradan çıkan sonuçların her biri ile ilgili mevcut durum ve istenen durum sorgulaması gerçekleştirilmiştir. En son aşamada ise yapılaşmış çevre ve yerel yönetimler ilişkisi kurularak neler yapılabilir, önerileriniz neler sorgulamaları etrafında katılımcıların fikirleri alınmıştır.

Çalıştayın ilk aşamasında yapılaşmış çevre ile ilgili ilk izlenimleri alınmış olan katılımcılarda, daha bu aşamada yaşadıkları çevrenin ne kadar farkında oldukları görülmüştür. "Yapılı Çevre: Her türlü mimari yapıdan oluşan çevreye verilen isimdir, bazıları apartmanlar ve gökdelenlerken, bazıları da park ve bisiklet yollarıdır." Bu tanım göstermektedir ki yapılaşmış çevre denildiği zaman katılımcılar bunun konut alanları ile sınırlı olmadığını ve ulaşım sistemi, donatı alanları ve çalışma alanlarının, hatta yeşil alanların bile yapılaşmış çevre olarak tanımlanabileceğinin farkındadırlar.

Farkındalık düzeyinin kavramanın ardından, çocuklara yapılaşmış çevrenin konut, çalışma, donatı, yeşil alan ve ulaşım sistemi gibi alt başlıklarda mevcut durum tespitleme, sonuçları ve bunlara yönelik olarak çözümleri birlikte tartışılarak ortaya koymaları sağlanmıştır. Buldukları farklı çözümlerin günümüz şartları ve yerel yönetimlerin görevleri kapsamında değerlendirilmesi tartışılarak gerçekleştirilmiştir.

Fikir alış-verişi konut alanları ile başlanılmış ancak devamında çokta sistema-

tik gidilememiştir. Bunun nedeni de çocukların konut alanını diğer yapılaşmış çevre alanlarından ayrı düşünmemesi ve birbirlerini etkilediklerinin farkında olmasıdır. Bu aşamada çocuklar tarafından ortaya konulan tespit çok açıktır. Yapılaşmış çevre sosyal çevreyi, sosyal çevre yapılaşmış çevreyi etkilemektedir. Bunun ardından verilen cevaplara şaşırılmaması gerekmektedir. "Konut alanlarımız nasıl olmalı? Belli bölgelerde yüksek katlı binalar olabilir fakat çoğunlukla bahçeli ve en fazla 2-3 katlı evler olmalı çünkü bazıları yüksek binalarda yaşamak isterken bazıları yer seviyesinde yaşamak ister. Bu yüzden belediyeler toplu bir kalkınma planı yapmalıdır." Birçoğu çok katlı yapılarda yaşamak istememekle birlikte, artan nüfusun gereklilik ve isteklerinin de farkındalar. Bunun yanı sıra yaşadıkları evin sağlıklı ve bakımlı olmasını istemekteler. Çok katlı yapıların ekolojik yaşama verdiği zararı, kuşların dev gökdelenlere çarparak öldükleri gibi çeşitli örnekler vererek açıklamaktadırlar. Alternatif enerjinin ülke gündeminde yeni yeni yer aldığı düşünülürse güneş panellerinin olduğu az katlı evlerde yaşamak istemeleri katılımcıların farkındalıklarının ve beklentilerinin ne kadar ileri seviyede olduğunu göstermektedir. Konut alanı nasıl olmalı tartışmamızın bir diğer ilgi çeken noktası konut alanlarının şehirden soyutlanmış parçalar olmadığını ve bunu katılımcıların ne kadar farkında olduğunu göstermektedir. Otopark ve trafik sorunu yüzünden konutlarını kullanımda sorunlar yaşamakta olduklarını belirtmişlerdir. Bununla ilgili olarak kaldırımları araçların kullanmaması ve yürüyüş yollarının olması gibi talepleri vardır. Bunun yanı sıra çöp konteynırlarının ve yeşil alanların artması ve sosyal etkileşim alanlarının konut dokusu içerisinde bulunmasını talep etmektedirler.

Yeşil alanlar ile ilgili olarak öncelikle yeşil alanların çocuk parkları, ormanlar, yol refüjleri, dinlenme alanları gibi farklı tiplerinin olduğu vurgulanmıştır. Bu aşamada çocukların ilgisi daha çok çocuk oyun alanlarına yönelmiş ve fikir alış-verişi bu yönde gerçekleşmiştir. Çocuk parklarının zemininin beton olmamasını, toprak zemin veya canlarını acıtmayacak malzemeden yapılmasını istemektedirler. Çocuk oyun alanlarının yaş gurubu kullanımı ve güvenlik sistemi ile ilgili ise farklı görüşler olduğu görülmüştür. Farklı yaş gurupları farklı alanlarda oynamalı düşüncesinin karşısına, bir arada oynayarak birbirlerini koruyup kollamayı öğrenmeliler fikri sunulmuştur. Güvenlik için parkların sınırlarının tellerle ya da çitlerle çevrilmesinden ziyade parklarda güvenlik görevlisinin bulunmasını istemektedirler.

Donatı alanlarının okulların yanı sıra kültürel aktivite alanları olduğunun farkında olmakla birlikte öncelikli talepleri, günlerinin en büyük kısmını geçirdikleri okullara yöneliktir. Bu noktada belirtilmesi gerekir ki bu kadar farkında ve ileri görüşlü olan çocuklar sinema, tiyatro, spor tesis alanları gibi donatı alanlarını bilmekle birlikte, öncelikleri okullarına yöneliktir. Bu durum, okulların da bile bulamadıkları imkânları şehrin bir başka parçasında kendilerine yönelik olarak bulamadıklarını göstermektedir.

Ayrıca alternatif çözümlere açık oldukları ve farklı kent çözümlerinden örnekler vermeleri dikkat çekicidir. Özellikle sokakların oyun alanları olarak farklı temalarda düzenlenmiş örnekleri olduğu çalıştayın gidişatını göstermektedir.

Yapılaşmış çevrenin bir parçası olan yollar ile ilgili olarak, yolların kullanıma göre ayrılmasını, bisiklet ve yaya yollarının yapılmasını istemektedirler. Ayrıca bisiklet yollarının araç yolları ile ayrı güzergâhlarda olması bir başka beklentileridir. Farklı yolların yapımının yanı sıra, yolların doğru kullanımının da sağlanması gerektiğini, yaşadıkları tecrübeleri anlatarak vurgulamışlardır. Yollardan ayrılmış olan bisiklet yollarının araç otoparkı olarak kullanıldığını gözlemleyerek önce sosyal yapıda eğitim ve bilinçlendirmenin sağlanması gerektiğinin farkında olmaları oldukça güzel bir gelişmedir. Ayrıca yol sistemindeki ayrımın teknoloji ile desteklenmesini istemektedirler.

Yapılaşmış çevre ile ilgili olarak yapılan çalışmanın ardından, katılımcıların yerel yönetim denince akıllarına ne geldiği, mahalle muhtarlarını veya belediye başkanını tanıyıp tanımadıkları sorgulanmıştır. Yapılaşmış çevrede yaşadıkları sorunlar için kimler ile dialoğa girmeleri gerektiğini ve nasıl yöntemler kullanılabileceği sorulmuştur. Okul müdürü, mahalle muhtarı ve belediye başkanının neler yapabileceğinin farkında olmakla birlikte, çocuk meclisleri ile seslerini daha etkili kullanabileceklerini düşünmektedirler. Bu kadar farkındalığın ardından katılımcıların vizyon sahibi belediye başkanı talep etmeleri de olağan karşılanmalıdır.

Çalıştayımızın son aşamasında bilinçli ve farkında katılımcılarımızın her birinin önerileri alarak, çalışmamızı noktaladık. Öneriler:

- Yapılaşmış çevrenin altında alternatif çocuk oyun alanları oluşturulsun.
- Yaşadığımız evler orta katlı ve bakımlı olsun.
- Sokaklar oyun alanları olarak kullanılсын.
- Kaldırımlar geniş olsun.
- Yolların kenarlarında ışıklar olsun.
- Yağmur suları için yollarda küçük delikler olsun.
- Bisiklet yolları olsun ve bisiklet yolu taşıt yolundan ayrılсын.
- Teknolojiden yol sistemlerinin ayrılmasında yararlanılсын.
- Engelli işaretleri kaldırımların sağ ya da sol yanından geçirilsin, engeller ile keşilmesin.

- Vizyon sahibi yöneticiler belediye başkanı olsun.

Sonuç olarak, pek çok vatandaşımızın kaldırımındaki sarı çizgilerin amacından haberi yokken, geleceğimiz çocuklar, engelliler için olan bu farklı dokudaki taşların nasıl geçirilmesi gerektiğine kadar fikir sahibi olmaları hem şaşırtıcı hem de umut vericidir. Yapılmış olan çalıştay göstermiştir ki biz onların ne kadar bilinçli olduğunu farkında olmasak da, onlar ayrı bir disiplin alanı da olan yaşadıkları çevrenin oldukça farkındalar. Öneriler listesine en son birlikte bir soru ile son verdik, yolumuzun daha geniş, parklarımızın daha bol olması için evlerimizden 1'er metrekare fedakârlık yapabilir miyiz?

Çalıştay 4

Konu:

Çocuk ve doğa

Çalıştay Moderatörü / Rapor Yazarı:

Zeynep Pınar Özdiğer (Peyzaj Mimarı)

Çalıştaya toplam 10 çocuk katılımı gerçekleşmiştir. Çalıştay öncelikle tanışma ile başlamış ve her çocuğun kendini tanıtmaya izin verilmiştir. 2 çocuk katılımcı Lüleburgaz'dan, 8 çocuk katılımcı ise Pendik'ten katılım sağlamıştır. Tanışmanın ardından çocuklara 3 adet soru yöneltilmiş ve sıra ile her birine söz verilerek düşünceleri not edilmiştir.

1. Doğa nedir? Size ne ifade etmektedir? Doğayı oluşturan bileşenler neler olabilir? Doğa'da karşılaştığınız olumsuzluklar nelerdir?

Bu sorunun ardından çocuklara 10 dk. Süre verilmiş ve doğa ile ilgili akıllarına gelen ilk şeyleri not etmeleri istenmiştir. Ardından yazdıkları sırası ile okutulmuştur. Özetle her birinin verdiği cevaplar aşağıda sıralanmıştır;

- Çiçek, temiz hava, mutluluk, canlıların evi, yeşil örtü, bitkiler, hayvanlar, yeşillikler, çevre kirliliği, kuşlar, deniz manzarası, denizin sesi, kuşların sesi, dalından koparılan elma, arılar, oksijen, yaprak, toprak, ormanlar, ağaçlar.
- Dünyada insan eli değmemiş 2 adet orman mevcut. İnsanlar doğayı tahrip edip kirletiyor.
- Lüleburgaz'da bisiklet yolları yapıldı ancak bisiklet yoluna motorlar park ediyor. Bunun önüne geçilmeli.
- İnsanlar çevreyi kirlettiklerinde doğayı öldürüyorlar. Örneğin biri çiğnediği sakızı yere attığında kuşlar o sakızı yemek zannederek yiyor ve ölüyorlar.
- İnsanların bıraktığı çöpler hayvanların neslinin tükenmesine sebep oluyor.

- Arıların sayısı azalıyor. Oysaki arılar doğadaki döngünün sağlanması için çok önemli. Çiçeklerin üremesini sağlıyorlar.

- Sokak hayvanları aç kalıyor. Sayıları gittikçe azalıyor.

2. Doğada neler yaparsınız/ yapmak istersiniz?

- Oyun oynamak, gezmek, koşmak, kitap okumak, ödev yapmak, piknik yapmak, saklanbaç, ip atlamak, kedileri/ köpekleri sevmek, hamak kurmak ve sallanmak, körebe, bisiklet sürmek, top oynamak, paten kaymak, ağaca tırmanmak, meyve toplamak, hayvan beslemek.

3. Doğaya karşı olan olumsuzlukların giderilmesi ve doğada yapmak istediklerinizi gerçekleştirmek için sizce neler yapılması gerekir? Bunları kimler nasıl yapmalıdır?

- Okullarda doğa eğitimi çok az veriliyor. Doğanın kirletilmemesi için insanların bilinçlenmesi çok önemli. Herkes kendisi doğayı korursa çevre kirliliğinin önüne geçilebilir. Bu yüzden okullarda doğa adlı bir ders verilmeli doğa sevgisi öğretilmeli.

- Denize çöp atılmamalı. Afişler asılsın, yasak konulsun. İnsanların doğa hakkında bilinçlenmesi sağlansın.

- Öğretmenler çevreyi kirleten doğaya zarar veren arkadaşlarımızı uymalı. Biz kendimiz doğayı kirleten arkadaşlarımızı uyardığımızda bizi dinlemiyorlar. Ama herkes öğretmeni dinler.

- Çevreyi kirletenlere doğanın önemi görsel olarak anlatılabilir. Ancak o zaman çevreyi kirleten biri doğayı ne kadar kirlettiğini anlayabilir. Yani doğaya ne kadar kötülük ettiğini ona gösterirsek bu şekilde davranışlarının önüne geçebilir. Örneğin bir kişi balıkları çok seviyor ancak denizi kirletiyor. Ona kirlilik yüzünden balıkların öldüğü, sahile vurduğu bir fotoğraf gösterirsek denize çöp atmaktan vazgeçebilir. Belediye bununla ilgili afişler asabilir, internette gösterebilir, slayt gösterimi ile insanlara gösterebilir.

- Beton yığınlarının içinde çocuk oyun alanları olmamalı. Çocuklar doğal oyun alanlarında oynamalı.

- Oyun alanlarında ağaçlar, çiçekler olmalı. Doğal göller olmalı. Şelaleler olmalı.

- Küçük çocuklar için doğada evcilik oynayabilecekleri yerler olmalı.

- Küçük çocuklar için parklara hayvanları tanıtan kartlar asılmalı.

- Hayvan hakları konusunda bilgilendirmeler asılmalı.
- Çocukların tek tek değil hep birlikte oyun oynamaları sağlanmalı. Tek bir salıncakta sallanmak yerine büyük bir salıncakta hep beraber sallanmak gibi. Ya da toplu oyunları oynayabileceğimiz geniş alanlar olmalı.
- Parklara özellikle meyve ağaçları dikilmeli. Dalından meyve koparabilmeliyiz.
- Parklara insanlar o parkı kullananlar fidan dikmeli.
- Belediyeler/ kuruluşlar insanları daha çok doğal alanlara götürmeli.
- Belediye hayvanları beslemek için besin sağlamalı ve sokak hayvanlarını beslemeli.

Çalıştay 5

Konu:

Çocuk hakları ve çocuğun yönetime katılımı

Çalıştay Moderatörü / Rapor Yazarı:

Fatih Nacar (Uluslararası Çocuk Hakları Derneği Başkan Vekili)

Moderatörlüğünü yaptığım bu çalıştayda çocuklara, çocuk haklarından bahsederek başladım. Çocuklarımız birçok hakkını biliyor olarak gelmişlerdi. Bu bahsettiğimiz haklar doğrultusunda birçok dilek ve istek gördüm. Bunların en başında bir sigarayı buldukları alanda görmekten yakındılar. Bu konuda öğretmenlerinden tutun da çocuk park ortam ve çevrelerinden yakındılar. Hala bazı okullarda sigara içme odalarından haberdar olmak ise üzdü. Bunun yanı sıra öğretmenlerinin bu bağımlılık maddesinin kokusu ile sınıfa girmesinden şikayetçi oldular. Park çevrelerinde ise büyüklerin içtiğine şahit olmaktan ve bu şahitlik ile sigaraya oluşan özentilikten bahsederek bunlar gibi birçok alana sigara yasağı istediler. Bir çocuğumuzdan kesit sunarak örneklendirmek isterim: “Sigara sigara sigara...” bu sitem sanırım durumu anlatmakta.

Eğitim süreçlerinde aile yaklaşımlarından bahseden çocuklarımız, ailenin çocuklarına olan yaklaşımlarında hassasiyet isterken aslında okulların rehberlik servisinin veya servislerinin çapının genişlemesini ve aktifliğinin artmasını istediler. Bu servisler dışında da farklı destekler alınabileceğini söyleyen çocuklarımız yerel yönetimlere de bu konuda desteğiniz gerek diyordular.

Park ve çevrelerini kullanan reşit bireylerin verdikleri hasar ve kirliliklere değinen çocuklarımız ise bu durumdan rahatsızlıklarını dile getirerek bu alanların onarımında ve temizliğinde daha büyük bir özen istediler. Bu konuda da bir kesit sunayım: “Büyükler parklara girmese.” Bu cümlenin devamı şikâyetleriydi. Yerel yönetimlerin bu konuda titizliği onları memnun edecek diye umuyorum. Bu istek ve dileklerini dile getirmekten hoşnut olan çocuklarımızın mutluluğuna şahit olan biri olarak teşekkürlerini iletmeyi borç bilirim. Çocuklar için en iyisi olsun diyor ve en iyisi için bu çalıştayların devamını diliyorum.

Çalıştay 6

Konu:

Dezavantajlı Çocuklar

Çalıştay Moderatörü:

Yrd. Doç.Dr. Ferda Şule Kaya

Gerçekleştirilen oturum 8 çocuk tarafından oluşturulmuştur. Katılımcılar; 2 çocuk Lüleburgaz, 2 çocuk Kasımpaşa, 1 çocuk Bursa, 1 çocuk Beyoğlu belediyesinden ve İBB Çocuk Başkanından meydana gelmiştir.

1. Adım: Çocuklara “Belediye” kurumu hakkında ne bildikleri sorusuna;

Katılımcılar belediyeyi; çocuklara yönelik sosyal etkinlikler (tiyatro, müzik, atölye çalışmaları) yapan kurum olarak tanımlanmıştır.

2.Adım: Belediye çocuklar için neler yapmalı sorusuna;

- Oyun alanı, kütüphane, ebeveynlerin müdahale etmemesi için sadece çocukların gireceği oyun alanları,
- Güvenliğini nasıl sağlayacağı ile ilgili “güvenlik eğitimi”, güvenli sokaklar ve oyun alanları oluşturulmalı,
- Doğal çevrenin artırılması,
- Çocuklarla ilgili alınan kararlarda çocukların fikrinin alınması gibi konularda taleplerde bulunulmuştur.

3. Adım: Dezavantajlı çocuk tarifi istendiğinde;

- Bizim kadar şanslı değil, aileleri eğitim vermeyip çalıştırabiliyor,
- Engelliler, bizim kadar aktiviteye katılamıyor,
- Çok bina olduğu ve ayağımızı toprağa basamadığımız için hepimiz dezavantaj-

lıyız. Binaların arasına sıkışmış çocuklar. Ailelerinden şiddet gören çocuklar,

- Okuyamayan, hayalet (aileleri tarafından soyutlanmış), hakları olsa bile kullanamayan,
- Her çocuğun önünde daha iyi şartlarda yaşayan diğer çocuk var, herkes dezavantajlı olarak tanımlanmıştır.

4. Adım: Dezavantajlı çocuklarla ilgili Belediyeler neler yapabilir sorusuna;

- Doğal ortamlar arttırılmalı, ağaç fidan dikilmeli, engellilere sahip çıkılmalı,
- Şiddet gören çocukların ailelerine eğitimler verilmeli,
- Engelliler için oyun alanları olmalı, engelliler gezdirilmeli,
- Engellilere eğitim desteği verilmeli,
- Engellilerle iletişim kurabilmeli için eğitimler verilsin, engelli dili konusunda eğitimler yaygınlaştırılmalı,
- Engelliler için okullar fazlaştırılmalı,
- Eğitim alamayanlara eğitim desteği verilmeli,
- Engelliler için yaşam alanı, yollar, ulaşım imkânları arttırılmalı,
- Engelli olan ve olamayanların bir arada vakit geçirebilecekleri etkinlikler düzenlenmeli,
- Bütün çocukların kendilerini eşit hissedeceği ve teknolojiden ortak faydalanacağı ortamlar oluşturulmalı,
- Yarışmalar olmalı ve bütün çocukların yeteneklerini keşfedebileceği etkinlikler yapılmalı,
- Zihinsel engelliler için yarışmalar yapılmalı ve onlara iyi davranılmalı,
- Yetim çocuklarla ilgili bir şeyler yapılmalı. Bütün çocuklar (yetim, engelli, normal) bir arada eğlenmeli,
- Çocuklara oyun ve spor alanları yapılmalı,

Önerilerinde bulunulmuştur.

KATILIMCI BELEDİYELER VE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

Kongre etkinliğine stand açarak destek veren ve deneyim paylaşımı yaşayan belediye ve kurumların listesi aşağıdaki gibidir.

1. İBB Çocuk Meclisi
2. Bursa Büyükşehir Belediyesi
3. Sakarya Büyükşehir Belediyesi
4. Bilecik Belediyesi
5. Bağcılar Belediyesi
6. Büyükçekmece Belediyesi
7. Lüleburgaz Belediyesi
8. Esenler Belediyesi
9. Sancaktepe Belediyesi
10. Sultangazi Belediyesi
11. İzmit Belediyesi
12. Avcılar Belediyesi
13. Kadıköy Belediyesi
14. Çayırova Belediyesi
15. Zeytinburnu Belediyesi
16. Marmara Eğitim ve Organizasyon Ltd. Şti.
17. USTURLAB Çocuk Atölyesi
18. Yeşilay Cemiyeti
19. Bisikletliler Derneği
20. Kitap Okuyan Çocuklar
21. Aktif Akademi

ÇOCUKLARLA YAPILAN ETKİNLİKLER

Çocuk Atölyeleri:

İki günlük kongre süresince dileyen çocuklarla çeşitli atölye ve faaliyetler de gerçekleştirilmiştir. Bu faaliyetlerin temel hedefi de gerçek mekânlarda oyun oynamaya dikkat çekmek ve şehirle çocuğun ilişkisini güçlendirmektir.

1. Saklıkent Atölyesi / yarışma (Semiha Eryılmaz)

11 Nisan Cumartesi, 13:30 – 15:00

6 – 15 yaş grubu

2. Şehrinin Silüetini Tasarla (Yasemin Ç. Özservet, Emine Yılmaz)

11 Nisan Cumartesi, 13:30 – 15:00

6 – 15 yaş grubu – 30 dk – 10 çocuk

3. T İstasyonunda Temas (Şule Şenol)

12 Nisan Pazar, 10:00 – 11:30

3 yaş üstü – 30 dk – 9 çocuk

4. Hayalimdeki Mahalle (Aynur Çiftçi)

12 Nisan Pazar, 10:00 – 12:30

6 – 15 yaş grubu – 1 saat – 16 çocuk

5. Geleneksel Topaç Oyunu (Şeyda İşman)

12 Nisan Pazar, 13:00-14:00

Çocuklar İçin Yarışmalar:

“Şehir ve Çocuk” Temalı Resimli Hikâye Kitabı Yarışması

8-15 yaş aralığında yer alan tüm çocukların katılım gösterdiği bir yarışmadır. Yarışmanın teması “Şehir ve Çocuk” olarak belirlenmiştir. Şehir mekânı ve çocuğun ilişkisini kurgulayan, en fazla 10 sayfa ve A3 boyutunu aşmayacak şekilde bir hikâye kitabı hazırlanması istenmiştir. Kitabın içeriğinde metinlerin yanı sıra resimler, fotoğraflar, atık malzemelerden süslemeler ya da üç boyutlu süslemeler yer alabileceği belirtilmiştir.

“Çocuk Gözünden Şehre Bakış” Temalı Fotoğraf Yarışması

8-15 yaş aralığında yer alan tüm çocukların katılım gösterdiği i bir yarışmadır. Çocuk gözüyle şehri anlatacak fotoğraflar çekilmesi beklenmiştir. Fotoğraflar renkli ya da siyah beyaz teknikte olması ve dijital ortamda değiştirilmemiş olması şartı getirilmiştir. Yarışmaya gönderilen fotoğraflar hiçbir yerde yayımlanmamış ve farklı bir yarışmaya katılmamıştır. Yarışmacılar en çok üç fotoğraf ile yarışmaya katılabilmişlerdir.

KONGRE DÜZENLEME KURULU

Dr. M. Cemil Arslan (Marmara Belediyeler Birliği)

Ezgi Küçük (Marmara Belediyeler Birliği)

Yrd. Doç. Dr. Yasemin Çakırer Özservet (Marmara Üniversitesi)

Aynur Acar (Marmara Belediyeler Birliği)

Yrd. Doç. Dr. Ülkü Arıkboğa (Marmara Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Rüveyda Kızılböğâ Özaslan (Marmara Üniversitesi)

Erol Erdoğan (Sosyolog)

Evrin Doğan (Müzeci)

ÇOCUK KATILIMCILAR

Alara Tuncer (Ataşehir)

Şeyma Bağcı (Beyoğlu)

Beyza Arıkboğa (Üsküdar)

KONGRE BİLİM KURULU

Prof. Dr. Korkut Tuna (İstanbul Ticaret Üniversitesi)

Doç. Dr. Hatice Ayataç (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Doç. Dr. Aynur Çiftçi (Yıldız Teknik Üniversitesi)

Doç. Dr. Nilgün Çolpan Erkan (Yıldız Teknik Üniversitesi)

Doç. Dr. Dilek Acer (Ankara Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Yasemin Çakırer Özservet (Marmara Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Semiha Eryılmaz (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Hüsniye Akıllı (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)

Dr. M. Cemil Arslan (Marmara Belediyeler Birliği)

Dr. Hüseyin Mertol (Samsun-Bilim Sanat Merkezi)

BİLİM KURULU ÜYELERİNİN ÖZGEÇMİŞLERİ

Prof. Dr. Korkut Tuna (İstanbul Ticaret Üniversitesi)

Tuna, İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü (1969) lisans ve İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde (1975) "Yurt Dışında Çalışma Olayının Sosyolojik Eleştirisi" başlıklı doktora teziyle mezun olmuştur. 1982'de yardımcı doçent, 1985'te doçent, 1992'de de profesör unvanlarını almıştır. Sosyoloji Bölüm Başkanlığı, Anabilim Dalı Başkanlığı, Sosyoloji Araştırma Merkezi Müdürlüğü ve Edebiyat Fakültesi Dekanlığı gibi çeşitli idari görevlerde bulunmuştur. 2013 yılından bu yana İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde öğretim üyesi olan Tuna, özelde şehir sosyolojisi alanıyla ilgilenmektedir.

Doç. Dr. Hatice Ayataç (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Ayataç, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü (1985-1989) lisans mezunudur. "Kentleşmede Etkin Bir Politika; Yayalaştırma ve Araçları" başlıklı teziyle yüksek lisansını (1993), "Planlama Sürecinde Kentsel Tasarımın Yeri ve Rolünün Tanımlanması İçin Bir Yöntem Denemesi; Örneklemeye Alanı Türkiye" başlığıyla Doktora tezini (2000) İstanbul Teknik Üniversitesi'nin Şehir ve Bölge Planlama/Kentsel Tasarım Programında tamamlamıştır. Halen İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğretim üyesidir.

Doç. Dr. Aynur Çiftçi (Yıldız Teknik Üniversitesi)

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü, Mimarlık, Rölöve-Restorasyon Programından 2003 yılında Doktor unvanını almıştır. Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü öğretim üyesi olan Çiftçi; tarihi çevrede yeni yapılaşma, arşiv belgelerinde Osmanlı mimarlığı, 19.yüzyıl Osmanlı askeri mimarisi, koruma ve restorasyon teknikleri ile geleneksel yapıım teknikleri ve çocuk ve mimarlık konularında çalışmaktadır.

Doç. Dr. Nilgün Çolpan Erkan (Yıldız Teknik Üniversitesi)

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü lisans (1992) mezunu olan Erkan, aynı bölümde 1995 yılında yüksek lisans ve 2001 yılında doktorasını tamamlamıştır. Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğretim üyesi olan Erkan, kentsel tasarım ve çevre psikolojisi konularında çalışmaktadır.

Doç. Dr. Dilek Acer (Ankara Üniversitesi)

Hacettepe Üniversitesi Çocuk Sağlığı ve Eğitimi alanında lisans (1995) mezunudur. 1999 yılında aynı Bölümde yüksek lisansını tamamlayan Acer, 2006 yılında Gazi Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi programında doktor unvanını almıştır. Doktora sonrasında 2008-2009 yılları arasında University of New Mexico’da Architecture and Children programında çalışmalar yapmıştır. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi/İlköğretim Bölümü-Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda öğretim üyesi olarak görev yapmakta olan Acer; “anne çocuk ilişkisi, aile eğitimi, okul öncesi dönemde rehberlik, sınıf yönetimi, sosyal-duygusal gelişim” konularında kuramsal ve uygulamalı çalışmalar yapmaktadır.

Yrd. Doç. Dr. Yasemin Çakırcı Özservet (Marmara Üniversitesi)

Özservet, Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümünden (2000) mezun olduktan sonra, Selçuk Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde (2004) “Kentli Varsılların Varoş ve Yoksulluk Algıları ve Mekânsal Ayrışma İlişkisi, Adana Örneği” adlı teziyle yüksek lisansını tamamlamıştır. Doktora eğitimini İTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde (2012) “İstanbul-Zeytinburnu’nda Ulusötesi Kentleşme Aktörleri Olarak Türk Kökenli Göçmenler” adlı teziyle tamamlamıştır. Erasmus Programıyla (2006) İtalya-Trento kentinde bulunmuş, çingeneler ve göç konuları üzerine çeşitli çalışmalar yapmıştır. 2013-2014 yılları arasında Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi Mimarlık Bölümünde görev yapmıştır. 2014 yılında Marmara Üniversitesi Yerel Yönetimler Bölümü kadrosuna katılmıştır. Şehir sosyolojisi alanında çalışmalarına devam etmekle birlikte özel olarak Çocuk ve Şehir İlişkisi, Çocuğun Şehre Katılımı ve Mülteci Çocuklar üzerine çalışmalar yapmaktadır. Çocuklarla ‘Çocuk dostu kent’ temalı çeşitli atölyeler düzenlemektedir. Evli ve bir erkek çocuk annesidir.

Yrd. Doç. Dr. Semiha Eryılmaz (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi)

Eryılmaz, (1998) Selçuk Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümünden mezun olmuştur. Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde (2002) yüksek lisansını tamamlamıştır. Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde (2012) “Mega Etkinliklerin Kent Mekânına YansımalarıFormula 1 Türkiye Grand Prix’i İstanbul Park örneği” başlıklı teziyle doktora ünvanını almıştır. 2012’den bu yana Necmettin Erbakan Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde görev yapmaktadır. Aynı zamanda Anadolu Üniversitesi Sosyoloji bölümü lisans öğrencisidir. Çocuk ve şehir ilişkisine yönelik yeni çalışmalar yapmaktadır.

Yrd. Doç. Dr. Hüsnüye Akıllı (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)

Akıllı, Lisans (2001) ve yüksek lisansını (2004) Akdeniz Üniversitesi Kamu Yönetimi Anabilim Dalında tamamlamıştır. 2007 yılında Copenhag University–Danimarka’da (Socrates Öğrenci Değişim Programı) bulunmuştur. Doktora unvanını yine aynı bölümden alan Akıllı, şimdi Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü öğretim üyesidir. Yerel yönetimler, su ve sulama yönetimi ve yeni çocuğun yönetimle ilişkisi konularında çalışmalar yapmaktadır.

Dr. M. Cemil Arslan (Marmara Belediyeler Birliği)

Arslan, 1972 yılında doğdu. Lisans eğitimini Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F Kamu Yönetimi Bölümü’nde tamamladı. Marmara Üniversitesi Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Programı ile Beykent Üniversitesi Uluslararası Ekonomik ve Politik İşletmecilik Programı’nda yüksek lisans yaptı. Doktora Eğitimini Marmara Üniversitesi Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Programı’nda tamamladı. Doktora sonrası dil ve finans çalışmalarını İngiltere’de sürdürdü. İş hayatına 1995 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nde başladı; Denetçilik, Giderler Müdürlüğü ve Mali Hizmetler Daire Başkanlığı ile Belbim A.Ş, Bimtaş A.Ş. ve İstanbul Ulaşım A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanlığı yaptı. 2014 yılında Marmara Belediyeler Birliği Genel Sekreteri olarak görevlendirildi.

Dr. Hüseyin Mertol (Samsun–Bilim Sanat Merkezi)

Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği (2002) bölümü lisans mezunudur. 2009 yılında Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve 2011 yılında Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fiziki Coğrafya Bölümü Yüksek Lisans mezunudur. 2014 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği/Üstün Zekâlı Çocuk Eğitimi programında doktorasını tamamlamıştır. Samsun R.K. Bilim ve Sanat Merkezi’nde Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak görev yapan Mertol, üstün zekâlı çocuklar üzerine çalışmalarına devam etmektedir.

KONGRE PROGRAMI

11 NİSAN 2015 (Cumartesi)		12 NİSAN 2015 (Pazar)	
09:30 – 10:40	Açılış Konuşmaları	10:00 – 11:30	Yerel Yönetim Çalıştayları
10:40 – 11:00	Açılış Sunumu	11:30 – 11:45	Çay Molası
11:00 – 12:30	1. Oturum	11:45 – 12:30	Çalıştay Sonuçları
12:30 – 13:30	Öğle Arası	12:30 – 13:30	Öğle Arası
13:30 – 15:00	2. Oturum	13:30 – 15:00	Çocuk Çalıştayları
15:00 – 15:30	Çay Molası	15:00 – 15:45	Çay Molası
15:30 – 17:00	3. Oturum	15:45 – 16:30	Çalıştay Sonuçları
17:00 – 17:30	Genel Değerlendirme	16:30 – 17:00	Kongre Genel Değerlendirme

KONGRE AFİŞİ



 **MARMARA**
BELEDİYELER BİRLİĞİ

SPM | Şehir Politikaları Merkezi
Marmara Belediyeler Birliği

Detaylı bilgi ve kayıt için: www.cocuksehri.org | www.marmarabirlik.org | Tel: 0212 548 11 00 | Faks: 0212 548 85 58 | e-posta: info@marmarabirlik.org | twitter: @marmarabirlik | facebook: /marmarabirlik

KONGREDEN FOTOĞRAFLAR

Protokol Konuşmacıları



Recep Altepe, Marmara Belediyeler Birliği Başkanı



M. Cemil Arslan, Marmara Belediyeler Birliği Genel Sekreteri



Emin Halebak, Lüleburgaz Belediye Başkanı, MBB Encümen Üyesi



Selim Yağcı, Bilecik Belediye Başkanı, MBB Encümen Üyesi

Akademik Oturumlar





Belediye Çalıştayları







Çocuk Çalıştayları









Etkinlikler

















Düzenleme ve Bilim Kurulu Üyeleri



